

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 25 november justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:13 för torsdagen den 12 december i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från justitieutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:243

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:243 Bekämpning av arbetslivskriminalitet
av Hanna Westerén (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 januari 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 december 2024

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2024/25:256

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:256 Reformutrymmet

av Samuel Gonzalez Westling (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 januari 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 12 december 2024
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Försvarsutskottets betänkande
2024/25:FöU2 Totalförsvaret 2025–2030

Näringsutskottets betänkanden
2024/25:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv
2024/25:NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2024/25:MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

*Integration och
jämsällldhet*

§ 5 Integration och jämsällldhet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU1
Utgiftsområde 13 Integration och jämsällldhet (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Vi börjar med formaliteterna. Vi ska nu debattera betänkandet om budgeten för utgiftsområde 13, och jag ska ägna mitt anförande åt att tala om integrationsområdet, som är mitt ansvarsområde.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Äntligen! Vi ser äntligen början på det paradigmskifte som svenska folket gav oss mandat att genomföra när väljarna lade sin röst på oss i valet 2022, då vi blev det största partiet i regeringsunderlaget. Därför har vi nu kunnat påverka och påbörja en totalomläggning av politiken inom integrationsområdet och alla områden som påverkas av det: migration, kriminalitet, skola och så vidare.

Vi har gjort det lättare att utvisa personer som inte ska vistas här, vi kommer att införa språkförskola, vi har gjort det svårare att komma hit och leva på bidrag, vi har förändrat den idiotiska straffrabatten, vi har infört informationsplikt mot dem som befinner sig i landet illegalt och vi har höjt straffen för gängkriminella. Med Sverigedemokraterna blir det verkstad.

I elva år har jag varit förtroendevald för partiet. Som så många andra av mina partikollegor har jag med både själ och hjärta lagt ned otaliga timmar på valkampanjande, intervjuer, samtal med väljare, flygbladsutdelningar och så vidare för att få svensken att vakna ur den dvala som verkade ligga som en våt filt över befolkningen.

Vi har gjort detta av den största respekt för våra föräldrar och mor- och farföräldrar och tidigare generationer – de som genom hårt arbete byggt vårt välfärdssamhälle för att Sverige skulle vara ett tryggt land att leva och växa upp i. Då finns inte utrymme för en fullständigt infantil idé om att bygga ett mångkultursamhälle.

Otaliga gånger har jag hört politiker från andra partier säga att vi kommer att tjäna på invandringen på sikt, och lika många gånger har jag motsatt mig detta påstående och frågat när den där sikten egentligen kommer. Som vi så länge har påtalat kommer den inte. I stället har vi fått ett splittrat samhälle som kommer att ta tid att förändra till det bättre, men med våra väljares stöd har detta förändringsarbete äntligen kunnat påbörjas.

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge varnat för att Sverige är på väg mot en fullständig kollaps. Vi har gjort det för våra barns, barnbarns och kommande generationers skull. Efter många år, då vi gång på gång har sänt ut varningssignaler och klämtat i varningsklockorna, vaknade äntligen en stor del av svenskarna inför valet 2022. Det går helt enkelt inte längre att värja sig mot den tragiska och farliga utvecklingen i, eller avvecklingen av, vårt en gång så trygga samhälle.

I dag har vi ett samhälle där tolvåringar, i stället för att hoppa hoppprep eller spela fotboll, antingen avlossar vapen eller faller offer för dem, ett samhälle där gängkriminaliteten brett ut sig och där vanliga skötsamma invånare oavsiktligt kommer i vägen för uppgörelser och får plikta med sitt liv, ett samhälle där terrorister och extremister haft i princip fritt spelrum att göra så stor skada på hederliga svenskar och vårt svenska samhälle som möjligt, ett samhälle där svenskfientligheten breder ut sig och hederliga svenska barn och ungdomar och äldre får sina liv förstörda genom förnedring, hot och hatbrott.

Allt detta beror på en tidigare i princip obefintlig styrning av Sverige, där trygghet och säkerhet för medborgarna fått stå tillbaka, en styrning som präglats av en fullständig oförmåga att ta ansvar – allt detta till synes för bland annat den stora rädslan att bli anklagad för rasism. Tidigare regeringar har riskerat säkerheten för svenskar hellre än att göra det som krävs, till exempel att utvisa de människor som inte har rätt att vara här. Detta är inte bara skrämmande utan också helt obegripligt, och jag känner faktiskt ingen respekt för de politiker som ansvarar för detta förfall.

Sveriges styre måste ha starka ledare som inte räds att se verkligheten för vad den faktiskt är och som gör något åt det på riktigt. Sverigedemokraterna har den förmågan. Det skulle givetvis vara bättre om vi hade egen majoritet, och vi är så klart inte helt nöjda. Genom Tidöavtalet har vi dock kunnat förhandla fram punkter som är avgörande för att Sverige ska bli friskt igen.

Vi behöver naturligtvis göra mer, och det finns bara ett sätt. Min partiledares budskap till väljarna inför nästa val är tydligt: Antingen sitter vi i en regering och intensifierar det förändringsarbete som nu har påbörjats eller också går vi i opposition. Det skulle innebära ökad invandring, ökad gängkriminalitet och ökad splittring av vårt älskade land. Jag hoppas innerligt att väljarna tar kloka beslut när de går till valurnorna 2026.

Fru talman! Bristande integration i – jag pratar egentligen hellre om anpassning till – vårt svenska samhälle får stora negativa konsekvenser för alla politikområden och för hela samhällsekonomin. Målet är att alla ska ha en egen försörjning. Alla som kan arbeta ska arbeta. Bidrar man inte till

välfärdssamhället utan bara plockar ut godbitarna från det säger det sig självt att det blir obalans; det förstår egentligen alla.

Detsamma gäller bristen på kulturell anpassning till vårt västerländska sätt att leva. Det är därför Tidöavtalets punkt om vandel är så viktig. Vårt budskap är som alltid tydligt: Anpassar du dig inte till vårt svenska samhälle och västerländska värderingar är detta inte din plats på jorden. Då krävs det att du flyttar någon annanstans. Här krävs det att du delar våra värderingar om exempelvis mänskliga rättigheter, respekt för den egna viljan och synen på jämställdhet. Vårt svenska samhälle och vår befolkning har varken viljan eller utrymmet att ge upp och försaka något av detta. Det här är vårt land.

Anpassning till det svenska och att lära sig svenska språket är ofta en absolut förutsättning för att aktivt delta i ett svenskt arbetsliv. Det är givetvis oacceptabelt att det sker medicinska felbedömningar, bristande rapportering inom äldreomsorgen eller olyckor på byggarbetsplatser för att arbetstagare helt enkelt inte kan kommunicera begripligt med varandra.

Det är utifrån denna problematik självklart att fokus måste ligga på krav på att lära sig språket för att göra sig anställbar. För att stoppa bidragskarusellen är det därför mycket positivt att tidskraven för att klara sfi skärps. Tidigare har man kunnat läsa sfi i princip hur länge som helst. Man har kunnat ta paus för till exempel barnafödande och sedan fortsätta, utan att för den sakens skull kanske kunna göra sig förstådd på eller förstå ett ord av svenska språket. Så kan vi inte ha det, och därför har vi infört ett tidskrav för hur länge man får fortsätta att läsa sfi. Sanningen är nämligen att utomeuropeiskt födda har störst problem att komma i arbete, och inom den gruppen har kvinnorna ett särskilt lågt sysselsättningsdeltagande. Detta beror på att utbildningsnivån är alldeles för låg, om den alls existerar.

Man ska inte komma till vårt land för att vara bidragstagare. Det är nu slut med sådant daltande med arbetsför arbetskraft.

Sverige har med vårt stöd fått en starkare regering, som med lagar, regleringsbrev och budgetar kan göra många av de förändringar som är grunden för det paradigmskifte som måste till och som vi nu ser hända. Detta hade inte blivit verklighet utan oss. Det är vi som ställer krav, driver på och har lösningarna. Vi levererar de förändringar som väljarna har givit oss mandat för.

Fru talman! Så här halvvägs in i mandatperioden finns anledning till särskild reflektion i debatten om det politiska landskapet. Vi vet vilken politik S-ledda regeringar, varav en fick kasta in handduken efter föregående riksdagsval, drivit. I debatten vill S göra gällande att de har lagt om sin politik, vilket inte är sant. De har gjort utredningar och skrivit rapporter om de eskalerande samhälleliga problem de själva gjort möjliga – extremt kontraproduktivt, men de har i alla fall haft något att göra. Deras vedermodor är dock på intet sätt positiva för svenskarna.

Om vi gör en liten utblick över hur ser det ut, vilka idéer har S inför kommande år? Vad gäller den här budgeten har de bara en budgetpost som skiljer sig från regeringens budget, nämligen att de i en budget som omfattar mer än 6 miljarder vill satsa ytterligare 92 miljoner på åtgärder mot att unga blir gängkriminella – ett förslag som för övrigt inte stöds av de andra tre oppositionspartierna. I övrigt är Socialdemokraterna uppenbarligen nöjda med regeringens budget, vilket de andra tre oppositionspartierna

inte är. Ett tilltänkt regeringsunderlag med S i spetsen är minst sagt spretigt.

Hur ser det då ut med eventuella samarbetspartner och regeringsunderlag för Socialdemokraterna? Alla fyra partierna är negativa till återvandring. De som inte vill integreras ska enligt dem ändå stanna kvar – inget nytt under solen, alltså. Detta kommer att innebära nya miljarder till integration och mot utanförskap, det vill säga att pengarna slängs i sjön i stället för att satsas på förbättrad vård, skola och omsorg.

C, V och MP vill alla tre öka invandringen. En röst på S i nästa riksdagsval kommer alltså att innebära en ökad invandring. Allt prat om att Socialdemokraterna är redo att ta ansvar för samhällets problem är alltså bara tomma ord och inte genomförbart. S enda idé för att komma till rätta med Sveriges problem är ökad invandring. Alla tre potentiella samarbetspartier vill förändra och kraftigt öka flyktingkvoten, från 900 till 5 000.

Vänsterpartiet kräver ministerposter för att stödja S, så det gamla kommunistpartiet kommer alltså i så fall att sitta i regering. Och de kräver en välkomnande flyktingpolitik.

Riktigt problematiskt blir det med verklighetsfrånvända Miljöpartiet, som vill ge extra allt i den här budgeten och satsa mer än 3 miljarder extra. Det ska gå till bland annat studiecirklar och ytterligare satsningar på nyanlända och till att återinföra föreningar bildade på etnisk grund, något som vi har stoppat. Ingen av Miljöpartiets idéer kommer dock att stoppa exempelvis gängkriminaliteten, utan det kommer att bli precis tvärtom.

Ett Sverige som styrs av Socialdemokraterna skulle återigen bli som Kalle Anka på julafton – ni vet, när Kalle, Musse och Långben är ute på camping. De ställer upp sin husvagn och har en fin skärm så att allt ser vackert ut. Men så faller de ihop skärmen, och då visar det sig att de egentligen står på en soptipp av något slag. Så fungerar socialismen i Sverige. Man ger en illusion av något vackert och bra, men i verkligheten springer man likt en blind höna i full fart mot ökad invandring, ökad splittring och ökad kriminalitet. Gud förbjude att vi som befolkning någonsin igen tvingas sitta fast i Socialdemokraternas klor!

Fru talman! Jag ska avsluta mitt anförande med att återigen lyfta frågan om svenskfientlighet och rasism mot svenskar. Hederliga svenskar – äldre, barn och ungdomar – får sina liv förstörda genom förnedring, hot och hatbrott.

Regeringen presenterade i dagarna en handlingsplan för ett samhälle fritt från rasism, men i den handlingsplanen saknas fokus på rasism mot svenskar, vilket är helt oacceptabelt. Vårt budskap till alla svenskar som utsatts för och riskerar att utsättas för rasism är tydligt: Sverigedemokraterna ser och hör er, och ni kan räkna med oss. Vi kommer att jaga på regeringen så att den också lägger fokus på den växande rasismen mot svenskar – var så säkra! Vi sviker inte er!

Med den viktiga inriktningen, fru talman, vill jag önska utskottets ledamöter och tjänstemän, talmanspresidiet, kanslipersonal och alla där ute en riktigt god jul och ett gott nytt år. Må julen skänka er värme och frid i ett Sverige som med Sverigedemokraternas inflytande äntligen börjat förändras till en bättre plats på jorden!

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämsköldhet*

Anf. 2 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet, som kan sammanfattas med orden måndag morgon.

Fru talman! När Vänsterpartiet budgetförhandlar med en regering ser vi till att satsa på välfärden, hushållen och vanligt folk. Vi ökar jämlikheten samtidigt som vi stärker välfärden. Vi driver igenom höjd garantipension, förbättringar i sjukförsäkringen, avdrag för a-kasseavgiften och många andra bra saker.

När Sverigedemokraterna budgetförhandlar ska välfärden stå tillbaka. De rullar ut nedskärningar över hela landet. Hushållen och barnfamiljerna ska stå tillbaka, trots att levnadskostnaderna bara ökar. Samtidigt ökar de ekonomiska klyftorna och investeringar läggs på is, i en tid då arbetslösheten är rekordhög och lämnas utan åtgärder – för att Sverigedemokraterna valt att ösa alla pengar över dem som tjänar mest, Moderaternas kärnväljare. Det är stora skattesänkningar för de allra rikaste, som betalas med stora nedskärningar i sjukvård och övrig välfärd.

Den stora miljardsatsning som Sverigedemokraterna prioriterat är ett återvandringsbidrag, som deras egen utredare totalsågat jäms med fotknölna och menar skadar integrationen och är en kontraproduktiv och meningslös reform. Förutom skattesänkningar för de allra rikaste vill Sverigedemokraterna alltså bränna miljarder på att försöka ge 350 000 kronor per person i något slags återvandringsbidrag som vi med all säkerhet vet skulle skada integrationen i Sverige.

Kan Sverigedemokraterna förklara era vansinniga prioriteringar – skattesänkningar för de allra rikaste och ett återvandringsbidrag på miljarder som är kontraproduktivt och meningslöst och skadar integrationen i Sverige?

Anf. 3 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, Tony Haddou, för ditt inlägg!

Jag vill börja med att påminna om att vi faktiskt har lyckats ta tag i inflationen och fått ordning på Sveriges ekonomi på ett bra sätt. Det blir lättare för svenskar framöver. Räntorna är på väg ned. Detta hade inte varit möjligt utan oss, såklart.

Jag håller med ledamoten om att det är ett stort problem att arbetslösheten tyvärr ökar. Vi kommer såklart att göra allt för att försöka stoppa den utvecklingen. Man ska komma ihåg att detta inte är en utveckling som har kommit med den sittande regeringen med stöd av oss, utan detta har pågått under många år, även under den tid då Socialdemokraterna suttit vid makten. Tyvärr ser vi nu facit – hur illa man har styrt landet.

Som jag sa i mitt anförande kommer det att ta tid att förändra detta. Samhällsutvecklingen är inget man kan förändra på mindre än en mandatperiod, tyvärr. Men det förändringsarbete vi har påbörjat är naturligtvis till gagn för svenskarna.

Att det skulle vara så dåligt ekonomiskt som ledamoten påstår håller jag inte med om. Vi gör prioriteringar och satsningar, såklart, bland annat en tandvårdsreform. Det finns också mycket annat som vi satsar på som är till gagn för vanligt folk.

Ledamoten vill göra gällande att hans eget parti är alldeles fantastiskt bra, men det tror inte jag att väljarna riktigt håller med om.

Anf. 4 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Här kommer vi lite grann till Sverigedemokraternas kärna. Det som händer där ute är att människor lämnas vind för våg. De lämnas i sticket. Det enda jag kan konstatera här är att Sverigedemokraterna öser pengar över de allra rikaste i Sverige. Det är rena fakta. Även i den budgetproposition som Sverigedemokraterna har lagt fram framgår det tydligt att de ökar de ekonomiska klyftorna i Sverige. De som får mest är de allra rikaste, och människor lämnas i sticket. Hushållen får det inte bättre.

Jag vet inte om ledamoten har varit där ute. Det är ofattbara prioriteringar att hushållen, välfärden, sjukvården och arbetslösheten lämnas helt utan åtgärder – vind för våg. Tänk vad man skulle kunna göra för alla dessa miljarder! Återvandringsbidraget vill ledamoten inte ens kommentera här. Sverigedemokraterna har slängt miljarder på någonting som är helt meningslöst och kontraproduktivt och som skadar integrationen. Men Sverigedemokraterna kan inte ens försvara sin stora miljödsatsning här.

Man skulle kunna satsa de här miljarderna på välfärden i stället. Man skulle kunna satsa på hushållens ekonomi, och man skulle kunna satsa på sjukvården eller på barnens skola och förskola. Man skulle kunna investera i samhället och dämpa arbetslösheten. Man skulle kunna satsa på att se till att människor får trygga jobb, och man skulle kunna satsa på starka och trygga löntagare i Sverige. Man skulle kunna satsa på att minska de ekonomiska klyftorna – ja, på allt som i grunden faktiskt skapar en långsiktig och hållbar integration.

Men det vill inte Sverigedemokraterna. I stället är det skattesänkningar för de allra rikaste och bortkastade pengar när Sverigedemokraterna är med och styr. När det gäller alla de samhällsproblem de inte vill lösa har de nu lagt tolv minuter på att bara skylla på invandrare. Och det här är ett parti som är med och styr.

Varför prioriterar ni inte vanligt folk där ute? Det är de som får stå för allt det här.

(Applåder)

Anf. 5 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att det ledamoten säger här helt enkelt inte är sant, och det vet han säkert själv om.

Återvandringsbidraget ser vi som mycket positivt. Jag kan väldigt tydligt säga att vi inte är speciellt nöjda med utredningen och dess utfall. Men vi tror på återvandringsbidraget.

Vad har då Vänsterpartiet för lösning på det hela? Er lösning på integrationen är att öka invandringen. Vänsterpartiet har inga lösningar över huvud taget. Det som skulle hända om Vänsterpartiet fick vara med och styra är som sagt ökad invandring och fortsatt bristande integration. Splittningen skulle öka i samhället, och det vet väljarna där ute om.

Låt oss prata lite samhällsekonomi; det är såklart alltid spännande. Ledamoten tillhör ett parti som inte tycker att svensken ska få behålla de pengar som man tjänar ihop. När man tjänar över en viss summa ska allt till staten. Jag tillhör ett parti som tycker att man ska få behålla så mycket som möjligt av de pengar man tjänar ihop genom att arbeta. Det är inga konstigheter.

Vad gäller integrationen vill jag återigen påminna om att jag helst inte pratar om integration. Jag pratar om anpassning – anpassning till det svenska samhället.

Anf. 6 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! SD säger sig vara Sveriges parti för en bra integrationspolitik. Det är en enkel sak att säga men en annan sak att göra. Att genomföra politik, ta ansvar och få till förbättring är mycket svårare än att prata om det.

Sverigedemokraterna har fått igenom stora delar av sin integrations- eller anpassningspolitik. Den är enkel: inga satsningar på jobb och inga satsningar på språk, utan människor ska återvända. Men det är ju ingen integrationspolitik; det är en återvandringspolitik. Även där säger utredare efter utredare att SD:s politik är verkningslös.

SD krävde tilläggsdirektiv i utredningen om angiverilagen. Utredningen valde att inte inkludera någon av de yrkeskategorier som Sverigedemokraterna så gärna ville skulle omfattas. Det är otroligt bra för landets läkare, sjuksköterskor och undersköterskor. Det är bra för Sveriges patienter och elever. Utredaren konstaterade också att förslagen kommer att få begränsad effekt.

Som om inte detta vore nog har vi dessutom hela återvandringsbidraget. Man kan konstatera att utredaren sågade även detta förslag och ansåg att det var kostnadsdrivande och ineffektivt. Utredaren skrev till och med att det riskerar att försvåra integrationen.

Fru talman! Nu har Sverigedemokraterna möjlighet att göra skillnad på riktigt. Min fråga är: Kommer Sverigedemokraterna att lyssna på landets skickliga jurister och utredare, tänka om och göra rätt? Kommer Sverigedemokraterna att lämna sin återvandringspolitik och i stället börja prata om saker som fungerar – språk och jobb, satsningar på och investeringar i människor?

Anf. 7 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för inlägget!

Det ledamoten kallar för angiverilagen existerar inte, utan det är informationsplikt vi pratar om. Den handlar om dem som befinner sig illegalt i vårt land. Jag kan inte se problemet med det. Jag kan däremot se det omvända problemet: att illegala finns i vårt land och att vi inte ens har koll på att de finns här. Säpo är inte heller speciellt nöjd med ekvationen.

Vad gäller integrationen pratar jag anpassning – anpassning till det svenska samhället, vår kultur och det svenska språket. Jag anser inte att det är samhällets uppgift och ansvar att få människor att anpassa sig till vårt samhälle. Det är faktiskt ett ansvar som individen själv har. Individen själv måste vilja anpassa sig till vårt svenska samhälle när man flyttar hit. Vill man inte det ska man inte bo här. Därför har vi infört ett återvandringsbidrag. Det är inga konstigheter där heller. Det är såklart kostsamt att resa härifrån, och vi hjälper till med det så att man kan återvända.

Ledamoten och jag tillhör verkligen två olika partier. Vi kommer inte att bidra till det som ledamoten vill. Vi kommer naturligtvis inte att lägga om vår återvandringspolitik eller integrationspolitik, och det vet ledamoten från Centerpartiet också. Men vi kommer fortsatt att ställa krav. Vi

kommer att ställa krav på att människor ska lära sig svenska språket, göra sin anställbara och anpassa sig till det svenska samhället.

Prot. 2024/25:51
16 december

Anf. 8 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Att göra sig anställbar – det låter som att människor inte vill arbeta, som att de inte vill gå upp på morgonen, gå till jobbet, tjäna pengar och få en bättre levnadsstandard för sig själva och sina barn! Det är som att människor inte vill bli en del av det svenska samhället.

Ledamoten vet vad problemet är. Det är att man inte får möjligheterna i det svenska samhället. Sfi är för dåligt. Möjligheterna att ta ett jobb är för svåra, för man får inte de utbildningar som krävs. Människor är villiga, men de system vi har förhindrar människor att komma in i, bli en del av och anpassa sig till det svenska samhället.

Det är otroligt intressant att alla vi andra alltid ska lyssna på evidens och forskning när det passar Sverigedemokraterna. Men här handlar det om en utredare som konstaterar att informationsplikten inte kommer att ge någon effekt. Det är också intressant att man inte får använda ordet angiverilag när SD får ha trollkonton som får sprida vilken skit som helst. Ursäktat språket, fru talman, men jag blir irriterad!

Det är rätt intressant att ni tror på att informationsplikten kommer att funka. Utredaren säger tvärtemot: Den kommer inte att ge någon effekt. Och med återvändningsbidraget riskerar integrationen till och med att försämrats, säger utredaren.

Det här med vad som är svensk kultur är alltid intressant. Jag är skåning. Jag tycker inte om spettekaka. Däremot tycker jag att baklava är rätt gott.

Anf. 9 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för inblicken i hans matkultur. Spännande!

Nu är det så här: Det finns faktiskt människor som inte vill arbeta. Så ser verkligheten ut. Det finns människor som vill leva på bidrag. Så ser verkligheten ut. Sedan finns också de som vill arbeta, som gör allt de kan för att få ett arbete eller en sysselsättning, som utbildar sig och som också har rätt förutsättningar för att kunna utbilda sig.

Man ska vara medveten om att en del människor som har kommit till oss inte ens har en utbildningsnivå som gör det möjligt för dem att börja läsa på en högskola eller ett universitet. De har ingen grundutbildning. De har kanske inte ens gått i grundskola. Då säger det sig självt att uppförbacken är ganska brant och lång för att de över huvud taget ska kunna arbeta någon gång under sitt liv i Sverige.

Jag hävdar att förutsättningar finns för att anpassa sig till vårt samhälle. Jag fortsätter att vidhålla att det faktiskt är individens eget ansvar att vilja utbilda sig och att anpassa sig till vårt samhälle och vårt sätt att leva. Jag säger det igen: Vill man inte det ska man inte bo här. Då är inte det här rätt plats på jorden. Det här är vårt land, och det får man anpassa sig till.

Anf. 10 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka ledamoten för ett engagerat anförande, även om hälften av de 14 minuterna handlade om socialdemokratisk politik.

*Integration och
jämsställldhet*

Sverigedemokraterna har nu haft en betydande roll som regeringens stödparti och regeringsunderlagets största parti under de senaste dryga två åren. Det innebär inte bara att Sverigedemokraterna har möjlighet att påverka den politiska agendan utan också att de har ansvar för att leverera konkreta resultat som bryter segregationen och främjar integrationen, vilket är det vi diskuterar i dag.

Min enkla fråga till ledamoten är: Vilka konkreta och framgångsrika åtgärder har Sverigedemokraterna föreslagit och drivit igenom för att lösa segregationen och skapa en verklig samhällsgemenskap i vårt land?

Anf. 11 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ett relevant inlägg och en relevant fråga. Nu håller jag i och för sig inte med om att 50 procent av mitt anförande ägnades åt ledamotens parti. Så var det inte. Men det var absolut så att jag gjorde en utblick över hur det skulle vara med en socialdemokratiskt styrd regering – gud förbjude! Det hoppas jag inte sker på många, många år framöver.

Vad vi gör från Sverigedemokraternas sida står tydligt i Tidöavtalet. Vi satsar också på återvandring, som ledamoten vet. Vad gäller integrationen kan jag åter säga att det även är upp till individen själv att vilja integreras och vilja anpassa sig till vårt samhälle. Förutsättningarna för det finns som sagt.

Att segregationen är ett stort problem vet vi. Jag är från Västerås. Där har vi utanförskapsområdet Bäckby, som jag kanske ska tala lite mer om sedan. Detta måste helt enkelt lösas. En av de saker vi inför är språkförskola, som jag var inne på i mitt huvudanförande. Det kommer naturligtvis att hjälpa barn att anpassa sig till vårt land i ett tidigare stadium. Vi kan inte ha de här splittrade områdena, där man har ett helt annat samhälle och ett helt annat sätt att leva mot vad övriga befolkningen har. Detta måste vi åtgärda. Det lyckades inte ledamotens parti med under åtta år i regeringsställning. Men redan efter en halv mandatperiod med Sverigedemokraternas inflytande ser vi förändringen.

Anf. 12 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Ann-Christine Frohm för svaret. Vi kan inte säga att vi ser en förändring som går åt rätt håll. Tvärtom kan vi säga att vi ser en förändring som går åt fel håll.

Sverige har i dag en regering som styrs av Sverigedemokraterna, ett parti som jag upplever sakna vilja och förmåga att bryta segregationen och främja integrationen. I stället för att skapa möjligheter och sammanhållning river man ned. Viktiga verktyg avskaffas. Myndigheten mot segregation har avskaffats under SD:s tid. Investeringsstödet för hyresrätter har skrotats under SD:s tid. Miljardbelopp har dragits in från vuxenutbildningen och den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Sverigedemokraterna prioriterar skattesänkningar för de mest välbeställda och rikaste i vårt samhälle.

Fru talman! Det här är en politik som förstärker segregationen. Det är en politik som spår på splittring och misstro i vårt samhälle. Tidöavtalets förslag om inhumana angiverilagar, som ledamoten inte vill kalla det, och indragen rätt till tolk i vården är exempel på åtgärder som river isär vårt samhälle i stället för att bygga det starkare. Låt oss konstatera att det här

är en kortsiktig och ynkelig politik som saknar framtidstro och riskerar att fördjupa de sociala spänningar som finns i vårt samhälle.

Fru talman! Att bryta segregationen kräver investeringar i utbildning, arbete och välfärd, inte nedskärningar och splittring. Det handlar om att ge varje barn, oavsett var det växer upp och oavsett vad det heter, möjlighet att drömma stort och växa i trygghet i ett Sverige som är allas vårt land, även mitt land.

(Applåder)

Anf. 13 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Såvitt jag kan se är ledamoten väl anpassad i det svenska samhället.

Det som inte fungerar ska inte fortsätta. Därför avslutar vi de myndigheter och vad det nu kan vara som det har satsats på men som är helt verkningslösa. Ledamoten tillhör ett parti som inte har haft lösningarna.

Jag återgår till problemområdet och utanförskapsområdet Bäckby. Det ligger i Västerås, där jag bor. Västerås är en socialdemokratiskt styrd kommun. Under en period kunde bussarna inte ens köra in i området. De utsattes för stenkastning. Säkerheten kunde inte garanteras för busschaufförerna, så kollektivtrafiken till området fick helt enkelt ställas in.

Socialdemokraternas lösning på det hela var att göra en ombyggnation av området. Man satsade på nybyggnation. Jag stod i talarstolen många gånger och sa att man måste göra någonting åt grunden till problemet. Men här har vi det typiska socialistiska tänket. I Socialdemokraternas Sverige gör man ingenting åt grundproblemen. Man försöker bara lappa och laga på ytan.

Hur har det då gått i Bäckby? Ja, häromdagen fick en helt vanlig medborgare, en helt oskyldig och hederlig invånare, ett skott genom rutan i sin lägenhet. Så bra gick det för Socialdemokraterna att bygga bort problemen i stället för att göra någonting åt grunden.

Socialdemokraterna har skapat ett splittrat samhälle. SD vill skapa en gemenskap. Vi har pratat om det i alla våra år. Vi ska inte ha ett vi och ett dom. Vi ska vara vi – vi som bor i Sverige, vi som delar värderingar, vi som tar hand om varandra.

Anf. 14 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att det är djupt bekymmersamt att SD-ledamoten gör personliga bedömningar av andra ledamöters svenskhet eller anpassning till samhället.

(Applåder)

Fru talman! Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt center för samhällsorientering, individanpassa etableringsprogrammet och inrätta en förstärkt myndighet för att bekämpa segregationen. Vi vill också att de mest sårbara människorna i världen ska ha möjlighet att få en fristad i Sverige.

Jag anser att vår politik är verklighetsförankrad och har sin grund i de värderingar som ledamoten talade så väl om.

Fru talman! Ledamoten Frohm pratar om svenska värderingar och mänskliga rättigheter. Är humanism och medmänsklighet svenska värderingar? Är det Sverigedemokraternas värderingar? Respekterar Sverigedemokraterna asylrätten?

Anf. 15 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Miljöpartiet vill som sagt var satsa extra allt. I en budget som omfattar lite mer än 6 miljarder lägger Miljöpartiet till ytterligare 3 miljarder, alltså 50 procent mer, på studiecirkel och annat som definitivt inte kommer att hjälpa till när det gäller att lösa segregationen eller att få människor att anpassa sig till det svenska samhället. Detta ligger inte heller i Miljöpartiets vilja och värderingar.

De pengarna hade helt enkelt kunnat användas till så många andra saker än verkningslösa integrationsprojekt. Man kan lika gärna elda upp pengarna eller slänga dem i sjön, för det är helt verkningslösa åtgärder.

Vi har facit på hur det är när Miljöpartiet sitter i regering, och en av mina bästa stunder hittills i det här huset var när Miljöpartiet avgick ur regeringen. Då tändes antligen ett hopp för Sverige igen.

Vad gäller synen på jämställdhet och mänskliga rättigheter sa jag just i mitt anförande att Sverigedemokraterna inte är intresserade av en uråldrig kvinnoyn där kvinnor förväntas skyla sig, förväntas att inte arbeta och förväntas att inte ha någon egen vilja. Detta stöder vi inte!

Vi stöder jämställdhet och den syn på kvinnor som vi har här i Sverige, och det är den kvinnoynen man behöver anpassa sig till om man ska bo här.

Anf. 16 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag vill upprepa vad vi i Miljöpartiet vill.

Vi vill förstärka medborgarkontorens roll i integrationspolitiken. Vi vill inrätta ett nationellt center för samhällsorientering. Vi vill individanpassa etableringsprogrammet. Vi vill också inrätta en ny och förstärkt myndighet för att arbeta mot segregationen.

Fru talman! Sverigedemokraterna och Tidögruppen prioriterar återvändningsbidrag, åsiktsregistrering, avskaffande av rösträtten för vissa invandrare och angiverilagar.

Jag tycker att det är så roligt när Sverigedemokraterna pratar om jämställdhet och mänskliga rättigheter. Det är intressant när man är så selektivt angående jämställdheten och de mänskliga rättigheterna, vilket Sverigedemokraterna är. Miljöpartiet är ett feministiskt parti, så jag tycker att det är väldigt intressant att få en uppläsning av en sverigedemokrat här i kammaren.

Jag vill återkomma till mina frågor som ledamoten inte besvarade: Respekterar ni asylrätten? Är humanism och medmänsklighet SD-värderingar? Det är nämligen Sverigevärderingar.

Anf. 17 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för inlägget!

För mig är det alldeles uppenbart – jag är kvinna och jag är sverigedemokrat, såklart. För mig finns inget annat alternativ. Sverigedemokraterna är det enda partiet som står upp för mina värderingar och för det jag vill. Det är ingen hemlighet att Miljöpartiet är vår motsats; det får man ändå säga. Det Sverigedemokraterna vill, det vill inte Miljöpartiet.

Vad gäller asylrätten regleras den av EU. Vi har att anpassa oss till det minsta mottagandet, och vi har ingen annan åsikt än det. Det vet ledamoten egentligen om.

Det är bra att vi är överens om jämslällldheten. Från ledamotens parti vill man gärna smeta på oss att det är något fult att vara hemma och ta hand om sina barn, till exempel. Som kvinna och mamma till barnen ska man enligt Miljöpartiet inte få vara hemma. Man anser att Sverigedemokraterna är kvinnofientliga och vill tvinga kvinnorna tillbaka till spisen.

Det är inte sant. Så är det inte. Vi vill att människor själva ska kunna välja. En del människor är egenföretagare. Om man är egenföretagare och nybliven mamma kan man inte vara hemma. Man måste driva sitt företag, och då passar det bättre i just den familjen att pappan, eller för den delen partnern, är hemma och tar hand om barnet.

Därför vill vi inte styra i de riktningarna, utan vad som passar familjerna ska vara ett eget val. Vi är för jämslällldhet.

Anf. 18 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater har ett budgetalternativ med större satsningar på utgiftsområde 13, som omfattar integration och jämslällldhet. Därför vill jag inleda med att hänvisa till vårt särskilda yttrande i detta betänkande.

Fru talman! Vi lever i en tid där samhällsklyftorna ökar, där misstro sprider sig och där politiken, som borde användas för att bygga broar, i stället används för att ställa människor mot varandra. Det är en tid som kräver tydlighet och beslutsamhet, en tid där våra val får långtgående konsekvenser.

Fru talman! Den avgörande frågan är vilket samhälle vi vill bygga. Ett samhälle som splittrar eller ett samhälle som håller ihop? Ett samhälle där människor hindras av sina förutsättningar eller ett samhälle där alla ges möjligheten att växa och bidra?

För oss socialdemokrater är svaret tydligt. Vi ser inte problem – vi ser potential. Vi ser inte hot – vi ser möjligheter. Det är denna övertygelse som vägleder oss i våra beslut.

Fru talman! Jag kom till Sverige som tioåring, till Fittja i Botkyrka, tillsammans med min familj. Mina föräldrar hade aldrig fått gå i skola. De hade inga språkkunskaper och inga resurser, men de hade en stark beslutsamhet att göra rätt för sig. Min mamma tog jobb som lokalvårdare, och min pappa fick arbete i restaurangbranschen med hjälp av vänner. De tog de jobb som fanns, arbetade hårt dag och natt och gjorde allt för att ge oss barn möjligheten till ett bättre liv i vårt nya land Sverige.

Att växa upp i Fittja, ett område som ligger 30 minuter från riksdagen, formade mig djupt. Jag såg både det bästa och det sämsta i vårt samhälle, sida vid sida. Jag såg utmaningarna med segregation och fattigdom, men jag såg också styrkan hos människorna som bodde där.

Jag såg grannar som kämpade hårt och aldrig gav upp drömmen om en bättre framtid för sina barn. Jag såg klasskamrater som hade både talang och ambitioner men som alltför ofta möttes av låga förväntningar och fördomar. Och jag såg hur resurser drogs tillbaka och hur misstron slog rot i vårt samhälle.

Fru talman! I dag ser jag hur föräldrar fortfarande kämpar för att skapa ett bättre liv för sina barn. Jag ser hur föreningar, idrottsklubbar och civilsamhället gör allt för att hålla områdena levande trots att samhällets strukturer ibland motarbetar dem. Men trots allt detta slit och engagemang har

vi som samhälle misslyckats med att fullt ut stötta dessa insatser och ge dem förutsättningar att lyckas.

Fru talman! Jag vet därför att integration inte bara handlar om krav utan också om att skapa verkliga möjligheter för människor. Det handlar om att ge människor chansen att förverkliga sina drömmar och bidra till vårt gemensamma samhälle. Det är vår plikt som samhälle att se varje individ som en resurs, inte som ett problem.

Fru talman! Vi måste samtidigt tala klarspråk om vad som har gått fel. Segregationen har ökat och klyftorna har fördjupats. Barn i eftersatta områden får inte samma möjligheter som sina jämnåriga i mer välmående delar av Sverige. Skolor som borde ha rustats har i stället blivit eftersatta. Detsamma gäller trygghet som borde ha skapats. Vad gör då regeringen, styrd av Sverigedemokraterna? Jo, man avskaffar Delegationen mot segregation, man skrotar investeringsstödet för hyresrätter och man drar ned rejält på vuxenutbildningen och de aktiva arbetsmarknadsinsatserna med miljardbelopp. Detta är inte en politik för framtiden, utan det är en politik som driver ned i stället för att bygga upp vårt land.

Tidöavtalet, Sverigedemokraternas främsta plattform, innehåller förslag från angiverilagar till indragen rätt till tolk i vården – åtgärder som spär på misstro och splittring i vårt samhälle. Det är en politik som bygger murar i stället för broar, som ser hot i stället för potential hos människor.

Fru talman! Vi socialdemokrater tror på en annan väg. Vi tror på att möta segregationens utmaningar med investeringar i utbildning, arbete och trygghet. Vi vet att förändring är möjlig, och vi ser det i de goda exempel som finns runt om i våra kommuner i Sverige.

Låt mig ge ett exempel: Kvinna i Botkyrka är ett projekt som startades av det kommunala bostadsbolaget Botkyrkabyggen. Initiativet syftade till att anställa långtidsarbetslösa kvinnor, främst med utländsk bakgrund, från bolagets egna fastigheter. Kvinnorna fick arbeta med att städa trapphus och gemensamma utrymmen i Fittjas miljonprogramsområden, samtidigt som de erbjöds utbildning i svenska språket och jämställdhet samt friskvård. Projektet blev så framgångsrikt att det senare spreds till andra delar av kommunen.

Jag hade själv möjligheten att tillsammans med några av mina kamrater besöka projektet i dess tidiga fas, i hjärtat av Fittja, och möta dessa kvinnor som nu hade fått en chans att stå på egna ben. Det jag mötte där var mer än bara arbetsglädje – det var en djup känsla av stolthet och tacksamhet. För många av dessa kvinnor var detta deras första avlönade arbete, och flera berättade hur det hade förändrat deras liv. Ett jobb innebar inte bara ekonomisk självständighet utan också en starkt självkänsla och en känsla av att vara en del av det svenska samhället.

En av kvinnorna beskrev med glädje hur hennes barn nu såg på henne som en förebild, någon som gick till jobbet varje dag och bidrog till familjens framtid. Det här projektet är ett lysande exempel på hur vi kan bryta utanförskap och bygga hållbara samhällen. Kvinnorna fick inte bara ekonomisk självständighet, utan deras arbete bidrog också till ökad trivsel och trygghet i bostadsområdena. Genom att investera i människor och ge dem verktyg att lyckas visar vi vad som är möjligt när vi ser varje individ som en tillgång, fru talman, inte som ett problem och inte som ett hot.

Den här typen av insatser visar att vi kan bryta utanförskap och bygga hållbara samhällen. Genom att investera i människor visar vi vad som är möjligt när vi ser varje individ som en tillgång.

Men, fru talman, vad händer när vi misslyckas, när samhället inte ger människor det stöd de behöver och när vi inte vågar ställa krav som öppnar dörrar till möjligheter? Resultatet är tydligt, och det är smärtsamt. Vi ser ungdomar som hamnar i utanförskap, bostadsområden där otryggheten växer och samhällen där klyftorna blir allt djupare. Och låt mig vara tydlig: Kriminaliteten i dessa områden måste bekämpas med alla medel. Men det görs inte genom att stigmatisera hela stadsdelar eller deras invånare. Det görs genom att ge människor hopp och genom att erbjuda verktyg som gör det möjligt att drömma och lyckas.

Fru talman! När segregationen växer betalar hela samhället priset, men barnen betalar det högsta priset. Deras framtid står på spel när skolor förlorar resurser, när familjer tvingas prioritera bort grundläggande behov och när hoppet om en bättre framtid saknas.

Fru talman! Ett av de största hindren för en framgångsrik integration är diskrimineringen. När människor möts av fördomar på grund av namn, utseende eller var man bor skapas inte bara en personlig orättvisa utan också en strukturell barriär som förstärker både segregationen och de växande klyftorna i vårt samhälle. Diskriminering begränsar möjligheterna för individer att bidra och utvecklas, och det begränsar också vårt samhälles potential att växa och hålla ihop.

Om vi ska lyckas med att bryta segregationen krävs det också att vi tar tag i problemet med diskriminering på alla nivåer på arbetsmarknaden, i skolorna och i våra bostadsområden. Det är där vi kan bygga en grund för ett samhälle som präglas av rättvisa, sammanhållning och framtidstro.

Fru talman! Som Olof Palme en gång sa: Politik handlar om att ge människor hopp. Det är detta vi socialdemokrater står för, nämligen att skapa ett samhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas utanför. Vi kan inte acceptera att ett postnummer avgör en människas framtid. Segregation är resultatet av politiska beslut, och just därför kan den också brytas. Det kräver mod, investeringar och en orubblig tro på att alla människor, om de får chansen, kan bidra till ett starkare och mer sammanhållet samhälle.

Fru talman! Min resa från Fittja till riksdagen har lärt mig vad som är möjligt när människor ges rätt förutsättningar att lyckas. Men den har också visat mig vad som händer när vi som samhälle sviker – när segregation får växa och klyftorna tillåts fördjupas.

Historien har gång på gång visat att de största framstegen sker när vi vågar tro på varandra, när vi bygger broar i stället för murar och när vi skapar ett samhälle där alla får chansen att lyckas. Det är just detta samhälle vi socialdemokrater strävar efter – ett samhälle byggt på sammanhållning, rättvisa, framtidstro, solidaritet och jämlikhet.
(Applåder)

Anf. 19 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! I budgeten har Socialdemokraterna en avvikande post på 92 miljoner kronor, som ska gå till att förhindra att unga kriminella blir en del av gängkriminaliteten. Det är väl bra. Men vad tror Socialdemokraterna att man ska uppnå med de 92 miljoner kronorna? Vad är det som ska

hända? I övrigt verkar Socialdemokraterna helt nöjda med regeringens budget eftersom det är den enda budgetposten som avviker.

Ledamoten pratar i sitt anförande om att politiska beslut har lett till segregationen. Detta är högst intressant eftersom Socialdemokraterna styrde Sverige under åtta år. Den socialdemokratiskt styrda regeringen hade inga lösningar på frågorna. Tvärtom ökade segregationen och splittningen. I fråga om tänkbara samarbetspartier inför nästa val är utsikten att om Socialdemokraterna skulle komma tillbaka till makten skulle det betyda ökad invandring till Sverige.

Vad är då ledamotens och hans partis lösning på detta? Vad är det som har förändrats efter att Socialdemokraterna satt i regeringsställning och hade kunnat göra en förändring? Ni styrde ju Sverige. Varför fattade inte Socialdemokraterna de politiska beslut som behövdes för att göra förändringarna? Vad har förändrats fram till nu?

Anf. 20 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Det verkar som att ledamoten har fastnat på en budgetpost i en budget som handlar om flera miljarder. Socialdemokraternas ingång i diskussionen är tydlig, nämligen att vi satsar på en aktiv arbetsmarknadspolitik, vuxenutbildning, bostadsbyggande, skolan och så vidare. Det finns en tydlig inriktning från socialdemokraternas sida för hur vi ska bygga det jämlika samhället, bryta utanförskapet och bryta segregationen.

Under de år då vi i socialdemokratien styrde satsade vi enormt på etableringsinsatser på arbetsmarknaden, snabbspår för nyanlända, etableringsjobb och språkplikt. Vi gjorde en översyn av samhällsorienteringen och inriktade satsningar på kvinnor. Vi förstärkte a-kassan, investerade i yrkesutbildningar och satsade på bostadspolitiken.

Vi vill nu avskaffa lagen om eget boende, som Sverigedemokraterna än så länge inte sagt att man vill avskaffa. Vi vill också satsa på bostadsbyggande, nyrenovering av bostadsområden, infrastruktur och kommunala sommarjobb. Listan är lång på vad socialdemokratien gjorde under sina åtta år och vad socialdemokratien vill göra framöver.

Det är intressant att Sverigedemokraterna, som är ett parti som väljer skattesänkningar för de rikaste i stället för att satsa på välfärden, säger att socialdemokratien inte har en politik för att bryta segregationen. Om man tittar på Sverigedemokraternas förslag och deras budget kan man konstatera att de gör allt för att spä på segregation och fördomar i vårt samhälle. De har inte en budget som innebär att man kan bromsa segregationen för att se till att öka etableringen och integrationen på arbetsmarknaden.

Jag undrar hur de nedskärningar som Sverigedemokraterna står för ska bidra till en effektiv integrationspolitik, särskilt i områden som det ledamoten i sitt anförande nämnde att hon kommer ifrån. Hur ska vi bryta segregationen, och hur ska vi stärka integrationen om det är så att SD inte har någon politik för det?

Anf. 21 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Serkan Köse, för ditt inlägg!

Det kan konstateras att det var precis tvärtom när Socialdemokraterna hade chansen att göra förändringar och styra Sverige för att få gemenskap i stället för segregation. Socialdemokraterna såg till att vi fick ökad splitt-

ring och ökad segregation. Vad jag kan se, utifrån det ledamoten presenterar här, finns fortfarande inga lösningar på det. Ledamotens parti kommer ju att bli tvunget att samarbeta med andra partier, och då kommer inte Socialdemokraterna att kunna genomföra de frågor som ledamoten för fram här. De övriga partierna vill ju alla öka invandringen, och ganska rejält också.

Jag återkommer till att segregationen, som ledamoten sa, beror på politiska beslut. Jag vill återigen fråga varför ledamotens parti Socialdemokraterna inte tog de beslut som behövdes för att stoppa splittringen och stoppa segregationen när de hade chansen till det. Ni styrde ju Sverige! Socialdemokraterna är högst ansvariga för att Sverige ser ut som det gör i dag. Socialdemokraterna hade inte lösningarna.

Om vi ser Västerås och Bäckby som en spegel av hur Socialdemokraterna styr är det en rättvisande bild. Socialdemokraterna gör ingenting åt grundproblematiken. Man försöker med andra sätt som att till exempel bygga bort problemen, men det fungerar ju inte.

Varför vill inte Socialdemokraterna göra någonting åt grundproblematiken? Varför kan man tänka sig att styra med det gamla kommunistpartiet och öka invandringen till Sverige?

Anf. 22 SERKAN KÖSE (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om vi ska djupdyka i partiernas historia; vi kanske kan lämna det till en annan gång och en annan diskussion.

Det som är intressant är att ledamoten gång på gång säger att Socialdemokraterna inte hade en politik och inte har en politik. Det stämmer ju inte. När vi socialdemokrater satt i regering presenterade vi en långsiktig reform för åren 2017–2025 för att minska segregationen. Vi avsatte en halv miljard per år för att bryta segregationen. I handlingsplanen hade vi konkreta åtgärder för hur vi ska komma åt segregationen. Det gällde allt från trygghet på våra gator och torg till hur vi ska rusta våra bostadsområden och stärka skolan, välfärden och arbetsmarknadspolitiken.

Det SD gjorde när SD fick möjligheten var att ta bort dessa resurser och slänga strategin i soporna. Vad har Sverigedemokraterna på bordet i dag för att bryta segregationen? Vi hade en plan – en långsiktig reformplan – för att komma åt segregationen och stärka integrationen.

Min fråga tillbaka är: Tror Sverigedemokraterna ens på integration? Ledamoten vill inte ens kalla det integration. Hur vill Sverigedemokraterna bekämpa segregation? Finns det en plan?

Vi har presenterat långsiktiga reformplaner som sträcker sig fem tio år framåt och avsatt en halv miljard per år för att bryta detta. Min fråga är: Har Sverigedemokraterna en sådan politik? Svaret är nej. Man sänker skatten för de rikaste i stället för att satsa på skolan, vården, omsorgen, välfärden och bostadsbyggandet och på att stärka hyresrätterna.

Det är skillnaden mellan Sverigedemokraternas politik och socialdemokratisk politik. Vi tror på människorna, men Sverigedemokraterna tror inte på människorna. Vi tror på att vi kan skapa sammanhållning, men Sverigedemokraterna lever på splittring.

(Applåder)

Anf. 23 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Ärade ledamöter! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Här inne i kammaren positionerar sig alla åtta partier utifrån sin egen politik. Här inne ska man stå och använda fina ord. Man ska uppfattas som politiskt korrekt. Jag tänkte vara lite som det svenska folket, som vi representerar, och låta som det låter vid köksbordet.

Här får man höra att varenda person som kommer till Sverige vill arbeta. Det stämmer inte. Det finns många som vill arbeta, men det finns också de som inte vill arbeta. Jag kan bara titta på min släkt. Jag har en stor släkt som inte bara består av en kusin, en moster eller en faster. Det är en väldigt stor släkt, där det finns de som arbetar hårt och också de som faktiskt har utnyttjat vårt välfärdssystem på väldigt många olika sätt.

Det finns, och fanns, väldigt tydliga incitament till att det inte är värt att gå till jobbet. Varför ska jag jobba 160 timmar i månaden om det gör 500 kronors skillnad i plånboken?

Vi kan ta min mor som exempel. Hon är en av de personer som, i likhet med hur ledamoten Serkan Köse beskrev sina föräldrar, arbetat hårt. Hon fastnade i Arbetsförmedlingens insatser och åtgärder på 90-talet. Hon pratar nio språk och har en akademisk utbildning, men det var så Sverige såg ut. I dag är det mycket enklare att få ett arbete i Sverige än det var på 90-talet.

Min mor visste inte bättre. Hon hade inga kontakter, men hon lärde sig språket. Hon jobbade som lokalvårdare och jobbade extra som undersköterska och på äldreboende. Hon slet hårt, men när hon gick i pension för fyra år sedan och fick se sitt pensionsbesked frågade hon sig om det hade varit värt att försöka jobba ihjäl ryggen och kroppen. Hon har vänner som har 300–400 kronor mindre i pension men som knappt har jobbat en enda timme i det här landet. Det är så det ser ut.

Låt oss vara ärliga! Det är jättefint att stå här i kammaren och prata om mänskliga rättigheter, Genèvekonventionen som vi skrev på 1951 och tilläggsprotokollet från 1967 – men hur ser det ut där ute för vanligt folk?

Fru talman! Det är slut på det kravlösa Sverige. Riktig integrationspolitik handlar om att den som vill integrera sig ska kunna integrera sig, och att det ska det vara konsekvenser från dag ett för den som inte vill integrera sig – dag ett! Vi har så pass stora diasporor i Sverige att många invandrare som kommer till Sverige känner att det är frivilligt om man vill integrera sig eller inte.

Jag kan ta ett annat exempel. På ett julbord för två veckor sedan pratade jag med en gammal vän som är arabisktalande – jag ska inte peka ut någon etnicitet, utan vi tar ett stort språk. Han växte upp i Skärholmen, och jag frågade honom varför han flyttade därifrån. Han svarade att han inte vill att hans barn ska prata arabiska i skolan. Det är så pass många arabisktalande i området att det pratas mer arabiska än svenska vart de än går i Skärholmens centrum eller i skolan. Men det är det svenska språket vi lär oss på i den svenska skolan.

Det är inget fel med att lära sig sitt modersmål, men om man inte lär sig det språk man ska lära sig och göra sin kunskapsinhämtning på är det klart att eleverna kommer att sitta som frågetecken i klassrummen. Det säger sig självt att de inte kommer att kunna söka den utbildning de vill,

och det säger sig självt att de inte kommer att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Integration har i Sverige varit ett fint ord för ett gäng akademiker, som kan skriva väldigt fina texter på kanslisvenska, att slå sig för bröstet med. Resultatet ser vi i våra förorter, där vi ser andra generationens invandrare som knappt pratar språket. Därtill finns det en gangsterrap och gangsterkultur som suger in dem via sociala medier. Sedan kliar sig alla i huvudet och tänker: ”Jag har en budget som jag måste lägga fram en gång per år. Jag satsar lite på en kolumn – det kommer att låta jättebra, så då kan jag lura svenska folket att det blir jättebra.” Nej! Så här har vi hållit på i 30 års tid.

Fru talman! Det är slut med det här. Det är inte längre rasism att ställa krav på kunskaper i svenska språket. Det är en plikt att lära sig. Vill du bli en del av Sverige ska du lära dig att prata svenska, punkt slut. Det har ingenting med rasism att göra, utan det handlar om att vi ska kunna förstå varandra.

Vi ställer alltså krav på språkkunskaper, exempelvis godkänt kunskapsprov i sfi. Du ska inte kunna gå till klassrummet och bara sitta där, få närvaro och gå hem och plocka ut bidrag; du ska lära dig svenska språket. Det ska finnas en tidsbegränsning – en deadline.

Språkförskola för barnen är att göra dem en tjänst. Vi kompenserar för det språkbortfall de lever med i hemmet.

Krav på egenförsörjning vid permanent uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap handlar om att du måste kunna försörja dig själv och din egen familj.

Kvalificering till välfärden handlar om att du inte ska ha samma rätt till välfärd dag ett som den skattebetalare som år efter år har pyntat in till den gemensamma försäkringen.

Med skärpta krav på anhöriginvandring säger vi: Om du vill ta hit en anhörig måste du, inte din granne, kunna försörja personen. Det är inte min granne som har bett mig att hämta hit någon från ett annat land. Det är faktiskt ett beslut jag fattar själv. Om jag nu har bildat familj utomlands, eller om jag har kommit hit först och har en familj där hemma, måste jag kunna försörja dem.

Bidragstak innebär att det alltid ska löna sig mer att arbeta. Man ska inte kunna sitta där och räkna. Folk är inte korkade; alla har en miniräknare i telefonen, och varje människa är mån om sig själv. Därför måste det vara tydligt att den som arbetar ska veta att det är värt att gå till arbetet och att det är värt att lära sig språket. Det är svårt de första åren, men om fem sex år kommer jag att ha kommit mycket längre än den som inte gjorde någonting.

Vi behöver återvandring. Sverige har haft frivillig återvandring; det enda vi har gjort nu är att höja beloppet. Det låter här som att varenda person som har kommit till Sverige trivs här. Så är det inte. Börja umgås med fler invandrare! Börja prata med dem! Åk inte bara på ett verksamhetsbesök där ni tar ett foto och känner att ni har fått ta del av det riktiga samhället. Det finns många som inte trivs i Sverige. De kanske kom hit för att hela släkten har lämnat hemlandet och de inte har någon.

Kraftigt minskad invandring är nödvändigt. Det pratas om att minska segregationen – ja, men då måste vi också minska inflödet. Tänk er att vara den där läraren som jobbar i förorten. År efter år flödar det in elever som

inte kan språket. Det är inte någon enstaka elev om året. Det talas om att resurserna måste öka – ja, vi måste öka resurserna och ställa högre krav i skolan. Vi måste få bort de låga förväntningarnas rasism. Men vi måste också minska inflödet för att ge dem som faktiskt håller på att integrera sig en chans. Det är alltid de som får stå tillbaka.

Fru talman! Jag ska avsluta, men jag överskrider min anmälda talartid lite.

Vi pratar om integration, men vi måste också våga prata om toleransen för att ta emot framöver. Det man har gjort här i kammaren är att slå döv-örat till. Man har låtit politiska låsningar styra. Det gäller särskilt Socialdemokraterna, som i socialförsäkringsutskottets debatter knappt går upp i talarstolen. De låter tyst allting som regeringen lägger fram glida igenom, vilket är positivt.

Det kommer dock att komma en dag om två år då Vänsterpartiet vill ha ökade kvotflyktingar. All heder åt Vänsterpartiet; de har inte ändrat sin ståndpunkt när det kommer till invandring. Det gäller även Miljöpartiet; de står för det de tycker och kämpar för det de tycker. Det de har lovat sina väljare driver de på för i den här kammaren. Vad Centerpartiet vill vet man inte; de vill väl slakta halva budgeten. I det här utskottet pratar de om fler statliga åtgärder, men i finansutskottet vill de typ halvera budgeten. Det är nyliberalism med socialism.

Sedan har vi då Socialdemokraterna, som är ett maktparti och ska få de här tre partiernas politik att gå ihop.

Fru talman! Det blir en intressant valrörelse. Det vi gör från Tidöpartierna är dock att sätta Sverige först.

Anf. 24 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ett inspirerande tal.

Jag får inleda med att beklaga den tråkiga släktrelationen – det låter som att ledamoten har jobb att göra på hemmafronten.

Jag måste också göra en rättelse gällande det som sades om anhöriginvandring och så vidare. Det finns redan i dag ett försörjningskrav, så jag tycker inte att ledamoten ska låtsas som att det är någons granne som betalar för att människor kommer hit och så vidare.

Integrationen ska förbättras genom arbetslinjen, anser regeringen i det betänkande vi debatterar i dag. Men på Arbetsmarknadsdepartementet verkar fritidslinjen råda. Man lämnar arbetslösheten helt utan åtgärder. En förutsättning för den arbetslinje man vill ha måste väl ändå vara, jag vet inte – arbete? Utgångspunkten måste väl vara att det finns jobb.

Det är inte helt lätt att få ihop matematiken eller regeringens integrationspolitik. På vilket sätt vill man förbättra integrationen när man lägger miljarder på förslag som återvändningsbidrag, som leder till försämringar av den långsiktiga integrationen? Man ökar de ekonomiska klyftorna, lämnar välfärden därhän och låter arbetslösheten skena iväg.

Därför måste jag ställa tre frågor till ledamoten här. På vilket sätt blir integrationen bättre av stora skattesänkningar för de allra rikaste? På vilket sätt blir integrationen bättre av att man låter arbetslösheten stå utan åtgärder? På vilket sätt blir integrationen bättre av att man rullar ut nedskärningar över hela landet?

Anf. 25 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är inte direkt det parti som är duktigast på ekonomi. Om ekonomin går bra och vi har tillväxt skapas det också arbets- tillfällen. Det är inte så att staten bara kan hitta på en massa jobb. Det visar historien; det finns många andra länder som har gjort det.

Under den förra mandatperioden slog man sönder vårt elnät och skapade skyhöga elpriser, och man höjde reduktionsplikten. Nedlagd kärnkraft och höjda bränslepriser ledde till höjda räntor. Det var de här tre faktorerna som ledde till en dubbelsiffrig inflation. På två år har regeringen hanterat den svenska inflationen, och nu är den under 2 procent. Det går snabbt att riva ett hus, men det tar väldigt lång tid att bygga upp det igen.

När ekonomin går bra och de som arbetar får mer pengar i plånboken skapas det också arbetstillfällen, i och med att företagen går bra. Ja, arbetslösheten är hög i dag, men det gäller att vända ekonomin. När du vänder ekonomin och ser till att de som arbetar får mer pengar i plånboken får du en ökad efterfrågan. När efterfrågan ökar kommer arbetsgivarna också att behöva öka sin personalstyrka med en eller två personer till, och det kommer att vara just de två personer som inte har ett arbete att gå till. Då kommer de att få ett arbete att gå till.

Det är så man löser arbetslösheten, inte genom att stå här i kammaren och skicka mer pengar till Arbetsförmedlingen. Man löser inte arbetslösheten genom att hoppas att en arbetsförmedlare har ringt ett samtal till en företagare och att företagaren har sagt: "Ja, vi kan väl ta in någon." Det går inte.

Anf. 26 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag ställde tre konkreta frågor men hade begränsad framgång med att få svar. Ledamoten står här och pratar om något helt annat än de tre frågor jag ställde.

Jag förstår inte hur man vänder ekonomin genom att erbjuda de allra rikaste i samhället skattesänkningar.

Vi har ju provat en del av den ekonomi ledamoten pratar om. Det har gett oss en välfärd på svätkost och människor som lämnas efter. Helt ärligt är vi väl inte riktigt översvämmade av jobb, eller hur? Vi har rekordhög arbetslöshet, och ledamoten här lämnar den helt utan åtgärder.

Jag vet inte om det blir bättre om jag helt enkelt upprepar mina frågor till ledamoten och hoppas på lite mer framgång med svaren. På vilket sätt blir integrationen bättre av stora skattesänkningar för de allra rikaste? På vilket sätt blir integrationen bättre av att man låter arbetslösheten vara utan åtgärder? Och på vilket sätt blir integrationen bättre av att man rullar ut nedskärningar över hela landet?

Jag skulle gärna vilja ha svar på dessa frågor utan att ledamoten blandar in elpriser och andra saker. Svara konkret på de här frågorna! Det torde någon från regeringen kunna göra.

Anf. 27 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det är väldigt retoriskt att säga att vi sänker skatterna för de allra rikaste. Skulle det skapas fler jobb om vi skulle höja skatterna för de allra rikaste?

Det är inte de allra rikaste som vi sänker skatten för, utan vi sänker skatten brett. Vi sänker skatten för dem som arbetar – för dem som är med

och finansierar välfärden. Ledamoten Tony Haddou vet det här mycket väl. De flesta regioner i Sverige styrs bland annat av Tony Haddous parti. Vi kan se hur det går här i Stockholm – det sker en vårdslakt och en slakt av kollektivtrafiken. Det är lätt att höja skatten. Det behövs ingen kostnadskontroll. Det är just detta som Vänsterns politik går ut på.

På Tony Haddou låter det som att Sverige är ett lågskatteland. Jag vill påminna honom om att Sverige, trots att vi har sänkt skatten, är ett av de länder där människor betalar högst skatt. Om man vill få in folk i arbete måste det löna sig att arbeta. Om man vill finansiera välfärden måste man först ha människor som går till jobbet, gör jobbet, betalar skatt och kan försörja sig själva så att hushållen inte går på knäna. Därefter kan man finansiera välfärden.

Välfärden måste dock också ha kostnadskontroll. Med Tony Haddous politik – med ökad invandring och fler kvotflyktingar – kommer segregationen att öka. Jag vill fråga ledamoten: Varför har ni en politik som snarare ökar segregationen än förbättrar integrationen?

Anf. 28 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet fick kritik här för att man inte riktigt vet vad man får av partiet, men om det är något parti i denna kammare – framför allt av de tidigare allianspartierna – som står fast vid den politik som var vår gemensamma värdegrund är det nog ändå Centerpartiet.

På tal om att stå kvar och om att göra förflyttningar: Om det var någonting jag älskade med Fredrik Reinfeldts och Anders Borgs ekonomiska politik var det den ordning och reda som gällde i finanserna och att man skulle satsa på det man trodde skulle fungera på riktigt. Jag håller med ledamoten om att vi har stora integrations- och segregationsproblem i Sverige. Då behöver vi ju satsa på det som fungerar.

Något som däremot inte fungerar är regeringens mycket kostsamma återvandringsbidrag, som uppgår till 2,4 miljarder över tre år. Dessa pengar skulle kunna gå till konkreta saker som vi vet fungerar. De skulle kunna gå till skattesänkningar för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden eller till satsningar på jobb, språk och så vidare. I stället satsar vi 350 000 kronor på att människor ska återvända. Dessutom kom det i förra veckan information om att man sedan kan ångra sig, för det finns en så kallad ångerrätt i detta.

2,4 miljarder är inte ordning och reda. Man har köpt regeringsmakten för att få Sverigedemokraternas röster här i kammaren.

Varför slösar Moderaterna 2,4 miljarder på ett återvandringsbidrag i stället för att satsa på konkreta saker som vi vet fungerar? Man hade kunnat satsa på jobb, sänkta skatter och språk. Det är sådant som gör att fler kan bli en del av det gemensamma Sverige.

Anf. 29 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Jonny Cato är medveten om att Alliansen inte längre finns. Centerpartiet satte sig i den breda mitten och står nu helt ensamt med sina 4–5 procent. Man tycker att borgerligheten är jättebra när det gäller ekonomin men har låst sig vid att man aldrig ska prata med Sverigedemokraterna. Därför kommer man att tvingas in i en ohelig allians med Vänsterpartiet, som man också har en röd linje mot.

I och med att man har tagit vänsterväljare kommer man dock att tvingas åt det hållet.

Jag är för återvandringsbidraget; det är min personliga åsikt. Jag kan till och med tycka att beloppet är för lågt, men nu är det 350 000 kronor vi har kommit överens om. Det låter på ledamoten som att detta är fullt aktiverat. Vi är medvetna om att den där skrivningen finns. Det krävs bara att det kommer ett förslag från Regeringskansliet till den här kammaren. Vi har majoritet och kan stänga den luckan.

Apropå de 2,4 miljarderna är min fråga till Jonny Cato: Vad kostade flyktinginvandringen till Sverige 2015–2016? Kostade den 200, 300 eller 400 miljarder för staten, kommunerna och regionerna? Här inne lät det inte som att det handlade om så mycket pengar, utan man skulle bara låta människor få komma. Då var det viktigt att stå emot rasismen. Nu har vi höjt beloppet i återvandringsbidraget. Bidraget för frivillig återvandring var tidigare 40 000 kronor. Vi har bara höjt beloppet, men nu är det en stor kostnad.

Jag tycker att människor som inte anpassar sig till Sverige och inte finner Sverige som sitt hemland ska få möjligheten att återvända till sitt hemland. Det blir bra både för Sverige, för individen och för individens familj.

Anf. 30 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag är den förste att instämma i att Alliansen är död; det finns ingen diskussion om detta. Så går det när man väljer att samarbeta med högerpopulistiska krafter i stället för att samarbeta brett i svensk politik. Detta kanske är en annan diskussion, men år 2015 var det faktiskt Moderaternas migrationspolitik som låg till grund för den flyktingvåg som kom. Man ska nog inte kasta sten i glashus.

Jag blir lite fundersam. Här sa ledamoten att 350 000 kronor är för lite. Vad är då lagom, kan man undra. Vad tycker Moderaterna att återvandringsbidraget ska ligga på? Ska det vara 500 000? Ska det vara 750 000? Ska det vara 1 miljon kronor? Ska det vara 2 miljoner?

Ärligt talat: Antingen fungerar det eller så fungerar det inte. Utredaren konstaterar att detta inte kommer att fungera. Det står till och med att det riskerar att försvåra och försämra integrationen. Centerpartiet och jag personligen får ofta väldigt mycket kritik i den här kammaren för att vi inte lyssnar på evidens eller utredningar och inte kollar på statistik. I utredningen står det svart på vitt att detta inte kommer att fungera.

Vi kan stå här och låtsas som att 2,4 miljarder inte är mycket pengar, men det är otroligt mycket pengar. Tror man på riktigt på ordning och reda i finanserna borde man satsa dessa pengar på saker som kommer att fungera, som kommer att göra skillnad och som ser till att människor lär sig det svenska språket och kommer in i det gemensamma samhället.

Jag är helt med på att vi har stora utmaningar med segregationen och integrationen, men man måste ju våga ta dem på allvar och inte komma med egna sanningar om vad som fungerar utan lyssna på dem som kan detta och på dem som har tittat på det. Jag tycker i alla fall att 2,4 miljarder kronor är väldigt mycket pengar.

Anf. 31 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Då är jag bara nyfiken på vad ledamoten Cato har att säga om kostnaden per månad för de personer som inte integrerar sig, inklusive

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämsällldhet*

försörjningsstöd, bostadstillägg, flerbarnstillägg, tandvård, sjukvård, SL-kort etcetera. Återvandringsbidraget riktar sig till dem som absolut inte kommer in i vårt samhälle men som ändå utgör en utgift för det allmänna månad efter månad.

Låt oss säga att hyran i Stockholm i snitt är 10 000 kronor i månaden. Till det kan vi lägga barnbidrag och flerbarnstillägg för två barn. Någon får håll i en tand. Kanske blir det ett besök på akutmottagningen eller medicinering som man inte har råd att betala.

Det kostar, månad för månad. I det sammanhanget blir 350 000 väldigt lite. Därtill kan läggas alla integrationsåtgärder på AF eller om någon ska till något medborgarkontor eller Rusta och matcha eller någon kommunal arbetsmarknadsåtgärd.

Det här är ett engångsbelopp som är helt frivilligt. Vi säger: Vill du återvända till ditt hemland är det upp till dig. Här har du ett erbjudande. Du får möjligheten att åka tillbaka och bygga ett nytt liv.

Vi kan ta Syrien som exempel. Det här riktar sig mot kvotflyktingar och dem som har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Vi vill se att Syrien återuppbyggs. Vi har syriska medborgare här i Sverige som kanske vill återvända. Det här kan vara en start för dem. Men det är frivilligt. Det är ingen polis som kommer och slår in dörren hemma hos dem och plockar dem och tvingar dem att återvända.

Det här är något som individer och familjer kan söka själva. Jag lovar er att det här kommer att bli bra.

Anf. 32 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till ledamoten Arin Karapet.

Regeringen ska kartlägga invandrares åsikter med motiveringen att man ska identifiera människor som inte har "svenska värderingar". Vad svenska värderingar innebär är dock oklart. Det finns ingen samlad bild av vad de faktiskt är. Underliggande i detta resonemang är antagandet att invandrare har sämre värderingar än etniska svenskar.

Anser du, Arin Karapet, att invandrare per automatik har sämre värderingar och att svenskar har klanderfria värderingar och åsikter?

Anf. 33 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Var inte ledamoten själv för ett rasregister? Om jag minns rätt skulle man registrera människor efter etnicitet och dylikt.

Nu pratar vi om att vi ska identifiera vilka typer av värderingar och åsikter som kommer till Sverige. Ja, jag tycker att vi ska göra det. Jag tycker att vi ska göra det, för vi måste få en bättre uppfattning.

Problemet i Sverige är att vi själva aldrig har definierat vad integration är. Vi vet ju inte vad integration är. Det är ett fint ord som vi har lärt oss inom akademien. Sedan vet vi inte hur vi ska implementera det i verkligheten.

Vi vill bekämpa hedersförtryck och hedersrelaterat våld. Jag vill påminna ledamoten om att vi i Sverige i hundra år har gjort en jämställdhetsresa. Jag är väldigt stolt över det. Vi har inte nått målet, men kvinnor har fått samma rättigheter som män.

I andra delar av världen, till exempel Mellanöstern, har kvinnor fortfarande inte samma rättigheter som män. Om de människorna kommer hit blir de inte automatiskt svenskar för att de landar på terminal 5 på Arlanda.

Vi måste ju veta vilket bagage de kommer med. Hur ser synen på familj ut? Gör man skillnad på sina pojkar och sina flickor? Hur är det för ett barn som växer upp med en annan sexuell läggning i den här typen av familj? Vi måste ju veta, för när det är fel måste vi kunna agera.

Det säger sig självt att för den som kommer från ett land där det varit diktatur i 10, 20, 30, 40 år till ett fritt och öppet demokratiskt samhälle är det helt andra spelregler som gäller. Vårt land bygger ju på att man har respekt för varandra, yttrandefrihet och tryckfrihet, respekt för andra religioner etcetera. Det är klart att vi måste veta vilka typer av värderingar som kommer hit.

Anf. 34 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Jämlighetsdata är en metod som FN förordar och som används av många länder. Jag har aldrig föreslagit ett rasregister, vill jag understryka.

Åter till frågan. Anser ledamoten att åsikter och värderingar som jämför homosexualitet med djursex och pedofili är klanderfria? Det är värderingar som har uttryckts av ledamöter från SD, ett parti som Moderaterna har ett samarbete med och som är hela grunden för den regering man sitter i.

Är svenska värderingar och åsikter klanderfria? Om man vill komma åt unkna åsikter, varför kartlägger man inte allas värderingar? Varför pekar man ut invandrare?

Ja, absolut, växer man upp här ska man ha rätt att vara den man är. Jag instämmer med ledamoten. Men vad tycker du, Arin Karapet, om ledamöterna i Sverigedemokraterna som anser att homosexualitet är likställt med djursex och pedofili?

Anf. 35 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Angående det sista här kan väl jag fråga: Varför vill Miljöpartiet samarbeta med ett parti vars regionråd onanerade framför tioåriga barn? Det är inte det här debatten ska handla om – att man relativiserar allting.

Fru talman! Både jag och ledamoten Leila Ali Elmi har föräldrar som har kommit till Sverige. Sverige har öppnat sin famn och sagt: Här kan ni få en bättre framtid. Då är det faktiskt svenska regler och värderingar som gäller. Om jag kommer till ditt hem kan jag inte bete mig som jag gör i mitt hem. Det får vara slut på det här relativiserandet – att vi ska komma till Sverige, vi ska få alla välfärdsförmåner och sedan ska vi säga till svenskarna vad de ska tycka. Om man bor i Sverige och vill bo i Sverige måste man bli en del av den svenska kulturen.

Svenskarna är bland de mest toleranta människorna på den här planeten. Ett land uppe i norr har öppnat sin famn för människor från alla delar av världen. Jag säger inte att allt är perfekt i Sverige. Men säg mig ett land som är bättre än det här landet! Se på den här vackra flaggan som hänger bakom oss! Det får vara slut med det här att svenskar är konstiga och kalla. Ja, vi är så här uppe i norr, och gillar man inte det får man väl bara bita ihop.

Man vill få det att framstå som att Sverige är ett land som i Mellanöstern, där det råder förtryck och total diktatur. Det stämmer inte. Det är dags att vi har inställningen att det inte spelar någon roll vilken religion du

har, hur du ser ut eller vad ditt för- och efternamn är – lär dig språket, betala din skatt och gör ditt jobb! Då är det ingen som stör dig, och det är det som är vackert med den här flaggan och äran att få vara ledamot och representera svenska folket.
(Applåder)

Anf. 36 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Det känns som att man behöver göra några förtydliganden här i debatten eftersom Sverigedemokraterna och Moderaterna beklagade sig över en rad saker men också upprepade en hel mängd fel om flyktingar och så vidare.

Ett exempel är kvotflyktingar. Man ska veta att det här är mot bakgrund av att över 122 miljoner människor är på flykt i dag. Av dem är 72 miljoner på intern flykt, 32 miljoner under UNHCR:s mandat och 6 miljoner under UNRWA:s mandat. 5 miljoner är statslösa. 8 miljoner av alla dessa 122 miljoner är asylsökande.

Nästan ingen av dessa asylsökande söker asyl i Sverige. I år är det knappt 5 000, och väldigt många av dessa är inne på sin andra eller tredje asylprocess. Det kommer nästan ingen hit, så jag skulle nog säga att den här regeringen kanske ska tagga ned lite i debatten när det gäller kvotflyktingar och ge en annan bild av hur verkligheten ser ut.

I detta kan man, som Tidögruppen här, sparka på kvotflyktingar. Det chockar mig, måste jag ändå säga. Kvotflyktingar är alltså världens mest sårbara och mest marginaliserade flyktingar, och så slänger man sig över dem.

Den här regeringen drog ned på antalet kvotflyktingar från 5 000 till 900. Och vet ni vad? De tog sedan inte ens emot 900 utan runt 500, och det beklagade de sig över.

Det finns alternativ för en svensk regering när världen ser ut som den gör och man faktiskt kan skapa lagliga vägar och ha ett ordnat mottagande. Men alternativet att ta hand om de mest sårbara väljer regeringen inte. De väljer att sparka på just den gruppen. Det säger allt om den här regeringen.

I den här debatten har vi inte bara fått höra ett starkt hat mot flyktingar, som är de mest sårbara, utan också mot fattiga. Klasskillnaderna blir tydliga med den här regeringen.

Det finns andra länder som gör på ett annat sätt. Sverige har historiskt aldrig tjänat på passivitet och att gömma sig undan konflikter i världen och låtsas som om inget händer. Man står här i Sverige och sparkar på kvotflyktingar. Det har aldrig någonsin tjänat oss väl att gömma oss undan ansvaret.

Det finns länder som går mot strömmen. Man kan ta Spanien som exempel. Förra månaden beslutade de i sin riksdag att ge nästan 1 miljon amnesti i landet. De vet att de som varit där i mer än tre år ändå stannar där. De vill inte låta människor exploateras eller leva utanför systemet. Det tjänar inte ett land väl. Men regeringen vi har i Sverige pressar människor ut i papperslöshet, ökar klyftorna och ser till att människor hålls utanför systemet och exploateras. Det är raka motsatsen till integration.

Vänsterpartiet lägger fram ett förslag om amnesti för de ensamkommande, vilket det klagades på här av Moderaterna. Vi föreslår att de ensamkommande som varit i Sverige mer än ett år ska omfattas av en amnesti. De flesta har ju varit här i över tio år. Drygt åtta av tio har jobb. Det är

en större andel än bland svenska ungdomar! Majoriteten av dem kan inte heller utvisas. Då är det väl självklart bättre att de är inne i systemet än utanför?

Regeringen står i en återvändsgränd, och det visar sig genom att de inte längre kan sparka på de här grupperna. Det enda de kör med är utvisning genom ett system de inte vet hur det ska fungera och att sparka på de mest sårbara: kvotflyktingarna. Det är inte värdigt över huvud taget.

Jag hörde, framför allt inledningsvis, i debatten att Sverigedemokraterna och Moderaterna totalt har kraschat när det gäller att försvara denna ekonomiska politik. De sa att människor ska anpassa sig. Men det största integrationshinder vi har i Sverige är ju regeringen och Sverigedemokraterna.

Jag måste också kommentera Sverigedemokraternas inlägg om anpassning enligt egen måttstock. Det är i grunden rasism. Det är en livsfarlig väg när riksdagsledamöter med den bakgrunden uttrycker sig så här i kammaren. Vi vet vad den rasismen historiskt har lett till. Sverigedemokraterna har även återkommande i debatten pekat på andra partiers historia. Kan det helt enkelt vara för att er historia inte är historia?

Arin Karapet har visserligen lämnat kammaren nu, men han sa klart och tydligt att han är för – och vill höja – återvandringsbidraget, när andra inte ens kan förklara det. Det är väldigt spännande, tycker jag. Migrationsministern själv stod ju i *Aktuellt* utan att kunna förklara detta. I den migrationspolitiska debatten här kunde han inte heller förklara detta återvandringsbidrag. Inte heller experter har kunnat förklara hur det ska funka och vilka som ska omfattas. Att lägga många miljarder på något som inte fungerar kallar jag en ekonomisk krasch. Det är inte direkt ordning och reda.

Fru talman! Det är ändå halvtid nu. Efter två år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga. I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan eller äldreomsorgen satsar de på skattesänkningar för de allra rikaste.

Jag konstaterar att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera allvarliga samhällsproblem. Stora grupper tycks vara osynliga när partierna som ingår i regeringsunderlaget helt bortser från de problem som drabbar dem som har det svårt att få vardagsekonomin att gå ihop. Med regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar ojämlikheten. Den växande arbetslösheten lämnas utan åtgärder, och klimatomställningen får vänta. Dessutom rullar de ut stora nedskärningar inom välfärden och över hela landet.

I Vänsterpartiets budgetförslag finns i stället en politik som hanterar samhällsproblem och som skyddar dem som har det sämst ställt. Vi prioriterar en kraftfull ökning av resurser till välfärdens kärna i form av sjukvård, skola och barn- och äldreomsorg. Vi stärker hushållens ekonomi, drar ned kostnaderna i kollektivtrafiken och ser till att höja arbetslöshetsersättningen och socialförsäkringarna.

De rika, som har mycket högre inkomster än andra, måste faktiskt börja bidra mer. Hur ska vi kunna kalla oss ett välfärdsland om människor inte har råd med mat och hyra eller ens medicin? Ni blundar ju för de ökade levnadskostnaderna och den ekonomiska ojämlikheten.

Det regeringen sysslar med är skattesänkningar för de allra rikaste. Ni påstår att det skapar jobb. Det har man prövat i över 30 år, och det enda det lett till är en välfärd på svältkost och att människor lämnas efter.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämsällldhet*

Vi är ärligt talat inte översvämmade av jobb. Tvärtom är arbetslösheten rekordhög, och den lämnas utan åtgärd av den här regeringen. Det är just därför de återkommande behöver föra en syndabockspolitik. Det är en ogenomtänkt signalpolitik som endast skadar sammanhållningen i Sverige.

Den del av budgeten som vi debatterar i dag gäller integration. Det framgår klart och tydligt att regeringen förvärrar och fördjupar de sociala och ekonomiska klyftorna mellan människor. I stället för att agera eller ens kommentera den rekordhög arbetslösheten, de alarmerande prognoserna för välfärden eller de allt dyrare levnadskostnaderna väljer regeringen att lägga miljarder på skattesänkningar för de allra rikaste.

Sverigedemokraternas prioriterade miljardsatsning, förutom skattesänkningarna, är ett återvandringsbidrag som deras egen utredare totalsågar och menar skadar integrationen, är kontraproduktivt och meningslöst. Men så är det ju när Sverigedemokraterna budgetförhandlar. Då ska välfärden stå tillbaka till förmån för ogenomtänkta miljardutspel där pengar kastas i sjön bara för att människor i Sverige ska känna sig önskade. Samtidigt rullar Sverigedemokraterna ut nedskärningar över hela landet.

Hushållen och barnfamiljerna ska stå tillbaka trots att levnadskostnaderna bara ökar. Investeringarna ska stå tillbaka i en tid då arbetslösheten är rekordhög, och byggbranschen tillåts krascha. Det vore inte att ta till överord om man säger att under Sverigedemokraternas budgetförhandlingar går välfärd, sjukvård, arbetslöshet och byggande in i en fullskalig kris. Det beror på att Sverigedemokraterna har valt att ösa pengar över dem som tjänar mest: Moderaternas kärnväljare.

Stora skattesänkningar för de allra rikaste betalas med stora nedskärningar runt om i landet och med att människor får stå tillbaka. Det är inte bara ineffektivt och orättvist utan direkt skadligt. Det förstärker och fördjupar de stora samhällsproblem Sverige står inför. Man kan inte annat än konstatera att regeringen och Sverigedemokraterna har en mycket stark politik för det som kallas segregation, ifall utskottet någon gång i framtiden funderar på att byta namn på den här debatten.

Fru talman! Vänsterpartiet kommer aldrig att acceptera högerpolitiken som ökar klyftorna mellan människor. Vi vet att de bästa samhällena byggs jämlika och med minskade ekonomiska klyftor. Nyckeln till framgång för Sverige har aldrig varit nedskärningar, lägre löner, sämre villkor eller privatiseringar. Vår styrka har historiskt varit att investera i samhället och varandra – i välfärd, utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas och växer. Det har hela vår moderna historia bevisat. Tidigare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler. Det var möjligt tack vare långsiktiga, lönsamma investeringar.

Även uppväxtvillkoren är ett tydligt exempel på det och på vad regeringen sysslar med. En gång i tiden var svensk skola känd för att vara världens mest jämlika skola. I takt med att marknadsexperimenten i välfärden har gjort en frammarsch och den demokratiska styrningen har förvandlats till marknadsstyrning har samhället förändrats. Elever har blivit kunder, skolor har blivit marknader och utbildningen har blivit en vara i det svenska marknadsexperimentet.

Resultatet är bland världens djupaste skolsegregation. Det är ett marknadssystem som borde avskaffas så att den svenska skolan återigen kan bli en av världens bästa, vilket också en majoritet av svenska folket stöder.

Men den här regeringen har inga som helst ambitioner att rätta till dessa experiment som förvärrar och fördjupar klyftorna i samhället.

Fru talman! Avslutningsvis är jag övertygad om att vi måste bygga ett rymligare och starkare Sverige genom att investera i samhället och i människorna i det. Det är den viktigaste och effektivaste integrationsmotor vi har. Vi har historiskt bevisat att det är fullt möjligt att investera i den generella välfärden, minska de ekonomiska klyftorna och erbjuda trygga jobb.

Jag är övertygad om att människor lyckas bättre med bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället och i människorna i det som avgör hur väl vi lyckas.

(Applåder)

Anf. 37 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom regeringens politik, och jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi behöver gemensamt bygga ett samhälle där alla får förutsättningar att delta och bidra. Varje människa har ett oersättligt värde och är en avgörande pusselbit i ett starkt, fungerande samhälle. Sverige behöver hålla ihop. I detta är arbetet mot utanförskap och normer som inte ger flickor och kvinnor samma möjligheter som pojkar och män högt prioriterat.

I dag debatterar vi regeringens budgetförslag för 2025 om integration och jämställdhet. Det är områden som ligger oss kristdemokrater särskilt varmt om hjärtat. Jag kommer att beröra båda områdena i mitt anförande, då det inte är möjligt att sätta upp sig två gånger på talarlistan. I mitt anförande vill jag lyfta upp några av de konkreta åtgärder som budgeten möjliggör samt Kristdemokraternas värderingar som kan fördjupa detta arbete.

Fru talman! För ungefär en och en halv vecka sedan hade jag förmånen att här i riksdagen träffa organisationen Kvinna till Kvinna tillsammans med några fantastiska tjejer – jag kan nog kalla dem det, eftersom de var yngre än jag – eller kvinnor som går en ledarskapsutbildning. Jag hade också förmånen att efter vårt möte visa dem runt i vår fantastiska riksdagsbyggnad.

Det var otroligt inspirerande och samtidigt lite sorgligt att träffa dessa kvinnor. Till exempel berättade en tjej att hon i maj fick sin legitimation som socialsekreterare men att det, beroende på hennes namn och bakgrund, har varit svårt att få jobb. Det har sin grund i både synliga och dolda fördomar. Vi vet att det finns en brist på personer inom denna yrkeskategori. Ändå kan hon inte få jobb. Ska det vara så i Sverige 2024?

Här får faktiskt alla vi partier i riksdagen erkänna att vi har misslyckats och att det nu bara handlar om att jobba framåt för bättre integration och jämställdhet för kvinnor med invandrabakgrund. Om vi inte fortsätter att arbeta mot hedersförtryck och tar itu med krafter som enbart baserat på kön vill begränsa människors friheter och rättigheter kommer vi bara att stå och stampa.

En idé som föddes dagen då Kvinna till Kvinna var här i riksdagen var att kvinnor med invandrabakgrund under en dag nästa år i samband med internationella kvinnodagen den 8 mars ska ges möjlighet att skugga eller praktisera hos oss kvinnliga riksdagsledamöter. Det ser nu ut som att vi kan lösa detta och kan planera för att vi kvinnor i riksdagen i vår, före internationella kvinnodagen, kan ha en kvinna som går vid vår sida under

en dag. Jag tror att det kan bli en tydlig manifestation; vi låter kvinnor med invandrarbakgrund ta större och tydligare plats i vårt samhälle och ger dem en möjlighet att integreras i arbete och i samhällsgemenskap.

Fru talman! Vad har då regeringen gjort, och vad ytterligare föreslår regeringen ska göras i kommande budget?

På jämställdhetsområdet prioriteras i budgeten satsningar på att minska kvinnors ekonomiska utsatthet, särskilt insatser för att fler kvinnor ska lämna osäkra anställningar och övergå till stabila arbeten. Det är något som vi som parti stöder helhjärtat.

När det kommer till området integration avsätts i budgeten resurser för att stärka nyanländas språkinläring och anställbarhet. Det satsas bland annat på fler platser i sfi och på ett nytt, flexibelt etableringsprogram med möjlighet att förlänga insatserna upp till fem år för dem som behöver det. Vi kristdemokrater ser positivt på detta, eftersom vi menar att en god start i Sverige börjar med språket och att det är en viktig och avgörande väg in i arbetslivet.

Fru talman! Samtidigt vill jag lyfta fram familjens centrala roll i att främja jämställdhet och integration. Kristdemokraterna ser familjen som samhällets grundsten och menar att en trygg familjemiljö är avgörande för att både män och kvinnor men också barn ska kunna blomstra.

Vi förespråkar till exempel flexibla föräldraförsäkringar och utökat stöd till familjer, för att man ska kunna kombinera arbete och omsorg. Vi menar att en stark familjepolitik också stärker integrationen. Familjer med invandrarbakgrund som känner sig trygga i sin ekonomiska och sociala situation har bättre förutsättningar att delta aktivt i samhället. Och det bidrar till en snabbare etablering för både vuxna och barn. Då kommer vi att kunna uppnå verklig integration. Det är i sin tur livsviktigt för att vi ska nå övriga mål, som minskat utanförskap och ökad jämställdhet i våra utsatta områden.

Fru talman! Sammanfattningsvis innehåller budgeten för 2025 flera lovande satsningar. Men vi kristdemokrater ser också att politiken behöver kombineras med en tydligare värdegrund. Det handlar om att uppmuntra ansvarstagande och egenmakt samtidigt som vi ger stöd där det behövs.

Genom att kombinera vår politik för integration, jämställdhet och familj kan vi skapa ett Sverige där alla har möjlighet att växa, bidra och känna sig hemma. Det gör vi bäst tillsammans för ett starkare samhälle.

Anf. 38 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag är jätteglad att Camilla Rinaldo Miller tog upp mötet med Kvinna till Kvinna, som jag också deltog i. Det är fantastiskt att se unga kvinnor som är oerhört driftiga, trots att många tittar på dem och bara ser en kvinna med somalisk eller etiopisk bakgrund med en slöja. Det är oftast det som är problemet, och de tog upp precis det med oss.

Vi fick höra från kvinnorna att det aldrig spelar någon roll att de alltid har en högre utbildningsbakgrund och dessutom alltid är otroligt måna om att prestera mer – inte bara mer än män utan också mer än svenska kvinnor.

Därför är det otroligt viktigt att vi i debatter när vi talar om integration ser till att den strukturella segregation som alltid bestämmer sig för vilka som kan och får lyckas inte får fäste här.

Dessa kvinnor ska inte behöva tänka: ”Jaha, jag fick tjänsten. Då betyder det att min kompis Sara inte kan få någon tjänst eftersom vi har fyllt

kvoten för slöjbärande kvinnor.” Det är ungefär som hur jag ibland känner att andra tänker: ”Gött, nu har vi Ciczie här. Då har vi en knegare. Vi behöver inte fler än så.”

Hur ska Kristdemokraterna och regeringen genom sin politik se till att alla kvinnor och män och pojkar och flickor men framför allt *dess* superdriftiga, fantastiska kvinnor ges möjligheten att lyckas och kunna visa vägen för andra kvinnor så att vi bryter segregations- och integrationsproblemen?

(Applåder)

Anf. 39 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Ciczie Weidby för inlägget och frågan. Jag instämmer i att vi hade en fantastisk stund tillsammans med de där tjejerna.

När man ser högutbildade kvinnor som verkligen har ansträngt sig för att komma in i samhället blir man otroligt glad. Man känner en förhoppning om att vi nu är på rätt väg. Samtidigt är det precis som jag sa i mitt anförande att man kan känna en oerhörd sorg när någon säger: ”Jag sökte jobbet men fick det inte, och jag vet att det var på grund av mitt namn och min bakgrund.”

Här måste vi framför allt jobba tydligt med både synliga och dolda fördomar, något jag också var inne på förut. Vad är det som gör att dessa kvinnor inte får några tjänster trots att de har rätt kompetens? Det kan inte vara så att fördomar får ligga till grund för om någon får ett anställningsbevis eller inte.

Eftersom regeringen lägger extra mycket pengar på jämställdhetsarbetet ser jag att vi är på väg att kunna komma närmare målet att riva hinder, rasera fördomar och komma varandra närmare. Nästa gång den här kvinnan söker en tjänst som socialsekreterare ska hon därför kunna väljas ut först utifrån att hon har rätt kompetens och utbildning och har möjlighet att bidra.

Anf. 40 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! ”Komma in i samhället” sa ledamoten. Men dessa flickor är födda i Sverige. De har inte varit i något annat samhälle än i det svenska. Vi måste titta på retoriken så att vi inte genom den bekräftar att de skulle hålla sig utanför samhället. Det handlar inte om något annat samhälle, utan det är samma samhälle som du och jag lever i och som de är födda in i.

De här tjejerna hade dessutom flera konkreta förslag på hur man kan få bukt med detta. Exempelvis kan man ha avidentifierade ansökningar till jobb. Det skulle betyda väldigt mycket, och därigenom kunde man verkligen läsa in vilken kompetens en person har, oavsett kön och annat.

Någon annan ledamot tog tidigare upp en liknande sak som tjejerna också hade tagit upp. Det handlade om rasprofilering i samband med jämlikhetsdata. Om man inte mäter diskriminering kan man heller inte påvisa var den finns och göra något åt den.

Jag har också läst under utgiftsområde 13 i regeringens proposition att det ganska ofta saknas data för att kunna adressera vissa problem. Om man vill veta svaret på flera av dessa frågor och hitta bra lösningar måste man anstränga sig lite grann, skaffa statistik och ställa de frågor som krävs.

Jag hade egentligen en massa andra frågor om familjepolitik och hur Kristdemokraternas familjepolitik främjar jämn fördelning, men det får vi ta en annan gång.

Anf. 41 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Det var synd att ledamoten inte hann ställa dem, för detta hade jag gärna svarat på.

När tjejerna var här talade vi just om det här. Vid ett tillfälle i våras träffade jag ett företag startat av några killar med invandrarbakgrund som hade gått på KTH. De hade upplevt exakt samma sak. De hade gått på fina utbildningar och var högkvalificerade, men när de skickade in en jobbansökan plockades de bort på grund av namn och bakgrund. De hade därför startat ett företag där man avidentifierar jobbsökningar så att folk ska ha möjlighet att komma längre fram i anställningsprocessen, och helt plötsligt hade möjligheter öppnats.

Jag tycker att detta är väldigt spännande, men jag hade önskat att det inte hade behövts så att man kunde få en fast anställning oavsett namn, hur man ser ut eller bakgrund. Allt ska bero på den kompetens man har, vilken utbildning man har eller vad man har jobbat med förut.

Jämlighetsdata är också jätte viktigt. Vi tog ofta upp detta när vi debatterade könstillhörighetslagen. För oss är det otroligt viktigt att man i jämlikhetsdata även kan se skillnader mellan män och kvinnor, annars blir det svårt att följa upp statistiken.

Här är detta också jätte viktigt. Om kvinnor med invandrarbakgrund drabbas i ännu större utsträckning än hur de här männen upplevde det hela måste vi ha bra data för att komma till rätta med problemen. I detta fall är vi alltså helt överens.

Anf. 42 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag vill tala lite grann om mäns våld mot kvinnor. Jag tror inte att ledamoten fokuserade specifikt på det i sitt anförande, men jag vet att vi båda jobbar för att få ett slut på den eviga pandemi som mäns våld mot kvinnor utgör. Det orsakar ohemult stort lidande men även stora kostnader för samhället.

De utsatta kvinnorna får ofta höra: ”Varför lämnar du honom inte?” Det blir som en ren dubbelbesträffning. Bortsett från att man är ett offer får man en fråga som gör att skulden läggs på en själv. I stället för att fråga ”Varför lämnar du inte?” borde vi fråga mannen ”Varför slår du?”

Igor var ett projekt som jobbade på ett fantastiskt sätt för att få kvinnor att lämna sin relation. Igor drevs av polisenheter i södra Stockholm i en samverkan mellan polis, socialtjänst, bostadsförmedlare, sjukvård med flera i syfte att kvinnan, när hon för andra, tredje, femte eller tionde gången vågade lämna mannen och verkligen också gjorde det, skulle få ett konkret, snabbt, viktigt och effektivt stöd.

Igorprojektet lades ned. Ingen vet riktigt varför, men det var en stor, stor förlust för detta arbete. Därför blev jag väldigt glad i somras när regeringen under en presskonferens aviserade att man skulle starta ett lämnaprogram – för mig var Igorprojektet just ett lämnaprogram – som skulle fokusera på att få kvinnor som lever i våldsamma relationer att lämna dem.

När jag nu läser i budgeten har jag dock väldigt svårt att identifiera på vilket sätt regeringen ska jobba med detta lämnaprogram och hur det ska

finansieras. Det är helt enkelt det här jag vill fråga ledamoten om. Hur ska lämnaprogrammet genomföras och finansieras?

Prot. 2024/25:51
16 december

Anf. 43 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Vilhelmsson för frågan.

Detta är ännu en sorg. Om jag talade om sorg förut är det här en ännu större sorg. Våld i nära relationer är något vi tillsammans måste jobba intensivt med för att få stopp på. Det går inte att säga att det är okej om *en* blir slagen. Det är därför vi har sagt att vi har nolltolerans mot allt våld i nära relation.

Vi vet att det finns ett mörkertal när det gäller kvinnors våld mot män, men vi vet också att kvinnor i högre grad är utsatta än män.

Därför har den här regeringen satsat extra mycket just när det gäller mäns våld mot kvinnor. Man har avsatt mer medel än någon annan för att, inom det jämställdhetspolitiska området, satsa på civilsamhällets organisationer så att de kan fortsätta arbeta men också på det som heter lämnaprogrammet.

Jag kommer inte att gå in i detalj på hur det kommer att genomföras. Det jag vet är att man nu har en tydlig ståndpunkt – att man är på offrets sida. Offret ska ha rätt till ett skyddat boende eller kunna bo kvar. Det är den som slår som ska få det besvärligt, inte den som är utsatt och blir slagen.

Anf. 44 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det låter ofta som att den här regeringen gör extra mycket för att satsa på att kvinnor som lever i våldsamma relationer ska kunna avsluta dem och så vidare. Men, återigen, jag har svårt att hitta de specifika satsningarna i budgeten.

Det är i dag ett faktum att kvinnor som hals över huvud tvingas lämna en våldsam relation själva får stå för ny lägenhet, flyttkostnad, nya abonnemang till sig själva och till barnen, nya försäkringar för bostaden och så vidare. Hur kan det vara så? Varför ska de betala för dessa kostnader, som de inte har orsakat?

Detta undrar jag, speciellt i ljuset av att det för män som lämnar kriminella miljöer finns ett exitprogram med pengar. Där får man stöd för allt detta.

Detta rimmar väldigt illa med att ledamoten och regeringen säger sig alltid stå på brottsoffrets sida.

Sanningen är att vi, när budgeten kom, letade med ljus och lykta efter ett lämnaprogram innehållande en lämnapeng. Centerpartiet har föreslagit en lämnapeng i många år. Det är exakt vad som behövs och exakt vad män får som lämnar kriminella miljöer i ett exitprogram. Varför har regeringen inte med en lämnapeng i sitt lämnaprogram? Vad är egentligen det nya med regeringens lämnaprogram?

Anf. 45 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Tack igen, ledamoten, för att du vill ha tydligare svar när det gäller detta!

När det gäller offren och kostnaden som den som har blivit utsatt får ta säger jag: Detta är ingenting som denna regering har dumpat över på den

*Integration och
jämställdhet*

som är utsatt, utan det har tyvärr varit så också tidigare. Det denna regering nu försöker göra är att på något vis återställa ordningen så att offret i första hand är den som är skyddad och som ska känna sig trygg.

Det är enkelt att säga: Nej, men vi ska låta den som har slagit flytta på sig, och den som har varit utsatt för våld ska få bo kvar – detta för att man inte ska behöva dra upp barnen, flytta och börja om någon annanstans. När man väl har börjat om och kommit till rätta kanske man blir hittad av sin före detta partner, som börjar om igen. Då ska man flytta på sig igen. Det borde vara tryggare. Det handlar om att kunna få bo kvar för barnens skull och för sin egen skull och om att förövaren helt enkelt får flytta på sig.

Vi har en jämslällldhetsminister som verkligen tar dessa frågor på allvar. Även om det inte står utförligt i budgetpropositionen eller i betänkan- det lovar jag dig att hon kommer att se till att arbetet med ett lämnaprogram inte kommer att försvinna bort någonstans. När vi säger att vi står på off- rets sida menar vi verkligen det, och vi kommer att fortsätta.

Jag lovar ledamoten detta. Ledamoten kan se framåt och då se att re- geringen har gjort verklighet av det man har sagt om att stå på offrets sida.

Anf. 46 JONNY CATO (C):

Fru talman! Alla som anstränger sig, oavsett bakgrund, ska kunna lyckas i livet. Det är inte bara avgörande för individen utan också för Sve- riges framtid. Det finns inga som helst fördelar med ett tudelat samhälle. Ett tudelat samhälle är ett försvagat samhälle, som hindrar tillväxt och kon- kurrenskraft. Det gör oss också sårbara för yttre hot. Ett stort ekonomiskt utanförskap bidrar till tudelningen, försvårar för små och stora företag att växa och är kostsamt för vårt samhälle.

När andra politiska partier ser vissa människor som en belastning har vi som centerpartister grundsynen att människan är en tillgång för sam- hället. Alla kan och ska bidra på något sätt. Att alla människor hittar sin framtid gynnar tillväxten och lyfter Sverige som land. Men det är också en hjärtefråga för oss som liberala att alla ska vara fria och ha möjlighet att leva det liv de själva vill leva.

Oavsett postnummer, socioekonomiska förutsättningar och uppväxt ska alla få en chans att bli sitt bästa jag. Sverige har byggts av människor som genom utbildning och hårt arbete och genom frihet och företagande tagit chansen att skapa för sig och för andra.

För Centerpartiet innebär en livsresa att man kan välja det liv man vill leva och att man har förutsättningar att leva det livet, att man inte tvingas in på en utstakad väg utan kan vara med och forma sin egen resa. Det handlar om frihet men också om verktyg.

Alla ska få rätt verktyg för att kunna ta sig dit de vill i livet oavsett bakgrund. Föräldrarnas utbildningsnivå, en funktionsnedsättning eller di- agnos, ens postnummer eller fördomar i samhället ska inte avgöra vad som är möjligt och omöjligt.

Det spelar ingen roll om du är uppvuxen i Botkyrka, Tjärna Ängar, Finspång eller Vellinge. Politikens uppgift är att ge alla en chans och att ge individen friheten att ta ansvar för sitt liv och sin livsresa.

En del lyckas trots alla hinder som politiken satt upp, men det är allde- les för svårt.

För vissa grupper i samhället är det svårare att göra den här typen av livsresa. Steget in på arbetsmarknaden är statistiskt sett störst för utrikes

födda kvinnor och unga män. Här sticker tyvärr Sverige ut negativt jämfört med många andra länder. Bland unga män är kort utbildningsbakgrund en avgörande orsak. Det är också en påtagligt hög andel unga män i glesbygd som är arbetslösa jämfört med unga män i storstäder. Sverige har fortfarande stora sociala och regionala klyftor.

För många utrikes födda är en misslyckad integration en grundorsak till att de inte lyckas skapa ett bättre liv för sig själva och sina familjer. Ofta är inte kraven tillräckligt skarpa eller möjligheterna tillräckligt goda. Det kan nästan kännas omöjligt att uppnå en plats på svensk arbetsmarknad, trots hårt slit.

I vissa fall är inte heller incitamenten för att ta första jobbet tillräckligt stora. I stället för tuffa krav och stora möjligheter erbjuds utlandsfödda lågintensiv språkutbildning, bidrag och en kölapp till några få ingångsjobb. Många lyckas ta sig förbi känslan av att inte vara behövd genom att kämpa sig igenom eftertraktade utbildningar eller starta egna småföretag, men det är inte självklart för vare sig utlandsfödda eller inhemskt födda.

Detta är såklart ett enormt slöseri. När integrationen lyckas är invandringen bra för både Sverige och den som kommer hit, men när integrationen misslyckas leder den till stora problem.

Vi kan konstatera att de senaste decenniernas brist på fungerande integrationsinsatser – oavsett regering –, i kombination med en stor invandring, har bidragit till ett utanförskap och ett parallellsamhälle, vilket har skapat kortsiktiga och långsiktiga samhällsutmaningar.

Risk för ökad kriminalitet, psykisk ohälsa, missbruk, otrygghet och grogrund för religiös fundamentalism och förtryck är några av de allvarligaste konsekvenserna. Brist på förståelse för svenska myndigheters uppdrag och arbete försvårar i sig också integrationsinsatser. Det riskerar därmed att stänga vägar till jobb.

Samtidigt behövs migration. Internationella utbyten främjar innovation och kreativitet och behövs för tillväxt och välbästand. Men de behövs också för kulturella utbyten så att man slipper att äta den där spettekakan utan kan äta baklavan i stället.

Alla som kommer till Sverige ska mötas med öppenhet och tydlighet om vad samhället förväntar sig av var och en, och vad var och en kan förvänta sig av samhället. Integrationen har lyckats när den som kommit till Sverige är med och bidrar genom sysselsättning.

Det förutsätter vilja och drivkraft från individen som måste vara villig att göra sin del. Sverige har hitintills misslyckats med att ställa tydliga krav om att alla som kan arbeta också förväntas arbeta. Höga krav på individen måste dock kombineras med stora satsningar från det gemensamma, stora satsningar från samhället och stora satsningar från politiken.

I dag finns det alldeles för många människor i vårt land som känner att den svenska staten och det svenska samhället inte är till för dem, att de inte får vara en del av vår gemenskap oavsett vad de gör och oavsett hur mycket de kämpar.

Orsakerna är många. Det politiska samtalet och debatten här i kammaren om utanförskap bidrar dessutom nu till att förstärka både fördomar och känslan av att det finns ett vi och ett dom. Det påverkas av hur vi behandlar och pratar om varandra. Men det är också en fråga om hur ledande politiska företrädare pratar om en del av den svenska befolkningen.

Främlingsfientlighet och rasism är ett hinder för att skapa en samhällsgemenskap, och de riskerar att föras vidare till nästkommande generation. En förutsättning för ett sammanhållet samhälle är att det finns en öppenhet bland människor som redan är en del av samhällsgemenskapen att inkludera nya personer.

Det gäller att den som har ett arbete, känner sig som en del av samhället, känner tilltro till det gemensamma systemet och blir en del av gemenskapen. Det gäller att det gemensamma vi et inte handlar om etnicitet eller bakgrund, utan att det handlar om att man är med och bidrar.

Människor flyttar till Sverige av olika anledningar: för kärleken, för studier, för att arbeta eller för att man tvingats fly för sitt liv. Det finns ett samband mellan orsaken till att man flyttat till Sverige och hur snabbt man kommer in i arbete.

Den som kommit hit för att arbeta eller studera kliver rakt in i samhället och har redan innan flytten en sysselsättning i Sverige. Om man däremot flytt hit på grund av krig, förtryck eller förföljelse är det primära syftet med bosättningen att just få skydd. Integrationen och stegen mot arbetsmarknaden påbörjas först efter att man kommit hit.

Därför är det naturligt att det tar längre tid för flyktingar att komma in på arbetsmarknaden än vad det gör för exempelvis arbetskraftsinvandrare. I dag tar det dock alldeles för lång tid för flyktingar och deras anhöriga att komma in i det svenska samhället, lära sig svenska språket och bli en del av den svenska arbetsmarknaden.

Alla nyanlända flyktingar och deras anhöriga i åldern 20–64 år genomgår under de första åren en särskild integrationsinsats som kallas etableringsprogrammet. Hur lång tid det tar för flyktingar eller deras anhöriga att komma i arbete beror i stor utsträckning på utbildningsbakgrund.

Av dem som har en gymnasial eller eftergymnasial utbildning är ungefär hälften i arbete efter två till tre år. För dem som saknar gymnasial utbildning tar det betydligt längre tid. Efter 14 år i Sverige har färre än hälften kommit in på arbetsmarknaden. Det är ett politiskt misslyckande.

Sysselsättningen är lägst bland utrikesfödda kvinnor. En förklaring är att de flesta som invandrar är vuxna, vilket innebär att många skaffar barn i samband med att de kommit till Sverige. Studier visar att det är vanligt att kvinnor inom denna grupp tar huvudansvar för hemmet och barnen när de är små och att en lång föräldraledighet fördröjer och försvårar integrationen.

Fru talman! När regeringen ser människor som ett problem ser Centerpartiet människor som en tillgång. När regeringen satsar på verkningslösa åtgärder såsom återvändningsbidrag satsar Centerpartiet på jobb, språk och integrationssatser som gör att fler kan bli en del av den svenska samhällsgemenskapen.

(Applåder)

Anf. 47 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Ju fler utanförskapsområden vi har, desto sämre är det för Sverige. Det är dåligt för samhällets sammanhållning, det är dåligt för tryggheten och det är inte minst dåligt och orättvist för de barn som tvingas växa upp i dessa områden. Trångboddhet, kriminalitet och dåligt fungerande skolor

ger barn som inte valt sin omgivning sämre livschanser och därmed sämre möjligheter.

Problemet är inte nytt. Redan för 20 år sedan varnade Liberalerna, dåvarande Folkpartiet, för den bristande integrationen och det stora utanförskapet. Men trots dessa varningar har samhället blundat för problemet och haft en övertro på att höga bidrag och olika typer av projekt ska kunna lösa utanförskapet.

Då var det svårt att få gehör för språkrav. I dag pratar alla politiska partier om vikten av att kunna språket och att göra sig förstådd för att kunna ta del av det fantastiska vårt svenska samhälle erbjuder. Men det handlar också om en förståelse för vilka förväntningar och krav som kommer med erbjudandet. Sverige ska välkomna dig, men du ska också vilja välkomna Sverige.

Ett liv i utanförskap innebär inte bara otrygghet. Det handlar också om barn som inte ser sina föräldrar gå till jobbet eller barn som halkar efter i skolan på grund av bristande språkkunskaper. Det ger en skev bild av rättigheter och skyldigheter i landet.

Fokus på det svenska språket är centralt i integrationsarbetet. Även andra insatser behövs, men då behöver de riktas rätt med resurser där behoven är som störst. Då måste vi våga identifiera och adressera problemen.

Fru talman! Därför tog Liberalerna och regeringen redan i början av mandatperioden initiativ till att det skulle samlas in mer information och statistik om var behoven var som störst för att följaktligen kunna sätta in de största resurserna där.

Under hösten har Statistiska centralbyrån och Boverket presenterat en sammanställning av områden där utanförskapet är särskilt stort. Redan i början av 20-talet skrevs den första utanförskapskartan av kollegor till mig. Men de senaste åren har vi använt oss av fakta enbart om ekonomisk utsatthet och kriminalitet.

Det är otillräckligt. Den nya kartläggningen baseras på statistik. Det är skolresultat, arbetsmarknadsanpassning, bidragsberoende, kriminalitet och trångboddhet men också attityder och demokratiskt deltagande.

Totalt bor 700 000 personer i dessa områden, varav drygt 170 000 är under 18 år gamla. Utanförskapsområden är inte längre ett storstadsfenomen, utan små kommuner som Perstorp i Skåne eller Lessebo i Småland har också en integrationsskuld att ta itu med.

För att vända utvecklingen i dessa områden krävs stora insatser. Det handlar inte minst om att säkerställa en bra skolgång. Därför gör regeringen en särskild satsning för att göra det attraktivt att arbeta på de mest krävande skolorna.

Regeringen har också tillfört stora resurser så att socialtjänsten ska arbeta sida vid sida med skolan med skolsociala team. Med utanförskapets karta kan insatserna bli mer träffsäkra.

Det kommer att göra skillnad med åtgärder som att ge möjlighet att förlänga etableringsinsatser i samband med föräldraledighet, obligatorisk språkförskola, att stärka civilorganisationer, extra resurser till dem som står längst från arbetsmarknaden och att ge kommunerna större ansvar för att leverera en bra sfi-utbildning. Men som vanligt i den här talarstolen vet vi att en fungerande förskola, grundskola och gymnasieskola är den allra viktigaste integrationsinsatsen för framtiden.

Fru talman! Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Likväl ser vi stora skillnader i ett liv beroende på om du har fötts till man eller kvinna. Det är orimligt och oacceptabelt. Det behövs absolut nya lagförslag för att komma till rätta med orättvisor. Men den kultur och strukturförändring som krävs är svårare att lagstifta om.

En jämn fördelning av makt är ett av riksdagens jämställdhetsmål. Jag tänker på den grupp av unga och framgångsrika kvinnor från organisationen Kvinna till Kvinna som besökte mig och några av mina kollegor här i riksdagen. Även tidigare ledamöter har här i kammaren tagit upp dem. De vittnade alla om svårigheterna med kvinnliga förebilder med utländsk bakgrund, både inom näringslivet och inom politiken. Politiken måste givetvis vara ett gott exempel och inte bara peka finger åt andra.

Ekonomisk jämställdhet är ett annat delmål. Men det är inte bara lönen utan även den livslånga inkomsten och fördelningen mellan män och kvinnor som vi måste komma åt. Vem tar ut flest vab dagar? Vem får lön efter sin utbildning? Vem får riskkapital till sitt företag? Och vem driver företag? Hur slår bodelningsreglerna egentligen? Ung Företagsamhet är en viktig organisation i våra skolor. Deras senaste rapport visar att företag som drivs under Ung Företagsamhets paraply är helt jämställda. Kunskap och förmåga att ta ansvar för sin egen ekonomiska situation är viktiga delar mot målet att könet inte ska avgöra din ekonomiska trygghet.

När det gäller jämställd utbildning halkar pojkarna efter i skolan och flickorna i arbetslivet. Bäst i skolan presterar flickor med utländsk härkomst. Enligt forskningen beror pojkarnas sämre resultat på en antipluggkultur, förväntan om framtida möjligheter och val av negativa mönster såsom datorspel i stället för rörelse och läsning. På sikt är det förödande att pojkar och män riskerar att inte se utbildning som den viktigaste vägen till ett fullgott liv i frihet. Här och nu är det upprörande att flickor presterar bäst i skolans ämnen. Men i arbetslivet finns det fortfarande skillnader som gynnar män just för att de är män. Mer struktur samt mer ordning och reda har visat sig gynna de allra svagaste pojkarna bäst. Liberalernas upprättande av kunskapsskolan med trygghet och studiero är en bra start. Från skärm till pärm kommer också att hjälpa till på resan mot en jämställd utbildning.

När det gäller jämställd hälsa skadar sig män, och kvinnor blir utbrända. Det är en kraftigt förenklad bild. Samtidigt är vi säkert många som kan vittna om att det oftast är kvinnan som är hemmets projektledare och som tar ansvar för skolans utflyktsprogram, tar ansvar för sjuka och gamla föräldrar, ser till att luciakronan har batterier och ser till att julmaten passar alla. Det resulterade i fjol under julkraven i december i att 79 procent av de stressrelaterade sjukskrivningarna var kvinnor. Flexibel föräldraförsäkring, fokus på arbetsmiljö och en pågående samhällsdebatt är delar i ett stort pussel som ska få detta att fungera.

Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Det finns inget som begränsar en människas frihet så mycket som våld. För att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta på flera plan. Regeringens nya åtgärdsplan med 132 åtgärder med fokus på sex områden är ett steg på vägen.

Det viktigaste för att nå målet är det förebyggande arbetet – slaget som aldrig delas ut samt den psykiska terrorn och förföljelsen som aldrig blir av. Redan i förskolan måste vi vara uppmärksamma på könsstereotypa mönster, och i skolan måste det finnas diskussioner om machokultur och

könsroller. När det första slaget är utdelat ska rättssystemet ta vid och ge hårda straff för förövaren. Jag är stolt över att Sverige har kommit så här långt i jämställdhetsarbetet. Det har varit en stenhård kamp som tidigare generationer av kvinnorrättskämpar och feminister har drivit. I dag vilar ansvaret på oss. Fortfarande lever kvinnor och flickor med rädsla för våld i alla samhällsklasser, i alla etniska grupper och i alla åldrar.

När vi inte längre behöver stå här i kammaren och återigen diskutera mäns våld mot kvinnor, när löneskillnader på grund av kön inte kan registreras och när alla oavsett uppväxtplats får leva sitt bästa liv, först då kan vi tystna.

(Applåder)

Anf. 48 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill ställa två raka frågor till ledamoten Camilla Mårtensen.

Tycker Liberalerna som ett liberalt parti att rösträtten ska dras in för vissa invandrare, som Ebba Busch har föreslagit? Och hur ser ledamoten på vad det skulle innebära för demokratin?

Min andra fråga kanske är simpel, men jag vill gärna få ett rakt svar på den. Är Liberalerna beredda att sitta i en regering tillsammans med Sverigedemokraterna?

Anf. 49 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Leila Ali Elmi för frågan.

Det korta svaret på den första frågan är: Nej, rösträtten ska inte dras in för någon. Det vore förödande. Det är Liberalernas och min hållning.

När det gäller den andra frågan har vi också varit tydliga. Vi kommer inte att kunna sitta i en regering tillsammans med Sverigedemokraterna. Vår hållning i fråga om det är att vi har olika värdegrunder och att man måste kunna ta snabba beslut. En regering tar beslut dagligen, och det dyker upp nya saker. Man måste kunna lita på varandras företrädare. Där är vi inte.

Jag har inte hört någonting annat från min partiledning eller från min partistyrrelse och inte heller från riksdagsgruppen.

Anf. 50 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Jag har ingen slutreplik, utan jag vill bara tacka Camilla Mårtensen för raka svar.

Anf. 51 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för raka frågor.

Anf. 52 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag får ändå börja med att säga att det är tuffa tider att vara liberal och att driva liberal politik, oavsett om man är centerpartist eller om man tillhör Liberalerna. Det är tyvärr få andra partier i denna kammare som ser fördelarna med en liberal politik. Det får man nog vara ärlig och säga.

Vi har i dag hört SD göra en, enligt mig, förskjutning i sin retorik om utrikes födda. Så går det när man ger Sverigedemokraterna inflytande. Då tar de ytterligare steg. Nu pratar de inte längre om integrationspolitik, utan nu pratar de om anpassningspolitik. Utifrån min liberala horisont skulle jag vilja beskriva det som att vi har rätt vidriga åsikter från Sverigedemokraterna här i dag.

Jag blev förvånad när jag i helgen stod och julbakade och det kom en flash på Omni där Liberalernas partiledare öppnade upp för att man måste kunna ompröva saker och att kunna öppna upp för att ompröva att Sverigedemokraterna ska ingå i en regering. Sedan såg vi en liten pudel några timmar senare.

Men det är detta som vi är många som har varit rädda för, alltså att det förr eller senare kommer att ske en omprövning. Detta är relevant, fru talman, för detta kommer att innebära att Sverigedemokraterna, precis som ledamoten sa, varenda dag i Regeringskansliet kommer att kunna driva på för en anpassningspolitik som ser till att spå på ett vi och ett dom.

Min fråga är därför: Kommer Liberalerna att göra som Johan Pehrson sa och ompröva sitt ställningstagande om SD?

Anf. 53 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att detta är en budgetdebatt med anledning av arbetsmarknadsutskottets betänkande. Jag vill uppmärksamma ledamöterna på att detta att man ska hålla sig till ämnet är något som talmän i olika debatter har refererat till. Detta är en budgetdebatt, och så länge ni håller er till detta kommer talmannen inte att ingripa. Om man går över till att debattera något helt annat kommer talmannen att ingripa, oavsett vem talaren är.

Anf. 54 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Cato, för frågan! Jag tänker att jag måste svara på den även om den kanske inte har direkt med arbetsmarknadspolitik att göra.

Jag säger som jag gjorde i det tidigare replikskiftet: Nej, vi har inga planer på att ompröva detta.

Jag förstår vad ledamoten syftar på. Min partiledare är en resonerande man och har väldigt många goda egenskaper. Han förde ett resonemang om att politik alltid utvärderas. Vi har sett stora förändringar när det gäller Natomedlemskap, euron och annat.

Vi är en förening precis som Centerpartiet. Vill en merpart av våra medlemmar något annat kommer det att bli så, naturligtvis.

Men jag har aldrig i vår riksdagsgrupp hört någon ledamot vilja ändra vår ståndpunkt. Jag har inte hört vare sig vår partiledare eller vår partiledning någon gång säga något annat. Jag har inte hört någon från partistyrelsen säga det.

För mig skulle detta vara helt orimligt. Men vi lever ju i en medlemsstyrd organisation, så det kommer ju att finnas en diskussion. Men det finns absolut ingenting som tyder på att det skulle bli någon ändring här. Det är likadant i Jonny Catos politiska organisation. En merpart av era medlemmar skulle kunna säga att de vill sitta i regering med Vänsterpartiet efter nästa val.

Hade detta varit en partiledardebatt hade talmannen inte ingripit. Men nu vill jag vara tydlig. Om denna debatt fortsätter kommer jag att bryta och ge ordet till nästa talare för replik. Detta är en hållning som vi i talmanpresidiet har landat i. Vi ska inte ha en allmänpolitisk debatt, utan detta är en budgetdebatt med ett utgiftsområde som bas.

Anf. 56 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag respekterar detta. Jag ska gå in på sakpolitiken. Jag kan bara konstatera att jag det senaste året sju gånger här i kammaren har fått frågan varför vi vill släppa fram Vänsterpartiet i regeringsställning. Därför tyckte jag att den här frågan var relevant. Men jag ska absolut hålla mig till sakpolitiken.

Låt mig ställa några andra frågor. Tycker Liberalerna att vi ska byta från integrationspolitik till anpassningspolitik? Tycker Liberalerna att man ska anpassa sig fullt ut när man kommer till Sverige? Tycker Liberalerna att man till hundra procent ska ta seden dit man kommer? Tycker inte Liberalerna att vi kan bli bättre av kulturella utbyten?

Köper Liberalerna den förflyttning som Sverigedemokraterna har gjort här i dag, där man börjar tala om att människor från andra länder ska anpassa sig?

Som centerpartist tycker jag att vi ska ställa stenhårda krav på att man ska lära sig svenska språket och komma in på svensk arbetsmarknad. Men för mig spelar det ingen roll om man firar jul eller eid. Det spelar ingen roll om man äter baklava eller spettekaka. Men det spelar absolut roll om man har unka värderingar om homosexuella och unken kvinnosyn.

Det Sverigedemokraterna menar är något mycket mer långtgående än det som jag tror att Centerpartiet och Liberalerna kan vara överens om, alltså att grundläggande värderingar om jämslällldhet, hbtqi och så vidare gäller i Sverige. Det Sverigedemokraterna vill är något mycket mer långtgående. Och det kommer de att fortsätta att driva på för på samordningskansliet varje dag.

Tycker Liberalerna att SD:s nya anpassningspolitik är bra för Sverige?

Anf. 57 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Vi ska absolut fortsätta att ha en integrationspolitik. Det är det som gör skillnad. Det spelar absolut ingen roll om man äter baklava eller spettekaka. Jag är inte förtjust i någondera, kan jag berätta.

Det har stor betydelse hur vi använder ord och vad vi förväntar oss. Vi har i det här landet en integrationsminister, Mats Persson. Vi kommer att fortsätta att bedriva den integrationspolitik som vi har gjort i många år.

Därmed tror jag alltså inte att vi har någon åsiktsskillnad över huvud taget när det gäller de lagar och regler som vi har angående jämslällldhet, människors rätt att leva och älska vem de vill och annat. De ska efterföljas. Men huruvida man vill fira eid eller jul är fullständigt ointressant så länge man bidrar till samhället och sina medmänniskor.

Anf. 58 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag ska ställa några frågor till Camilla Mårtensen.

I regeringens budgetproposition kan man konstatera, vilket också regeringen gör, att det finns en väldigt stor skillnad mellan kvinnors och

mäns genomsnittliga arbetsinkomster. Vi behöver inte gå in på siffrorna. Vi känner båda till dem.

När man sätter upp mål för jämslällldhet är en stor ambition att det ska vara en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Men den stora inkomstskillnaden handlar inte bara om vilken lön man har utan om hur mycket man jobbar. Det är detta som avgör livsinkomsten. Det handlar om vem som tar ansvar för jobbet hemma.

Jag tyckte att Camilla Mårtensen i sitt anförande sa att det var väldigt mycket saker som vi inte kan få bukt med genom politiska beslut. Men det är faktiskt inte sant.

Bengt Westerberg är väl en bekant person? Han var väldigt stolt över pappamånaden, och det har blivit fler pappamånader efter hans tid. Ett sådant politiskt beslut där man säger att papporna också ska vara hemma bidrar till att man förändrar värderingar. Jag tänker att Camilla Mårtensen borde ha fler förslag på hur man ska komma till rätta med differensen här.

Anf. 59 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Det har Ciczie Weidby alldeles rätt i. Föräldraförsäkringen är ett kraftfullt instrument som vi ska ta vara på. En sak som den här regeringen har gjort är att se till att dubbeldagarna har blivit fler, det vill säga att båda föräldrarna kan dela på den första tiden hemma. Det tror jag är ett steg i rätt riktning.

Men med detta sagt skulle jag och Liberalerna gärna ha velat förändra föräldraförsäkringen och gå mot en individuell föräldraförsäkring. I den konstellation vi sitter med i i dag finns inte möjligheten att genomföra den typen av politik. Jag tror inte heller att den finns i kammaren totalt sett. Men föräldraförsäkringen är absolut en viktig sak här.

Något annat man skulle kunna göra handlar om anhörigstöd till alla dem som tar hand om sina sjuka och skadade anhöriga, vilket ofta också är kvinnor. Visst finns det lagförslag att driva igenom.

Vi har inte lyckats driva igenom detta med föräldraförsäkringen under den här mandatperioden, men jag hoppas att man kommer att fortsätta att se över detta framöver.

Anf. 60 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Det är alltid spännande att höra att Liberalernas grundvärderingar när det gäller vad som är individens ansvar och faktiskt också när det gäller vad som är samhällets ansvar ganska ofta inte skiljer sig från de hemska socialisternas grundvärderingar. Vi har historiskt sett stått för många gemensamma frihetsreformer som gör att alla människor har rätt och möjlighet att förverkliga sig själva och att man kan fördela saker på ett bra sätt mellan individer och samhället.

Jag ska inte reta upp fru talmannen med att prata om någonting som inte har med den faktiska budgetdebatten att göra, men det är intressant att Liberalerna har flera förslag som faktiskt skulle kunna göra skillnad. Ändå är det aldrig någon tvekan om att man ska vara i den borgerliga politiken, när man skulle kunna göra så mycket bättre saker på riktigt. Man skulle kunna lägga fram både budgetförslag och faktiska förslag i utskott och så

vidare för att göra skillnad. Man skulle kunna låta prestige stå vid sidan om och göra politik på riktigt.

Prot. 2024/25:51
16 december

Anf. 61 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Så där är det ju. Ingen av oss här i kammaren har 50 procent, i alla fall inte under överskådlig framtid. Vi har valt den borgerliga sidan, för där tror vi att vi får mest genomslag för de frågor som sedan borgar för de andra, det vill säga jämställdhet och trygghet. Vi tror att vi på den borgerliga sidan kommer att komma längre med kriminaliteten, lyckas bättre med integrationsarbetet, kunna ha en energipolitik och ekonomisk politik som gör att hushållen inte krackelerar och kunna ha en köksbordsvänlig klimatpolitik där vi faktiskt får med folket på att göra de nödvändiga förändringarna i den gröna omställningen. Därför har vi valt att samarbeta på den borgerliga sidan.

Ja, vi är ett borgerligt parti som tror på individen och individens möjlighet att skapa sin frihet. Där skiljer vi oss åt.

Anf. 62 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! Jag bor i Angered – ett område där människor från världens alla hörn bor och arbetar sida vid sida, ett område med runt 55 000 invånare. Majoriteten i Angered gör precis det som förväntas: De arbetar, studerar och har drömmar och ambitioner, precis som alla andra. Men ändå får vi dagligen höra att vi är en belastning för samhället.

Vi har en regering som undviker att tala om de verkliga problemen: ojämlikheten och segregationen. I stället riktar de fokus på var människor kommer ifrån. Sverigedemokraterna pratar om importerade problem, och det är inte längre bara de som använder den retoriken – hela Tidögänget har tagit efter.

I Tidöavtalet pekar man på en kravbaserad integrationspolitik, där människor som kommer till Sverige ska ta ansvar för att bli en del av det svenska samhället. På ytan låter det rimligt att den som lever här ska göra sitt bästa för att integreras. Men för att bli en del av ett samhälle krävs att dörren till det samhället är öppen. Den dörren håller denna regering på att stänga.

Anmälningsplikt, registrering av invandrades åsikter, indragen rösträtt, förslag om att utesluta vissa människor från välfärden och återvandringsbidrag – alla dessa förslag har en sak gemensamt: Syftet är att få invandrare att känna sig ovälkomna, inte att skapa integration.

Faktum är att de flesta som invandrat till Sverige redan anstränger sig hårt för att bli en del av samhället. Vi är en del av samhället. Du ser oss i äldreomsorgen, i kollektivtrafiken och bakom kassan på Ica. Du ser oss i samhällsbärande yrken, på stora scener och i Sveriges riksdag.

I dag ser vi fler utrikes födda i arbete än någonsin tidigare. Antalet hushåll beroende av bidrag har minskat tio år i rad. Integrationen går dessutom snabbare för dem som kommit till Sverige de senaste åren. Titta bara på ensamkommande flyktingar! Av dem som fått stanna genom gymnasielagen eller på andra grunder är det åtta av tio som arbetar i dag.

Fru talman! Samtidigt ser vi att ojämlikheten växer och barnfattigdomen ökar. Gängkriminaliteten är ett allvarligt samhällsproblem, rasismen breder ut sig och tilliten mellan människor minskar.

*Integration och
jämställdhet*

Vad gör då regeringen åt detta? De försämrar integrationsmöjligheterna. Trots att de ständigt pratar om att upprätthålla arbetslinjen gör de nedskärningar i arbetsmarknadspolitiken, vilket gör det svårare för människor att komma in på arbetsmarknaden. Det förebyggande arbetet – som handlar om att minska klyftor, stötta unga och bryta utanförskap – avfärdas av Sverigedemokraterna som ”flumprojekt”.

Det handlar om att ge barn en trygg skolgång med behöriga lärare, om fritidsgårdar och aktiviteter för unga, om fler socialsekreterare som kan stötta barn och familjer i utsatta situationer och om att skapa sammanhang där unga får möta trygga vuxna som tror på dem. SD avfärdar detta som ”saft-och-bulle-politik”. Men låt mig vara tydlig: Dessa satsningar är grunden för ett tryggare, starkare och mer jämlikt samhälle.

Att skapa jämlikhet är inte ett ”flumprojekt”. Det är kärnan i den svenska gemenskapen – ett Sverige där alla, oavsett bakgrund, kan känna sig som en del av helheten. Det är så vi på riktigt bryter segregationen, minskar kriminaliteten och skapar framtidstro.

Fru talman! Miljöpartiet vill att alla människor i vårt samhälle ska känna sig värdiga och få möjlighet att komma till sin rätt. Därför föreslår vi konkreta åtgärder för att förstärka integrationen: Vi vill individanpassa etableringsprogrammet, inrätta ett nationellt center för samhällsorientering och ge medborgarkontoren en central roll i integrationsarbetet. Integration är ingen engångsinsats; det är en pågående process.

Fru talman! Många av de samhällsproblem vi ser i dag, särskilt gängkriminaliteten, har sin grund i ojämlikhet och segregation. Sverige behöver ta dessa problem på allvar. Därför vill Miljöpartiet inrätta en ny och förstärkt myndighet för att bekämpa segregation. Den ska kunna genomföra djupgående analyser, stödja lokala initiativ och utveckla långsiktiga handlingsplaner tillsammans med kommuner och andra aktörer. Med ekonomisk och politisk uppbackning säkerställer vi att arbetet mot segregation blir målmedvetet, effektivt och långsiktigt.

Fru talman! Skillnaden mellan SD-regeringen och Miljöpartiet är tydlig: Vi tror inte att man kan bygga ett välmående samhälle på hat, misstro och splittring. Vi stänger inte dörren till integration och sammanhållning. Vi vill skapa ett bättre Sverige – ett Sverige som håller ihop.

Med det sagt, fru talman: Jag deltar inte i detta beslut. Miljöpartiets ståndpunkt framgår tydligt i vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 63 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Jag deltog nyligen i en interpellationsdebatt om våld mot kvinnor. Där fick jag frågan om jag var nöjd med en situation där i snitt 15 kvinnor om året mördas av sin nuvarande eller före detta partner. Kanske är det just därför jag står här i talarstolen, och kanske är det just därför jag har valt att engagera mig politiskt: för att jag *inte* är nöjd.

Av samma anledning vill jag också yrka bifall till utskottets förslag till beslut i utgiftsområde 13. Den gemensamma budgeten från Sverigedemokraterna och regeringen är nämligen ett steg i rätt riktning för att få Sverige på rätt köl igen. Jag och Sverigedemokraterna kanske inte håller med om allt. Det är alltid en fråga om förhandlingar. Men det går åt rätt håll för en förbättrad jämställdhet.

Jämställdhet – vad betyder det ordet egentligen? I ordböcker står det att det ska råda jämlikhet mellan kvinnor och män. I politiska sammanhang brukar det definieras som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Följdfrågan blir då hur vi mäter jämställdhet. Hur vet vi om kvinnor och män har just ”samma makt att forma samhället och sina egna liv”?

År 2006 antogs de jämställdhetspolitiska delmålen under ledning av den dåvarande statsministern Göran Persson från Socialdemokraterna. Till dessa mål antogs även ett antal indikatorer, bedömningsgrunder, för att kunna mäta om man uppnått jämställdhet eller inte. Det är i princip samma indikatorer vi ser i budgeten i dag som vi såg då, för snart 20 år sedan.

Vad är det egentligen man mäter? Är det om en individ har en fri vilja och inte är begränsad av sitt kön? Är det om individen har makten att styra sitt eget liv? Nej, inte alls faktiskt. Den fria viljan berörs inte över huvud taget.

Jämställdhet för mig är att kön inte ska spela någon roll, men enligt indikatorerna verkar det vara det enda som spelar någon roll. Är det lika många kvinnor som män i en styrelse? Är en mamma och en pappa hemma exakt lika mycket med sitt nyfödda barn? Det enda som bedöms är utfallet.

När man behöver en ny medarbetare till arbetsplatsen och kommentaren blir ”Vi måste anställa en kvinna” eller ”Vi måste anställa en man” borde den rationella följdfrågan rimligtvis vara: Det är väl ändå kompetensen som ska avgöra vilken person som ska anställas – man ska väl inte anställa någon baserat på vilket kön personen har? Men så mäter vi inte jämställdhet i dag.

En familj där pappan har möjlighet att arbeta hemifrån och därmed inte behöver vara föräldraledig på papperet utan mamman kan ta ut mer föräldraledighet så att de kan vara hemma tillsammans med sitt barn – extremt ojämslällt, så kan vi inte ha det. Det ska vara 50/50 på papperet – annars är det inte jämställt. Hur verkligheten ser ut är sekundärt. Det ska vara fler öronmärkta dagar till respektive förälder och fler åtgärder för att tvinga fram ett utfall. Familjens fria vilja är oväsentlig.

Fru talman! När vi nu diskuterar jämställdhet är det således avgörande att vi klargör vad vi faktiskt menar och hur vi mäter framgång. Vi kan inte och ska inte låta jämställdhet reduceras till att vara en fråga om kvantitativa mått eller könsfördelning.

Det är inte antalet män eller kvinnor i en viss position eller på en arbetsplats som avgör om ett samhälle är jämställt, utan det är huruvida båda könen har samma förutsättningar att nå dit och att det är som det sägs i målet, att man har makten att styra över sitt eget liv och inte reduceras till ett könskollektiv.

Jag och Sverigedemokraterna välkomnar därför den utredning som tillsattes i november om en översyn av de jämställdhetspolitiska delmålen. Jag vill därför ta tillfället i akt att skicka en uppmaning till regeringen, som har initierat denna utredning, om att de även ska se över de indikatorer som används för att bedöma huruvida ett område kan anses jämställt eller ej och där skifta fokus från utfall till förutsättningar.

Fru talman! Nu när vi har pratat lite om hur jämställdhet borde bedömas kan vi gå över till att prata om ett av de största hindren för jämställdhet i vårt samhälle, vilket jag nämnde inledningsvis i mitt anförande, nämligen mäns våld mot kvinnor.

Enligt Brottsförebyggande rådet uppgger 7,7 procent av alla vuxna kvinnor att de någon gång har utsatts för sexualbrott. 7,7 procent är ungefär 300 000 kvinnor. Varje år anmäls omkring 50 000 fall av våld i nära relationer.

Detta våld är inte bara ett hot mot den enskildas trygghet utan också en ekonomisk börda för samhället. Kostnaderna för det relationsbaserade våldet uppskattas enligt vissa undersökningar till 2,7–3,3 miljarder kronor årligen. Det är pengar och resurser som hade kunnat användas till att exempelvis förstärka välfärden men som i stället måste användas till att hantera konsekvenserna av det oacceptabla våldet.

Ofta möts vi av rubriker om män som utövat våld mot sina partner, och det är ingen överdrift att säga att mäns våld mot kvinnor är ett av vår tids största samhällsproblem. Men när det gäller det motsatta – män som blir utsatta för våld av kvinnor i nära relationer – diskuteras det sällan, trots att det också är ett omfattande problem.

Enligt Brottsförebyggande rådet har nästan 29 procent av befolkningen någon gång blivit utsatt för våld i en nära relation. Bland dessa uppgav 35 procent av kvinnorna och över 20 procent av männen att de blivit utsatta för våld specifikt i en kärleksrelation, vilket i runda slängar motsvarar 500 000 kvinnor och 300 000 män. Ändå möts män ofta av tystnad och i vissa fall rent av av skepsis.

Vi vet att det grova våldet i nära relationer betydligt oftare drabbar kvinnor. Det är kvinnor som syns på våra akutmottagningar. Det är kvinnor som möter vården med synliga skador. Och som jag nämnde i inledningen av mitt anförande: I genomsnitt 15 kvinnor per år mördas av en nuvarande eller tidigare partner.

Många män som drabbas känner att de inte blir tagna på allvar och har svårt att få stöd. Samhällets bild av män som starka och oberoende gör att de sällan ses som offer. Detta inkluderar självfallet också våld i samkönade relationer – en utsatthet som alltför ofta riskerar att förbli osynlig i debatten. Oavsett vilken typ av relation det handlar om måste vi säkerställa att den som söker hjälp möts av förståelse och respekt.

Sverigedemokraterna välkomnar därför den pågående översynen av benämningen av det sjätte delmålet. Mäns våld mot kvinnor ska på intet sätt förringas, men vi behöver säkerställa att ett sådant mål tydligare innefattar även kvinnors våld mot män och våld i samkönade relationer. Vi vill ha ett inkluderande mål, inte ett exkluderande mål.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket är en helt annan dimension av hela frågan, något som inte kan eller får förväxlas med mäns våld mot kvinnor. Min partikollega Sara Gille kommer därför att adressera dessa frågor specifikt i sitt anförande lite senare i debatten.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag passa på att önska våra talmän med tillhörande tjänstemän såväl som mina riksdagskollegor i alla partier en god jul och ett gott nytt år. Jag hoppas att denna budget blir en julklapp inte bara för alla som kämpar för jämställdhet utan också för dem som drömmer om ett samhälle där frihet och trygghet är en självklarhet för alla. (Applåder)

Anf. 64 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ditt anförande!

Kommentarerna att det går åt rätt håll och att budgeten är ett steg i rätt riktning, som Sverigedemokraterna anser, får mig att reagera. När budgeten för 2025 presenterades tidigare i höstas var reaktionerna både starka och samstämmiga: Rika män är de stora vinnarna på regeringens budget.

Alla medier, nyhetssändningar, ekonomer, politiska kommentatorer och ledarsidor beskriver fördelningsprofilen på samma sätt: De rika männen är de största vinnarna. Vi kan även se denna fördelningsprofil i budgeten. Sex av tio kvinnor känner att de av ekonomiska skäl inte kan skilja sig, men det var innan budgeten träder i kraft.

Jag hörde i ledamotens anförande att det behövs pengar till välfärden. Då vill jag fråga: Är man nöjd med fördelningsprofilen när halva reformutrymmet går till skattesänkningar som främst gynnar rika män?

Anf. 65 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Sofia Amloh, för frågan!

Det är de facto så att det satsas nästan 800 miljoner kronor på detta område. Det är en historiskt hög nivå – den har aldrig varit så hög. Under alla de år som Socialdemokraterna har varit med och styrt Sverige har vi aldrig ens varit i närheten av de summorna, så det görs väldigt mycket.

Det har avsatts betydande resurser för att stärka stödet till kvinnojourer och skyddade boenden genom nationella och regionala resurscentrum, som såklart ska finnas oavsett var man bor. Sedan finns regeringens åtgärdsprogram, som jag tror innehåller 132 punkter för att få bukt med mäns våld mot kvinnor och det som är kopplat till det. Vi har pratat om språkutbildning, integrationsförskolor och en mer förebyggande socialtjänst. Det finns hur många åtgärder som helst.

Rika män nämndes också. Det är en retorik som vi har fått höra återkommande från Socialdemokraterna. Vi vet ju att de där rika kan vara en pappa i en familj som arbetar som polis. Det kan också vara en kvinna som arbetar som undersköterska inom vården. Huruvida man anser sig vara rik eller inte är upp till den enskilda individen, men jag vill ändå påstå att det är en budget som gynnar alla.

Anf. 66 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Det är inte bara Socialdemokraterna som säger att det är en sådan fördelningsprofil i budgeten, utan det står i budgeten. Det är ju inte något som vi har hittat på, utan det är allas bedömning, som jag precis beskrev.

Att alla skulle gynnas av budgeten är för mig otroligt främmande att höra. Vi ser ju att det är kvinnor, framför allt arbetarkvinnor, som betalar det absolut högsta priset för den fördelningspolitik som Sverigedemokraterna och regeringen bedriver. Dessa kvinnor betalar med sin hälsa. Det är den enda grupp i samhället som faktiskt backar i livslängd, därför att de har dåliga arbetsvillkor och alldeles för mycket stress som leder till oerhört många sjukskrivningar.

Samtidigt sätter man välfärden på svältkur. Då kan man använda 10, 20 eller 30 miljarder till skattesänkningar, som så uppenbart ytterst gynnar rika män.

Jag tycker mig höra att ledamoten är nöjd med att det är denna fördelningsprofil vi kan förvänta oss, och jag är inte speciellt förvånad; detta är Sverigedemokraternas politik. Men, fru talman, jag vill uppmana dem att tänka om. Vi kunde ha använt alla dessa miljarder till att investera i välfärden eller i kvinnofriden, för att göra skillnad där. Men detta är något kvinnorna här i landet bara får drömma om så länge Sverigedemokraterna är med och styr.
(Applåder)

Anf. 67 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Sofia Amloh talar om att investera i kvinnofriden – okej. Vi kan titta lite på utgiftsområde 13 Integration och jämsällldhet och på avvikelser från Socialdemokraterna. På vilket sätt prioriterar Socialdemokraterna annorlunda, om man nu anser att det här budgetförslaget inte är speciellt bra? Vi börjar med att titta på *Särskilda jämsällldhetsåtgärder* – 0 kronor i avvikelse. Det är varken en krona mer eller en krona mindre, utan man tycker att detta verkar bra. Vi går vidare till *Jämsällldhetsmyndigheten* – 0 kronor i avvikelse. Detsamma gäller *Bidrag för kvinnors organisering*.

Faktum är att vi när vi tittar på hela detta budgetområde ser att det finns en liten satsning på åtgärder mot utanförskap, men i övrigt står man i princip bakom vårt förslag till budget. Det är alltså ganska magstarkt av ledamoten att sedan stå här i talarstolen och låta som att man vill driva en helt annan linje, när så inte är fallet. Det är en sak att stå och säga något, men ni måste också gå från ord till handling. Det är detta Sverigedemokraterna gör, tillsammans med de andra partierna i Tidösamarbetet.

Vi har en budget som kommer att förbättra för Sverige, och det gäller alla. Det är inte konstigare än så. Det säger sig självt att skattesänkningar bidrar till att man får mer pengar i plånboken. Mer pengar i plånboken bidrar till en starkare köpkraft. Och detta leder i sin tur till fler arbeten och till att Sveriges ekonomi kommer igång. Som tidigare nämnts i detta replikskifte har vi haft en inflation som äntligen har börjat brytas.

Jag tror att jag stannar där. Jag hade egentligen kunnat fortsätta hur länge som helst, men jag tror inte att det leder någonvart.

Anf. 68 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag vill minnas att ledamoten ganska ofta har en analytisk ingång till frågan om jämsällldhet, och det tycker jag är bra och intressant. Sedan må vi ha olika åsikter om hur man hanterar de slutsatser som ledamoten drar av denna analys.

Sedan 2006 har vi haft jämsällldhetspolitiska delmål. Naturligtvis är det bra att man ser över om vi mäter på ett effektivt sätt. Jag tycker att det är bra att en utredning ser över effektiviteten i delmålen – kanske ska man ändra indikatorer. Men det jag vänder mig emot i ledamotens analys är uppgivenheten. Man säger att resultatet av dessa indikatorer inte är något värt, för det är bara volym som mäts och inte den fria viljan. Först och främst tänker jag att den fria viljan kanske inte går att mäta. Och frågan är: Ska vi styra den fria viljan?

Men det är viktigt att göra något åt utfallet om vi ser att indikatorerna leder till faktisk ojämställldhet, vilket de gör när det gäller ekonomisk jämsällldhet. Vi vet att föräldraförsäkringen är den största boven när det gäller

ekonomisk ojämställdhet i en kvinnas liv, ur ett livslångt perspektiv. Det finns ingen tvekan. Ändå säger man att vi inte ska styra människors fria val.

Förutsättningar är inte samma sak som förväntningar. Jag undrar lite hur Sverigedemokraterna anser att vi ska komma åt detta. Det finns en förväntan, från samhälle, medmänniskor och arbetsliv och kanske ibland hos människor själva, om att man ska göra på ett visst sätt, även om det finns förutsättningar för att göra på ett annat sätt. Hur ska vi komma åt detta på riktigt?

Anf. 69 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det är glädjande att höra att Centerpartiet också tycker att det är bra med en översyn av de här målen och även indikatorerna. Sedan får vi se vad detta landar i. Där kanske vi inte alls är lika överens längre.

Ska vi styra den fria viljan? Nej, verkligen inte. Hela Sverigedemokraternas politik syftar till att säkerställa just den fria viljan.

När det gäller utfallet gör jag bedömningen att människan generellt sett är väldigt klok. Jag tror att vi kommer att få ett naturligt utfall som är ganska bra, så länge det bygger på den fria viljan. Om kvinnor inte är intresserade av att söka sig till snickaryrket ska vi väl inte bråka om det, om det nu är 96 procent män som arbetar i yrket. Men om kvinnor vill arbeta som snickare men inte kan göra det på grund av normer, värderingar och förväntningar är det ett problem, och där behöver vi göra något.

Så som systemet ser ut i dag brukar man prata om att det kommer att ta ungefär 250 år innan vi uppnår någon form av jämställdhet. Uppenbarligen måste vi göra något och förändra något. Jag tror också att vi behöver jobba väldigt mycket med normer och värderingar. Jag tror exempelvis att det behövs fler män i förskolan, för då får vi goda förebilder. Det handlar också om uppfostran i hemmet. Jag tror att om vi bara ger förutsättningarna kommer människan automatiskt att göra kloka val.

Ung Företagsamhet nämndes här, tror jag, och att könsfördelningen där är väldigt jämn. Mig veterligen är detta inte styrt på något sätt, utan det sker helt naturligt. Om vi bara skapar förutsättningar och ger rätt värderingar och möjligheter kommer alltså detta utfall naturligt.

Anf. 70 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag undrar hur politiken ska ge rätt värderingar. Man kan verka för att uppnå ett samhälle med målet att alla ska vara jämlika och att jämställdhet ska råda.

Problemet här är dock att verkligheten gång på gång visar att det som ledamoten önskar inte uppfylls. Den fria viljan leder inte till jämställdhet i företag och bolagsstyrelser, i det statliga stödet till företag och tillväxt eller när det gäller den livslånga ekonomiska inkomsten. I stället leder den till en förfärligt stor skillnad i livsinkomst, flera miljoner, mycket på grund av föräldraförsäkringen. Frågan lämnas alltså obesvarad. Hur ska man göra för att ändra på detta? Den fria viljan räcker inte till.

Varken ledamoten eller någon annan har heller nämnt något om jämställdhetsintegrering, vilket är ett oerhört viktigt arbetssätt som har funnits i regeringars beslutsdokument och budgetar i årtionden – vilket också har lett till att det har stått i regleringsbrev att jämställdhetsintegrering är den

metod som ska användas för att nå jämslällldhet inom de olika politikområdena. Döm då om min förvåning när det i år faktiskt inte står något om jämslällldhetsintegrering i till exempel regleringsbrevet för Arbetsförmedlingen.

Jag skulle gärna vilja höra om ledamoten har något svar på varför det inte nämns. Det kan naturligtvis vara så att man via beslut i regeringen står bakom jämslällldhet ändå, men av någon anledning har man inte sett det som så viktigt med metoden integrering utan har tagit bort detta, i alla fall i Arbetsförmedlingens regleringsbrev och kanske även i de andra. Ledamoten får gärna fundera lite och svara på den frågan, om han kan. Är jämslällldhetsintegrering en bra metod, och varför står detta i så fall inte med i regleringsbreven?

Anf. 71 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Föräldraförsäkringen berördes lite grann. Jag vill ändå påstå att en ökad valfrihet i föräldraförsäkringen kommer att leda till en bättre jämslällldhet. Vi har också sett att införandet av de så kallade dubbeldagarna gör att man är hemma mer, vilket i sin tur leder till att framför allt pappor tar ut fler föräldraledighetsdagar senare. Det kan också, precis som jag nämnde i mitt anförande, exempelvis vara så att man tack vare den arbetssituation man har kan arbeta mycket hemifrån, och då har man möjlighet att lämna över dessa dagar till sin partner. På så vis kan man vara hemma med barnet tillsammans. Ju fler dagar vi reserverar, desto svårare blir det egentligen att få till detta.

Jag är inte heller nöjd; det går alldeles för långsamt. Men jag tror inte att det nuvarande systemet, där man försöker tvinga fram ett utfall, heller funkar speciellt bra. Är man inte nöjd med vad valfriheten landar i tvingar man fram ett utfall. Jag tror inte på den lösningen. Jag är öppen för att diskutera andra typer av lösningar, men såvitt jag vet är det valfriheten som kommer att leda till att vi uppnår jämslällldhet. Sedan behöver vi självklart hitta fler sätt att "tweaka" detta för att komma dit fortare.

Jämslällldhetsintegrering, som det frågades om, leder ofta till renodlad könskvotering och styrning mot ett specifikt utfall. Det blir en form av omvänd diskriminering där man i någon mening undergräver meritokratiens grundvalar, och jag ser det som någonting positivt att det är borta.

Jag är inte helt övertygad om att jämslällldhetsintegrering är rätt väg att gå, utan vi satsar mer på en reformerad jämslällldhetspolitik där individer och familjer får större frihet och ansvar och själva får forma sina egna liv. Det är en politik där man respekterar individens och familjernas självbestämmande.

Regeringen och Sverigedemokraterna kommer självklart att fortsätta att arbeta med jämslällldhetsfrågan. Den står extremt högt på agendan, och som jag tidigare har nämnt är det historiskt höga belopp som avsätts för att förbättra jämslällldheten. Men vi ser att det finns andra verktyg än just jämslällldhetsintegrering för att nå dit.

Anf. 72 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! I dag debatterar vi utgiftsområde 13 i statens budget, som innehåller jämslällldhet och diskriminering. Vi är i halvtid i mandatperioden. Vi debatterar regeringens tredje budget, och trenden är tydlig. Jäm-

ställdheten går bakåt, medan de rika, välbeställda männen blir de stora vinnarna när Tidöpartierna får bestämma.

Det är bara var tionde kvinna som anser att hon har fått det bättre, och löneskillnaderna ökar för första gången på 30 år. Regeringen och SD har passivt tittat på när inflationen och kostnadskrisen har slagit hårt mot hushållen. Det har framför allt slagit brutalt hårt mot hushåll som består av ensamstående kvinnor med barn.

I dag lever många kvinnor i Sverige under gränsen för Europas definition av fattigdom. En undersökning från Sveriges Makalösa Föräldrar visar att över 40 procent av de ensamstående föräldrarna har behövt låna pengar för att klara av familjens mest basala fasta utgifter. Andra undersökningar visar att sex av tio kvinnor känner oro för sin ekonomi om de skulle skilja sig. Skuldsättningen har ökat dramatiskt, och kvinnor sticker särskilt ut i statistiken från Kronofogden.

Parallellt har regeringen satt svensk välfärd såsom vård, skola och omsorg på svältkur. Statsbidragen från staten har varit som små droppar i havet när kommuner och regioner ska lösa verklighetens utmaningar i mycket tuffa ekonomiska tider.

Detta har drivit fram en sjukvårdskris, en kris som beskrivs som den värsta sedan 90-talet. Den består av effektiviseringar, sparkrav, varsel och uppsägningar av personal. Konsekvenserna av den ekonomiska politiken låter inte vänta på sig. I en rapport från Försäkringskassan konstaterar man att kvinnor har en mer än fördubblad risk för sjukfrånvaro på grund av stressrelaterad psykisk ohälsa jämfört med män. Under 2023 stod stressrelaterade sjukfall för 21 procent av de totala utgifterna för sjukpenningen. Det är en ökning med 14 procent från föregående år.

Arbetarkvinnor, 48 procent av landets alla kvinnor, har halkat efter jämfört med alla övriga grupper under senare år. Det finns det gott om statistik som visar. Både Folkhälsomyndigheten och SCB har larmat om att arbetarkvinnor med lägst utbildningsgrad som enda grupp i samhället backar i livslängd. Det är landets undersköterskor, vårdbiträden och barnskötare som har de absolut sämsta lönerna och arbetsvillkoren och den sämsta arbetsmiljön i Sverige.

Det borde vara självklart, men det behöver uppenbart poängteras: Vi löser inte de här strukturella problemen genom att sätta den offentliga sektorn på ekonomisk svältkur för att kunna sänka skatten för välbeställda män. Det är arbetarkvinnor med låg utbildningsgrad som betalar priset med ett förkortat liv. Då borde det väl vara uppenbart för alla var vi ska lägga skattepengarna?

Utöver detta nås vi av att kvinnojourer och socialsekreterare över hela landet larmar om att kvinnor som flyr från våld inte får plats på skyddat boende. Två år in i mandatperioden är det uppenbart att den här regeringen inte klarar av det mest grundläggande: att skydda våldsutsatta kvinnor och barn.

Redan i oktober nåddes vi av rapporter från flera håll om att pengarna är slut och att det inte kommer att kunna göras några ytterligare placeringar under året. Det är helt oacceptabelt att regeringen inte reagerar på dessa allvarliga signaler.

Regeringens underfinansiering av landets kommuner och socialtjänster kunde dessutom inte komma i ett sämre läge. Nyligen infördes en ny lag som innebär att det krävs tillstånd för att driva skyddat boende i Sverige.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämsköldhet*

Trots att detta innebär ökade krav på kommuner har finansieringen utebli-
vit.

Som om inte det vore nog har man dessutom lagt ned Sveriges Kom-
muner och Regioners, SKR:s, kvinnofridsprojekt, som har funnits just för
att stötta socialsekreterare och verksamheter i omställningen.

Vi kan fortsätta i listan. När det gäller regeringens påstådda skifte att
flytta fokus från förövare till brottsoffer larmar nu brottsofferjourer och
stödplattformen för unga som utsätts för våld i nära relation, 1 000 Möj-
ligheter, om att de har fått neddragna medel motsvarande hela 66 procent
på två år.

Varje år utsätts tusentals kvinnor för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld
och åter tusentals för än fler former av förtryck. Det är inget som är en
tillfällighet eller något som sker slumpmässigt. I de flesta fall är förövaren
känd av samhället. Kvinnor har larmat och sökt hjälp för att försöka skyd-
da sig själva och sina barn, och ändå mördas de av män.

Vi vet att våldet mot kvinnor blir som farligast när kvinnan vill lämna
mannen, och det är då hennes liv är som mest hotat. Det är också uteslu-
tande kvinnor som utsätts för det absolut grävsta våldet. Att då låta arbetet
för kvinnofrid tyna bort och försvinna är inget annat än ett hån.

Fru talman! Samtidigt som regeringen sänker skatten på öl, snus och
inkomster för alla som tjänar över 64 000 kronor minskar man stödet till
ekonomiskt utsatta barnfamiljer och driver en politik för ökade inkomst-
skillnader mellan kvinnor och män. När välfärden kraftigt underfinansie-
ras för tredje året i rad är det kvinnor i vården, skolan och omsorgen som
tvingas till ökad stress och sämre villkor.

När regeringen dessutom monterar ned insatser för att stoppa mäns
våld mot kvinnor genom att till exempel strypa utvecklingsmedlen till
kommunernas kvinnofridsarbete är det många med mig som frågar sig var-
för.

Fru talman! Regeringen ger skattefria ISK-konton namnet fuck off-
kapital och kallar det för en historisk jämställdhetsreform för kvinnor som
lever i våld. Det är för mig helt vansinnigt. Jag lovar att feministiska
pionjärer skulle vända sig i graven om de hörde detta.

Jag och Socialdemokraterna kan konstatera att jämställdheten aldrig
kommer att vara viktigare för regeringen än möjligheten att sänka skatten.
Sverigedemokraterna och SD-regeringen lägger nästan halva reform-
utrymmet på att betala skattesänkningar. Jag vågar knappt tänka på vilka
viktiga jämställdhetsreformer man hade kunnat genomföra med så mycket
pengar.

Fru talman! Utgiftsområdet behandlar också diskriminering. Det har
kommit flera rapporter som beskriver den negativa utvecklingen. Det är
fler som diskrimineras. Målet om ett samhälle fritt från diskriminering är
längre bort än tidigare. Det som främst sticker ut är ökningen av diskrimi-
neringsgrunderna etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning. Det är van-
ligast i skolan och på arbetsplatser.

Det är dock inte bara arbetsgivarna och skolan som ska bära ansvaret
för de allvarliga signalerna om den utbredda vardagsrasismen. Det är hela
samhället som konsekvent behöver sätta stopp för rasismen. Vi kan inte ha
någon som helst tolerans för diskriminering, oavsett var den förekommer.

Tidöavtalet är ett tydligt politiskt projekt som handlar om att öka mot-
sättningar, att ställa grupp mot grupp och att sätta människor emot var-

andra. Det är en politik som driver på rasism och diskriminering och som dagligen normaliserar och förflyttar gränserna för rasismen. Det börjar och slutar med oss som är politiskt ansvariga. Det handlar om vad vi gör i sak och vilken retorik vi har.

Fru talman! Det är djupt beklagligt att människor behöver fara illa i ett hårdare och kallare Sverige. Jag har inga förhoppningar om Tidöpartierna, men jag kan hoppas på att konsekvenserna av deras politik blir minsta möjliga. Jag som socialdemokrat drivs av övertygelsen att politiken ska göra det lättare och bättre för människor och att vår uppgift är att utjämna skillnaderna mellan kvinnor och män. De som redan är välbeställda i samhället behöver inte mer resurser. Det är de som bär samhället under dygnets alla timmar i mötet med bland annat patienter, barn och äldre som behöver resurserna mest; det är en vinst för oss alla.

Fru talman! Jag kommer inte att yrka bifall till något, då Socialdemokraternas förslag innebär en större ram för området. I vårt särskilda yttrande redovisar vi vår uppfattning om den politiska inriktningen. (Applåder)

Anf. 73 MERIT FROST LINDBERG (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

I ett jämlikt samhälle är du fri att älska vem du vill och vara precis den du är. Det duger och räcker. Det finns en plats åt alla. Det är ett samhälle där man kan lita på att man när man blir gammal fortfarande ses som viktig och värdefull. I takt med att vårdbehovet ökar kommer man att bli väl omhändertagen. Det är ett samhälle där alla barns förmågor tas till vara och tillåts utvecklas och där alla de barn som har stora behov av stöd får all hjälp de behöver innan deras föräldrar fullständigt går under. Föräldrarna ska kunna känna tryggheten att samhället kommer att träda in den dag då de själva inte längre finns där. Den hederliga människa som har jobbat ett yrkesliv och sedan blir sjuk ska kunna räkna med att stöd då finns.

Det är det här som vi arbetar för. Det som betyder något när vi lägger fram en budget är inte bara enskilda budgetposter utan helheten och det samhälle vi bygger en grund för när vi tilldelar medel och skapar incitament.

Regeringens jämställdhetsarbete fortsätter framåt, vilket också syns i denna budget. Bland annat höjer vi anslaget till Jämställdhetsmyndigheten. Vi förbättrar också finansieringsmodellen, så att den blir mer långsiktig och effektiv. Stödet till de nationella stödlinjerna för våldsutsatta stärker vi för att öka svarsfrekvensen. Stödet till utsatta för prostitution stärks. Ett nytt åtgärdsprogram för 2024–2026 har tagits fram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Arbetet med jämställdhetsintegration fortsätter förstås även framåt.

Det jämlika samhälle som vi arbetar för kräver solidaritet. Vi måste tillsammans hjälpas åt att skapa resurserna. Då måste alla bidra, jobba och göra allt de kan. Men om man har levt i ett land där kvinnors plats är i hemmet och kommer till Sverige, där det i dag i många fall till och med är mer lönsamt att vara hemma än att ta ett jobb, är inte klivet in i arbetslivet särskilt självklart. Det handlar inte om var man kommer ifrån utan om vilka normer och värderingar man har växt upp med och vilka incitament och möjligheter som finns till förändring.

Det här vet vi, för Sverige är ett lysande exempel på att jämslällldheten inte kommer av sig själv. Den är ett resultat av ett flertal väl genomtänkta reformer, såsom utbyggd barnomsorg, föräldraförsäkring och inte minst att vi tog bort sambeskattningen av gifta par på 70-talet, vilket höjde värdet på kvinnors löner och gjorde det för dyrt att vara hemmafru. De kvinnor som då inte ville jobba, eftersom de hade vuxit upp med normen att det rätta är att vara hemmafru, mer eller mindre tvingades ut, och de som länge hade längtat efter att komma ut i arbetslivet fick äntligen det stöd som de behövde. Det är den reform som har fått allra störst påverkan på jämslällldheten och kvinnors ekonomiska egenmakt.

Den här resan är mig veterligen alla partier stolta över i dag. Jag har åtminstone inte hört någon som drömmer sig tillbaka. Det är precis den resan vi behöver göra i dag igen, men nu för den nya tidens hemmafruar: de utrikes födda kvinnorna. Därför lägger vi stort fokus på språkinläring, läsfrämjande insatser och studie- och yrkesvägledning för nyanlända och utrikes födda kvinnor. Vi satsar också stort på yrkesutbildningar och försöker på olika sätt att nå ut till utlandsfödda kvinnor, till exempel i den öppna förskolan.

Det som framför allt kommer att få en avgörande betydelse för den här gruppen, som nu står allra längst bort från arbetsmarknaden, är den bi-dragsreform som regeringen planerar att genomföra och som kommer att säkra att det alltid lönar sig att arbeta. Precis som på 70-talet måste det bli för dyrt att vara hemmafru i Sverige i dag. Det är en svunnen tid.

Det måste dock också lyftas fram att det finns en grupp som i mycket liten utsträckning får del av allt som vi gör och som det har pratats om här i dag. Framstegen är inte för alla. Samtidigt som arbetet har fortlöpt med att förbättra jämslällldheten har ett parallellsambälle som påminner om Sverige för flera hundra år sedan fått växa sig tillbaka genom importerat hedersvåld och förtryck.

De flickor, kvinnor, pojkar och män som utsätts för detta är den allra mest utsatta gruppen i vårt samhälle. De har ofta en hel familj och släkt emot sig. Detta är en egen fråga som behöver behandlas separat. Den är betydligt mer komplex än frågan om våld i nära relationer. Hedersvåld och förtryck är ett av våra största samhällsproblem i dag. Det är också starkt kopplat till gängkriminaliteten. Även om den moderatledda regeringen nu har tagit flera av de kraffttag som tidigare fått vänta alldeles för länge finns det väldigt mycket mer att göra.

Avslutningsvis vill jag passa på att så här i juletid skicka lite hopp till den rödgröna oppositionen. Den moderatledda regeringen och dess samarbetsparti skapar nu grunden för ett mer solidariskt och jämslällt samhälle. Och vet ni – Sveriges alla kvinnor, svenskfödda som utrikes födda, har mycket mer kapacitet än vad ni tror.
(Applåder)

Anf. 74 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

I regeringens budgetförslag finns det med ett förslag om exitprogram för prostituerade, någonting som är mycket välkommet. Det har blossat upp en diskussion i prostitutionsfrågan det senaste året, inte minst gällande skatt på prostitution. Frågan är aktuell, minst sagt, och det är mycket välkommet och efterlängtat. Då kan det tänkas att man faktiskt kommer att

kunna betrakta prostitution för vad det är, nämligen mäns våld mot kvinnor och inget annat. Det är inte världens äldsta yrke. Det är världens äldsta förtryck. Dessutom är de drabbade väldigt ofta utsatta för människohandel. De har ”människohandlats” hit till Sverige. De jobbar under ständig press och har en hallick som bestämmer om deras vardag och tar hand om deras pengar.

Det går inte att låta bli att i detta sammanhang också reflektera över det som har kommit upp det senaste året, nämligen frågan om skatt på prostitution. De pengar som de prostituerade får in beskattas alltså av Skatteverket, eller av regeringen.

Det här är för mig helt ofattbart. Det har förts många och långa diskussioner här i kammaren om detta. Vi har haft seminarier där vi har diskuterat det rent skattetekniskt, etiskt och moraliskt – hur kan man faktiskt ta ut skatt på pengar som kommer av en kriminell handling?

Staten ger med ena handen och tar med den andra. Man säger att man ska hjälpa människor ur prostitution och tar sedan in skatt på de pengar dessa människor tjänar.

Vad är ledamotens syn på detta med skatt på prostituerades inkomster?

Anf. 75 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för en väldigt viktig fråga! Jag har noterat att ledamoten också har pratat om detta i medierna.

Jag delar absolut uppfattningen att prostitution inte alls är världens äldsta yrke; det är inget annat än ett fruktansvärt övergrepp. Det finns ingen annan inställning än att vi på alla sätt vi kan måste motverka detta. Jag hoppas att vi kan stå enade över partigränserna i dessa frågor, och jag kan inte tro att det finns någon annan vilja än att vi alla ska jobba mot detta.

Det är en av de delar som finns med i det åtgärdsprogram som vi också har uppdaterat för 2026, och vi stärker stödet till utsatta för prostitution.

Diskussionen om skatt på prostitution tror jag absolut kommer att fortsätta framöver. Det är en väldigt märklig diskussion på många sätt; jag kan dela den bilden.

Jag nöjer mig med det svaret. I den här budgeten och i mycket av det som vi har pratat om i dag tror jag att vi har tydliggjort att prostitution är något vi aldrig kan acceptera i vårt samhälle. Vi står nog väldigt enade i kampen mot detta.

Anf. 76 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Det principiella i att ta ut skatt på prostituerades inkomster är så uppåt väggarna. Ska prostituerade skatta för dessa inkomster borde de också få göra avdrag för kondomer, glidmedel, hyra och resa till och från där de säljer sex.

Detta är helt orimligt, och jag noterade att ledamoten undvek frågan på ett fint sätt.

Jag är helt övertygad om att diskussionen kommer att fortsätta, men det som är så enerverande är att regeringen aktivt under hösten har fattat ett beslut att man inte ska göra någonting åt det här. Man ska alltså inte gå vidare med en utredning. Man ska inte fortsätta dialogen med Skatteverket, antar jag, om hur man kan komma undan det här stora problemet. Det

kanske inte är så många som utsätts för det här i sin deklaration, men bara en är tillräckligt många. Signalen vi ger är helt uppåt väggarna.

En anledning som jag hörde var att kriminellas inkomster gynnas om man undantar den här gruppen från beskattning. Det blev jag ju inte gladare av. Ska de prostituerade, de utsatta kvinnorna, ta ansvar för systemet kring kriminellas inkomster och att dessa inkomster eventuellt ökar? Det var det fräckaste jag har hört!

Jag undrar återigen om ledamoten tycker att det är bekvämt att stå här och företräda en regering som har fattat dessa beslut när finansministern, som ju har Skatteverket under sitt fögderi, har stått här i kammaren flera gånger under detta år och kanske också under förra året och sagt att detta inte är rimligt och att man måste göra någonting åt det.

På vilket sätt vill ledamoten aktivt fortsätta diskussionen för att få till stånd en förändring?

Anf. 77 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag är inte bekväm. Jag är inte ett dugg bekväm med att stå här i dag och konstatera att kvinnor fortfarande mördas av sina män och att vi lever i ett samhälle där hedersvåld och förtryck fortfarande tillåts breda ut sig. Jag är inte ett dugg bekväm med att män tjänar mer än kvinnor och att kvinnor gör mer hemarbete än män. Jag är inte heller bekväm med att kvinnor utsätts för övergrepp som prostitution.

Vi och regeringen kommer att göra allt vi kan för att komma till rätta med alla dessa problem. Som jag konstaterade är jag inte heller bekväm med att stå och prata om skatt på prostitution, för prostitution borde över huvud taget inte existera i ett samhälle som Sverige. Det är inte värdigt.

Anf. 78 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för anförandet, som dock väcker några frågor som jag tänkte passa på att ställa.

Varför monterar Moderaterna ned kvinnofridsarbetet i landet genom att strypa finansieringen till kommunernas kvinnofridsarbete? Efter 17 år får kommunerna inte längre några utvecklingsmedel för att bedriva just detta kvinnofridsarbete. Man skrotar de särskilda kvinnofridssatsningar som har funnits sedan 2021 för att stötta socialsekreterare och deras verksamheter över hela landet just mot mäns våld mot kvinnor.

Varför har man sett till att lägga ned den sista specialenheten hos polisen mot mäns våld mot kvinnor?

Varför fortsätter man nedmonteringen genom att underfinansiera skyddade boenden?

Varför lägger man inte fram färdiga förslag mot mäns våld mot kvinnor? Varför uteblir stödet till brottsoffer?

Varför fortsätter man inte att ge medel till det arbete som jag nämnt tidigare? Varför monterar man ned kvinnofridsarbetet?

Anf. 79 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Som tidigare konstaterats lägger inte Socialdemokraterna mer pengar i den här budgeten specifikt till detta än vad vi gör. Det vill jag börja med att påminna om.

Vi har på flera sätt visat hur vi jobbar med de här delarna, inte minst i det åtgärdsprogram som vi nu också har uppdaterat fram till 2026.

Jag lyssnade precis till ledamoten Amlohs anförande, där hon talade om kvinnors ekonomi. När vi pratar om jämsällldhet och hedersvåld, som jag precis lyfte upp, vill Socialdemokraterna hellre prata om de rika Moderaterna.

Jag vänder mig väldigt mycket emot den bild man försöker skapa av att man är kvinnornas parti. Jag kommer själv från en bakgrund med en ensamstående mamma som städade på kvällarna och borde i så fall ha en ganska bra grund för att rösta på er. Men ni är ju ett låtsasparti för kvinnor. Jag tycker att ni lurar kvinnor. Ni står bakom de kvinnor som tjänar riktigt lite, säger ni. Men det ni inte talar om är att de är med och finansierar alla dessa bidrag till alla som inte jobbar.

Om vi i stället kan se till att fler jobbar, som jag talade om i mitt anförande, och om vi räknar in alla dem som skulle kunna jobba i dag men som inte gör det, då kan vi prata om en helt annan budget för det här anslaget. Då behöver vi inte prata om de bidrag som Socialdemokraterna hela tiden återkommer till.

Vi tror väldigt mycket mer på kvinnor, men så fort en kvinna lyckas höja sin lön är Socialdemokraterna där och vill ta hela kakan för att finansiera dem som inte jobbar. Det finns ett glastak i er politik. Det är inte så att man får en klapp i ryggen som kvinna när det går bra, utan man ska hållas på mattan. Det är låtsaspolitik för kvinnor!

Anf. 80 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Vi är alltså det parti som inte ger pengar till dem som jobbar.

Ni lägger halva reformutrymmet på skattesänkningar i stället för att lägga det på välfärden. För vet ni vad, fru talman – där finns det kvinnor som jobbar och sliter. De sliter i skolan, i matbespisningen och på äldreboendet. Det är de som behöver en bättre arbetsmiljö och bättre villkor. Det är de kvinnorna som skulle behöva alla de pengar som ni lägger på att sänka skatten, och det hade gjort en gigantisk skillnad.

Jag fick inte några svar på de frågor jag ställde om varför man gör en nedmontering. Jag gav sex tydliga exempel. Men jag vill bryta ned detta till en av dem som jag vet att ledamoten har haft en hög svansföring om att regeringen ska genomföra. Det gäller förslaget som redan fanns på bordet när regeringen satte sig på departementen, nämligen att kriminalisera psykiskt våld. Det skulle göras omgående.

Med tanke på att mäns våld mot kvinnor har lika stor prioritet, hävdar regeringen, som gängvåldet har det här förslaget tagit oerhört lång tid att hantera. Andra förslag och propositioner har forcerats igenom lagråd och remissinstanser. Varför tar det så lång tid att komma fram med den här propositionen till Sveriges riksdag?
(Applåder)

Anf. 81 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Vi har gjort en mängd förändringar lagmässigt för att stärka kvinnor och skydda kvinnor mot våld. Jag kan försäkra att även det här förslaget ska komma på plats.

Jag skulle vilja återknyta till det vi pratade om, nämligen hur kvinnor uppmuntras genom Socialdemokraternas politik. Jag nämnde att vi tog bort sambeskattningen på 70-talet. Det är något som jag förstår att många

är stolta över. Det vi gjorde då var att göra det dyrare att vara hemma. Vi försöker göra precis samma sak nu med den bidragsreform som vi kommer att genomföra. Det är inte en hård politik, utan det är en politik där vi tror på kvinnor.

Jag skulle gärna vilja höra hur ledamoten resonerar om sambeskattningen. Var det fel steg att ta? Vad är det som skiljer den resan mot det vi nu gör för att få utlandsfödda kvinnor i arbete? De är också värda den jämställdhetsresan. Mycket av det vi pratar om, skillnader i lön och hur man tar ut föräldraledighet, är inte ens en del i detta. Dessa kvinnor är hemma innanför fyra väggar och sköter precis allt. Det är nu deras tur att göra resan. Varför är inte det prioriterat för Socialdemokraterna?

Anf. 82 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag noterar att vi blir färre och färre i kammaren. Vi har nu hållit på i fyra timmar, och jag lovar att jag ska vara koncis.

Låt mig ge en liten kommentar. Jag tyckte att det var spännande att höra den moderata ledamoten hylla så många socialdemokratiska reformer. Historiskt sett har allt som rör föräldraförsäkring, semester, borttagande av sambeskattnings och så vidare knappast varit något som högern och borgarna har drivit på. I stället är dessa reformer resultatet av politik under lång tid från arbetarrörelsens och Socialdemokraternas sida.

Fru talman! Sverige är ett av världens mest jämlika länder, men det är också ett samhälle där vi dagligen ser hur jämställdheten hotas av borgerlig politik. Jämställdhet löser sig inte av sig själv, utan jämställdhet är en fråga om politiska beslut, om mod och om att välja rätt sida av historien.

Den borgerliga regeringen säger att de bryr sig om jämställdhet, men deras handlingar visar något annat. De har sänkt skatten för de rikaste, medan kvinnor, som oftast jobbar inom vård, omsorg och skola, står kvar med otrygga anställningar och dålig arbetsmiljö. Hur kan det vara jämställdhet när kvinnodominerade yrken fortfarande har lägre löner och sämre arbetsvillkor än mansdominerade?

Fru talman! När man sönderprivatiserar vår välfärd slår det alltid hårdast mot kvinnorna – både som anställda och som brukare. Det är kvinnor som får ta smällen när äldreomsorgen inte fungerar, när skolan dräneras på resurser och när vårdköerna växer. Borgerlig politik handlar om att göra välfärden till en marknad där vinsterna alltid går före människors behov.

Ekonomisk jämställdhet är nyckeln till riktig frihet. Men hur är det ens möjligt att prata om ekonomisk jämställdhet när kvinnors löner ständigt och jämt halkar efter, när kvinnors samlade arbetslivsinkomster aldrig ens kommer i närheten av männens inkomster och när kvinnors arbete i hemmet ständigt osynliggörs och aldrig värderas?

Den borgerliga regeringen vägrar helt att se sambandet mellan klass och kön. Vi i Vänsterpartiet ser det tydligt. Det är därför vi alltid kämpar för bättre villkor i kvinnodominerade yrken, för rätt till heltid och för en starkare gemensam välfärd.

Som jag sa tidigare är jämställdhet inte något som sker av sig självt. Det kräver handling, investeringar och en politisk vilja att skapa ett samhälle där kvinnor och män, flickor och pojkar, har samma möjligheter att leva sina liv.

Jag kommer aldrig att backa i kampen för ett jämställt samhälle, ett Sverige där vårdpersonal inte går på knäna, där kvinnors arbete värderas

lika högt som mäns och där varje kvinna kan känna sig trygg på jobbet, i hemmet och på gatan.

Fru talman! I Sverige ska ingen kvinna behöva leva i rädsla för våld i hemmet. Ingen kvinna ska behöva välja mellan sitt eget liv och tak över huvudet. Våldet mot kvinnor är en nationell kris, och kvinnojourerna är en av våra absolut viktigaste försvarslinjer.

Vi i Vänsterpartiet står upp för de ideella kvinnojourernas roll i samhället. Dessa organisationer har i årtionden burit ett enormt ansvar och gjort ett ovärderligt arbete för att skydda kvinnor och barn som flyr från våld. De drivs av engagemang och solidaritet, inte av vinstintresse.

Att låta privata aktörer bedriva kvinnojoursverksamhet innebär att fokus flyttas från kvinnans behov till vinstmaximering. Vad händer när skyddade boenden börjar spara in på personal, säkerhetsåtgärder eller stödinsatser för att öka lönsamheten? Vad händer när resurser som borde gå till terapi, juridisk hjälp och skydd tas ut som aktieutdelningar? Våldsutsatta kvinnor och barn förtjänar bättre än att deras trygghet blir en handelsvara. Dessutom riskerar privatiseringen att skapa ojämlik tillgång till stöd. Redan i dag är det stora skillnader i hur mycket resurser olika kommuner lägger på kvinnojourer. När privata företag får tillgång till marknaden riskerar situationen att bli än mer fragmenterad. Vi får ett lapptäcke av kvalitet och tillgång, där kvinnors möjligheter att få hjälp beror på vilka företag som har valt att etablera sig just där.

Kvinnjourerna lider redan av kronisk underfinansiering. Många ideella jourer får i dag kämpa för att hålla verksamheten igång. De är beroende av tillfälliga projektbidrag och kommunalt stöd som kan variera från år till år. Det gör det givetvis svårt att långsiktigt planera och erbjuda kvinnor och barn den trygghet och kontinuitet de behöver.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem – inte en affärsmöjlighet. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är en grundläggande fråga om jämställdhet och mänskliga rättigheter. Det är en kamp som kräver politisk vilja, inte marknadslogik. Privatiseringar och konkurrensutställning av kvinnojourer är ännu ett exempel på hur borgerlig politik underminerar våra gemensamma lösningar på ett verkligt samhällsproblem som vi alla säger att vi vill ta tag i.

Fru talman! Eftersom Vänsterpartiet bland annat vill tillföra mycket mer medel till kvinnojourerna kan jag inte yrka bifall till en egen reservation till förmån för det, utan vi har lämnat ett särskilt yttrande till betänkandet.

Det här är mitt sista framträdande i talarstolen, och därför vill jag passa på att önska det hårt slitande kammarkansliet, som har fullt sjå med att vi talar rätt och gör rätt för oss, en fridfull och god röd jul och ett gott nytt år – och även till arbetsmarknadsutskottets kanslipersonal.
(Applåder)

Anf. 83 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! I dag debatterar vi det utgiftsområde i budgeten som heter Integration och jämställdhet. Inom det behandlas även diskriminering och utanförskap, och jag kommer i mitt anförande främst att prata om jämställdhetsfrågor.

Jag vill dock börja med att kraftigt protestera mot det uttalande vi tidigare hörde från en sverigedemokratisk ledamot. Ledamoten stod och be-

dömde andra ledamöter och sa: Ni verkar integrerad. Jag visste faktiskt inte att de av mina vänner som inte har svenskklingande namn behövde få godkänt av Sverigedemokraterna eller deras ledamöter för att få vara den de är. Jag är sorgsen över att det sägs, och jag är sorgsen över att före detta borgerliga partier samverkar med detta parti.

Centerpartiets mål för jämslällldhetspolitiken är att stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, stärka kvinnors ekonomiska egenmakt och säkra en jämslällld och jämlik vård.

Det finns förstås behov av åtgärder för att främja jämslällldhet inom alla politikområden, för en helhetssyn är avgörande. Annars kan det bli som under pandemin. I kriser visar det sig ju vad de system och strukturer vi har faktiskt går för. Jämför bara den andel företag som drevs av män kontra den andel som drevs av kvinnor – vilken fick mest krisstöd under pandemin? Vilka arbetsplatser fick mest stöd – de där det var flest kvinnor anställda eller de där det var flest män? Jämför också om det var mest kvinnor eller män som var hemma och vabbade under pandemin.

Jämslällldhet kan inte stå tillbaka när övriga kriser ska bekämpas, och för att ändra det här måste vi ha strukturer som fungerar när vi *inte* är i kris. Har vi det i dag? Nej.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor är ett stort problem. Det förekommer i hela landet, i alla åldrar och inom alla kategorier och samhällsklasser. Våldet drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. Vi vet att det varje år anmäls 20 000 fall, kanske mer, av misshandel av en kvinna över 18 år där den utsatta är bekant med gärningspersonen, och vi vet att mörkertalet är stort. Vi behöver ta krafttag för att någon gång komma ifrån den dystra statistik som visar att det varje år är 15–20 kvinnor som slås ihjäl av en man som de har levt eller lever tillsammans med.

Kvinno- och tjejjourerna har naturligtvis unik erfarenhet av och kompetens i det här och gör ett ovärderligt arbete. De utgör ett viktigt komplement till kommuners och andra myndigheters insatser för att upptäcka och stoppa våld. Men det är det offentliga ansvar och skyldighet att se till att den här verksamheten finansieras, ingen annans. Det är bra att det tillkommer en satsning på NCK så att det aldrig kan vara upptaget när en utsatt kvinna ringer. Det är en mycket bra satsning av regeringen.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer, och vi vet att ett tydligt mönster är att män som slår själva har upplevt våld i hemmet. Därför måste våld i ungas partnerrelationer motverkas. Det behövs särskilda insatser till de aktörer som jobbar med detta, och de som gör det behöver ett långsiktigt stöd. Varken killar eller tjejer i unga åldrar mår ju bra av det här, men det är tjejerna som på sikt riskerar att dö.

Jag hoppas slippa stå i den här talarstolen fler gånger och prata om finansieringen av Unga relationer, men jag är rädd att mina förhoppningar grusas. Just nu ligger ansökningarna hos Jämslällldhetsmyndigheten, och stiftelsen 1000 Möjligheter, som driver den här verksamheten, vet fortfarande inte vilket bidrag de får för nästa år.

Jag förstår inte varför det är så svårt för regeringen att besluta om detta och säga att verksamheten ska bedrivas. Gör ett kontrakt och bestäm tillsammans med myndigheterna att man ska göra det här! Verksamheterna ska veta det från år till år, och stiftelsen 1000 Möjligheter ska inte själv behöva söka pengarna. Är inte arbetet mot våld i ungas relationer viktigare än så? Det är jättekonstigt.

Centerpartiet vill också införa ett nationellt lämnaprogram för kvinnor som lever i våldsamma relationer. Där är det avgörande att aktörer som polis, socialtjänst, Skatteverket, ekonomiska rådgivare, sjukvård och psykiatri samverkar så att den som faktiskt vågar lämna en våldsam relation snabbt får det stöd som behövs.

Det är precis den verksamhet som bedrevs i Igor – jag kommer inte ihåg nu exakt vad förkortningen stod för, men det var en verksamhet som bedrevs av polisenheterna i södra Stockholm men som hastigt lades ned. Det var skamligt. Jag vet att polisen nu jobbar metodiskt och effektivt på ett annat sätt med att hitta förövare, men det förtar inte det faktum att brottsoffren snabbt måste få det effektiva stöd och den effektiva hjälp de förtjänar och behöver för att faktiskt överleva. I det ingår en lämnarpeng.

Jag står helt bakom förslaget att den utsatta, det vill säga oftast kvinnan, ska få behålla lägenheten när man bryter upp från en relation. Det är jättebra, men det hjälper ju inte alltid. Dessutom är det ofta så att man först måste fly för att sedan kanske kunna flytta tillbaka till lägenheten. Måste man fly får man i dag själv betala för en ny lägenhet och för försäkringar, resor och nya abonnemang till både sig själv och barnen, trots att man flyr på grund av någonting som man inte har orsakat själv. Det är helt uppåt väggarna.

På något sätt accepterar vi det här i dagens samhälle – utom när det gäller män som vill lämna kriminella miljöer. Där finns det nämligen ett exitprogram. Det har funnits i många år, och i det ingår tre och ett halvt års strukturerat stöd i form av rehabilitering, sysselsättning, fritidsaktiviteter, studier och ekonomiskt stöd för att man ska komma ur den kriminella miljön. Då pratar vi alltså om någonting som den kriminelle faktiskt själv har valt att göra. Kvinnor får inget sådant stöd i dag.

Jag fick lite information från Liberalernas ledamot, som tyvärr har lämnat salen, om det lämnaprogram som regeringen så storstilat annonserade i somras. Vi har som sagt försökt hitta vad det finns för finansiering för detta, och jag hävdar fortfarande att regeringens lämnaprogram kort sagt består av mestadels befintlig verksamhet som man har paketerat om. Socialstyrelsen har visserligen fått i uppdrag att utreda en sammanhållen vårdkedja för de utsatta brottsoffren. Det är jättebra, men jag tycker inte att det räcker. Jag tycker att man redan i budgeten för 2025 hade kunnat avsätta de pengar som faktiskt behövs för att det ska gå att ta sig ifrån en våldsam relation.

Jag ska avsluta med min andra hjärtefråga, som har varit uppe i replikskiftena här. Människohandel för sexuella ändamål är i dag faktiskt den typ näst mest lukrativa verksamheten för gängen, fru talman. Den ökar också i kölvattnet av pandemin och framför allt kriget i Ukraina. Arbetet med att fånga upp de här människorna behöver växlas upp. Jämslällldhetsmyndigheten som ansvarig myndighet bör få ett utökat ansvar och ett utökat mandat – ett riktat mandat.

Sverige når nämligen inte upp till sina åtaganden vad gäller att identifiera eller skydda brottsoffer. Det visar utvärdering efter utvärdering av det europeiska kontrollorganet Grevio. Vi får kritik. När man pratar med kommunföreträdare i dag inser man att de inte tror att de har offer för sexuell exploatering som är under 18 år i sina kommuner. De vet inte om att brottsoffren finns och har inte ens en benämning på dem – apropå statistik,

att vara analytiskt lagd och att samla in kunskap för att sedan åtgärda ett problem.

Jag är tyvärr helt övertygad om att vi i alla kommuner har brottsoffer som är under 18 år men som inte finns i statistiken och därmed inte kan få det stöd de har rätt till.

Så kom då äntligen utredningen *Ut ur utsatthet* om ett exitprogram för kvinnor i prostitution. Detta är ytterst välkommet för att vi ska kunna se prostitution för vad det är, nämligen mäns våld mot kvinnor. Jag, och förmodligen även ni, får fortfarande frågan varför det är lagligt att sälja men inte att köpa sex. Det är inte så konstigt att folk tänker så, för det pratas ju inte om den här frågan. Inte ens när kändisar åker fast för sexköp, och man tycker att fönstret borde vara öppet för att faktiskt prata om vad detta handlar om, hjälper medieflödet till. Det landar inte rätt, utan det förmedlas tyckanden om att det väl inte var så farligt och att hon kanske ville själv.

Den här satsningen är alltså väldigt välkommen, men Centerpartiet vill ännu mer. Vi vill rikta den också mot unga, eller kanske till en början mot unga. Ska vi någon gång komma åt den onlineprostitution som finns måste vi tidigt rikta oss mot unga och deras användande av sajter som Onlyfans. Barn och unga är extra sårbara för sexförsäljning online, och vi måste göra allt vi kan för att nå dem.

Men visst är det konstigt – man ger med ena handen och tar med den andra. Jag säger detta med anledning av att man samtidigt beslutar att man inte ska göra någonting åt att Skatteverket tar ut skatt från prostituerade. Det tycker jag är märkligt. Från Centerpartiet kommer vi att fortsätta pinpointa denna fråga hela nästa år och ända tills vi har kommit fram till en förändring. Skatteverket kan inte hålla på så. Det måste regeringen tydliggöra, vilket ministrarna också har sagt här i kammaren tidigare.

Jag deltar inte i beslutet utan hänvisar till Centerpartiets särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 84 MÄRTA STENEVI (MP):

Fru talman! Även i den här debatten, precis som i debatterna om utgiftsområde 10 och utgiftsområde 12, hörs att det ska löna sig att arbeta. Fortfarande är den egentliga frågan: Hur ska man ha råd att leva på sin lön?

Tidigare i denna debatt hörde jag att det handlar om valfrihet. Av någon typ av magisk händelse verkar kvinnor välja väldigt låga inkomster. Inte ett ord har jag hört från regeringens företrädare om hur vi ska uppvärdera kvinnors arbete så att man faktiskt får en lön man kan leva på.

Jag har också hört att tidigare socialdemokratiska regeringar skulle ha tagit kvinnors lönehöjningar ifrån dem. Vad man talar mindre om är att kvinnor med låga inkomster kommer att förlora pengar varje månad på den här regeringens budget. Det är en jämställdhetsfråga som vi skulle behöva tala om.

En kvinna med låg inkomst som arbetar heltid, till exempel som barnskötare, och som har precis den kapacitet Moderaternas ledamot var uppe och pratade om förlorar 500 kronor i månaden på den här regeringens budget. Hon får nämligen inte mer än drygt 100 kronor i jobbskatteavdrag och förlorar 500 kronor i månaden på det borttagna tillfälliga tillägget i bostadsbidraget. Det är en jämställdhetsfråga, för det här kommer också att

innebära att hennes pension minskar. Det kommer att innebära att hon inte har möjlighet att spara i samma utsträckning. Det kommer att innebära att hon får sämre möjligheter att klara sin ålderdom.

Detta är de jämställdhetspolitiska frågor man borde prata om även i regeringsunderlaget i stället för att låtsas som att man har en jämställdhetspolitisk vision.

Fru talman! Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Vi vill använda politiska verktyg för att öka jämställdheten och motverka den rådande könsmaktssordningen, enligt vilken män har mer makt än kvinnor. Det är i grund och botten en fråga om frihet och om att kunna leva på sin lön. Det handlar inte bara om att man straffas för att man inte har arbete, utan man ska också kunna leva på den lön man har när man heltidsarbetar som ensamstående mamma.

Tyvärr är detta inte alls den politik som regeringen presenterar. I en budget där skyhöga 28 miljarder går till skattesänkningar gynnas de allra rikaste – och främst män – i form av sänkt skatt på höga löner, pensioner och drivmedel och sänkt skatt för storföretagare. Ett mycket gott exempel på detta är den skattesänkning på hela 4,7 miljarder som är specifikt riktad mot höginkomsttagare genom att avtrappningen av jobbskatteavdraget tas bort. Förslaget kommer att gynna dubbelt så många män som kvinnor. Detta är inte bara en missad möjlighet att stärka kvinnors frihet, utan det kommer även att få en direkt effekt i form av minskad jämställdhet i samhället – också över tid.

Fru talman! Den största ofrihet som drabbar svenska kvinnor är dock att inte kunna leva ett liv fritt från våld. Förra året mördades minst tio kvinnor av sin partner. Hur många kvinnor som har dödats hittills i år vet vi inte, eftersom ingen myndighet har till uppgift att löpande räkna på detta.

Regeringen har varit tydlig med ambitionen att minska våldet och det dödliga våldet. Vi i Miljöpartiet presenterar tre konkreta förslag i vår budget som vi hoppas att regeringen ska vilja ta till sig, precis som man har gjort med väldigt mycket av de utredningar och förslag som vi lade fram under vår tid i regering. Vi är tacksamma för att detta har tagits vidare, men arbetet är inte färdigt.

Vi behöver stärka finansieringen av kvinnojourerna och de civilsamhällesorganisationer som motarbetar psykiskt, fysiskt, sexuellt och digitalt våld. Under lång tid fick kvinnojourernas ideella krafter bära hela ansvaret för våldsutsatta kvinnors situation medan samhället såg åt ett annat håll. Tack vare det jobb som gjorts av jourerna finns det i dag en helt annan kunskap om våld, hedersrelaterat våld och vad som krävs för att förbättra kvinnornas situation. Detta arbete är helt centralt för den samhällsförändring som krävs för att bryta våldsamma normer. Även Sverigedemokraternas ledamot pratade om hur viktigt det är att vi bryter destruktiva mansnormer.

Trots att statsbidraget till kvinno- och tjejjourerna både permanentades och ökades förra året ser vi fortfarande att det saknas tillräckliga resurser för att ge kvinnor det stöd de faktiskt behöver. Både den öppna verksamheten och de skyddade boenden som drivs med jourernas kompetens behövs. Vi satsar därför i vår budgetmotion ytterligare 50 miljoner på kvinno- och tjejjourernas verksamhet och ger 20 miljoner till de organisationer som driver stöddlinjer.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämställdhet*

Fru talman! I dag erbjuds bara var femte våldsutsatt kvinna skyddat boende av socialtjänsten, enligt SKR. Lagstiftningen för placering i skyddade boenden har nyligen stärkts för att motverka fusk. Det är bra, men om den nya lagen verkligen ska göra skillnad måste den leda till att fler kvinnor och barn beviljas placering på boenden av hög kvalitet. Detta är dock dyrt för kommunerna.

Kommunernas pressade ekonomiska läge – de har ju heller inte fått den uppräknin g som hade behövts efter inflationen – innebär att tillgången till skyddat boende riskerar att styras av budget snarare än behov. Så kan vi bara inte ha det. Miljöpartiet föreslår därför att staten står för halva kostnaden för placeringar på skyddade boenden och att kommunen i efterhand får fakturera för halva kostnaden. Detta är ett system som redan finns i Danmark – det brukar ju vara populärt att titta på Danmark – och som kan skapa större stabilitet vad gäller ekonomiska förutsättningar för dem som behöver det.

Vi avsätter 1 miljard årligen i detta syfte. Det är alltså 1 miljard för att förstärka möjligheten att få tillgång till högkvalitativa skyddade boenden, och det är fortfarande bara en femtedel av det som läggs på avtrappningen av jobbskatteavdraget.

Fru talman! Personer som försöker lämna en våldsam relation eller en hedersrelaterad kontext, eller bor på skyddade boenden, kan ofta ha en mycket ansträngd ekonomisk situation. Vi vill införa ett nytt stöd – en särskild flyttpeng – i socialförsäkringssystemet för att brottsoffer inte ska behöva drabbas ekonomiskt till exempel när sekretessen har brustit eller när återkommande flyttar krävs på grund av skyddade personuppgifter. Förutom de uppenbara inkomstbortfall som följer av att man tvingas bryta upp från sitt hem, sitt arbete och sin omgivning drabbas många våldsutsatta kvinnor av stora kostnader när uppgifter röjs och de tvingas lämna bostaden med mycket kort varsel.

Staten måste ta sitt ansvar för att hjälpa dessa familjer, som redan är i en mycket utsatt situation, så att de inte också går på knäna ekonomiskt. Vi avsätter 100 miljoner till detta.

Fru talman! Jag hoppas att regeringen är beredd att överväga dessa satsningar för att möta de behov som finns för att män begår våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor måste bekämpas med samma kraft som vi använder för att bekämpa mäns våld mot män. På förekommen anledning vill jag säga att detta inte bara är ord. Det är inte inövade sloganer, som en ledamot sa här i kammaren häromveckan. Det här är en otroligt central sanning som jämställdhetspolitiken måste ta till sig. Mäns våld mot kvinnor och barn måste upphöra.

För Miljöpartiet är det tydligt att regeringens tal om jämställdhet är fina ord snarare än konkret politik. Jag hoppas att denna debatt inte stannar här i kammaren utan att vi väcker liv i det jämställdhetspolitiska samtalet för att vända trenden åt rätt håll igen. Det skulle nämligen hela vårt samhälle vinna på.

(Applåder)

Anf. 85 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Ledamoten talar mycket om den grupp som jag verkligen känner starkt för, nämligen de kvinnor som har de allra lägsta lönerna.

Det har varit en väldigt tuff tid. När den moderatledda regeringen tog över fick vi också med oss den inom EU nästan högsta arbetslösheten, samtidigt som vi också har haft lågkonjunktur och hög inflation. Det viktigaste som vi har kunnat göra den här tiden, framför allt med hänsyn till dem som har haft det allra tuffast, har varit att bekämpa inflationen, för den slår hårdast mot dem.

Nu kommer jag från Stockholm, där den rödgröna oppositionen styr tillsammans med Miljöpartiet. Stockholm är ju verkligen ett område där kvinnorna har det väldigt svårt. Jag kan därför inte låta bli att undra lite över hur ledamoten ser på hur man där har höjt både kommunalskatt och regionskatt. Man höjer också priserna i kollektivtrafiken, som är dagliga kostnader för de här kvinnorna, och drar dessutom in flera linjer.

Inte minst drar man drastiskt ned vårdvalen inom kvinnosjukvården, framför allt inom gynekologiska verksamheter och ätstörningsvård, av ideologiska skäl. Det försämrar verkligen möjligheterna till vård för kvinnor. Det är dessutom ett hårt slag mot kvinnliga företagare, om vi nu talar om kvinnors ekonomiska egenmakt, för det är den enda bransch där kvinnor har varit framstående och den stora andelen företagare.

Jag skulle gärna vilja ha en kommentar till detta.

Anf. 86 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att det är politik som beslutas i riksdagen som vi debatterar i riksdagen.

Anf. 87 MÄRTA STENEVI (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte just fråga om detta, för jag har uppfattat att vi normalt sett inte debatterar kommunala och regionala beslut i kammaren.

Min kommentar till Merit Frost Lindberg är: Nej, jag tycker inte att det är bra. I min hemkommun, Malmö, har man valt att göra på ett annat sätt och går inte fram med en kommunal skattehöjning just därför att det drabbar dem med lägst inkomster så oerhört hårt.

Däremot är det ett väldigt klen försvar från en företrädare för en regering som precis har lagt 28 miljarder i skattesänkningar men inte lyckats leverera de pengar till kommuner och regioner för vård, omsorg och skola som hade kunnat gå till att höja lönerna i kvinnodominerade yrken. I stället går de nu till skattelättnader på 7 000–8 000 kronor i månaden per person i de hushåll som har allra mest. De får så oerhört mycket pengar. Jag räknade någon gång ut att det är 350 falukorvar eller något i den stilen som man i ett sådant hushåll skulle kunna skoja till det med. 130 000 kronor om året får en höginkomsttagarfamilj här i Stockholm, medan de med lägst inkomster, som sagt, förlorar på er budget.

I Malmö förlorar en familj i det exempel som jag gav 500 kronor i månaden. Regeringen satsar inte på kommuner och regioner i sin budget utan i stället på dem med allra högst inkomster, de som köper pooler, som har fyra bilar och privatyachter. Dem lägger ni pengarna på. Det innebär att här i Stockholm förlorar en familj i det exempel som jag gav ännu mer pengar, samtidigt som välfärden inte kan förstärkas på det sätt som borde ha varit fullständigt självklart.

Frågan får väl gå tillbaka: Hur mycket mer än heltid tycker ledamoten är rimligt att en ensamstående mamma ska behöva arbeta för att kunna betala basala kostnader som hyra, mat och kläder till sina barn? När vi vet

att så många lånar till nödvändiga utgifter hela tiden, hur kan ni då ta bort 500 kronor i månaden för dessa inkomstgrupper?
(Applåder)

Anf. 88 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att jag svävade ut lite, och det är ju många ledamöter här som har tagit sig den friheten för att kunna lyfta fram viktiga frågor för jämställdheten.

Det grundläggande i vår politik och skiljelinjen här handlar egentligen om att vi vill gruppen lågavlönade kvinnor väl. Som jag konstaterar är det verkligen ett prioriterat område och en av anledningarna till att jag vill vara engagerad i politiken. Här har vi en fullständig samstämmighet.

Det som vi däremot ser väldigt olika på är hur man förbättrar deras situation. Min bild är att vi moderater tror på förmågan hos de här kvinnorna. De ska inte behöva förlita sig på bidrag. I stället för en bidragslinje med höjda skatter tror vi på en jobblinje.

De här kvinnorna är i dag med och finansierar alla de bidrag som går till människor som inte jobbar. Det är i dag inte särskilt mycket som skiljer mellan den som har bidrag och den som har de riktigt låga lönerna. Jag tycker att det är förmätet att just dessa kvinnor ska behöva betala till människor som i dag kan rulla tummarna.

Vi vet mycket väl att det finns många som vill jobba, och dem kommer vi att stötta med utbildning och kompetenshöjande åtgärder. Men det finns också en alltför stor andel människor i Sverige i dag som inte vill bidra och jobba. Det är också dem som de här kvinnorna får vara med och finansiera, och det kommer de att få fortsätta göra med Miljöpartiets politik.

Jag vill gärna ha en kommentar till det.

Anf. 89 MÄRTA STENEVI (MP) replik:

Fru talman! Jag ska först bara ta två väldigt djupa andetag. Merit Frost Lindberg står här och talar om att låginkomsttagare, ensamstående mammor, som ni tar pengar ifrån är de som betalar för dem som inte arbetar, samtidigt som ni ger 7 000–8 000 kronor i snitt till den rikaste decilen i Sverige. Det är ju helt uppåt väggarna, fru talman. Hur går den matematiken ihop?

Jag har ett jätteradikalt förslag till Moderaterna om man vill värna den här gruppen. Sluta att dra ned deras inkomster! Det skulle vara att prioritera gruppen låginkomsttagare. Det skulle vara att prioritera ensamstående mammor som inte får ihop sin vardag. Ge dem tillbaka de pengar som ni tagit ifrån dem!

Det andra mycket radikala förslaget: Låt dem som redan har tre hus, en pool och alla dessa bilar vara med och betala för de låginkomsttagare som inte klarar att betala mat och kläder till sina barn! Låt dem som arbetar heltid, och som tar sig till jobbet fram och tillbaka kollektivt, slippa betala så mycket som de gör nu! Låt dem slippa förlora 500 kronor i månaden! Sedan kanske ni kan ta en liten del av de 4,7 miljarder som bara nedtrappningen av jobbskatteavdraget innebär för de rikaste männen till att återinföra det tillfälliga tillägget i bostadsbidraget. Det kanske ska permanentas, så att den ensamstående mamman, barnskötaren, får en chans att få näsan ovanför vattenytan och en chans att göra någonting annat än att oro sig

över ekonomin och göra någonting annat än att gå och be grannen om ett lån för att klara hyran den månaden också. Det är ju verkligheten i dag.

När ni talar om att det ska löna sig att jobba är det ett hån mot alla dem som i dag faktiskt inte kan leva på sin lön. Fundera ett varv på hur ni stöttar dem! Fundera på om det verkligen är att prioritera jämställdhetspolitik när man lägger så många miljarder på de rikaste männen samtidigt som man tar pengar från de fattigaste kvinnorna!
(Applåder)

Anf. 90 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Sedan tänker jag ta upp frågan om hedersrelaterat våld och förtryck i mitt anförande.

Sverige bygger på frihet, jämställdhet och individens rättigheter. Det är värderingar som hotas av hedersförtryck och islamisering.

Hedersrelaterat våld innebär grova kränkningar av mänskliga rättigheter, och det frodas i parallellsamhällen där sharialagar ibland tillämpas inofficiellt, vilket underminerar svensk lag och demokrati. Hederskultur tvingar främst kvinnor och flickor att underordna sig familjens och klanens vilja. Detta kan begränsa deras rörelsefrihet och deras val av klädsel och utbildning och livspartner. I extrema fall kan det leda till barnäktenskap, könsstympning, tvångsäktenskap och hedersmord.

Islamiseringen bidrar till att hederskulturen rotar sig i samhället. Denna struktur är ofta kopplad till islamistiska idéer som syftar till att sharialagar ska stå över demokratin och individens frihet offras för kollektivets kontroll. Detta hotar inte bara kvinnor och flickor utan även vårt samhälles grundläggande värderingar.

Vi måste våga erkänna att problemet har sina rötter i traditioner och ideologier som följt med migrationen och som inte är en del av den svenska kulturen. Att blunda för detta samband är att svika offren.

Sverigedemokraterna står tydligt på offrens sida. För att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck krävs en integrationspolitik som stärker våra grundläggande värderingar och bekämpar förtryckande strukturer.

Fru talman! Det är inte för mycket begärt att kräva att människor som kommer hit respekterar de lagar och värderingar som har byggt vårt land. Vi kräver inte att någon av dem ska älska surströmming eller lära sig att bygga en möbel på 15 minuter. Vi kräver bara att de accepterar att kvinnor är lika mycket värda som män och att ingen ska behöva leva sitt liv i rädsla.

Vi måste ställa tydliga krav på anpassning till svenska värderingar och lagar. Att komma till Sverige innebär att acceptera jämställdhet, yttrandefrihet och individens rättigheter. Sverigedemokraterna är tydliga: Vi kompromissar inte med dessa värderingar, och vi har nolltolerans mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Sverige ska vara ett land där varje individ har friheten att leva utan förtryck, rädsla eller tvång, där lag och rättvisa går före klanens makt och där alla har samma möjlighet att leva i frihet.

Fru talman! Den tidigare regeringen såg mellan fingrarna när radikala predikanter spred sitt hat, tillät finansiering av extremism genom utländska donationer och ignorerade varningstecken från skolor, socialtjänst och rättsväsen.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämställdhet*

Den nuvarande regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har gjort omfattande satsningar för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck genom ett åtgärdsprogram med totalt 132 åtgärder.

Under 2024–2026 avsätts ytterligare 50 miljoner kronor per år, vilket höjer de totala årliga resurserna till över 400 miljoner kronor.

Länsstyrelsen i Östergötland får 22 miljoner kronor för att utveckla en nationell stödlinje och regionala resurscentrum. Detta är en betydande ökning jämfört med tidigare, då liknande insatser saknade dedikerad finansiering i denna omfattning.

Jämförbarhetsmyndigheten tilldelas 15 miljoner kronor för riktade uppdrag som kartläggning, kunskapsspridning och kompetenshöjning, en fördubbling jämfört med tidigare.

Socialstyrelsen får medel för att motverka könsstämpning och sprida kunskap om utreseförbud för barn.

Skyddade boenden förstärks, och antalet platser ökar med 30 procent de kommande tre åren.

Polisen prioriterar nu utredningar av hedersrelaterade brott och har fått utökade resurser med en budget på över 11 miljoner kronor för 2024.

Vidare markerar vi tydligt mot parallellsamhällen och religiöst förtryck genom att stoppa finansiering av moskéer och organisationer från länder som sprider radikal islamism. Religiösa ledare måste respektera svenska lagar och värderingar, och de som sprider förtryck eller islamistisk propaganda har ingen plats i Sverige.

För att förebygga hedersvåld satsas 15 miljoner kronor årligen på utbildning av skolpersonal och andra som möter barn och unga.

Integrationspolitiken skärps med krav på språkinläring, utbildning och anpassning till svenska värderingar.

Vidare har vi skärpt kraven på finansiering av organisationer och moskéer från utlandet. För 2024 avsätts 25 miljoner kronor för att granska och stoppa ekonomiska flöden från stater och aktörer som sprider radikal islamism i Sverige.

Allt det här är en tydlig markering att Sverige aldrig kommer att kompromissa med sina värderingar om frihet, jämförbarhet och individens rättigheter.

Fru talman! Trots att vi i dag ser mer kraftfulla åtgärder mot hedersförtryck än någonsin tidigare vill jag vara tydlig: Detta är resultatet av Sverigedemokraternas påtryckningar och inflytande. Utan oss hade dessa satsningar och tydligheten i nolltoleransen mot hedersförtryck inte funnits. Men detta är bara ett steg. Med full möjlighet att forma politiken hade vi gått längre för att skydda utsatta, ställa förövare till svars och stoppa parallellsamhällen från att slå rot. Det är vår fasta övertygelse att Sverige behöver en politik som inte bara hanterar symtomen utan också tar itu med de grundläggande orsakerna till problemet.

Tidigare regeringar svek Sverige. Det är de som bär ett tungt ansvar för den situation vi befinner oss i. De lät parallellsamhällen växa fram och såg bort när kvinnor förtrycktes och hederskulturen fick fäste. Deras naivitet kostade liv, och de svek de flickor och kvinnor som förtjänade trygghet och frihet.

Sverigedemokraterna accepterar inte att någon lever i rädsla för hedersförtryck. Vi säger nej till sharialagar, nej till islamistisk extremism och

nej till hederskultur. Sverige ska aldrig bli en grogrund för islamistiskt förtryck.

Sverigedemokraterna kommer aldrig att vika sig för vare sig islamism eller de krafter som försöker underminera vårt demokratiska samhälle. Vi står på barrikaderna för att försvara friheten, rättvisan och jämställdheten. Vi står för en politik som sätter offren först, som tar itu med problemen på riktigt och som alltid väljer friheten framför förtrycket. Sverige förtjänar bättre, och vi kommer att kämpa för att det blir verklighet – oavsett hur mycket det svider för de politiker som varit med och byggt upp det här haveriet.

Fru talman! Jag vill avsluta med att önska samtliga här en riktigt god jul.
(Applåder)

I detta anförande instämde Patrick Reslow och Michael Rubbestad (båda SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

§ 6 Utbildning och universitetsforskning

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU1
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 91 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera kanske det viktigaste utgiftsområdet i hela statsbudgeten, nämligen det som handlar om utbildning och forskning.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och även klargöra att jag nu talar om Liberalernas politik för hela utgiftsområdet.

Fru talman! Den senaste Pisamätningen kom förra vintern. Den visade på det största kunskapsstappet för svenska skolelever någonsin. Var fjärde elev kan inte läsa ordentligt. Fler än 61 000 niondeklassare har blivit underkända i läsförståelse de senaste nio åren. Varje år lämnar nästan 20 000 elever grundskolan utan behörighet till gymnasiets nationella program.

I veckorna kom undersökningarna Piac och Timss, där man bland annat har undersökt matematikkunskaper hos grundskoleelever och även vuxnas läsförståelse. Här ser vi faktiskt ljusglimtar, och det är bra. Sverige presterar förhållandevis bra i de här undersökningarna. Dock lämnar de en viss besk eftersmak. Vi är ett av de länder som är sämst på att kompensera för elevers hemförhållanden. Likvärdigheten är för dålig, och det kompensatoriska uppdraget misslyckas vi ofta med i Sverige.

Fru talman! Universitetslärare larmar om att studenter som antas till landets topputbildningar har svårt att ta till sig kurslitteratur. De vittnar också om bristande kunskapsförmedling i det svenska skolsystemet.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Integration och
jämställdhet*

*Utbildning och
universitetsforskning*

Hur hamnade vi då här? Jo, fru talman, för en 30–35 år sedan gjordes mycket stora förändringar i svenskt skolväsen som sammantaget har inneburit att vi står lite sämre rustade i dag. Vi har sett fallande kunskapsresultat till följd av de här förändringarna. Lärarnas status har försvagats, och vi ser betydande ordningsproblem i svensk skola. Det här är en följd av många av de reformer som gjordes i början av 1990-talet och även i slutet av 1980-talet – kommunaliseringen, friskolereformen, målstyrningen, den nya så kallade moderna pedagogiken och mycket annat.

Fru talman! Den här regeringen försöker nu vända utvecklingen. Vi lägger om skolpolitiken till att fokusera mer på faktakunskap, särskilt i de unga åldrarna.

Alltför länge har Sveriges elever utsatts för experiment utan vetenskaplig förankring. Tanken har ofta varit god, men resultaten har blivit förödande. Så kallad lyssneläsning har blivit en etablerad lärandeform där eleverna helt enkelt ska lyssna på texter i stället för att lära sig läsa. Det är ett oerhört svek, fru talman, särskilt mot de elever som behöver skolan mest.

Vi gör nu om skolans läroplaner. Kursplaner ska lägga större vikt vid faktakunskaper och att grunderna sitter. Det kommer att hjälpa alla elever.

Sju av tio barn har en skärm i stället för en bok vid läggdags. Var tredje förälder bråkar om skärmtid. Det är inte konstigt att många oroar sig över att barns liv äts upp av sociala medier. Vi måste våga sätta gränser, särskilt i skolan.

För att mota läskrisen går vi nu från skärm till pärm i svensk skola. Eleverna får ordentliga läroböcker och riktig skönlitteratur. Vi försöker fasa ut distraherande skärmar från undervisningen. Den tidigare regeringen hade ett mer okritiskt förhållningssätt och en övertro på digitala läromedels potential.

Fru talman! I budgetpropositionen för 2023 avsatte vi medel och införde ett statsbidrag för inköp av riktiga böcker. I år landade det på 658 miljoner kronor. Den satsningen stärks i strävan mot principen att varje elev ska ha en lärobok per ämne. Vi har drivit igenom lagstiftning om att alla skolor ska ha ett bemannat skolbibliotek. Vi är fast beslutna att vända den här läskrisen.

Fru talman! Otryggheten i skolan ökar. I många klassrum är det så stökigt att eleverna inte kan koncentrera sig på undervisningen. Detta riskerar särskilt att drabba pojkar från studiesvaga hem. En ny statlig satsning ska underlätta för skolor att anställa fler utbildade personer som kan bidra till ökad trygghet och studiero i skolan. Det kan handla om att inrätta trygghetsteam som arbetar för lugn och ro, trivsel och trygghet i och utanför klassrummen. Det kan bidra till fler speciallärare och mindre undervisningsgrupper.

Tidigare regeringar har varit rätt ovilliga att satsa på mindre grupper utanför klassrummet. Man har menat att det skulle vara exkluderande. Vi menar att det är tvärtom. Om eleverna får det stöd de behöver får alla en rättvis chans.

Fru talman! Vi vill vara tydliga med att det är läraren som bestämmer. Vi satsar därför på akutskolor där elever som stör eller skapar otrygghet tillfälligt kan placeras. Dessutom stärker vi skolans och socialtjänstens möjlighet att jobba sida vid sida för att tidigt fånga upp elever med hög

frånvaro genom fler sociala team. Vi utreder också frågan om ett nationellt frånvaroregister.

Fru talman! Vi vet att tidiga insatser gör stor skillnad. Därför gör vi från och med 2028 den svenska grundskolan tioårig. Alla elever kommer att gå i tio år, och förskoleklassen kommer att bli årskurs 1. Genom att låta sexåringars undervisning följa grundskolans ämnes- och kursplaner skärps fokus på tidig läs- och skrivträning.

Vi inför fortbildning för lärare så att de genom vetenskapligt belagda metoder får bättre verktyg för att stötta elever i deras språk-, läs- och skrivinläring. Skolan är full av skickliga lärare. Det vet vi, fru talman. Men vi vet också att många lärare upplever att deras utbildning inte gett dem tillräcklig kunskap om vilka metoder för läs- och skrivinläring som fungerar bäst. Alltför ofta baseras fortbildningen inte heller på vetenskaplig grund utan på pigga koncept som friskoleägare eller kommunpolitiker köpt in. Så kan det inte få fortsätta. Ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare kommer att införas under kommande år.

Lärarytbildningarna behöver hålla högre kvalitet. Vi har nu en utredning att ta ställning till. Den kom för några veckor sedan och föreslår höjda krav på lärarytbildningarna, både lärarytprogrammet och förskollärarytprogrammet. Jag välkomnar verkligen detta.

Vi vill stärka kunskaperna i svenska. Skolan kan vara en av de få platser där elever med föräldrar som inte har svenska som modersmål regelbundet möter det svenska språket. För att stärka kunskaperna i svenska avser regeringen att införa en försöksverksamhet med språkstärkande insatser för elever som har behov av intensivträning i svenska. Just nu utreds också införandet av en obligatorisk språkförskola och ett maxtak för antalet barn i förskolegrupper.

Framgent kommer riksdagen att behöva reformera även friskolesystemet i grunden. Oseriösa aktörer vars främsta målsättning är att tjäna snabba pengar har fått verka i skolans värld under alltför lång tid. Det måste få ett slut. Den enda drivkraften vi kan tolerera hos dem som driver skolor är elevernas bästa. Det måste vara utgångspunkten för alla huvudmän för skolor i Sverige.

Men det är inte bara i fristående skolor vi ser problem. Det skiljer sig också väldigt mycket mellan kommunala skolor och mellan kommuner, inte minst när det gäller hur mycket resurser man allokerar till skolan. Det skiljer 70 000 kronor per elev mellan den kommun som satsar mest på skolan och den som satsar minst. Därför utreder vi en nationell skolpengsnorm. Vi vill öka likvärdigheten.

Fru talman! Uppfinningsrikedom, innovationer och vetenskap har gjort Sverige till en rik kunskapsnation. Vi ska fortsätta tävla med de bästa i teknikutvecklingen och inte vara något lagomland. Med Liberalerna i regeringen görs därför en historisk satsning på svensk forskning. Den nya forskningspropositionen innehåller satsningar på 6,5 miljarder kronor och har fokus på bland annat spjutspetsforskning och banbrytande teknologi.

Vi satsar stort för att hänga med i AI-utvecklingen och möta behoven i klimatomställningen. Vi utvecklar svenska forskningsmiljöer för att locka och behålla de bästa forskarna. Vi prioriterar rymdforskning men också förståelsen för vilka metoder som funkar bäst i skolan för att möta läskrisen. Jag vill vara tydlig med att det är spetsforskning som gör Sverige relevant i forskningssammanhang – inte att man är lagom bra på allt.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Den här regeringen, till skillnad från de tidigare, vågar satsa på den bästa forskningen och de bästa forskarna. Sverige ska vara ett land som tilldelas Nobelpris, inte bara ett land som delar ut Nobelpris.

Fru talman! Den här skolbudgeten sätter fokus på att fler elever ska få de grundläggande färdigheterna på plats tidigt. Inget är viktigare än att alla elever ska kunna läsa, skriva och räkna redan i lågstadiet. Vi har påbörjat arbetet med att ta tillbaka skolan till grunderna, där eleverna är trygga och lär sig mer. Grunderna i klassrummen och skolsystemet måste fungera; det är viktigt för alla, men särskilt för de elever som behöver skolan mest.

Fru talman! Det handlar om grunderna i skolan och om spetsforskning i världsklass. Man kan helt enkelt se när det är liberaler som styr på Utbildningsdepartementet.
(Applåder)

Anf. 92 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för genomgången av hela utbildningsutskottet!

Det finns mycket som är jättebra och som ledamoten Malm och jag är överens om att det behöver satsas på. Det handlar om läsning och mycket annat.

Det finns en läskris – sannolikt flera. En av dem är nog regeringens oförmåga att läsa statistik. Vad gäller hur skolresultaten faktiskt ser ut är det så att nästan oavsett vilken vi tittar på av de undersökningar som har kommit senaste tiden ligger Sverige i topp – om man sorterar fram dem som pratar svenska hemma, vill säga. Det är viktigt att ha med sig om vi ska lösa problemen i svensk skola, för det finns många att ta av. Ett av dem är den enorma utslagningen.

Vi tittar på vad regeringen faktiskt gör. Det är fint att man säger många saker, men i verkligheten handlar det också om vad man gör – och det är inte att satsa på skolan. Jag tror att samtliga partier på oppositionssidan i dagsläget satsar mer på skolan än vad Liberalerna får till i regeringen.

Vi ser att pengar går dit där de inte gör någon skillnad. Det läggs en massa pengar på akutskolor, som kan vara bra på vissa ställen. Men om man kräver att det ska vara akutskolor som pengarna läggs på går det inte att lägga dem på det som faktiskt behövs. Det finns inget förtroende för att professionen vet bäst själv och faktiskt kan värdera vad pengarna ska läggas på. Det är därför vi i Centerpartiet vill ha ett sektorsbidrag i stället för alla de riktade statsbidragen.

Jag vill gärna höra från ledamoten Malm om Liberalerna är redo att ha lite bredare samtal om hur vi når gruppen som verkligen är ett problem och som vi inte lyckas lyfta: de svagpresterande eleverna. Hur gör vi så att de kan gå från dagens stopp, där de får en dörr i ansiktet, till att få ett jobb? Vad vill ledamoten Malm och Liberalerna göra för att stoppa utslagningen i svensk skola?

Anf. 93 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det som Niels Paarup-Petersen tar upp är mycket relevant.

På arbetsmarknaden har vi en ganska stor grupp som är väldigt svår att få i jobb. Det är långtidsarbetslösa och så vidare. Politiker laborerar med diverse olika försök till lösningar för den gruppen. Det handlar om ny-

startsjobb, instegsjobb, olika skattelättnader, arbetsmarknadsprogram och så vidare.

På samma sätt egentligen har vi i svensk skola en grupp elever som inte klarar av grundskolan och därmed inte blir behöriga till de nationella programmen. Då har ambitionen varit att de ska läsa ett så kallat introduktionsprogram. Ungefär en av fem som börjar gå ett introduktionsprogram får i slutändan en gymnasieexamen. Det är för lågt.

Problemet är att en stor grupp elever som är väldigt skoltrötta förväntas gå längst av alla i skolan. Den problematiken har även tidigare regeringar sett. Nu kom ett betänkande från en utredning av det vi kallar yrkesskola, som man har tittat på för att till exempel kunna få mycket mer yrkesintroduktion. Det gäller många i gruppen som inte har klarat av grundskolan.

Det andra jag vill säga när det gäller detta och som jag tycker är viktigt är att vi hela tiden måste fortsätta försöka pressa resurserna ned mot de yngre åldrarna, särskilt när det gäller läs- och skrivkunskaper. Man sätter generellt in stöd för sent i svensk skola.

Fru talman! Det är två konkreta saker. Det görs jättemycket mer. Det kommer nu en rad olika utredningar om bland annat skolans finansiering, friskolor, läroplaner och mycket annat som sammantaget ska bidra till att förbättra svenskt skolväsen.

Anf. 94 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Malm.

Det finns mycket bra i några av utredningarna som nu ska presentera sina resultat. Jag hoppas mycket på betygsutredningen och på den nya yrkesinriktningen, som ska vara lika lång men ha färre poäng. Jag hoppas att vi ska kunna komma överens där och hitta vägar framåt så att de som i dag slås ut i svensk skola ska kunna lyckas genom att få vägen till ett jobb. I dagsläget är utslagningen enorm. 20 000 elever slås ut varje år på grund av att svensk skola är katastrofal på det området.

Då kommer vi tillbaka till att vi ser att regeringen inte satsar på skolan i praktiken. Rent ekonomiskt satsar de inte på skolan. Det är klart att det gör skillnad om man har pengar till att göra saker eller inte. Man kan säga jättemycket saker och fina grejer man vill göra, men om det inte finns pengar ute på golvet hjälper det inte.

Jag förstår att Fredrik Malm kommer att säga att det är ett kommunalt ansvar. Och det är det. Men staten har dragit ned på sin andel av finansieringen till svensk skola över tid. Det ansvaret måste man ta. Och det är faktiskt bara regeringen som kan göra det. Andra partier här i riksdagens kammare lyckas ju hitta mer pengar till skolan än regeringen gör.

När vi nu har en så stor utslagning tycker jag att det är lite sorgligt att regeringen inte har en högre ambition att satsa på att det finns pengar för att se till att de kan få tidigt stöd etcetera.

Ja, det finns saker som är på gång. Men det är 20 000 elever som slås ut varje år, om vi inte gör någonting nu. Centerpartiet har sagt att man borde låta dem gå vidare på meritpoäng till de yrkesprogram som redan finns; det öppnar upp för att många av dem skulle kunna gå vidare redan nu. Om man inte gör någonting nu är det om tre år 60 000 som går ut utan att ha en framtid. Vi ser hur det ser ut. De blir arbetslösa, och vi får ökad kriminalitet etcetera.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Det finns fortfarande inte något svar från regeringen på vad vi ska göra på kort sikt för att lösa det. Jag hoppas fortfarande på lite mer svar från Fredrik Malm och Liberalerna.

Anf. 95 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tror att såväl Niels Paarup-Petersen som jag själv och alla andra här i kammaren vet att det inte finns något trollspö man kan vifta med för att lösa alla utmaningar. Detta är ett mödosamt arbete som behöver göras.

Vi kan inte heller anta ny lagstiftning i kammaren om förslagen inte först har blivit utredda, remitterade, lagrådsprövade och så vidare. Vi kommer alltså inte ifrån att det kommer att ta tid att vända utvecklingen i svensk skola. Det handlar till stor del om att hantera konsekvenserna av den stora förändring som gjordes för 30–35 år sedan.

Fru talman! Jag vill dock påpeka att det är väldigt slentrianmässig argumentation och retorik från Centerpartiet här. Om man tittar på anslagsutvecklingen i budgetpropositionen ser man att i stort sett varje tabell visar att det satsas kontinuerligt på svensk skola. Beskrivningen av stora neddragningar stämmer inte, i alla fall inte när det gäller de statliga resurserna till skolan.

Det ser däremot väldigt olika ut i kommunerna, på grund av att många kommuner dessvärre inte klarar av att ta sitt ansvar som huvudman för svensk skola. Det är därför vi behöver ett ökat statligt ansvarstagande.

Min och mitt partis uppfattning är att vi behöver återföra huvudmannaskapet för skolans finansiering från kommunerna till staten. Det finns tyvärr inte majoritet här i kammaren för en sådan reform, men det är enligt min uppfattning det allra viktigaste.

Anf. 96 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Låt mig först få uttrycka en vag besvikelse över att Fredrik Malms partiledare tillika utbildningsministern, Johan Pehrson, väljer att inte närvara när vi debatterar detta utgiftsområde. Det är tråkigt, särskilt mot bakgrund av att forsknings- och innovationspropositionen presenterades förra torsdagen. Ministerns närvaro i lokalen i dag hade varit välkommen.

Jag tänker ställa ett par frågor om forsknings- och innovationspropositionen. Jag har läst den två gånger, först snabbt och sedan lite mer noggrant. En sammanfattning av mitt intryck är att det är ett potpurri av positivt värdeladdade ord som excellens och banbrytande, men det är ganska svårt att se det stora sammanhanget.

Det är svårt att göra en bedömning av om regeringens politik kommer att leda till goda resultat eftersom det inte finns någon konsekvensanalys. Utgiftspost på utgiftspost ställs jämte varandra. Vi kan ta utgiftsposterna Banbrytande forskning, Excellenskluster banbrytande teknik, Excellenscentrum och Strategiska forskningsområden som exempel.

Jag vill fråga ledamoten Malm: Hur är tanken att alla dessa enskilda initiativ som läggs på forskningsråden ska fungera i det stora hela? Är det samma forskare som ska befinna sig överallt? Vad är egentligen tanken med regeringens excellenssatsningar, rent konkret?

Anf. 97 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Centerpartiet föreslår kanske att man i stället ska ha ett anslag; nu är det många olika anslag.

Grundtanken med ökade resurser är att svensk forskning ska kunna höja kvaliteten, att vi ska kunna locka de bästa forskarna i världen också hit och att vi ska kunna vinna Nobelpris och inte bara dela ut Nobelpris. Då är spetsforskningen, det som man vanligtvis kallar excellens, oerhört viktig. Självklart har också grundforskning och alla våra lärosäten en viktig roll, men vi behöver satsa extra på just spetsforskningen.

Anslagen delas ut genom olika aktörer och så vidare, och det vet ledamoten. Men det är klart att inte alla forskare ska forska på precis allt eller vara överallt – eller vad ledamoten nu antydde. Ambitionen måste vara att forskarna ska kunna få mer tid för sin forskning.

Anf. 98 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Malm för svaret.

Det är där det kan bli lite knepigt. Ju mer man skjuter över forskningsmedlen till forskningsråden, desto större blir den administrativa bördan för forskarna och lärosätena och desto större blir transaktionskostnaderna. Regeringen har valt en politik där man lägger väldigt mycket pengar på forskningsråden och väldigt lite pengar på basfinansieringen, vilket gör att forskarna blir mer och mer ofria. De som egentligen bestämmer vad som är viktigt, vad som är centralt för Sverige och vilka forskningsfrågor man ska ägna sig åt är politiken och forskningsråden.

Jag tror inte att det är det system som ger bäst forskningsresultat. Vi driver en annan politik och vill göra två djupa reformer i stället. Dels vill vi organisera om hela sektorn och ha flera olika associationsformer, inte bara myndighetshögskolor, dels vill vi reformera finansieringssystemet.

Man kan fundera lite över de 6,5 miljarder som öses in på ett system som inte levererar. Det vore bättre om regeringen åtgärdade systemfelet i stället för att skicka in mer pengar till samma sak.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag ställa en fråga till ledamoten Malm från Liberalerna. Ledamoten Malm sa att man kan se när det är Liberalerna som styr i Utbildningsdepartementet. Men låt mig uttrycka min förvåning då ordet bildning endast nämns två gånger i forsknings- och innovationspropositionen. Är det inte ett väldigt centralt ord för Liberalerna? Knappt en enda liten brödmula går till bildning i årets forsknings- och innovationsproposition. Hur blev det så?

Anf. 99 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! När jag lyssnar till ledamoten Anders Ådahl får jag nästan intrycket att han tycker att de 6,5 miljarder som kommer det sista året, 2028, som ett extra påslag till forskningen i Sverige är för mycket pengar. Den uppfattningen delar inte jag. Jag skulle självklart gärna se att resurserna var ännu större, men vi är inte gjorda av pengar och har många angelägna områden att förstärka och satsa på. Men 6,5 miljarder är ett stort tillskott till svensk forskning.

Ledamoten Ådahl säger också att systemet inte funkar och att vi måste rätta till systemet. Jag skulle säga att svensk högre utbildning står sig stark, men den kan självklart vässas ytterligare, vilket vi nu har ambitionen att göra.

Anf. 100 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! I förra veckan kom ännu en granskning från Skolinspektionen som visade att de elever som bedöms behöva särskilt stöd i lågstadiet för att lära sig läsa, skriva och räkna inte får det i dag. Det är djupt allvarligt. Vi vet, och regeringen säger det själv, att svensk skola har stora problem med likvärdigheten. Vi har en läskris. Alltför många elever lär sig inte läsa ordentligt.

Halvvägs in i mandatperioden har regeringen inte lyckats vända trenden. Tvärtom har man tvingat fram stora nedskärningar i svensk skola genom att låsa fast statens bidrag till skolan i fasta priser och genom att inte stötta kommunerna under kostnadskrisen. De som har behov av extra stöd har drabbats hårdast.

I Socialdemokraternas budgetförslag finns förslag om 3 miljarder extra direkt till grundskolan utöver det som regeringen och SD har föreslagit till skolan. Det motsvarar ytterligare en pedagog i varje klass under årskurs 1. Det är resurser som ska kombineras med skärpta krav på att sätta in särskilt stöd till de elever som behöver det.

Liberalerna säger tyvärr nej till denna satsning. I stället lägger de 4,7 miljarder på en särskild skattesänkning för dem som tjänar över 62 000 kronor i månaden.

Med tanke på den läskris vi har och det Fredrik Malm själv nyss sa från talarstolen – att ingenting är viktigare än att alla barn lär sig läsa och skriva – undrar jag hur han motiverar att hans regering prioriterar att sänka skatten för dem som tjänar mest i stället för att satsa mer på skolan och de lågstadieelever som går där under denna mandatperiod.

(Applåder)

Anf. 101 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Även denna replik är väldigt relevant i fråga om läskrisen.

Det finns strukturella problem som är väldigt svåra för kammaren att riktigt ändra på. Starka krafter driver i dag många ungdomar från läsning till skrollande och sådant. Vi ser det även på andra områden, till exempel folkhälsoområdet, genom att man rör sig mindre. Detta påverkar också barnens sömn, koncentrationsförmåga och så vidare.

Det här är en bred global trend som är en följd av digitaliseringen, och man måste förstå att det också har en påverkan på skolresultaten. Det som är viktigt och något som vi kan göra är att se till att stödet sätts in tidigare, vilket även togs upp i replikskiftet med Centerpartiet. Vi behöver screena barn för att se vilka som behöver ett extra stöd. Det är självklart en särskild utmaning med personer som är nyanlända och som inte har svenska språket med sig. Detta studeras särskilt i utredningar om språkförskola och annat.

Fru talman! Jag ser framför mig att vi kommer att kunna göra större satsningar under åren framöver nu när inflationen i stor utsträckning är nedbrottad. Fasta priser har varit ett problem för företag och offentlig sektor, såsom kommuner. I praktiken har inflationen gröpt ur mycket av reformutrymmet för både stat och kommuner. Men nu har vi som sagt brottat ned inflationen, vilket är positivt.

Anf. 102 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten Malm säger finns det många saker i vårt samhälle som behöver förändras för att läsningen ska öka. Det krävs också strukturella förändringar av skolan. Flera av dem har regeringen redan startat. Men dagens elever – de som går på lågstadiet under just denna mandatperiod – har fått uppleva att deras stödpersonal sägas upp. Det har blivit mindre personal i skolan.

SCB:s senaste siffror visar att kostnaden per elev i svensk skola är lägre än på mycket länge, och det är inget bra resultat. Det betyder att eleverna har färre resurser runt omkring sig.

Har regeringen och Sverigedemokraterna helt gett upp om dagens elever för att möjligen, någon gång i framtiden, göra svensk skola bättre? Det är ett oerhört svek och kommer att kosta Sverige under generationer framöver när dessa elever inte får med sig det de behöver från svensk skola.

Det har ju inte saknats pengar i Sverige under den här tiden, fru talman. Regeringen har heller inte valt bort att fördela pengar på ett sätt som delvis har bidragit till att spä på inflationen. Problemet är att man har lagt pengar på fel saker. Jämt och ständigt har man prioriterat skattesänkningar för dem som tjänar allra mest för att de ska slippa känna av inflationen. Samtidigt har man låtit kostnaden bäras av de elever som kommer att ha gått i ettan, tvåan, trean och fyran under den här regeringen. Det är de som har fått betala genom att de inte har fått det stöd de behöver för att kunna läsa, skriva och räkna.

Om det inte finns någonting som är viktigare än att dessa elever lär sig läsa, skriva och räkna uppmanar jag alla att rösta på vår budget som innebär just mer stöd till dem.

(Applåder)

Anf. 103 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! När man lyssnar till Socialdemokraterna kan man lätt få uppfattningen att vi har ett statligt huvudmannaskap för svensk skola i dag, men så är det inte. I grova drag är finansieringen till 80 procent kommunal och 20 procent statlig via riktade och generella statsbidrag till kommunerna.

Däremot antar vi såklart regelverket här – skollag och mycket annat. Men i grund och botten är de exempel som ledamoten tar upp en följd av kommunala prioriteringar. Vi måste också vara uppriktiga med att säga som det är: Kommunerna presterar väldigt olika när det gäller svensk skola. I Stockholms stad, till exempel, satsar man inte särskilt mycket på skolan. Däremot höjer man, tillsammans med regionen, skatten så att lärarna i Stockholm får mindre köpkraft exempelvis. Det ser alltså väldigt olika ut.

Fru talman! Man kan titta i budgetpropositionerna. Då ser man att vi för varje år ökar stödet till svensk skola, till forskningen och så vidare. Vi har gjort stora satsningar på läroböcker. Vi har nu ett omfattande reformtempo när det gäller att se över friskolesystemet, betygssystemet, skolpengssystemet, läroplanerna, rektorers och lärares administrativa börda och mycket annat.

Jag skulle verkligen välkomna om Socialdemokraterna också kunde se denna problematik. Då skulle vi gemensamt kunna hjälpa till att vända den utveckling i svensk skola som tyvärr har varit nedåtgående under många år.

Anf. 104 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Fredrik Malm har från talarstolen pratat väldigt brett om skolan. Det är mycket som jag tror att vi alla kan stå bakom och hålla med om. Men det återstår ett antal frågor.

En fråga handlar om underfinansieringen, som diskuterades alldeles nyss. Sveriges Kommuner och Regioner har varit väldigt tydliga med att det med den borgerliga regeringens budget kommer att bli nedskärningar i den svenska skolan.

Liberalerna är med och styr i 90 av dessa kommuner. Före det förra valet var Liberalerna med och styrde i cirka 150, tror jag, av kommunerna. Liberala kommunpolitiker ser nu hur den budgetsakt som pågår år efter år leder till att lärare måste sägas upp, att personalen inom elevhälsan måste sägas upp, att man inte kan ha lika många modersmålslärare som förut eller att man inte kan ha studiehandledning på modersmålet och så vidare.

Samtidigt går Liberalernas samarbetsparti, Sverigedemokraterna, ut och gör det som man alltid gör, nämligen lägger skulden för samtliga samhällsproblem och budgethål på människor som råkar se ut som jag. Denna gång gör man det genom att ifrågasätta modersmålsundervisningen.

Jag undrar: Hur kommer det sig att Liberalerna inte tänker på alla dessa 90 kommuner, där Liberalerna själva är med och styr, när det gäller budgeten? Majoriteten av de kommunerna har nu svårt att få det att gå ihop.

Jag undrar också: Hur ser Liberalerna – som fortfarande kallar sig för Liberalerna, vilket kan anses vara märkligt – på att man har ett samarbetsparti, som är det största partiet i regeringsunderlaget, som ifrågasätter forskning och fakta när det gäller vikten av modersmålsundervisning för barn som är mångspråkiga eller dubbelspråkiga?
(Applåder)

Anf. 105 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Våra partier har en sak gemensamt. Vi ändrar våra partinamn ibland. Skillnaden är att vi ändrar partinamnet för att förstärka kopplingen till vår ideologi medan Vänsterpartiet ändrar partinamnet för att försvaga kopplingen till sin ideologi. Där finns en skillnad.

Jag skulle vilja säga så här, fru talman: Det finns ingenting som hindrar en kommun, en kommunpolitiker eller ett parti på kommunal nivå att satsa mer på skolan. Det finns ingenting som hindrar det.

Det finns en orsak till att vi ändå har en så pass stor statlig finansiering av svensk skola. Trenden över tid har varit att staten har tagit ett större ansvar för skolan därför att många kommuner inte har klarat sitt huvudmannaskap. Det är klart att det står SKR fritt att, så att säga, göra samma sak. Om man nu anser att de statliga stöden är för låga finns det ingenting som hindrar att kommunerna prioriterar om och prioriterar upp skolan mer. Jag skulle verkligen välkomna detta.

Vårt parti försöker i alla kommuner där vi är med och styr självklart att hela tiden, i varje förhandling, satsa det där lilla extra på svensk skola, för

det är den viktigaste frågan för mitt parti. Andra partier gör andra prioriteringar.
(Applåder)

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 106 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att Fredrik Malm står och ljuger rakt ut när det kommer till vad Liberalerna gör i olika kommuner. Alla som någonsin varit kommunpolitiker eller varit engagerade i kommunpolitiken vet att Liberalerna knappast slåss för skolan på det sättet att de faktiskt satsar tillräckliga medel på skolan – förutom när de möjligtvis är med i samarbeten där vi rödgröna partier tvingar Liberalerna att göra detta.

Fredrik Malm undvek den andra frågan. Jag förstår att detta är jobbigt, för – om vi ska återgå till namnet – det är kanske inte så liberalt att gå ifrån det som forskning och fakta har visat under decennier. Man menar att om elever lär sig sitt modersmål bra har de lättare för att lära sig det svenska språket men också andra ämnen. De presterar då bättre till och med i matematik. De presterar då bättre i olika ämnen som är väldigt viktiga.

Fredrik Malm valde att inte säga någonting om det. Jag hoppas på att få höra någonting i det andra svaret, men jag förstår att detta är svårt. Det här är inte det enda område där Liberalerna tvingas till någon typ av tystnad eller skämskudde för att man samarbetar med ett parti som enbart vill fokusera på repression och på rasistiska förslag, som man lägger fram titt som tätt.

Samtidigt säger Fredrik Malm att kommunerna faktiskt kan satsa pengar på den svenska skolan och prioritera skolan högre. Nästan alla kommuner lägger en stor andel, om inte störst andel, av sina pengar på skolan. Men det räcker inte, på grund av underfinansieringen från staten. Det räcker inte, på grund av att rotbidrag och rutbidrag till överklassen prioriteras framför pengar till skolan. Det räcker inte, eftersom skattesänkningar för miljonärer prioriteras framför en stärkt elevhälsa och bemannade skolbibliotek, vilket man inte finansierar. Vi har ju också brist på skolbibliotekarier.

Vilka är svaren från Fredrik Malm? Jag tror att kommunpolitikerna från Liberalerna väntar på dessa svar.
(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag får påminna om att vi gärna håller oss till det som beslutas inom riksdagen.)

Anf. 107 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det där sista blir lite svårt på detta område, eftersom skolan i Sverige är kommunaliserad sedan 1980-talet. Men jag förstår vad man menar från presidiets sida.

Vad gäller modersmål är vår uppfattning i Liberalerna: Har man rätt till modersmålsundervisning har man rätt till det. Det har inte alla. Det beror ju på om man kan någonting om språket. Använder man språket, så att säga, vardagligt hemmavid har man rätt till detta. Det är viktigt att det inte, så att säga, inkräktar på annan ämnesundervisning och lektionstid i skolan. Det ska ha sin egen tid. Då tycker jag att det är fullt rimligt att barn som har ett annat modersmål än svenska ska kunna undervisas i det.

Jag har inte tagit del av all forskning, men logiken säger väl precis det som Daniel Riazat menar: Att kunna fler språk är väl bättre än att kunna färre språk, tänker jag. Det kan säkert ha en positiv inverkan också på inlärnin

g. Fru talman! Sedan kom det en lång radda från Vänsterpartiet. Det var högt och lågt. Man menar att det prioriteras fel. Vänsterpartiet har en i grunden socialistisk uppfattning, vilket innebär att man i stort sett kan beskatta lönekollektivet hur mycket som helst. Man menar att man kan göra större satsningar på offentliga verksamheter än alla andra. Det är bara det att vi i slutändan med Vänsterpartiets politik, fru talman, inte kommer att ha tillräckligt många människor som jobbar i Sverige. Och det slår mot vår ekonomiska tillväxt.

Man måste också se till att det finns en privat sektor och att det finns människor som kämpar och sliter och som går till jobbet varje dag. De förtjänar att få lite lägre skatt så att de kan få mer frihet i sin vardag. Det är också en prioritering. Den gör inte Vänsterpartiet, men vi gör den prioriteringen.

(Applåder)

Anf. 108 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! I sitt slutanförande i det senaste replikskiftet talade Fredrik Malm om tillväxtpolitik. Kvittot på regeringens tillväxtpolitik kom i förra veckan då man fick skruva ned prognosen ytterligare för den svenska tillväxten.

Samtidigt har vi en klimatkris i världen, skenande gängkriminalitet i landet och stora globala hälsoproblem som flera begynnande pandemier, antibiotikaresistens och så vidare, och vi har ett försämrat säkerhetsläge.

Lösningen på de samhällsproblemen – sjunkande tillväxt och de uppräknade hoten – skulle man kunna ha i ett slag genom att satsa på forskning. Att satsa på forskning skapar tillväxt och kan bidra till att lösa samhällsproblemen.

Liberalerna säger att de satsar på forskning. På pressträffen i förra veckan när forskningspropositionen presenterades hette det att det var historiska satsningar. Det var den största forskningspropositionen någonsin.

Jag noterade att Fredrik Malm i ett tidigare replikskifte sa att man ökar resurserna varje år. Men det är med detta som när Lotta Edholm fick sitta och förklara sig i 30 minuter när hon hade sagt att man gjorde historiska satsningar på skolan. Det var egentligen 2 miljarder i nedskärning.

Det är samma sak med den historiskt stora forskningspropositionen. De senaste 20 åren har det presenterats åtminstone tre stycken som ledde till mer forskning, det vill säga där man i fasta priser hade högre belopp. Detta är ju lögn.

Jag undrar: Varför satsar inte Liberalerna på forskning?
(Applåder)

Anf. 109 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det enkla svaret är att vi gör det. Vi ökar anslagen till svensk forskning och till högre utbildning. Det har gjorts i de flesta forskningspolitiska propositioner som har kommit. De kommer alltid i mitten av mandatperioden, och så löper de över fyra år. Den som nu presenterades kommer att löpa fram till 2028.

Fru talman! När det sedan gäller tillväxt är det viktigt att påpeka att tillväxt är oerhört viktigt för att vi ska kunna finansiera vår gemensamma välfärd, för att vi ska kunna göra investeringar och för att människor ska få mer i plånboken, reallöneökningar och mycket annat.

Fru talman! Det är precis som Linus Sköld rabblar upp här. Det har varit pandemi, vi har kriget i Ukraina och vi har osäkerhet. Sverige är en mycket stor investerare. Jag tror att vi till exempel är den tionde största investeraren i USA. Det kommer nu att få en ny presidentadministration med betydande osäkerhet om vad som kommer att ske där.

Vi har enorma utmaningar i Mellanösternregionen, vilket kan påverka oljepris och mycket annat. Om det kommer en tillväxtprognos som justerar ned tillväxten beror det på den globala konjunkturen och mycket annat.

Det som är viktigt är att vi har en regering som är beredd att genomföra strukturella reformer för att få fler människor i arbete, och dit hör satsningar på forskning. Det är oerhört viktigt, inte minst sett till pandemi, klimat-hot, vaccin, medicinsk forskning och så vidare.

Det handlar om att vi ska kunna göra de banbrytande nya innovationerna och kunna rulla ut läkemedel som gör att vi lever längre, att vi kan bota svåra sjukdomar och så vidare. Allt det förutsätter att vi verkligen prioriterar just utbildning och forskning.

Anf. 110 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm tror inte på politiken som samhällsförändrande kraft hör jag. Den sjunkande tillväxten är ett resultat av omständigheter i omvärlden.

Den politik som Fredrik Malm står för har ingenting med tillväxtsiffrorna att göra. Det tycker jag är desillusionerande från någon som sitter i regeringen, höll jag på att säga, eller i varje fall stöder regeringen.

Det jag skulle säga var att den största forskningspropositionen någonsin nästa år innebär ett tillskott på 1 ½ miljard. Det är inte ens uppräknings av de befintliga medlen för forskning. Det motsvarar inte ens de 3,43 procent som pris- och löneomräkningen ger i resten av statens budget.

De stora investeringarna – för det finns stora tillskott – ligger i nästa mandatperiod. Det är flera år bort. Det är nu vi har sjunkande tillväxt. Det är nu klimatkrisen är här. Det är nu vi har en orolig omvärld. Vad väntar regeringen på? Vill ni ha sjunkande tillväxt?

Nej, jag gissar att svaret är att ni vill sänka skatten för de rika. Ni kommer att bränna halva reformutrymmet på att sänka skatten för de allra rikaste i stället för att göra tillväxtskapande åtgärder. Sedan kallar ni det för historiska satsningar. Jag tycker att det är pinsamt.

(Applåder)

Anf. 111 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Nu är vi tillbaka i en ganska vanlig vänster-höger-debatt.

Några av de stora problemen som hämmar svensk tillväxt i dag är de mycket höga priserna för elektricitet och energi. Det är en följd av att Linus Sköld och hans regeringar har monterat ned svensk kärnkraft, vilket har bidragit till detta.

En annan stor problematik är problemen med infrastrukturen när det handlar om att människor ska komma till jobbet i stora regioner. Det är också en följd av att Linus Sköld och hans parti inte gjorde de satsningarna

utan i stället prioriterade att man skulle bygga höghastighetsbanor och så vidare i stället för att få den regionala inpendlingen att börja fungera.

Fru talman! Vi kan hålla på och gaffla om detta fram och tillbaka hur länge som helst. Det är ganska tråkigt. Det är viktigare att vi ser vad vi kan göra för att lyfta den svenska skolan.

Vi är överens om en del. Men det finns också betydande skillnader. Framför allt fokuserar regeringen väldigt mycket på innehållet. Vi gör det genom en rad ganska tunga utredningar som nu ser över resursfördelning, friskolor, läroplaner, betygssystemet och så vidare.

Det är klart att om det hade gjorts tidigare, om den förra regeringen hade varit lite mer ambitiös och intresserad av det, då kanske vi hade fått upp tillväxten ännu lite snabbare.

Nu gör vi de nödvändiga reformerna för att vi ska kunna få en bättre samhällsekonomi och framför allt för att vi ska få fler ungdomar som är intresserade av lära sig saker och är intresserade att läsa vidare på universitet och så vidare för att utveckla hela vårt samhälle och vår demokrati.

Fru talman! Det räcker avslutningsvis att titta på tabellverket i budgetpropositionen. Hur mycket man än vill det från Socialdemokraternas sida kan man inte hävda att vi sparar när vi satsar mer resurser på detta område. (Applåder)

Anf. 112 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Fredrik Malm refererade till de stora undersökningarna Pisa och PIRLS. Det var en stund sedan. Det finns även andra undersökningar som visar på vuxnas kompetenser och också på ungas digitala kompetens.

När det gäller det som handlar om skolelevs förmåga och kompetens finns det ett gemensamt mönster, och det är att likvärdigheten brister.

Det förvånar mig lite när jag läser i budgeten, och det förvånade mig redan förra året, att man för det statliga stödet för likvärdighet och kunskapsutveckling stryker begreppet "likvärdig".

Några kanske minns att jag frågade om det för ett år sedan. Svaret var att det bara var att stryka ett ord. Det skulle inte ha någon betydelse. Så svarade även skolminister Lotta Edholm på en fråga. Det var en symbolhandling och någonting som fortfarande skulle bidra till likvärdighet.

Frågan är vilken symbolhandlingen är när man sedan den 1 september inte längre behöver redovisa på vilket sätt de insatser man gör för pengarna bidrar till ökad likvärdighet.

Jag och Miljöpartiet tror att det vi behöver i skolan är mer likvärdighet. Vi behöver fler lärare som är skickliga på sitt jobb och har tillräckligt med tid med sina elever. Vi behöver fler människor som när de funderar över yrkesval verkligen ser att läraryrket är ett drömyrke och faktiskt väljer den utbildningen och den yrkesbanan.

Men denna regering väljer att släppa fokus på det som är ett av de största bekymren med kunskapsutvecklingen, nämligen den bristande likvärdigheten. Varför gör man det, Fredrik Malm?

Anf. 113 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Miljöpartiet hade ansvaret för den svenska skolan under ganska många år från 2014 och fram till ungefär 2021. Då minskade likvärdigheten dramatiskt i svensk skola.

Fru talman! Jag tror att man måste börja med att någonstans definiera vad detta är för någonting. Det är ett begrepp som man allmänt svänger sig med. Det har absolut ingenting med likhet att göra, eftersom barn är olika. Det handlar om att man har lika rättigheter och att man har lika skyldigheter. Men framför allt ska barn också ha lika möjligheter att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Det betyder att alla inte kommer att kunna lika mycket och att alla inte kommer att ha läst exakt samma sak på samma sätt under lika lång tid alla gånger i slutändan.

Likvärdighet handlar alltså om att se den enskilda individen och att investera i att den enskilda eleven ska kunna nå så långt som den eleven har förutsättningar att nå och att kunna tänja gränser, lära sig ytterligare lite, höja ambitionerna och så vidare.

Fru talman! Om vi tittar på Miljöpartiets skolpolitik ser vi att Miljöpartiet ofta har gått i en annan riktning. Man har varit ganska flummig och inte tyckt att detta med struktur, ordning och reda samt lugn och ro är särskilt viktigt. Det har man länge uppfattat som någonting auktoritärt. Man omhuldade digitaliseringen väldigt mycket och sa att den skulle lyfta svensk skola. Men så blev det inte. Man har länge varit fientlig till att det över huvud taget ska finnas betyg i svensk skola. Men det är också viktigt för att öka motivationen för barn och ungdomar och så vidare.

Det denna regering nu gör är att i stor utsträckning försöka parera konsekvenser av beslut som Miljöpartiet har varit väldigt drivande i. Och vi är fast beslutna om att stärka likvärdigheten i svensk skola.

Anf. 114 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för historielektionen. Det är lite grann så vi brukar ha det här när Fredrik Malm och jag möts. Men om vi gör som så att jag som företrädare för Miljöpartiet pratar om Miljöpartiets politik så kanske Fredrik Malm kan svara på vad som är Liberalernas svar på detta. Det var Miljöpartiet som inrättade likvärdighetsbidraget på grund av den olikvärdighet som man såg, och det var inte taget ur luften.

Denna regering har fortsatt att satsa på detta stöd. Jag tycker att det är bra och helt rätt tänkt. Men varför släpper ni fokuset på likvärdighet? Det som ledamoten avslutade med var nämligen att säga att det är viktigt med likvärdighet.

Jag tror att det blir bättre om Fredrik Malm beskriver Liberalernas politik och jag beskriver Miljöpartiets politik. Om var och en får prata om sitt blir det kanske mer överensstämmande med sanningen. Nu vill jag alltså höra om Liberalernas utbildningspolitik. Varför släpper ni fokuset på likvärdigheten?

Jag ska säga några saker om betyg och digitalisering. Det är företeelser som man behöver hantera i svensk skola. Digitalisering är mer än val av läromedel. Digitalisering i skolan är framför allt någonting helt annat än det som unga och vuxna ägnar sig åt på sociala medier på fritiden.

När det gäller betyg har vi ett problem med betygssystemet, och det är vi alla överens om. Därför kommer det snart en utredning med förslag på ett nytt betygssystem. Det sorgliga i den kråksången är snarare regeringens bristande intresse av att diskutera dessa stora frågor med oppositionen, så att vi kan ta ett samlat grepp i riksdagen.

Jag ska gå tillbaka till min ursprungliga fråga. Jag vill höra om Liberalernas utbildningspolitik, och jag vill höra varför Liberalerna tappar fokus på den bristande likvärdigheten.

Anf. 115 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Miljöpartiets största bekymmer för svenskt skolväsen verkar vara att regeringen bytte namn på ett statsbidrag, från likvärdighetsbidraget till kunskapsbidraget. Jag ser ett antal andra utmaningar.

Det sades här förtjänstfullt från Miljöpartiet att Liberalerna får berätta om sin politik. Det gällde dock inte de tidigare replikörerna i så stor utsträckning. Men det är bra att Miljöpartiet adresserar detta.

Det enklaste är att läsa Liberalernas partiprogram och diverse skolpolitiska program. Men kan också läsa Tidöavtalet. I Tidöavtalet ser man vad denna regering kommer att göra under mandatperioden. Och det är väldigt starkt präglat, i alla fall i skolavsnittet, av Liberalernas grundvärderingar. De delas också i mycket stor utsträckning av de andra tre samarbetspartierna. Det handlar om att gå från skärm till pärm. Det handlar om att gå tillbaka till grunderna, att sätta in stöd tidigare, att höja läraryrkets status och att förbättra arbetsmiljön i skolorna, så att elever som förstör till exempel ska kunna gå i en akutskola. Det handlar också om att vi ska få ordning på friskolesektorn, så att vi fortfarande har en valfrihet men att det är rimliga ekonomiska incitament för enskilda huvudmän. Det handlar också om mycket annat.

Allt detta finns uppställt. Man kan bara googla på Tidöavtalet. Då får man upp det och kan se skolavsnittet som är tio tolv sidor. Tidöavtalet är också väldigt konkret specificerat, betydligt mer än ett annat avtal som jag var delvis involverad i för några år sedan, nämligen januariavtalet som var betydligt luddigare. Men Tidöavtalet är väldigt konkret i fråga om vad vi kommer att göra. Och jag är övertygad om, fru talman, att när det genomförs kommer det att bidra positivt till att vända utvecklingen i svensk skola. (Applåder)

Anf. 116 ÅSA WESTLUND (S):

Fru talman! Genom att investera i alla barns skolgång och ge alla vuxna möjlighet att vidareutbilda sig kan Sverige konkurrera med kunskap och kompetens i stället för med låga löner. På köpet får alla människor den frihet som kunskap innebär.

Sverige blir som starkast när alla är med och bidrar. Bristen på likvärdighet i vårt utbildningssystem drabbar därför inte bara enskilda utan hela vårt samhälle. Elever som har behov av särskilt stöd får inte det i dag. Jämfört med andra länder sätter svensk skola in särskilt stöd för sent och dessutom allt senare. Detta gör att personer i unga år riskerar att ge upp. Unga som tappar hoppet om skolan söker sig till andra miljöer för att få bekräftelse. Det ojämlika Skolsverige göder på detta sätt de kriminella gängen.

Halva mandatperioden har nu gått. Det tydligaste avtrycket som SD-regeringen hittills lämnat i svensk skola handlar om nedskärningar och underlåtenhet att stoppa de miljardvinster som skolkoncernerna plockar ut på elevernas bekostnad.

I stället för att se till att stötta svensk skola under kostnadskrisen bestämde sig SD-regeringen för att skära ned på statens stöd till skolan räknat

i fasta priser och i stället sänka skatten för dem som tjänar mest. Det har fått direkta konsekvenser. Sverige lägger nu mindre på varje elevs skolgång än på länge. Stödpersonal har sagts upp. De personer som ska ge just det särskilda stödet eller punktmarkera en unge på glid är de personer som har fått gå först.

En rapport från Sveriges Lärare vittnar om att skolan nu upplever den värsta krisen sedan 1990-talet. Men, fru talman, det finns en viktig skillnad. De elever som i dag går i skolan hade inte behövt drabbas av nedskärningar. SD-regeringen har medvetet valt att låta dagens elever ta smällen för kostnadskrisen, och det är ett svek mot alla de elever som drabbas och fortsätter att drabbas. Det är ett svek mot alla lärare som försöker täcka upp för de kollegor som har sagts upp eller som har fått lämna sina jobb, och det är ett svek mot Sverige och mot vår gemensamma framtid.

Fru talman! Under kostnadskrisen har vi socialdemokrater i våra budgetmotioner konsekvent visat att det hade gått att prioritera annorlunda.

Om vårt budgetförslag hade gått igenom hade fler elever runt om i Sverige fått detta extra stöd för att lära sig att läsa, och lärare hade haft några fler kollegor och därmed en lite bättre arbetsmiljö. Om vi hade styrt hade vi dessutom gjort upp med systemet med vinstdrivande skolägare som använder skattemedel till undervisning för att finansiera vinster till sig själva, glättig reklam eller investeringar utomlands – allt medan deras agerande driver på problem som betygsinflation, segregation och en allt större dokumentationsbörda för Sveriges lärare.

Fru talman! Eftersom vårt förslag till ramar för statens budget föll har vi ingen reservation här, utan vi hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Vi socialdemokrater föreslår betydligt mer resurser till skolan än Sverigedemokraterna och regeringen. Till hela utgiftsområdet föreslår vi 4,7 miljarder kronor mer. Jag vill nu berätta hur vi hade velat använda de pengarna.

För tydlighetens skull säger vi alltså ja till de resurser regeringen lägger på skolan, men utöver det vill vi se följande satsningar redan 2025.

För att kunskapsresultaten i svensk skola ska öka är det helt centralt att stödinsatser sätts in tidigare än i dag. Pojkar och flickor som riskerar att hamna på glid måste fångas upp tidigt. Därför föreslår vi 3 miljarder mer än regeringen på kunskapsbidraget. Det motsvarar ytterligare en pedagog i varje klass i årskurs 1. Vårt förslag skulle bidra till ordning i klassrummen och till att ge fler barn det stöd som de behöver. Samtidigt som vi finansierar satsningen vill vi skärpa kraven på att alla skolor verkligen sätter in stöd så att elever uppnår kunskapsmålen när det gäller att läsa, skriva och räkna.

Bland de elever som i dag inte får det stöd de behöver i skolan är gruppen med neuropsykiatriska funktionshinder, NPF, överrepresenterad. Det finns dock goda exempel på hur man kan arbeta för att stötta elever med NPF på ett sätt som också gagnar alla elever. Vi socialdemokrater vill därför att skolmyndigheterna får i uppdrag att tillsammans med enskilda skolor och utifrån den forskning och den beprövade erfarenhet som finns utarbeta de bästa metoderna för att alla elever, inklusive elever med NPF, ska få det stöd och den hjälp de behöver för att klara skolan. Vi vill lägga 200 miljoner på detta nästa år.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar också att svenska språket ska vara huvudspråk i svensk skola. Alla elever som följer den svenska läro-

planen och inte vistas tillfälligt i vårt land ska gå i svenskspråkig skola. Detta är viktigt för att svenska språket ska utvecklas och vara det kitt som håller ihop vårt samhälle. Det är också viktigt för att alla de elever som har svenska som modersmål ska lära sig andra ämnen så bra som möjligt.

Förskolan är också central för att alla barn ska ges goda förutsättningar att lära sig svenska och utvecklas på andra sätt. Men också där ser vi en stor brist på likvärdighet. Inte sällan har de barn som är i allra störst behov av träning och utveckling i svenska språket sämst tillgång till just detta. Vi har därför sedan flera år krävt att språkrav ska införas för all personal i förskolan, och vi lägger i vår budget mer än regeringen på att den personal som behöver det ska få utbildning för att klara språkraven.

Men det räcker tyvärr inte att personalen kan svenska, för när många i ett område har ett annat modersmål måste man jobba särskilt med språkutvecklingen. Vi socialdemokrater föreslår därför en särskild satsning på detta på de 200 förskolor i landet som behöver det mest.

Fru talman! För att alla ska kunna jobba och ta de jobb som finns krävs på dagens arbetsmarknad tillgång till barnomsorg under obekvämlig arbetstid. Detta saknas tyvärr i många delar av landet, och därför föreslår vi att statsbidraget till detta höjs.

Fru talman! Sverige förtjänar ett utbildningssystem som sätter elevernas behov främst och rustar nästa generation för framtiden. I stället för att bevara marknadsskolan och göra nedskärningar på det som bygger Sverige starkt krävs en politik som investerar i likvärdighet, kvalitet och trygghet i skolan. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en skola där resurserna fördelas utifrån behov, där alla elever får den hjälp de behöver och där kunskap och bildning prioriteras framför vinster och marknadsintressen.

(Applåder)

Anf. 117 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag får tacka för klarheten från Åsa Westlund när det gäller svenska språket. Det låter ju jättebra att Socialdemokraterna har vaknat upp när det gäller att svenska språket ska vara huvudspråk i skolan – då utgår jag från att det gäller raster och överallt –, att man vill ha språkrav för personal och att man också vill göra satsningar på svenska språket.

Men det fanns ju en tid då ett annat parti föreslog exakt dessa saker och beskylldes för att vara rasister. Ett av de partier som beskyllde oss för att vara rasister, för det var vi som lade fram dessa förslag, var Åsa Westlunds parti. Innebär detta att man nu har omdefinierat begreppet rasism, eller är det något självutnämnt också?

Jag läste i Socialdemokraternas särskilda yttrande och hörde Åsa Westlund säga att likvärdigheten mellan skolor och kommuner brister. Där är vi eniga. Likvärdigheten brister. Förutsättningarna i landet är för olika. Men varför är det så? Jo, det beror på den kommunalisering som genomfördes i det här landet för 30 år sedan. Det är ganska länge sedan, och under en ganska stor del av den tid som gått har Socialdemokraterna styrt.

Men vem var det som kom med kommunaliseringsförslaget? Jo, det var Socialdemokraterna. Socialdemokraterna har alltså bäddat för den situation som man nu säger är problematisk. Vad har Åsa Westlund för synpunkter på detta?

Anf. 118 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har redan infört språkrav i förskolan i flera kommuner i landet där vi styr. En av de kommunerna finns i mitt eget län, och jag har varit på besök där flera gånger. Jag har sett hur språkravet har lett till att man har lättare att rekrytera personal. Man jobbar intensivt med språk för att just få de stora grupper som inte har svenska som modersmål att klara svenskan bättre.

Jag har aldrig kallat någon som förespråkar denna politik för rasist. Jag har tvärtom uppmuntrat kommunalråd i mitt län att driva denna politik. Jag har därför lite svårt att relatera till Patrick Reslows påståenden.

Dock hoppas jag att det finns fler partier än bara Patrick Reslows och mitt som vill ha svenska språket som huvudspråk i svensk skola och att detta ska gälla alla skolor utan undantag. Vi har som sagt redan föreslagit detta.

Likvärdigheten brister, säger Patrick Reslow. Ja, det gör den, och det finns säkert flera skäl till det. Vi har en stor ojämlikhet i samhället som bidrar till att skolan också är ojämlik. Vi vet att det är just barn till föräldrar utan egen utbildning som har det tuffast i svensk skola.

Det finns säkert också orsaker i kommunaliseringen och i friskole-reformen. Friskolereformen var en av de reformer vi röstade nej till, men vi röstade ja till kommunaliseringen. Det kan visst vara ett problem vad som hände för 30 år sedan, men frågan är vad vi gör här och nu för att komma till rätta med de problemen.

Jag ser att Sverigedemokraterna och regeringen under den här mandat-perioden offrar fyra årskullar genom att skära ned på deras skolgång, en skolgång som de aldrig får tillbaka. Vad har Patrick Reslow att säga till de eleverna?

(Applåder)

Anf. 119 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Låt mig också poängtera det jag sa. Jag anklagade inte Åsa Westlund för att kalla oss rasister, men hennes parti kallade oss för rasister när vi föreslog exakt dessa saker för flera år sedan. Då var vi rasister. Man kunde inte kräva att det skulle pratas svenska på raster och i klassrummen. Det är lätt att kolla detta i utdrag från fullmäktigedebatter i exempelvis Malmö stad. Men det är jättebra att Socialdemokraterna har ändrat ståndpunkt där och att man hakar på spåret. Sverigedemokraterna fick rätt i slutändan på denna punkt också.

När det gäller likvärdigheten är kommunaliseringen en del av problemet. Till och med Åsa Westlund öppnade för att det kunde vara så. Är Socialdemokraterna för ett statligt huvudmannaskap? Det skulle vara ett tydligt steg mot ökad likvärdighet. Är Socialdemokraterna beredda att säga att vi ska ha ett statligt huvudmannaskap för skolan?

Om man inte är beredd att ha ett statligt huvudmannaskap för skolan, vilka krav ska man då ställa på kommunerna? Det är ju ändå kommunerna som har det största finansieringsansvaret för skolan – 80–20 har vi pratat om.

Socialdemokraterna har styrt det här landet i flera år, senast i åtta år innan Tidöregeringen tillträdde. Vi har sett politiken: mer pengar, mer pengar, mer pengar. Det har dock inte lett till någon minskad olikvärdighet. Vi har fortfarande en likvärdighet som brister, även med mer pengar

in i kassan. Det har inte fungerat. Vad är det som säger att det skulle fungera nu?

Men framför allt: Är Socialdemokraterna villiga och beredda att införa ett statligt huvudmannaskap för skolan?

Anf. 120 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det nästan är komiskt att de två partier som hittills har talat för ett statligt huvudmannaskap för skolan är de partier som i fasta priser skär ned de statliga stöden till svensk skola. Vad säger det om ett framtida statligt huvudmannaskap? Ett sådant statligt huvudmannaskap vill i alla fall inte jag ha.

Jag tycker att det är ganska fruktlöst att över huvud taget peka finger och diskutera vem som ska ha ansvaret för svensk skola när det är ett delat ansvar. Vi har här och nu ett ansvar för att ta det ansvar vi har. Det är det vi diskuterar. Patrick Reslow tillhör tyvärr ett regeringsunderlag som har skurit ned på svensk skola under halva mandatperioden, svikit de elever som behöver extra stöd och sett till att de lämnar lågstadiet utan att ha fått det stöd de behöver för att kunna lära sig läsa, skriva och räkna. Det är det ansvaret vi har här och nu, under den här mandatperioden. Det är det ansvaret som jag axlar.

Tyvärr ser jag att regeringen och Sverigedemokraterna hela tiden skjuter ifrån sig detta ansvar. Man talar om kommunerna, men det är ju staten som har skurit ned på statsbidragen till skolan. Det är också staten som har ansvaret att i en ekonomisk kris stötta kommunerna.

Vi har visat att det är möjligt. I varje budgetmotion vi har lagt fram har vi gjort andra prioriteringar. Vi har lagt pengar på den svenska skolan, eftersom vi vet att det är det som bygger Sverige starkt för framtiden, och inte sänkt skatten för dem som tjänar mest. Det är en tydlig prioritering. Jag kan bara konstatera att den prioriteringen också är väldigt tydlig i den debatt vi har i dag, fru talman.

(Applåder)

Anf. 121 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Var fjärde 15-åring kan inte läsa ordentligt. Flera ledande universitet har de senaste månaderna gått ut och vittnat om problem med att nyantagna elever inte kan tillgodogöra sig undervisningen eftersom de inte orkar läsa tunga texter. Karolinska institutet vittnar om att man på läkarutbildningen fått gå över till att undervisa med Powerpoint i stället för läroböcker eftersom det blir för tungt för eleverna att ta till sig. Dessutom ser vi att skillnaderna mellan dem som presterar på lägst nivå och dem som presterar på högst nivå ökar.

Den här regeringen genomför nu omfattande reformer för att få ordning på den läskris vi ser i Sverige. Vi säkerställer att alla elever ska ha en lärobok i varje ämne i varje årskurs. Vi inför ett statsbidrag så att fler skolor ska kunna köpa in fler böcker. Vi har tagit fram läslistor och genomfört många andra reformer för att på olika sätt uppmuntra till läsning i den svenska skolan.

Vi har också infört en lagändring som den här kammaren nyligen har röstat igenom, om krav på bemannade skolbibliotek. Till grund för det beslutet låg en utredning som kom för nästan fyra år sedan. Det var Åsa Westlunds partikollega Anna Ekström, dåvarande utbildningsminister,

som tog emot utredningen om bemannade skolbibliotek i januari 2021. Hon konstaterade dock då att vi inte var där ännu, och så gömde hon utredningen i en byrålåda.

Detta kunde ha blivit verklighet för fyra år sedan men blev inte det. Nu har den här regeringen plockat upp utredningen och säkerställt att detta blir verklighet från och med nästa sommar.

Min fråga till Åsa Westlund är just denna: Varför genomförde inte den socialdemokratiska regeringen förslagen från denna utredning, som kunde ha genomförts redan för fyra år sedan och skulle ha möjliggjort för fler elever att få bättre tillgång till ett skolbibliotek?

Anf. 122 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag måste tyvärr börja med att säga emot Josefin Malmqvist. Det är inte så att regeringen och Sverigedemokraterna genomför några omfattande reformer för svensk skola. Man utreder kommande reformer för svensk skola. Det är bra. Men här diskuterar vi budget, och då är det så att regeringen och Sverigedemokraterna sviker dagens elever genom att inte avsätta tillräckligt mycket resurser för att de ska kunna få det stöd de behöver för att lära sig läsa, skriva och räkna.

Jag tycker att det är oansvarigt mot dessa elever och mot lärarna, men det är också oansvarigt mot Sveriges framtid. Så som berättats tidigare här i talarstolen kommer ju dessa människor, som i svensk skola inte får den chans de behöver att lära sig grunderna, att leva hos oss under resten av sitt liv. De kommer att ha sämre möjligheter att få jobb, de kommer att ha större psykisk ohälsa och de kommer att löpa större risk att hamna i kriminalitet.

Varför, fru talman, vill inte regeringen och Sverigedemokraterna ta ansvar för de elever som går i lågstadiet den här mandatperioden genom att säga ja till vårt förslag om att öka resurserna så att det blir en pedagog till i varje klass i årskurs 1?

Jag ska också svara på Josefin Malmqvists fråga om skolbibliotek. Jag tycker att det är utmärkt att den här lagen nu finns på plats. Jag hängde dock inte riktigt med i matematiken. Josefin Malmqvist sa att utredningen kom 2021 och att lagen därför kunde ha varit på plats för fyra år sedan. Jag fick inte ihop det. Jag har sett att den här regeringen också har dröjt lite med att ta fram propositionen. Vi hade även covid under förra mandatperioden.

Jag tycker att det bara är bra att skolbibliotekslagstiftningen nu finns på plats. Låt oss nu följa upp att också fristående skolor använder sig av den.

Anf. 123 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Det är symtomatiskt: I stället för att svara på frågan om hennes egen politik skyller Åsa Westlund ifrån sig.

Den här regeringen genomför nu en ambitiös reformpolitik för den svenska skolan. Vi höjer kunskapsresultaten, vi reformerar lärarutbildningen, vi gör om läroplanerna och vi tar fram ett nytt betygssystem. På område efter område genomför vi nu de reformer som den tidigare socialdemokratiska regeringen under åtta år underlät att genomföra.

Min fråga till Åsa Westlund handlade just om bemannade skolbibliotek. Det var ett av de områden där det faktiskt fanns ett utrett förslag som

vi också stod bakom. Socialdemokraterna valde dock att gömma det i en byrålåda. I januari 2021, det vill säga för snart fyra år sedan, tog man emot ett färdigutrett förslag men svarade att vi inte var där än.

Min fråga till Åsa Westlund är därför: Varför valde man inte att prioritera svenska skolelever redan då? Varför valde Socialdemokraterna inte när man hade chansen och ledde Utbildningsdepartementet att genomföra en reform som hade spelat roll för svenska elever?

Nu genomför den här regeringen reformen. Vi genomför en lång rad reformer som vi nu har tillsatt utredningar för att få underlag till. På område efter område blir de verklighet.

Jag kan också lugna Åsa Westlund med att det kommer att bli väldigt många propositioner för oppositionen att ta ställning till i denna kammare innan nästa val. Det skiljer den här regeringen från den förra. Vi har en genomtänkt och genomarbetad reformpolitik, också för svensk skola.
(Applåder)

Anf. 124 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag får fortfarande inte ihop det. Den förra regeringen fick ta emot denna utredning ett och ett halvt år innan valet men genomförde inte förslagen. Sedan tog den här regeringen över och väntade två år innan detta kom på plats. Vems fel är det? Det tog längre tid under er mandatperiod än under vår. Jag har svårt att ens begripa frågan. Men vi kan väl bara enas om att det är bra att detta nu är på plats.

Däremot måste jag åter påtala att det inte är så att den här regeringen genomför några som helst reformer. Vi är halvvägs in i mandatperioden, och det som svenska elever har märkt är nedskärningar. De har fått färre stödpersoner och färre lärare som hjälper dem att lära sig läsa, skriva och räkna. De elever som går där i dag kommer inte att få tillbaka sin lågstadietid. Det är därför det är viktigt att vår budgetmotion går igenom, så att de kan få detta stöd. En extra pedagog per klass i årskurs 1 – det hade gjort skillnad här och nu.

Det finns många reformer som är viktiga också framöver. Jag ser fram emot att debattera dem, men i dag diskuterar vi budget och det svek som den här regeringen och Sverigedemokraterna genomför mot de elever som inte får det stöd de behöver därför att resurserna saknas i svensk skola. Den här regeringen har vid flera tillfällen valt att prioritera att sänka skatten för dem som tjänar mest i stället för att lägga pengarna på svensk skola och Sveriges framtid.
(Applåder)

Anf. 125 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! För er som just har kommit hit kan jag berätta att vi behandlar utbildningsutskottets betänkande 1. Det handlar om budgeten för utgiftsområde 16, som är ett stort område. Det innehåller allt från förskola till universitet och forskning och däremellan grundskola och gymnasium.

Totalt satsar Tidöpartierna knappt 104 miljarder kronor på utgiftsområdet, och mer än hälften, 55,4 miljarder kronor, går till universitet och högskolor. En fjärdedel går till förskola, grundskola, gymnasieskola och komvux. Anledning är att den senare delen huvudsakligen finansieras av kommunerna med kommunala medel. Men staten skjuter till medel för

exempelvis fortbildning, läromedel, språkförstärkningar, akutskolor och skolsociala team.

För Sverigedemokraterna är bildning och utbildning centralt för ett framtida välstånd, inte bara för den enskilde utan även för landet som helhet. Sverige ska ha den bästa skolan i världen på alla fronter, och precis den ambitionen ska genomsyra hela utbildningspolitiken.

Svensk skola har alltsedan grundskolans tillkomst på 60-talet varit en experimentverkstad. Fokus har sedan dess legat på inkludering och social rättvisa snarare än på just kunskap och bildning. Olika pedagogiska metoder som lärts ut på lärarutbildningarna har varit motorn i den här negativa utvecklingen. Lärarna har förvandlats till uppfostrande socialarbetare i stället för att koncentrera sig på undervisning. Lärarnas auktoritet har urholkats i takt med att elevdemokratien stärkts, och föräldrarna har inte kunnat skilja på vad som är skolans roll och vad som är deras.

Införandet av mängdläran i matematikämnet på 70-talet gjorde att vi hade bland världens sämsta matematikkunskaper i början av 80-talet. Läxfria skolor och avsaknaden av repetition som kunskapens moder har försatt barn som redan har det svårt i en ännu svårare situation. Plötsligt blev det också fel att skilja ut barn som behövde mer hjälp i mindre grupper, och obklasserna försvann. Betygen gjorde man motstånd mot; de var fel, för det var att sortera elever. Elever som var långt framme i sin kunskapsutveckling fick stå tillbaka och skulle ta ett större ansvar för sina klasskamrater.

Sedan kom digitaliseringsivern, som spred sig som en våg över Skolveriget. Helst av allt skulle eleverna forska i stället för att lära sig grundläggande fakta. Katederundervisningen åkte ut i stället för att utvecklas. När stöket letade sig in i klassrummen skulle lärarna stå där och tillämpa lågaffektivt bemötande. När de trots allt försökte upprätthålla ordningen blev det en kränkingsanmälan mot läraren. Rektorer och politisk ledning fegar många gånger ur.

Då har jag ändå inte nämnt den kanske största nedmonteringen av dem alla som har påverkat utvecklingen, nämligen kommunaliseringen av skolan.

Så här har det sett ut – en experimentverkstad där lärarutbildningarna har agerat och fört fram pedagogiker som inte har varit till gagn för kunskapsutvecklingen. Det är därför vi nu brottas med kostnader för skolan, där man lägger ned pengar som inte alltid leder till konkreta resultat.

Den som tror att den här utvecklingen har varit gynnsam för svensk skolpolitik borde fundera en gång till. Det är de här frågorna som borde vara centrala i den skolpolitiska debatten. Det är här problemen finns, men den debatten kommer ofta i skymundan.

Från Vänstern är det som vanligt mer pengar som är universallösningen. Den som varit med från början i dagens debatt har redan hört det: Mer pengar löser allt! Om det inte handlar om pengar är det vad de kallar för marknadsskolan, alltså marknad i betydelsen att elever ska kunna välja sin skola. För det är fel, tycker de fyra vänsterpartierna med Socialdemokraterna i spetsen.

Så lyckas man styra bort den politiska diskussionen från skolans innehåll till systemfrågor. Det är mycket lättare, för då behöver man inte prata politik. Men för var och en som har barn i skolan är det allra viktigaste att barnen lär sig det de ska och att skolan fungerar.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Det är hög tid att sätta punkt för sextioårsexperimentet och återgå till grunderna. Sverigedemokraterna och regeringspartierna har påbörjat paradigmskiftet för svensk skola. Vi är inte alltid överens om detaljerna, men färdriktningen är i stort sett densamma.

Den budget som nu läggs fram ska alltså ses i ljuset av de många reformer som är på väg. Där har vi exempelvis en ny läroplan, som med tydlighet, stringens och starkt fokus på kunskap ska lyfta skolan. Där finns en ny lärarutbildning med skärpta krav för samtliga lärarutbildningar och med mer fokus på ämneskunskaper och ämnesdidaktik. Det handlar om ordning och reda i klassrummen med tydligt fokus på att det är läraren som bestämmer i klassrummet och har stärkta möjligheter att agera mot stök.

Det handlar exempelvis om de förslag som finns och de satsningar som görs när det gäller skolsociala team och akutskolor. Vi vill ha en mobilfri skola. Det fungerade inte med frivillighet, precis som vi sverigedemokrater förutspådde. Nu kommer därför en helt mobilfri skola över hela landet.

Vi föreslår ett nytt betygssystem som är tydligare och som motverkar betygsinflationen. Jag skulle säga att det är ett betygssystem som alla mycket lättare kan förstå hur det fungerar, i kombination med en ny yrkesskola för svagpresterande elever.

Vi satsar på en stärkt elevhälsa, där ändamål, syfte och samarbeten stärks och där nuvarande huvudmannaskap ska ses över. Vi kommer att lägga fram förslag på en nationell skolpengsnorm just för att få en likvärdig skola.

Vi vill ha ett statligt huvudmannaskap. Det finns ingen majoritet för det, och då får man finna det som är näst bäst: nationella regler för hur skolpengen ska se ut, lika för alla.

Vi vill också ha skärpta regler för att komma till rätta med oseriösa aktörer genom ökade krav vid nyetablering och övertagande av skolor. Detta är viktigt för att försvara den rätt att välja skola som är central i svensk skolpolitik och i svensk skola. Då måste vi få bort aktörer som inte följer regelverken korrekt. Det finns en bred samsyn kring detta och inte bara från politiskt håll utan även från alla de fristående skolor som sköter sig.

Vi ska också se till att det finns en skyldighet att samverka med de brottsförebyggande myndigheterna genom uppluckrande av sekretessbestämmelser.

Det finns skäl att tala om det som många gånger har varit elefanten i rummet. Flera av de kunskapsmätningar som har gjorts på senare tid visar tydligt att skolans problem är ett invandringsproblem. Det är helt enkelt elever med minst en förälder född i utlandet som drar ned resultaten. Vi kunde se det i Pisa, och vi såg det senast i Timss.

För elever med svensk bakgrund är det en jämn utveckling sedan 90-talets mitt med aningen förbättrade resultat på senare tid. Utvecklingen för barn med minst en förälder född utomlands är betydligt svagare, även det över tid. Med tanke på att vi dessutom har många elever vars båda föräldrar är födda utomlands finns det anledning att anta att kunskapsutvecklingen är ännu sämre för dem.

Som om inte detta vore nog pekade även det stora läs-, räkne- och problemlösningstestet för vuxna i exakt samma riktning.

Det här visar tydligt att massinvandringen har haft negativa konsekvenser för svensk kunskapsutveckling som helhet och att den även bidrar till ökade kostnader för skolan. Det är alltså denna grupp som Socialdemokraterna nu vill tvångsblanda med andra elever. Frågan som borde ställas är snarare: Hur hade kunskapsutvecklingen sett ut om vi hade haft en striktare och mer ansvarsfull migrationspolitik? Det där borde knappast vara någon raketforskning.

Det är ingen nyhet att familjebakgrunden är den enskilt viktigaste förklaringen till hur elever presterar. Men detta innebär också begränsningar i vilka förändringar och förbättringar som kan åstadkommas. Hur gärna samhället än vill kompensera för skillnader elever emellan rör vi inte på exempelvis studietradition, kultur eller religion. Mer pengar kommer inte att hjälpa. Elever har olika förutsättningar. Alla har inte läshuvud; alla kan inte förväntas bli läkare eller ingenjörer. Därför är det av största vikt att det finns alternativa spår i skolan, anpassade efter elevers förutsättningar, som ger möjligheter till ett rikt arbetsliv och egenförsörjning.

Det är också viktigt att vi tidigt under åren satsar på svenska språket. Jag menar ärligt att jag är glad för att andra partier nu har vaknat till liv och insett att svenska språket är viktigt. Vi från Tidöpartierna sida förespråkar en obligatorisk språkförskola för de barn som annars inte möter svenska språket hemma. Vi hoppas på brett stöd för detta. Vi har även tillsatt andra utredningar som har som syfte att stärka svenskkunskaperna bland yngre skolelever. I detta sammanhang är det heller ingen hemlighet att vi sverigedemokrater driver på för att avskaffa offentlig finansiering av till exempel modersmål i syfte att fokusera på just svenska språket i skolan.

Fru talman! Budgeten omfattar även annat än grund- och gymnasieskola och förskola. Den omfattar också högskolor, universitet och forskning, men den delen överlåter jag åt min kollega Robert Stenkvist senare i debatten.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 126 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det var ett anförande som öppnade för lite frågor – vi får se om vi hinner med alla som dök upp i huvudet.

Vi börjar med frågan om ojämlikheten. Att lösningen på problemet med ojämlikheten i svensk skola skulle vara statligt huvudmannaskap bygger på tanken att om staten tar över något fungerar det sjukt mycket bättre. Det blir likadant över hela landet. Det är därför det är lika många poliser över hela landet. Det är därför Sis-hemmen är fantastiska i hela landet. Det är så det funkar, nämligen. Arbetsförmedlingen finns överallt. Så är det: Staten är sjukt bra på att leverera jämlikhet över hela landet. Det ser vi verkligen när det gäller försvaret, över hela landet. Staten har ju aldrig sparat på det heller.

Det är så här det ser ut. Staten är sannolikt den sämsta huvudman vi har för någon som helst verksamhet. När Patrick Reslow började i riksdagen och jobbade för Moderaterna drog man ned hela polisutbildningen. Det är så staten tar hand om sitt ansvarsområde. Är detta seriöst? Nej. Man ser inte kommuner som en dag vaknar upp och känner: Nej, vi ska inte ha några lärare eller några skolor här längre – vi lägger ned hela området. Det

händer inte. Men det är så staten agerar. Staten är inte en särskilt seriös aktör.

Vi ser också att de partier här inne som säger att staten ska ta över är de som sparar på skolan. De som vill ha kvar kommunaliseringen är de som ger mer pengar. Jag tycker att detta är värt att ta med sig. Det är de som säger att staten ska styra skolan som från riksdagen lägger sig i vad som sker i klassrummet. Jag vill inte det. Jag tror inte att jag vet något om hur man bäst undervisar ute i klassrummet. Det tror jag att lärarna, professionen, och vetenskapen bäst tar hand om. Det gäller även hur man bäst lär barn med två språk allt de ska lära sig i skolan – med modersmål eller på annat sätt.

Om man vill ha statligt huvudmannaskap – att alla pengar ska vara statliga – måste man också kunna svara på frågan: Ska en elev i Sollefteå kosta lika mycket som en elev i Malmö? Ska de ha mer eller mindre? Hur skapar man denna jämlikhet jämfört med i dag?

Anf. 127 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Först och främst är det bristande likvärdighet vi pratar om, inte ojämlikhet.

Det är lite beklagligt, tycker jag, att Niels Paarup-Petersen och Centerpartiet inte lyssnar på lärarna. Frågar man lärarna är nämligen något av det första de säger att de vill ha ett statligt huvudmannaskap. De kan också vittna om att när det statliga huvudmannaskapet försvann sänktes statusen för lärarna. Det blev sämre avtal och liknande. Vi är några partier i den här salen, en ohelig allians, som tycker detta. Det är bra att det finns sådana ibland, kan jag tycka; det friskar upp.

När man nu hör Niels Paarup-Petersen vräka ur sig att staten är den sämsta arbetsgivaren och liknande ställer man sig ändå frågan om Niels Paarup-Petersen tycker att det funkar jättebra med kommunerna som huvudmän. Vi har 290 kommuner som ska göra sina egna prioriteringar när det gäller hur det ska satsas på skolan, och vi ser hur det ser ut – det funkar inte. Olika kommuner satsar nämligen olika mycket, och då blir det också olika utslag.

Som elev ska man vara tacksam om man bor i en kommun där skolan prioriteras. Gör man inte det har man sämre förutsättningar.

Även om staten kanske inte alltid är perfekt – det kan jag tycka; det vet Niels Paarup-Petersen mycket väl – gör man det alltså betydligt bättre än 290 olika aktörer. En aktör eller 290 aktörer – det är detta man har att välja på. Och då tror jag mer på en.

Anf. 128 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att det är en grundläggande demokratisk tankegång att det är bra att det finns flera olika perspektiv och flera olika sätt att göra saker på. Det man behöver i Sollefteå är inte nödvändigtvis detsamma som man behöver i Malmö, Stockholm, Skurup eller Kalmar. Jag tror att man behöver lite olika saker.

Jag tror att det finns flera från olika delar av landet som ser hur Trafikverket och många andra statliga myndigheter gör med små kommuner runt omkring. Om staten skulle bestämma precis hur saker ska göras och bara skulle kunna lägga ned en skola utan att man kan göra något åt det – man kan inte prata med sina lokala politiker – kommer det att få konsekvenser.

Det var också bland annat därför det ansågs att skolan inte längre skulle vara kvar under statens huvudmannaskap.

Jag tycker att detta med statligt huvudmannaskap är intressant. Ja, lärarna vill gärna ha det. Jag förstår det. Gräset är säkert grönare på andra sidan, tills man är där – det tror man ofta.

Skolresultaten är bättre nu än de var när skolan senast var statlig. De är bättre än de var på 60-talet, som Sverigedemokraterna gång på gång säger att de vill tillbaka till när det gäller skolan. Barnen läser bättre i dag. Den senaste undersökningen, som Patrick Reslow själv hänvisar till, visar att de som är unga vuxna nu, det vill säga mellan 16 och 25, läser bättre än de som gick i skolan då, på 60- och 70-talet. De läser bättre, om de är födda i Sverige och pratar svenska hemma.

Vi har ett problem med en massa elever som inte har svenska språket med sig hemifrån. Detta drar ned genomsnittet. Men de som pratar svenska hemma presterar bättre i dag än då. Varför vill man försämrade deras resultat bara för att man vaknar upp en morgon och har en idé om att det var bättre förr? Det tycker inte jag är särskilt smart.

Vi vill ha den bästa skolan i världen. Det tror jag att också Patrick Reslow vill. Men då måste vi fokusera på det som faktiskt gör skillnad. Det enda SD hittills har lyckats få in i Tidöavtalet när det gäller skolpolitiken är det här med angiveri etcetera. Det är inte detta som skapar en bättre skola, utan det är förtroende för lärarna och en tro på att ge dem makten ute i klassrummet. Där är det fortfarande mycket kvar att göra för den här regeringen, och jag hoppas att Sverigedemokraterna vaknar upp för detta i stället.

Anf. 129 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det finns många andra punkter i Tidöavtalet som Sverigedemokraterna har varit med om att genomföra. Det stämmer alltså inte att det bara är en punkt.

När det gäller tester är problemet att vi på 60-talet inte hade den typen av tester. Det man får gå tillbaka och titta på är prov, och det blir inte riktigt detsamma.

Det man också ska komma ihåg är att vår version var lite smalare. När vi pratar om att gå tillbaka till 60-talet menar vi styrdokument. Vi menar att man ska ta ett större ansvar för innehållet i skolan, att man inte ska hålla på och laborera och experimentera och att man ska sluta upp med social inkludering. Tanken om social rättvisa ska bort – det är kunskap som ska gälla. Det är detta vi menar. Det är ingen kopia av 60-talets skola rakt upp och ned; där fanns också brister. Det är också bra att ett skolsystem utvecklas.

Det stora problemet i svensk skola är, som Niels Paarup-Petersen säger, de som inte har svenska som modersmål och inte har i alla fall en förälder som är född i landet. De presterar generellt väldigt dåligt när det gäller både läsning och matematikkunskaper. Sedan finns det undantag, men detta gäller generellt sett. Detta är något som har frodats under flera år och som man har låtit skena iväg utan att göra något åt det. Det har exploderat genom en massinvandring utan dess like, helt utan kontroll.

Att i detta läge säga att det är mycket bättre nu än på 60-talet blir tokigt. Vi måste räkna även dessa elever – annars blir det väldigt märkligt.

Jag förstår inte riktigt Niels Paarup-Petersens försvar av ett system där vi har 290 aktörer i stället för att ha enhetliga regler som gäller för samtliga.

Anf. 130 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman, åhörare och kollegor! Tänka sig att jag har två föräldrar med utländsk bakgrund utan att jag har blivit misstänkt för flera fall av bedrägeri. Tänka sig att jag har två föräldrar med utländsk bakgrund men ändå har förmåga att läsa forskningsrapporter och dessutom lyssna på professionen när det kommer till skolan. Tänka sig att jag har två föräldrar med utländsk bakgrund och ändå lyckas prata om de viktiga punkter som gäller svensk skola och se vad som är viktigt i stället för att prata på ett sätt som för bort fokus från de verkliga problemen.

Jag undrar varför Sverigedemokraterna och Patrick Reslow hatar Sverige så mycket. Jag undrar varför Sverigedemokraterna och Patrick Reslow inte ser att vi lever i ett samhälle där människor har förmåga att leva sida vid sida oavsett vilken hårfärg, hudfärg, tro, icke-tro eller sexuell läggning de har. Jag undrar varför Sverigedemokraterna är faktaresistent när det kommer till frågan om skolan och för övrigt mycket annat också.

Niels Paarup-Petersen pratade om 60-talet här, men vi vet alla vilket årtal Sverigedemokraterna egentligen tänker på.

Återigen: Forskningen är tydlig – modersmålsundervisning berikar elever och leder till att de presterar bättre i svenska och andra ämnen. Annars får Sverigedemokraterna bli svaret skyldiga. Vilken forskningsrapport talar emot detta?

En annan fråga blir: Varför svälter Sverigedemokraterna ut den svenska skolan å ena sidan och skyller allting på barn som ser ut som jag å andra sidan?

Anf. 131 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna älskar Sverige. Sverige är ett fantastiskt land. Det är det bästa landet i världen, och jag tror att de flesta sverigedemokrater skulle dö för landet, försvara våra värden och stå upp för det som är fint. Det som vi hatar är kommunism. Det har vi alltid gjort, och det kommer vi alltid att göra.

När man hör vänsterpartister stå och säga att andra tycker illa om Sverige blir man lite arg och uppretad. Vi sverigedemokrater älskar vårt land. Jag tror inte att någon utom möjligtvis Daniel Riazat tror något annat.

När det gäller att vara faktaresistent finns det ingen tydlig forskning om att modersmål skulle vara gynnsamt. Just därför har vi tillsatt en utredning – för att ta reda på vad det finns för kartläggningar. Det finns kartläggningar och rapporter. Är de objektiva? Nej. Är det forskning? Nej, men det är klart – i Daniel Riazats värld är det väl forskning så fort någon knåpar ihop något på papper och trycker ut det. Men det krävs mer än så.

Det finns forskning i andra länder om detta. Där är det inte helt entydigt att modersmålsundervisning fungerar. Vi har grannländer, exempelvis Norge, som har regler som säger att så fort man kan tillräckligt med norska för att klara sig i skolan är man inte längre berättigad till modersmålsundervisning. Varför har vi inte det systemet i Sverige?

I Danmark finns inget krav på modersmålsundervisning därför att kommunerna får göra som de vill. Har de pengar till det kan de ha det,

annars inte. Varför? Jo, därför att man har konstaterat att forskningen inte stöder att det ger effekt. Men i Daniel Riazats värld gör det det därför att Daniel Riazat vill ha modersmålsundervisning. Det är vad det handlar om.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 132 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Som vanligt fortsätter Patrick Reslow och Sverigedemokraterna att prata om allt förutom sanningen. Patrick Reslow säger att han skulle dö för Sverige och att han älskar vårt land.

Sanningen är att Patrick Reslow och Sverigedemokraterna älskar marknadsiseringen av skolan och friskoleägarna. Sanningen är att Patrick Reslow och Sverigedemokraterna älskar dem som ska få rot- och rutbidrag år efter år eller överklassen som ska få sina skatter sänkta år efter år mer än vad de älskar den svenska skolan och det svenska samhället. Sanningen är att Sverigedemokraterna mycket väl vet att det svenska välfärdssamhället inte skulle gå runt utan människor som ser ut som bland annat jag.

I sin rasistiska politik och ideologi kan Sverigedemokraterna ändå inte låta bli att prata om detta. Det ger såklart regeringen problem, för det finns delar av högern – om än väldigt få numera – som å ena sidan vill ha marknaden men som å andra sidan inte vill blanda ihop den med Sverigedemokraternas rasism.

Detta gör att det talas på olika sätt från regeringspartierna nu. De som sitter och styr och leder Ulf Kristersson, det vill säga Sverigedemokraterna, fortsätter att komma med faktaresistens och att tala emot professionen, samtidigt som de andra regeringspartierna behöver parera detta.

Jag undrar återigen: Varför är det så viktigt för Sverigedemokraterna att sänka skatten för miljonärer i stället för att ge resurser till skolan och att ta bort resurser från elevhälsan och diverse annat för att ge rot- och rutbidrag till överklassen, samtidigt som man beskyller modersmålsundervisningen för att kosta något?

Den totala budgeten för modersmålsundervisningen är 0,6 procent av skolutgifterna i Sverige – 0,6 procent! Det går inte ens att jämföra med Sverigedemokraternas skattesänkningar för miljardärer år efter år under de senaste åren. Även Patrick Reslows före detta parti Moderaterna har sänkt skatterna tidigare.

Anf. 133 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det krävs inte mycket för att trigga igång klasskampsröret hos Daniel Riazat. Det var detta jag ville ha fram så att folk kan se hur det hur det låter och ser ut.

Det är möjligt att Daniel Riazat inte förstår det, men bara för att man gör en sak behöver det inte betyda att det får effekter på något annat. Om man sänker skatter på rätt sätt kan det vara av betydelse för landet. Jag förstår att Daniel Riazat inte förstår detta, för de länder som han tycker är fantastiska har inte något särskilt bra track record när det gäller offentlig ekonomi. Det har förresten inte Daniel Riazat själv heller.

Vi älskar frihet, och vi älskar rätten att välja skola. Den tycker vi är viktig. Det är vad vi älskar. Vad vi inte älskar är kommunpolitiker, exempelvis före detta kommunpolitiker, som struntar i sin budget och som kör sitt race. Tack och lov får de i de flesta fall avgå, men detta känner Daniel Riazat till bättre än vad jag gör.

(Applåder)

Anf. 134 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att min kollega Lorena Delgado Varas har blivit sjuk, men hon hälsar till er alla. Hon kan tyvärr inte delta i den högskolepolitiska forskningsdebatten senare här i dag.

Vi står självfallet bakom alla de delar som vi i Vänsterpartiet har i vår budget. Vi har ett särskilt yttrande om detta.

Fru talman! I dag är vi här för att prata om utgiftsområde 16, som går under rubriken Utbildning och universitetsforskning men som kanske borde gå under rubriken Utbildningsmarknad, nedskärning och forskning som regeringen varken läser eller lyssnar på.

Till att börja med vill jag säga tack till alla som verkar inom det svenska skolväsendet. Jag vill tacka barn, förskollärare, barnskötare och alla andra som har stått ut med alldeles för stora barngrupper, som gör det än i dag och som har stått ut med att det är för få anställda under många års tid.

Jag vill tacka elever, lärare, studie- och yrkesvägledare, elevhälsoperational, skolvaktmästare, skolmatsalspersonal och alla andra som har gjort det allra bästa, trots underfinansiering och faktaresistentare regeringsbeslut.

Jag vill tacka alla er som tar debatten om marknadsskolans och nedskärningarnas katastrofala konsekvenser. Jag vill tacka elevråden, elevkårerna, lärarfacket, skolledarna och alla de arbetarfack som organiserar många inom skolväsendet.

Trots att vi under denna typ av skoldebatter behöver ta upp det negativa med skolväsendet är det ni som ger oss hopp om framtiden. Men ett tack kan sägas med annat än ord eller applåder. Det bästa sättet att tacka tror jag är att vi som politiker lyssnar på er om vad som faktiskt händer och att vi ger er alla det som behövs i den svenska skolan, enligt er i professionen och enligt er experter.

Det som behövs är tillräckliga ekonomiska medel för att ni ska kunna utföra ert arbete på bästa möjliga sätt. Därför lyssnar vi i Vänsterpartiet på de oroväckande rapporterna och tillskjuter de medel som behövs för att undvika farliga nedskärningar. Därför prioriterar vi förskolan och skolan framför rutbidrag för poolrengöring i Danderyd. Jag önskar att alla tänkte lika på den fronten här i kammaren, men den högernationalistiska regeringen fortsätter med sin politik för ökade klyftor och fortsatta marknadsexperiment, samtidigt som de utmålar människor med utländsk bakgrund som människor som vi ska vara emot.

Vänsterpartiet lägger 20 miljarder mer än regeringen på återhämtningsstöd för kommunerna – varav den största kostnaden ofta är för skolan – vilket också matchar den summa som SKR har signalerat. Utöver detta lägger vi nästan 3 miljarder på förskolans maxtaxa för att införa ett fribe-
lopp samt på personalförstärkningar i förskola och fritidshem. Vi lägger 300 miljoner kronor på kurslitteratur för studerande i vuxenutbildningen, och vi lägger i ett första steg 1 miljard kronor på att införa nyckeltal i elevhälsan. Jag kommer inte att rabbla upp hela listan, men sammantaget lägger Vänsterpartiet 5,4 miljarder extra på skolan utöver de 20 miljarder jag nämnde tidigare. Inte ens det räcker hela vägen, men vi visar att det går. Det går att vända på nedskärningspolitiken.

Fru talman! Sverige har förändrats. De orden har man hört många politiker nämna förut, kanske främst högerpolitiker och kostymrasister som i allmänhet vill måla upp en demoniserande bild av vårt land och vissa av

våra medmänniskor som råkar se ut som bland annat jag. Men eftersom vi representerar utbildningsutskottet borde vi tala om de verkliga problemen.

Vi borde prata om varför det år efter år kommer rapporter om att de största källorna till diskriminering i skolan bland annat är rasism och funkofofi. Vi måste prata om att den psykiska ohälsan ökar bland elever. Vi måste prata om den ohållbara arbetsmiljön för lärare. Vi måste prata om hur det är möjligt att våra skattemedel som ska gå till skolväsendet i stället går till banker, utländska ägare och bolag i olika länder. Vi måste tala om varför de kommuner som satsar extra mycket pengar på skolan också måste betala motsvarande till oseriösa friskolor som inte ens har eller tar samma ansvar för barn och elever.

Det finns politiker som här i talarstolen enbart företräder skolmarknaden och som kommer att säga att det här inte är sant och att man investerar tillbaka pengarna i skolan. Då kan man fråga sig varför Sveriges största skolkoncern, Academedia, förra året tog ut drygt 78 procent av överskottet i vinst. Vi pratar om miljardbelopp i överskott som tas ut år efter år inom det svenska skolväsendet.

Man kan undra hur vissa partier kan stå här och tala om att vi inte ska ha modersmålsundervisning och stå och måla upp elever med utländsk bakgrund som någonting misstänkt och dåligt men samtidigt vara okej med att bolag i Qatar, Indien och andra länder äger skolföretag i Sverige. Man kan undra hur det kommer sig att vi har partier som pratar om att vi behöver lugn och att vi behöver studiero men som är med och spär på den rasistiska ton som även elever i Sverige känner av. Man kan undra hur det kommer sig att vi har politiker som står här och sprider osanningar om hur det ser ut i det svenska skolväsendet och skyller alla samhällsproblem, inklusive skolans, på elever med utländsk bakgrund, när vi vet att majoriteten av dem som söker sig till högre utbildning är tjejer med utrikes bakgrund. Vad är det om inte faktaresistens, och vad är det om inte att inte lyssna på professionen?

År efter år under de senaste tio åren, då jag har suttit här i riksdagen, har jag talat om konsekvenserna av skolmarknaden. Jag har pratat om konsekvenserna av nedskärningarna och kritiserat olika regeringar, men vi befinner oss faktiskt i ett helt annat läge nu än vad vi har gjort tidigare. Jag kritiserade Socialdemokraterna för att inte ta tag i problemen tillräckligt mycket. Jag ansåg att mer satsningar behövde göras på skolan, vilket jag fortfarande anser. Men jag inser att det som händer i dag är någonting som saknar motstycke i svensk modern historia. Det är en kunskapsfientlighet som inte leder oss till en framtida jämlik kunskapsnation.

Det kommer att leda till att företag får anställda som inte har den kompetens de bör ha. Det kommer att leda till att miljö- och klimatomställningen försvåras på grund av glädjebetygen. Det kommer att leda till att barn med olika bakgrunder inte kan verka tillsammans utanför skolan i fritidslivet och senare i arbetslivet. Det kommer att leda till att klyftorna ökar rejält under de kommande åren, vilket vi också har sett dem göra under de senaste åren. Och ojämlika samhällen mår inte bra. Ojämlika samhällen minskar inte brottsligheten. Ojämlika samhällen bygger inte bort bostadsbrist. Ojämlika samhällen leder inte till något positivt.

På grund av detta är det viktigt för Vänsterpartiet att vi samlar oss inför valet och att vi redan nu från oppositionen börjar bilda ett alternativ till denna blåbruna regering. Vi har mycket gemensamt inom oppositionen,

och vi är beredda att samarbeta på de punkterna. Vi är beredda att samarbeta i frågan om offentlighetsprincipen i skolan. Vi är beredda att samarbeta om att få bort skolmarknaden som den ser ut. Vi är beredda att vara med och leda skolan i en mer jämlik riktning mot det som den svenska skolan var en gång i tiden, men med ännu bättre system än tidigare.

Precis som jag sa i debatten om högskoleområdet: Vi står bakom all vår politik inom skolväsendet och har ett särskilt yttrande. Det finns inga reservationer, så vi kommer att avstå i voteringen om utgiftsområde 16.

Anf. 135 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Den här regeringen och Kristdemokraterna har en devis: Det ska löna sig att studera, och det ska löna sig att jobba.

Den här regeringen har nu lagt fram tre budgetpropositioner. Fördelningsspolitiskt är satsningen störst på dem som har de lägsta inkomsterna. Verkligheten kan inte ledamoten ändra genom sina påståenden. Vi har sänkt skatten i samtliga budgetpropositioner. Vi prioriterar sänkta skatter för löntagare.

Jag ska ge lite undervisning i ekonomi. Den som har en månadsinkomst på 125 000 kronor betalar elva gånger så mycket skatt som en person som tjänar 25 000 kronor i månaden. Det är fakta. Vi har alltså fortfarande en progressiv beskattning.

Fru talman! Vi prioriterar sänkta skatter för löntagare som går till jobbet varje dag. Det här är bra kristdemokratisk politik. Jag tror dessutom att allt färre tror att sänkta skatter per automatik leder till sämre välfärd. Det är aldrig skattesatser som finansierar välfärden, Riazat. Det är skatteintäkter som gör det. Ju fler människor som har en utbildningsbakgrund eller entreprenörskap som leder till att de får relativt hög lön, desto kraftigare bidrar man till det gemensamma med den andra halvan. Det kallar jag för god solidaritet.

Min fråga till ledamoten från Vänsterpartiet är: Hur uppmuntrar ledamoten våra unga att välja högre utbildning för att få kunskap som håller livet ut?

(Applåder)

Anf. 136 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Jesus skulle hålla med. Men Kristdemokraterna 2024 är ju inte riktigt där.

Kristdemokraterna pratar om att det ska löna sig att utbilda sig och att arbeta. Ändå ser vi hur förmögenheterna som växer inte har någonting att göra med vare sig arbete eller utbildning utan har att göra med förmögenheter som går vidare antingen i arv eller på andra sätt. Det handlar helt enkelt om människor som skor sig på andras arbete och bildar sitt mervärde på det sättet.

Ni har satt rekord i företagskonkurser de senaste åren. Vi har just nu massarbetslöshet. Vi har chockhöjda elpriser, och trots att inflationen minskar ser vi hur matvarujättarna på grund av er handlingsförlamade regering inte sänker priserna i den utsträckning som de skulle kunna göra utan i stället tar ut vinsterna.

Vi har en situation där kommuner tvingas höja skatten, vilket egentligen inte är bra eftersom den inte är progressiv, på grund av att regeringen

har dragit in på resurserna till kommunerna. Det här gör att de med de lägsta inkomsterna kommer att drabbas.

Samtidigt pratar Kristdemokraterna och Lili André om att man sänker skatterna för dem som har minst. Frågan är: Vad ska en ensamstående förälder som har fått 2 000 kronor i höjda matkostnader, 1 000 kronor i höjd elkostnad denna månad och höjda kostnader för i princip allt, till exempel hyran, göra med de 200 kronor i lägre skatt som ni har gett dem, medan Ulf KristerSSon och Lili André har fått flera tusen kronor i månaden i sänkt skatt?

Är detta rättvist, tycker Lili André och Kristdemokraterna? Är detta kristet?

Anf. 137 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att det är en debatt med anledning av utgiftsområde 16.

Anf. 138 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska tacka för ett icke-svar på vad Vänsterpartiet gör för att unga ska välja utbildning och även högre utbildning.

Syftet med regeringens skattesänkning är att människor ska få behålla mer av sin egen ansträngning eller, ännu bättre, att människor går från arbetslöshet till sysselsättning, fullföljer sin gymnasieutbildning eller börjar studera på en högre utbildning.

Det är först och främst en vinst för den enskilda individen, men genom den ekonomiska vinst som utbildningen ger i form av god lön och en skattesänkning utöver detta är det samtidigt en oerhörd vinst för samhället. Vad tycker ledamoten om det?

Genom att människor kommer i arbete får vi fler som betalar skatt. Det är bra för Sverige, det är bra för friheten och det är bra för välfärden.

Kristdemokratisk politik och fördelningspolitik, fru talman, handlar inte om att fördela armod och utanförskap på ett rättvist sätt, utan det handlar om att fördela välstånd för en välfärd för alla, särskilt för dem som är mest utsatta, det vill säga de som kanske inte alltid klarar av att gå en högre utbildning eller har andra utmaningar. Det här ger välstånd även för dem vi behöver bistå.

Jag frågar än en gång: Vad är ledamotens och Vänsterpartiets inställning till utbildning och forskningspolitiken? Hur får ni den unga personen och den arbetslösa att prioritera en utbildning för att få ett arbete och förhoppningsvis gärna en hög lön?

(Applåder)

Anf. 139 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Först och främst och till skillnad från regeringens företrädare gör vi det genom att komma till budgetdebatten med tillräckliga medel för att allt detta ska kunna ske. Jag tänker att det är där man får börja: genom att helt enkelt finansiera utbildningsväsendet tillräckligt mycket i stället för att dra bort pengar från detsamma.

Det är hyckleri när regeringspartierna pratar om att fler ska arbeta och att det ska löna sig att arbeta. Det är hyckleri att prata om frihet och skattesänkningar och sedan prata om välfärd och att människor ska få det bättre.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Ni styrde under 90-talet och under en stor del av 00-talet. Under samtliga år har resurser gått från dem som haft det sämst ställt i vårt samhälle till dem som har haft det bäst. Samtidigt som nivåerna i socialförsäkringarna och annat som riktar sig till dem som har haft det svårast har stått still eller gått ned har ni lagt ut miljarders miljarder och belånat den svenska staten för att sänka skatten för miljonärer och miljardärer.

I stället för att satsa på skolan har ni tagit bort diverse skatter för dem som har de högsta inkomsterna. Det stämmer inte att den här regeringen satsar och sänker skatterna för dem som har det sämst. Tvärtom – om ni kollar i er egen budget, vilket jag vet att ni har gjort, ser ni att de största resurserna går till dem som redan har det bra. Därför går lärare och forskollärare runt om i landet på knäna och undrar varför det är viktigare med poolrengöring i Danderyd än att de ska kunna minska barngrupperna. De undrar varför en person som har sitt bankkonto på Jersey eller Guernsey ska kunna äga en skola i Sverige och stoppa våra skattemedel i sin ficka i stället för att barnen och lärarna ska få dessa medel.

Ni är svaret skyldiga. Ni kommer dock inte att kunna svara på det; ni gör ju det här medvetet för att skapa de skillnader som finns i Sverige.

Anf. 140 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Vi har vunnit kampen mot inflationen och skiftar nu fokus i den ekonomiska politiken för att i stället ägna oss åt att bygga Sverige starkare och rikare. Regeringens budget är nu en tillväxtbudget som bidrar till stärkt köpkraft. Den bidrar till att fler kommer i arbete och till att göra det mer lönsamt att driva företag och att investera i infrastruktur, forskning och utbildning, detta i kontrast till oppositionens skattehöjningar, bidragshöjningar och budgethåll.

IMF spår att Sverige nästa år kommer att ha den högsta tillväxten bland jämförbara länder. Det är goda nyheter, för om Sverige inte lyckas få upp tillväxten kommer det att drabba också skolan. Det är bara med en växande ekonomi som vi tillsammans kan bära framtidens välfärd och trygghet.

Fru talman! I många klassrum i Sverige bedrivs en undervisning i absolut världsklass, men så ser det inte ut överallt. Därför gör regeringen i denna budget nu den största satsningen på skolan på 20 år, mätt i löpande priser. Här finns också den största forskningspropositionen någonsin.

Utbildningen är nämligen nyckeln till Sveriges framtid. Därför prioriterar vi just kunskap, fler skickliga lärare och ökad trygghet i svenska klassrum. Detta är tre hörnstenar för att återupprätta den svenska skolan.

Fru talman! Den senaste Pisaundersökningen visar på det största kunskapstappet i den svenska skolan någonsin. Samtidigt som den senaste Timssmätningen glädjande nog visar att vi har lyft oss i matematik visar Pisa att nästan var fjärde 15-åring inte kan läsa ordentligt. Skillnaderna mellan dem som presterar bäst och dem som presterar sämst ökar, och andelen lågpresterande lever är dubbelt så hög bland de elever som är andra generationens invandrare. Det är ett svek mot de här eleverna och ett misslyckande för den svenska skolan.

Alla elever ska få möjlighet att lyckas. Vi behöver ha, och ska ha, höga förväntningar på alla elever, och genom strukturerad undervisning som vilar på evidens och hårt arbete är det möjligt.

Att alla elever kan läsa och förstå vad de läser är grunden för att kunna lyckas i skolan, för att kunna tillgodogöra sig kunskap i alla olika ämnen i

skolan och för att kunna förbereda sig för kommande studier och ett framtida yrkesliv. Det är också grundläggande för att kunna fungera som en demokratisk medborgare och att ta plats och vara delaktig i ett demokratiskt samhälle. Läsning är en fantastisk möjlighet att upptäcka nya världar och att förstå sin omvärld.

Därför är detta en av regeringens absolut viktigaste prioriteringar inom skolan. Som några kollegor här tidigare har nämnt gör vi nu som ett led i detta grundskolan tioårig så att fler elever får möjlighet att tidigare lära sig att både läsa och räkna. Från och med höstterminen 2028 blir grundskolan tioårig, och då är det lärare med utbildning i bland annat phonics som ska lära eleverna att läsa.

Det är viktigt att vi politiker inte går in och detaljstyr vad som händer i klassrummet. Vad vi säger är att undervisningen ska vila på evidens och beprövad erfarenhet. När det gäller bland annat metoder för läsinläring är det helt solklart tydligt att phonics är den metod som det finns stor forskningsevidens för, och därför är vi nu så glada att den lärarutbildningen så tydligt pekar ut att det är den här metoden som ska användas. Så skapar vi bäst möjligheter för alla elever att lyckas i skolan.

Det finns gott om forskning som visar behovet av tidiga insatser i skolan. Genom att skifta fokus och stötta fler redan i förskolan och på lågstadiet kan fler elever få möjlighet att lyckas. Därför är detta en av regeringens viktiga satsningar i denna budget. Vi satsar nästan 1 miljard, nämligen 900 miljoner, på att stärka just förskolan, för att höja kvaliteten i förskolan och få mindre barngrupper. Det är viktigt för att alla elever ska vara rustade innan de sedan börjar skolan.

Arbetet för svenska elever stannar inte där, utan det följer med genom hela skolgången. Därför är jag glad att vi tidigare i höstas antog en proposition om bemannade skolbibliotek. Det är ett led i detta arbete, och det gäller redan från sommaren 2025. I denna budget beslutas om medel och riktade statsbidrag för ytterligare en halv miljon läroböcker redan nästa år i den svenska skolan. Det är konkreta reformer som gör skillnad i svenska klassrum.

Fru talman! Skickliga lärare är den enskilt viktigaste faktorn för att elever ska lyckas i skolan. Forskning från Stanforduniversitetet visar att en skicklig lärare kan tillföra motsvarande ett helt års lärande jämfört med lärare som skapar minst värde i klassrummet. Ett helt extra år! Det gör stor skillnad vem som undervisar i klassrummet. Satsningar på fler skickliga lärare i alla klassrum är därför centralt för att vi ska höja kunskapsresultaten i den svenska skolan och för att alla elever ska få möjlighet att lyckas. Därför är det glädjande att regeringen nyligen tog emot en utredning om en helt ny lärarutbildning i Sverige med ett större fokus på ämnets kärna, det som läraren ska undervisa i, och även på praktik. Hur undervisar jag bäst? Det ska vara fokus i den yrkesutbildning som lärarutbildningen faktiskt är.

Vi återupprättar läraryrkets status, bland annat genom färre papper, mindre dokumentation och att frigöra tid så att fler lärare ska kunna ägna sig åt det som är läraryrkets kärna, nämligen att förbereda och bedriva undervisning. Mötet med elever är det centrala.

I årets budget tillförs medel motsvarande 1 900 fler speciallärare i den svenska skolan. Det är ett exempel. Dessutom görs en riktad satsning på

språkträning för anställda inom förskolan. Reform för reform lyfter vi nu upp den svenska skolan – och kunskapsresultaten i densamma.

Fru talman! Förra veckan besökte jag och min kollega Oliver Rosengren Hitachigymnasiet i Västerås. Skolan har flera gånger vunnit utmärkelsen Årets UF-företag. Det var påtagligt hur en entreprenörsanda prägade hela skolan. Skolan ligger i anslutning till både ABB och Hitachi, och det är tydligt hur man jobbar med kompetensförsörjning genom hela skolan.

Det var otroligt inspirerande att få träffa elever och lärare på teknikprogrammet och på deras spetsprogram. De uppvisade ett stort engagemang, ämnesskicklighet och en förmåga att förmedla sina kunskaper. Därför är jag extra stolt över att vi nu har permanentat den satsning på spetsutbildning som den tidigare borgerliga regeringen införde på försök men som nu blir permanent, så att fler elever får möjlighet att läsa och uppnå sin fulla potential.

Nästan alla spets eleverna på skolan i Västerås läste också högskolekurser redan på gymnasiet vid sidan av sina ordinarie studier. Dennis, Elvira och alla de andra eleverna visade verkligen hur fantastisk svensk skola kan vara när den är som bäst.

Fru talman! I många svenska klassrum bedrivs undervisning i absolut världsklass. Det har vi all anledning att vara stolta över. Men vi har också stora problem inom den svenska skolan, och det är vårt ansvar att råda bot på dem.

Alla elever får i dag inte samma möjlighet att lyckas. Därför genomför nu den moderatledda regeringen reformer för att återupprätta kunskapskolan, reformer för ökad trygghet och studiero och för att återupprätta läraryrkets status så att vi får fler som vill ha kanske Sveriges absolut viktigaste jobb, nämligen att vara lärare. Budgeten som vi debatterar i dag är ett viktigt steg i riktning mot just detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 141 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag har i tidigare replikskifte kritiserat regeringen och Sverigedemokraterna för att de inte vill sätta in stöd tidigt genom att stötta vårt förslag om en extra pedagog i varje klass i årskurs 1. I stället väljer man att sänka skatten för dem som tjänar mest.

I det här inlägget tänkte jag fråga om hur de resurser som läggs på skolan används.

Trots att regeringen har erkänt att dagens system för ersättning till friskolor innebär att friskolorna får för mycket betalt i förhållande till vilket ansvar de har låter regeringen överkompensationen till friskolor fortsätta år efter år. Nästa år får friskolorna på det sättet 2,7 miljarder för mycket betalt bara på grundskoleområdet. Det är skandalöst, fru talman. Om propositionen om att stoppa överkompensationen som den socialdemokratiska regeringen lade fram 2022 hade gått igenom i Sveriges riksdag hade det inte sett ut så. Då hade inte skolkoncernerna kunnat växa och gå med sådana vinster som de gör nu, under SD-regeringen.

Fru talman! Det är helt orimligt att regeringen låter överkompensationen till friskoleägarna fortgå. Det är nu två år helt i onödan. Det räcker inte att hänvisa till att man utreder ett nytt ersättningssystem. Under tiden fort-

sätter miljarder till undervisning att rulla iväg till några få friskoleägare på ett helt omoraliskt sätt, vilket har bidragit till att just de personerna har kunnat sko sig på skattebetalarnas bekostnad.

Fru talman! Varför, Josefin Malmqvist, låter regeringen detta fortgå? Varför gynnar man just de personerna, de enskilda intressena, så mycket med skattebetalarnas pengar?

Anf. 142 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Regeringen genomför nu en stor omläggning av den svenska skolan. Vi gör upp med många av de försyndelser som regeringar i 30 års tid har blundat för. Det handlar om reformerade läroplaner som inte i tillräcklig utsträckning fokuserat på kunskap. Det handlar om att få bukt med den omfattning av glädjebetyg som vi ser i Sverige. Det handlar om att reformera lärarutbildningen så att den på ett ändamålsenligt sätt rustar våra elever att på bästa sätt lära inför framtiden.

På område efter område genomför vi nu reformer som, med handen på hjärtat, hade behövt genomföras för många år sedan i Sverige. Men tidigare regeringar blundade, däribland den regering som Åsa Westlunds partivänner ledde i åtta år. Det gör vi någonting åt.

Precis som Åsa Westlund vet har vi i Sverige ett beredningskrav. Allt vi genomför behöver beredas, och det innebär att vi nu i raketfart genomför omfattande utredningar för att få beslutsunderlag som vi kan använda för att fatta beslut i kammaren. Jag lovade Åsa Westlund i ett tidigare replikskifte att göra detta, och jag kan återigen lova att vi kommer att göra det denna mandatperiod.

Anf. 143 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Tyvärr uppfattade jag inget svar på min fråga. Det hjälper inte att hänvisa till utredningar eller beredningskrav. Det finns ju ett färdigt förslag som gör att kommuner kan stoppa överkompensationen till fristående skolor i dag – egentligen redan för två år sedan.

Vilken dag som helst under den tid som Moderaterna har lett landet hade de kunnat lägga fram propositionen. Det hade stoppat 2,7 miljarder i överbetalning till några få personer som driver just privata skolor i Sverige.

Det är ett ansvarslost förhållande till skattebetalarnas pengar, och jag möter många som tror att det här beror på att det finns tydliga personkopplingar mellan den moderata regeringens företrädare och personerna som gynnas av politiken. Jag hoppas att det inte är sant. Men eftersom Josefin Malmqvist inte kan redogöra för varför man inte lägger fram propositionen och stoppar miljarderna i överbetalning till de fristående skolorna, vad ska man tro?

Är läget så allvarligt att regeringen påverkas av vilka man har vänskapsband till? Det är nämligen just de personerna som gynnas av regeringens politik. Och det handlar inte om några småsummor; det är 2,7 miljarder bara på grundskoleområdet under nästa år. Det är pengar som hade kunnat gå – som skulle ha gått – till undervisning men i stället går till fristående skolägare för någonting de inte ens levererar i samhället.

Varför gör regeringen ingenting för att stoppa detta? Varför har det redan fått pågå i två år, fru talman?

(Applåder)

Anf. 144 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! I den här politiska debatten är det tydligt att det finns stora ideologiska skillnader. Vi och regeringen tror på elevernas, föräldrarnas och lärarnas möjlighet att själva välja skola och arbetsplats. Vi tror på möjligheten att välja var man tror att man får bäst förutsättningar för att lära sig för framtiden. Socialdemokraterna vill däremot bestämma var eleverna ska gå någonstans och vilka skolor som ska finnas och inte.

Nu har vi haft en friskolereform i Sverige i 30 år, och faktum är att den har ett väldigt starkt stöd bland föräldrar, elever och lärare runt om i Sverige. Den är viktig att värna. Här finns en stor ideologisk skillnad: Vi värnar friskolereformen. Vi ser att det har funnits brister som vi nu behöver hugga tag i, och det gör vi. Vi har en stor utredning som tittar på spelreglerna för friskolor när det gäller ägande och reglering av det. Vi har en utredning som tittar just på skolpengen och hur den ska beräknas på ett rättvist sätt – och på ett likartat sätt.

Här finns också en viktig skillnad: Det handlar inte om att alla ska göra exakt likadant. Som nämndes tidigare i debatten är det nämligen skillnad mellan Skellefteå och Malmö. Så bör det också vara, men vi behöver skapa gemensamma förutsättningar så att elever kan lyckas i hela Sverige. Det är grunden för regeringens politik, och vi kommer att återkomma till kamraren med beslutsunderlag om det under den här mandatperioden.
(Applåder)

Anf. 145 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Josefin Malmqvist för ett på många sätt bra anförande.

Man kan väl säga att det har varit mycket prat. Det pratas om att regeringen jobbar i raketfart på vissa områden, men man kan väl säga att det enda som just nu går i raketfart är arbetslösheten – och den går tyvärr uppåt.

Det började med att vi fick höra att det här är den största forskningspropositionen någonsin. Jag har mejlat underlaget från riksdagens utredningstjänst, som visar att det är den fjärde största på 20 år. Det är ändå en viss skillnad, och jag tycker att det vore bra om vi kunde bygga de här diskussionerna på fakta. Det kan ledamoten alltså läsa, nu när vi pratar läskris etcetera.

Det jag uppskattar med Moderaternas syn på skolan är bland annat det här med att vi måste ha höga förväntningar etcetera. Det håller jag verkligen med om. Men något som i dagsläget saknas för att koppla på de höga förväntningarna i svensk skola är rimliga och väl underbyggda krav. Vi har nämligen ett betygssystem i dag som är helt vansinnigt, för att säga som det är. Det ställs helt orimliga krav för att ens bli godkänd i svensk skola. Kraven bygger inte på någon typ av vetenskapligt underlag och innebär att jättemånga elever slås ut helt i onödan och hamnar i utanförskap, vilket ökar arbetslösheten, kriminaliteten etcetera.

Vi har inte fått en utredning serverad än, men från utredaren har vi fått rätt mycket i diverse artiklar som indikerar vart man är på väg. Medan Liberalerna har varit väldigt tydliga med hur de ser på exempelvis betyget F saknar jag lite grann ett svar från Moderaterna på det området. Kan vi förvänta oss att den hårda godkäntgränsen för att gå vidare försvinner, eller kan vi inte förvänta oss det? Utredaren är väldigt tydlig med vad han anser.

Anf. 146 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Paarup-Petersen för en viktig fråga.

Jag instämmer i stora delar i den problembeskrivning som målas upp. Att vi i dag har närmare 20 000 elever som går ut grundskolan utan möjlighet att söka sig vidare är ett misslyckande. Det är ett misslyckande för att vi inte skapar vägar för dessa elever att söka sig vidare på, men det är också ett misslyckande att de har gått igenom en nioårig grundskola och inte har tillräckliga kunskaper för att kunna läsa vidare.

Därför är frågan ganska komplex. Vi måste först och främst genomföra reformer för att säkerställa att fler får rätt och relevanta kunskaper med sig från grundskolan. Att enkom ta bort antagningskraven för gymnasiet kommer inte att göra att eleverna lär sig mer. Jag tror snarare att vi behöver fundera på hur vi skapar fler vägar framåt.

Som Paarup-Petersen var inne på genomför vi nu egentligen två stora utredningar. Den ena är den betygsutredning som ledamoten hänvisade till här tidigare och som kommer med sitt betänkande i februari. Det kommer att vara en viktig pusselbit i arbetet med att få bukt med de glädjebetyg vi ser i den svenska skolan i dag. Den utredningen har också i uppdrag att titta på vilka krav vi bör ställa för vilka kurser på gymnasiet. Det kanske är så att kraven ska se lite annorlunda ut.

I utredningen finns det fortfarande en gräns för samhällets godtagbara kunskaper, så att säga. Oavsett vad man kallar den gränsen finns det en gräns. Men det egentligen mest relevanta i detta är att fundera på hur fler elever får med sig relevanta kunskaper från grundskolan och hur vi säkerställer att det finns olika vägar framåt för eleverna.

Den andra utredning jag vill nämna och som kanske är den absolut viktigaste i det här sammanhanget är den som nu presenterar ett förslag om yrkesskola. Det skulle vara ett tredje spår på gymnasiet som riktade sig till de elever som kanske är mer studietrötta, och det spåret skulle kanske inte innehålla lika mycket teori. Vi tror att det kan vara en viktig väg för att många av de här eleverna ska kunna läsa vidare.

(Applåder)

Anf. 147 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Josefin Malmqvist så mycket för svaret.

Jag tror att vi är helt överens. Det handlar såklart inte bara om att sänka kraven – vi måste ju se till att alla elever lär sig så mycket de bara kan – men vi måste fortfarande ställa rimliga krav, och i dagsläget gör vi inte det. Jag tror att alla forskare har varit otroligt tydliga med att dagens krav i betygssystemet inte är rimliga. Det handlar alltså även om vilka krav vi ställer i förhållande till vilken kunskap man faktiskt kan förvänta sig.

Sedan är det, som ledamoten säger, jätteviktigt att även utredningen om en yrkesskola tas vidare, så att det kommer nya vägar. Men även om en yrkesskola skulle etableras inom fyra fem år kommer det att vara 60 000–100 000 elever som inte får en väg framåt, och därför hoppas jag att vi åtminstone kan komma överens om att göra någonting temporärt, såsom Centerpartiet har föreslagit. Det handlar om att faktiskt få ut de här eleverna i verkligheten och se till att de kan få ett jobb. I dagsläget är det nämligen fullständigt stopp, och jag vill hellre att de får ett jobb.

Ska vi sedan säkra att det blir bra och att vi får ett skolsystem där fler klarar sig bra måste vi också säkra att pengarna går dit de faktiskt behöver gå. Där finns det en annan fråga som också är kopplad till utredningar som är på gång och där det är lite oklart hur man från regeringens sida kommer att landa. Det handlar om offentlighetsprincipen. Även där har Liberalerna, som i regeringen ansvarar för skolområdet, varit tydliga, men jag vet fortfarande inte riktigt var Moderaterna står.

Det är en utmaning att skolministern och utbildningsministern gång på gång är ute och låtsas som att regeringen har en ståndpunkt trots att vi inte riktigt vet var det största regeringspartiet står. Det tycker jag är en lite svår bild för väljarna att förhålla sig till – liksom för oss andra.

Anf. 148 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Det finns ingen tvekan om var det största regeringspartiet står, och jag torgför gärna våra uppfattningar i olika sakfrågor. Men innan utredningar har presenterats är de ofta ganska svåra att kommentera, det vill säga innan vi har sett hela utredningsunderlaget. Ledamoten kan dock vara trygg med att Moderaterna och resten av regeringen i sinom tid kommer att vara tydliga med var vi står gällande samtliga utredningar; det är bara svårt att föregripa utredningarna innan vi har läst deras förslag.

För att knyta an till den första delen av ledamotens fråga: Det stämmer. Det räcker inte att göra om ett betygssystem, utan vi behöver göra om den svenska skolan – och mycket med den – i grunden. Vi behöver börja med att reformera läroplanerna för att säkerställa att vi ställer rimliga krav som är anpassade efter barns kognitiva utveckling. Jag håller helt med ledamoten om att många elever i dag drabbas av orimliga förväntningar som är otydligt formulerade, vilket vi vet bidrar till stress och psykisk ohälsa hos många unga.

Dessutom har vi ett otydligt betygssystem som på inga sätt i dag är ankrat. I stället sätter läraren själv betyg, vilket gör att de är väldigt svåra att jämföra mellan olika klasser och mellan olika skolor – för att inte säga mellan olika delar av landet. Så kan vi inte ha det.

Nu tar vi fram nya läroplaner och ett nytt betygssystem, och vi tar fram fler vägar så att fler elever ska kunna lyckas. Också de som är skoltrötta och inte orkar läsa vidare ska få möjlighet att känna att de kan bidra i vårt Sverige.

(Applåder)

Anf. 149 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Utöver att tacka talmannen vill jag tacka alla lärare, rektorer och andra typer av personal som finns i Sveriges skolor för att de faktiskt får detta att hänga ihop. Det är inte alltid vi politiker gör livet lättare för er. Det är nog syftet för oss alla, men det är inte alltid vi lyckas.

Alla vi som är här vill såklart skapa en bättre skola, och någonstans måste man börja med att fråga vad syftet med skolan egentligen är. Vad är syftet med svensk skola? Jo, det är såklart att säkra att de elever som går där får en massa kunskaper, att de får förutsättningar för att ta sig an livet, att de kan bygga sin egen väg framåt och att de får faktakunskaper. De ska också få lära sig att analysera världen – hur den ser ut, vad olika saker innebär och hur de ska få ett jobb i framtiden etcetera. Det är oerhört väsentligt, och det är mycket fokus på detta just nu.

Det finns dock andra syften med svensk skola, till exempel att skapa demokratiska medborgare. Det får vi inte glömma bort. Vi vill ju ha ett demokratiskt samhälle där den enskilda människan kan ta för sig, ställa frågor och vara motvalls – som de flesta av oss som just nu sitter i salen har en förmåga att vara ibland. Vi måste ha medborgare som vågar ifrågasätta det som alla säger just nu och tar en väg framåt som leder till något bättre i morgon än det vi har i dag. Den delen pratas det ibland lite för lite om.

När man tittar på svensk skola utifrån det vi politiker jobbar med är tanken med skolan också att vi ska ta hand om de barn som är där. Vi tvingar i slutändan in barnen i skolan, eftersom vi har skolplikt i Sverige. Om alla barn har ansvar för att vara i skolan har vi som tillhör vuxenvärlden ansvar för att ta hand om dem medan de är där och se till att de mår bra. Det är också någonting det i dagsläget kanske pratas för lite om, för vi har otroligt många barn, eller elever, som inte mår bra i svensk skola. Det är faktiskt också vårt ansvar att förbättra detta.

Levererar då svensk skola? Ja, det gör den faktiskt. På jättemånga sätt och vis levererar svensk skola väldigt bra – och generellt sett allt bättre. De senaste åren har skolresultaten generellt sett blivit bättre och bättre. Så är det faktiskt.

Jag har stor respekt för personalen i skolan, som lyckas med detta samtidigt som vi har tagit in en stor mängd elever som inte kan svenska när de börjar skolan. Samtidigt som man har tagit hand om detta – som är en stor utmaning – har man lyckats höja resultaten de senaste åren. Det är faktiskt imponerande.

Man har i alla fall höjt resultaten för dem som redan kan svenska. Sedan har vi en stor grupp som inte har det svenska språket med sig hemifrån, och dem lyckas vi inte särskilt bra med. Detta betyder att svensk skola också gång på gång slår rekord i utslagning. Det är en jätteutmaning.

Vi har många elever som klarar sig bra, och det är underbart. Det är dock också en stor utmaning att vi i dagsläget har jättemånga elever, 20 000 elever varje år, som inte klarar skolan. Den utslagningen kan vi inte leva med. Vi kan inte acceptera att det är så otroligt många elever som får sämre förutsättningar än de borde ha. Det är 20 000 elever som kommer ut i arbetslöshet. De blir erbjudna att fortsätta i tre år till med det de inte lyckats med de senaste tio åren, varpå de också misslyckas. Efter det har vi ingenting att erbjuda dem. Detta ser vi gång på gång, och det är det kanske största misslyckandet i svensk skola.

Vi har faktiskt ansvar för att göra det bättre för dessa ungdomar. Vad behöver vi då göra? Vi behöver ge bättre stöttning. Det är fler som har nämnt detta här från talarstolen. Vi behöver ha koll på frånvägen, och vi behöver komma in i början av dessa elevers skolgång och ta hand om de bristande kunskaperna i svenska språket. Det är nämligen grunden för att kunna ta sig an alla de andra ämnena.

Fru talman! Vi behöver också ge stöd tidigare, för i dagsläget är det ofta så att vi ger stödet i slutet av skoltiden fast vi vet att det finns problem. Då kan vi göra stora insatser som de kanske får lite glädje av. Det är jättefint, men de får ju inte de kunskaper de hade kunnat ta till sig om de hade fått stödet från början. Det är ett svek. Detta måste vi kunna göra bättre.

Sedan har vi ett skolsystem som har några väldigt stora basala svagheter. En av dem gäller betygssystemet. Vi har faktiskt ett vansinnigt be-

tygssystem. Jag tror att skolutredaren använde ungefär samma ord som jag brukar använda. Alla mina ord bör inte uttalas i talarstolen, fru talman, men han kallade det vedervärdigt. Det är ett väldigt rimligt ord för det betygssystem vi har i dag, som helt i onödan, år efter år, pekar ut elever som inte goda nog. Varje år genom hela deras skoltid får de veta att de är underkända och inget annat. Deras insatser räknas inte, eftersom de ligger under någon typ av imaginär gräns som vi har satt upp i riksdagen. Det är vedervärdigt!

Det är verkligen inte borgerlig politik att säga att din insats bara räknas om de i riksdagen tycker att den ska räknas och om du når upp till det som de i riksdagen har hittat på. Det är inte borgerlig politik, men flera av partierna här inne – bland annat de som sitter i regeringen – tycker tydligen att det är ett rimligt system, för de vägrar att säga att de vill ha bort det. Det tycker jag är väldigt sorgligt.

Vi har fortfarande en jättestor snedvriden konkurrens. Återigen vill jag säga – apropå att vi har en borgerlig regering – att man vill ha en bra konkurrens om man är borgerlig. Man gillar konkurrens, och det gör jag också – men jag vill ha ärlig och redig konkurrens där man faktiskt konkurrerar på lika villkor. I dagsläget är det dock så att det lättaste sättet att tjäna pengar i svensk skola är att spara in på behöriga lärare. Du får betalt för någon annans kostnader, men du slipper betala för det som faktiskt gör skillnad. Det är inte ett rimligt system.

Detta innebär också att pengarna inte alltid går till de elever som har de största behoven. Då kommer vi inte heller i fortsättningen att lyckas med de elever som behöver mer stöd. Det här har satts i system, och det kommer att fortsätta att vara så tills vi ändrar reglerna. De som sitter i regeringen måste faktiskt börja vakna till.

Fru talman! När det gäller lärarnas förutsättningar är deras utbildning absolut en del i det. Vi har för många lärare som – enligt lärarna själva – inte vet hur man ska lära ut saker i klassrummet. Det är en utmaning.

Vi har också en situation just nu där vi ser att både kommunpolitiker och regeringens främsta företrädare på utbildningsområdet gång på gång vill lägga sig i vad som händer inne i klassrummen. Men det är inte vi politiker som ska avgöra hur man ska undervisa! Det är professionen, alltså lärare, rektorer och forskning, som ska göra det – inte vi. Jag vet inte hur det är med er – ni kanske är fantastiska – men jag har i alla fall ingen aning om hur man ger bra undervisning inne i ett klassrum. Vi ska se till att det finns rimliga regler och att det finns förutsättningar för att forskning och profession ska kunna avgöra hur man utför uppdraget. Vi ska säga vad man ska uppnå, inte hur man ska uppnå det. Det är otroligt mycket från regeringen som går in i klassrummet och pekar, och det är ett problem.

Här kan vi prata om evidens. Jag hade ett utmärkt replikskifte med Josefin Malmqvist nyligen om att man inte ska dra slutsatser av utredningar i förskott. Vi kan konstatera att det finns vissa partier i riksdagen, och partier som ger regeringen sitt stöd, som på vissa områden går väldigt långt före utredningar. Det gäller bland annat modersmål, där man har slagit fast vad konsekvensen och konklusionen ska vara innan utredningen ens tillsatts. Detta är en utmaning om vi ska ha ett evidensbaserat skolsystem.

Jag har ingenting emot att man ställer frågor och undersöker om något funkar och om det är bra eller inte, men det är en utmaning – om vi ska ha

en evidensbaserad skola – när man har konklusionen klar för sig innan utredningen ens är igång.

Regeringen har satt igång många utredningar; det har vi konstaterat här. Många av dem har varit uppe för debatt. Det har också sagts att vi har jättemånga tunga utredningar. Men än så länge är det ganska lätta satsningar från regeringen. Det är tunga utredningar och lätta satsningar. Detta betyder att svensk skola just nu står och väntar. Svensk skola behöver resurser nu, inte någon gång i framtiden.

Någon gång måste regeringen och deras stödpartier faktiskt ta ansvar. Man kan inte bara säga ”i framtiden”, ”det är kommunerna” och ”det var de som var där förr”. Nu är det faktiskt ni. Det är ni som har ansvaret just nu, och regeringen måste ta det ansvaret nu. Det betyder att det inte är sossarnas, Centerpartiets eller framtida regeringars fel när man inte satsar på svensk skola nu. Det är ert ansvar, och just nu satsar regeringen inte på svensk skola. Ni gör inte det, men det är ert ansvar.

Centerpartiet satsar 18 miljoner i sektorsbidrag så att skolorna faktiskt kan lägga pengarna där de behövs i stället för att man från riksdagen hittar på att man ska inrätta akutskolor i alla 290 svenska kommuner. Det är hittepå. De behövs inte där ute. Vissa behöver dem, och de får jättegärna använda dem. Det kan vara jättebra, men alla har inte behov av det. Då innebär det bara att det är jättemånga som skulle ha kunnat göra insatser mot de farligaste och stökigaste eleverna men inte kan göra det nu. De får inga pengar, för de valde inte Liberalernas idé. De hade faktiskt behov av någonting annat, men då får de inga pengar. Så styr man inte skolan på ett bra sätt.

Fru talman! Det har varit mycket diskussion om statligt huvudmannaskap i dag, som vanligt när vi har skoldebatter. Om man vill ha bara ett huvudmannaskap, vill man då ta bort alla de fristående skolorna? Vi har fortfarande inte något tydligt svar på det. Nej, sägs det från bänken här inne. Det är bra att veta, för då har vi 700 huvudmän kvar. Man pratar om att det är ett problem att det finns 290 huvudmän, men vi har 700 huvudmän kvar om vi inte ska ta bort de fristående skolorna. Det är verkligheten.

Om man bara tar bort de kommunala skolorna innebär det statliga huvudmannaskapet enbart att vi har en statlig skola och en massa fristående skolor kvar, om man nu inte kräver att även de fristående ska bli ett monopol. Det hoppas jag inte, men det blir väl nästa steg.

Skolresultaten förbättras just nu, och vi måste komma ihåg att detta sker medan vi har kommunala skolor och en massa fristående skolor. De som gått ut skolan de senaste åren läser bättre än dem som gick i skolan på 60-talet eller 70-talet. Detta gäller dem som är födda i Sverige, och då inkluderas andra generationens invandrare. De som är födda i Sverige, inklusive andra generationens invandrare, läser alltså bättre än man gjorde i skolan på 60-talet eller 70-talet. Detta är värt att ta med sig. Det går framåt på jättemånga områden.

Låt oss vara glada för det som är bra i svensk skola. Låt oss samarbeta bättre än vi gör i dag för att göra det ännu bättre och för att ta hand om den utslagning som är svensk skolas absolut största problem. Låt oss göra det tillsammans – det är faktiskt dags att samarbeta lite mer än vi gör i dagsläget.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 150 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Om skolan ska vara en plats för lärande måste det också vara en miljö där eleverna mår bra. Tyvärr ser vi en oroande utveckling där psykisk ohälsa blir allt vanligare bland våra unga. Detta är inte bara ett hot mot deras framtid utan också ett hot mot Sverige som kunskapsnation. Psykisk hälsa är nämligen en helt avgörande faktor för skolprestationer. Det är omöjligt att förvänta sig att en elev vars tankar kretsar kring huruvida den vill fortsätta leva ska kunna lösa ekvationer eller förstå matematikens språk.

Regeringen har en omfattande agenda för psykisk hälsa som går hela vägen från förebyggande och främjande insatser till stora satsningar på specialiserad vård. Ingen tidigare regering har haft en så hög ambitionsnivå som den nuvarande regeringen på detta område.

I kampen mot psykisk ohälsa utgör skolan en strategisk frontlinje. Ju tidigare vi fångar upp problemen, desto mindre är risken att de biter sig kvar och följer med upp i vuxenlivet. Kristdemokraterna anser att Sverige behöver en elevhälsogaranti som innebär att varje elev kan komma i kontakt med elevhälsan inom rimlig tid. Vi anser också att alla elever behöver erbjudas rutinmässiga samtal med skolans kurator. Dessutom borde regionerna få ett samlat uppdrag för elevhälsan och hela barn- och ungdomshälsovården, så att ingen elev faller mellan stolarna i överlämningen mellan elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri.

Även undervisningen i psykisk hälsa bör stärkas i skolan. Flera andra länder har i dag systematisk undervisning i psykisk hälsa, men Sverige saknar en sådan strategi. I länder som Finland, Danmark, Norge och Australien får eleverna undervisning i hur man hanterar känslor som oro, motivation, konflikter och stress. I Sverige har vi haft fysisk hälsa på schemat sedan mitten av 1800-talet. Nu är det rimligt att också den psykiska hälsan tar större plats i undervisningen.

Fru talman! Vi behöver också se över delar av skolsystemet så att systemet i sig inte driver upp den psykiska ohälsan. Skolan ska motverka stress och ångest och inte vara en motor för detta, men i dag finns det tyvärr sådana tendenser. Kunskapskraven är ett exempel på det. I dag är kunskapskraven ganska vaga och kan tolkas lite olika av olika lärare, vilket gör det omöjligt för eleverna att veta vad de ska göra för att uppnå olika betygssteg. Detta matar naturligtvis en stress som lätt blir en övermäktig, och därför behöver kunskapskraven skrivas om. Eleverna behöver tydliga förväntningar på sig och minskat utrymme för egen tolkning.

Fru talman! Psykisk hälsa påverkas naturligtvis inte bara av skolsystemet utan formas också av skolmiljön. En av de största utmaningarna där är tyvärr mobbning. På tok för många barn bär inte bara en ryggsäck med sig till skolan, utan de bär också en klump av oro i magen som många gånger väger ännu tyngre. Mobbning gör att man hamnar efter i skolan men kan också skapa ärr för livet och leda till psykisk ohälsa som får de allra mest förödande konsekvenser framöver.

Mobilerna har gett mobbningen en helt ny spelplan och har gjort det lättare än någonsin för mobbare att nå sina offer dygnet runt. Sociala medier och digitala chattar gör mobbningen svårare att upptäcka även när den sker under skoltid. Detta ställer högre krav på både skolor och föräldrar att arbeta aktivt mot mobbning.

Därför tar regeringen nu fram åtgärder för att det ska synas i praktiken att det råder nolltolerans mot trakasserier och kränkningar i svensk skola. Det får inte bara vara fina ord, utan det ska vara åtgärder som gör skillnad på riktigt ute i skolorna.

Rektorns ansvar ska förtydligas. Alla skolor ska ha evidenssäkrade antimobbingsprogram. Det ska bli lättare att flytta mobbaren – och inte den utsatta eleven – från skolan. Alla föräldrar måste kunna känna sig trygga med att eleverna i skolan behandlas med respekt.

Fru talman! Mobiler och skärmar gör det inte bara enklare för mobbarna utan är också en av de största sömnförstörarna för våra unga. Vi har en sömnkris i Sverige – svenskar i alla åldrar, och i synnerhet ungdomar, sover för dåligt. Hälften av högstadieungdomarna sover för lite. En tredjedel av alla tjejer i gymnasiet sover mindre än sex timmar per natt när de borde sova åtta till nio timmar.

Bristande sömn är både en av orsakerna till den växande psykiska ohälsan och, naturligtvis, en utmaning när det gäller skolresultaten. När man sover dåligt blir det svårare att hantera vardagens stress och utmaningar. Fokus försämras i skolan. Livet känns tyngre – ibland rent av meningslöst.

Att barn och unga sover alldeles för lite beror ofta på att de sover med mobilen i sängen. De skrollar sig till sömns till slut men går sedan ändå upp och kollar notiser under natten. Algoritmernas makt och fear of missing out gör att man fyller hjärnan med oväsentligheter under sena kvällar och nätter och därmed missar den viktiga sömnen. Föräldrar måste hjälpa till att skapa förutsättningar för skolan att ge eleverna kunskap genom att hantera skärmarna hemma.

Även när det gäller att göra läxor i hemmet är skärmarna ett problem. Skärmarna konkurrerar om uppmärksamheten genom sin blotta närvaro. Även när du lyckas motstå frestelsen att ta upp mobilen distraherar själva tanken, som stjälar energi och koncentration. Dagens elever har i princip all världens underhållning inom en armlängds avstånd, och bara en av fem gör sina läxor utan digital distraktion. En utmaning i dagens skärmsamhälle är därför att få barnen att lyfta blicken och lära sig grunderna. Skolan måste vara en motkraft som står upp i kampen mot Tiktokhjärnan och dess krav på snabba kickar och underhållning, med fokus på att eleverna ska lära sig räkna och skriva och orka läsa längre texter utan genvägar eller snabba kickar – lite tråkigt tragglande, helt enkelt.

Därför ser regeringen nu till att alla elever från förskoleklass till årskurs 9 får en mobilfri skolgång. Mobilförbudet ska också gälla på raster och på fritis. Varje morgon kommer alla skolor i hela landet att samla in elevernas mobiler och ha dem i förvar under dagen.

Under lång tid har det rått en digitaliseringsiver i skolan. Allt digitalt har, i modernitetens namn, ansetts vara bra, men den tiden är förbi. Den digitala övertron i skolan har nått vägs ände – nu ska skolan tillbaka till grunderna.

Fru talman! Jag skulle också vilja lyfta fram föräldrarnas betydelse för barnens hälsa och skolgång.

Hur kompensatorisk vi än vill att skolan ska vara, hur mycket vi än försöker ställa saker till rätta och hur mycket vi än önskar att familjebakgrunden inte ska spela så stor roll för skolresultaten kommer familjen alltid att vara viktig. Familjens betydelse behöver därför erkännas av skolan, och föräldraansvaret behöver återupprättas.

För oss kristdemokrater är det viktigt att föräldrarna får stöd för att kunna ta sitt ansvar, att föräldrarna får verktyg för att kunna hjälpa sina barn att klara skolans krav och mer aktivt involveras i barnens lärande.

Föräldrarna måste bli skolans allierade och tala väl om dess betydelse i barnens liv och erkänna lärare och skolledare som en auktoritet. Skola och föräldrar behöver helt enkelt samarbeta och hjälpas åt för att våra barn ska få möjlighet att lära sig så mycket som möjligt i skolan.

Fru talman! Skolan är en del av ett större samhälle där alla behöver hjälpas åt för att barnen ska vara trygga, må bra, uppföra sig och också få möjlighet till kunskap för livet. Det är så vi vänder kunskapsresultaten, och det är så vi tryggar Sveriges framtid.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 151 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Mathias Bengtsson för ett utmärkt fokus på psykisk hälsa. Det är mycket bra. Vi är verkligen helt överens om att psykisk hälsa ska vara en del av undervisningen. Det har vi föreslagit rätt länge, så där hoppas jag att vi kan komma överens. Det finns andra partier som inte är helt överens med oss, men där kanske vi kan landa förr eller senare.

Som jag sa i mitt anförande har vi ett otroligt stort vuxenansvar för de elever som vi tar in i svensk skola, för de måste ju vara där. I slutändan tvingar vi dem om de inte vill vara där, och det är ingenting som man bör ta lätt på. Man kan konstatera att vi inte riktigt tar detta vuxenansvar.

Fru talman! Mathias Bengtsson hade med jättemånga bra delar, men det var en sak som jag saknade lite, om jag inte missade den. Mathias Bengtsson var inne på kursplanen men inte på själva betygssystemet.

Svensk forskning visar att det blivit en stark försämring av svenska elevers kunskaper efter genomförandet av läroplanen Lgr11, och vi ska lyssna på forskningen i denna kammare – särskilt i den här debatten. Hur ser Kristdemokraterna och Mathias Bengtsson på dagens betygssystem och dess konsekvenser i form av psykisk ohälsa i svensk skola? Ser ni någon koppling däremellan och att det därför är otroligt viktigt att vi kommer bort från dagens osunda delar i betygssystemet?

Anf. 152 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Niels Paarup-Petersen för frågan. Svaret är: Ja, jag ser problem med dagens betygssystem.

Det är främst två problem, som jag var inne på i mitt anförande. Det ena är kunskapskraven som är för otydliga. Det är klart att det driver ohälsa och stress när lärarna inte vet hur de ska bedöma. Det blir då ännu svårare för eleverna att veta vad som förväntas för olika betyg. Det är klart att det leder till stress och oro.

Det andra problemet är utslagningen i den svenska skolan. Uppemot 20 000 elever kommer inte vidare efter högstadiet så att de kan läsa ett gymnasieprogram.

Jag tror att man kan möta detta med olika åtgärder. En åtgärd som vi har varit inne på i den här debatten är en yrkesskola eller en lättare gymnasielinje för dem som inte når behörighet. Men jag är också öppen för att differentiera gymnasiebehörigheten till olika gymnasieprogram. Den som

läser ett nationellt naturvetenskapligt program kanske inte behöver ha samma gymnasiebehörighet som de som läser de praktiska programmen. Man skulle kunna laborera med det utifrån vad som krävs för att klara av de olika programmen.

Det som jag inte tror skulle bli bra är om man skulle ta bort gränsen helt och säga att vem som helst kan få komma in på vilket program som helst. Det tror jag skulle skapa sämre kvalitet på programmen. Jag tror också att det skulle leda till en risk för att elever kommer in på ett program som de sedan inte klarar av. Det blir då ett dubbelt misslyckande om de misslyckas både på högstadiet och i gymnasiet.

Jag tycker att utslagningen är ett problem och att man kan laborera med både yrkesskolan och en differentierad behörighet.

Anf. 153 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret, som ju är ganska glädjande. Men man ska inte vara helt nöjd.

Det är en sak som jag skulle vilja höra lite mer om. Några av oss är ju goda borgerliga i någon mån, och vi vill att de insatser som man gör som människa ska räknas och ligga till grund för vad livet sedan bjuder på. Man ska faktiskt kunna göra en insats och ta sig vidare. En av de mest basala grunderna i borgerligheten är att det är ens egen insats som ska avgöra vart man kommer i livet och att man också ska kunna belönas. Gör man något mer ska man också kunna belönas mer. Där tror jag att vi skiljer oss åt från vissa partier härinne.

I dagsläget räknas inte din insats över huvud taget. Det gör ingen skillnad om du inte kommer till skolan över huvud taget eller om du kommer varenda dag, gör allt du kan men ändå ligger precis under gränsen. Det är som att säga till eleverna: Låt bli att göra något! Om du vet att du inte kommer att nå upp till kraven kan du lika väl låta bli att göra något. Då kan du lika väl sitta i klassrummet och kasta suddgummi eller sitta och titta på mobilen, för din insats kommer inte att räknas. Den kommer inte att ge dig någonting.

Det är det system som vi har skapat – jag säger vi men menar generellt – och som i dagsläget måste ändras, är min uppfattning. Där vill jag jättegärna veta, också kopplat till psykisk ohälsa, om det är en bra sak att säga till eleverna att de bara ska ha betyget F vad de än gör. Det gör ju ingen skillnad vad de gör. Är det något som bygger starka människor som mår bra? Jag tror inte det. Därför vill jag gärna veta om Kristdemokraterna kommer att stödja att det även framgent, om vi nu ska ha en gräns, ska göras differentieringar så att din insats alltid räknas, oavsett om den ligger under eller över det som vi har hittat på är en godkänd nivå.

Anf. 154 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niels Paarup-Petersen för frågan.

När det gäller processen framåt har regeringen tillsatt en betygsutredning som kommer att lämna sitt förslag. Därefter blir det förhandlingar mellan regeringspartierna om hur man tar förslaget vidare och vad man gör med det.

Jag uppfattade att frågan var vad som kommer att vara Kristdemokraternas ingång i den typen av samtal och förhandlingar. Jag delar ledamotens uppfattning att det vore bra om de insatser som elever gör under det

som i dag är betyget E också skulle räknas in och att det skulle vara mer värt att anstränga sig även om man ligger under den gräns som är i dag.

Jag tror också att insatser i svensk skola i dag ofta sätts in lite för sent och att det finns en väldigt tydlig utslagning av dem som inte klarar dagens gymnasiebehörighet. Genom att laborera med och göra om betygssystemet skulle man kunna skapa ett system som styr mot tidigare insatser. Jag är öppen för att se över betygssystemet i den riktningen.

Jag uppfattar att jag är ganska överens med ledamoten i många av de här delarna.

(Applåder)

Anf. 155 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Mathias Bengtsson för de viktiga orden gällande mobbning och hur vi behöver prata om problemen och helt enkelt åtgärda dem.

Jag delar inte uppfattningen om allt men en del av det som sades gällande digitala verktyg eller mobiler. Det är långtifrån bara barn som drabbas av den här situationen. Jag tror också att vi vuxna behöver agera som förebilder, vilket jag själv tycker är väldigt svårt.

När det kommer till frågan om hur diskrimineringen som sådan tar sig uttryck är det oftast inte mobilerna i sig som utövar diskrimineringen eller själva mobbningen, utan det är personerna som använder dem som gör det. Även om vi skulle ta bort alla dessa mobiltelefoner skulle det fortfarande finnas strukturer som är diskriminerande där bakom. Människor blev ju faktiskt nekade arbeten och barn mobbade i skolan innan mobiltelefonerna fanns. Skillnaden nu är, som Mathias Bengtsson sa, att det här kan följa med en överallt och dygnet runt.

Därför skulle jag vilja veta vad Mathias Bengtsson tror att det sänder för signaler till skoleleverna att vi har ett parti, det största partiet i regeringsunderlaget, men också en regering där allt är fokuserat på att måla ut vissa typer av elever som problem. Man pratar konstant bara om att elever som kommer från vissa länder, som har en viss religiös tro och så vidare är problemet för samhället, för skolan, för allt. Vi får också rapporter om att den största orsaken till diskriminering i skolan är rasism. Hur går det ihop att man å ena sidan gör så här som regering när vi å andra sidan ser de här rapporterna?

Anf. 156 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Det vi har sett i skolan under lång tid är en mobbning som är helt oacceptabel. Under de senaste tio åren, alltså till huvuddelen under en annan regering än den som jag företräder, har mobbningen också ökat.

Det är uppenbart att det har varit för slapp i den svenska skolan. Rektorer har inte tagit det här på tillräckligt stort allvar. Skolorna i Sverige har inte haft tillräckligt evidenssäkrade antimobbningsprogram. De har inte satt in tillräckliga åtgärder mot mobbning. Det ändrar vi nu. Lärare som inte haft tillräckliga befogenheter får nu tillräckliga befogenheter för att stå upp mot den som kränker, för att stå upp mot mobbaren, och ställa sig på den utsattes sida.

Daniel Riazat frågar vad det sänder för signaler till eleverna. Det här sänder signalen till eleverna att vi står på den utsattes sida. Tiden då det var den mobbade som skulle byta skola i stället för mobbaren är förbi. Den

här regeringen ser till att rektorer, skolläda-re och lärare har de befogenheter som krävs, och alla elever kan känna sig trygga med att regeringen står på den utsattes sida mot mobbarna.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 157 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Tack, Mathias Bengtsson, för svaret!

Jag måste ändå säga att jag inte tycker att regeringen tar tag i den här frågan. Det är ganska svårt för regeringen att göra det. En av anledningarna är att det generellt är ett svårt ämne. En annan anledning är att delar av regeringen själva är med och bedriver den här typen av retorik, mobbningsretorik eller diskriminerande retorik, mot människor.

Vi kan inte stå här som vuxna personer och säga att vi vill lösa problemet med mobbning i skolan när det största partiet i regeringsunderlaget har en trollfabrik som mobbar människor på nätet. Vi kan inte stå här och säga att vi vill få bort mobbningen och att barnen nås mer av mobbningen på grund av digitala verktyg när vi ser hur denna bland annat rasistiska retorik förs som leder till att många elever känner otrygghet och osäkerhet och blir utsatta.

Läs Diskrimineringsombudsmannens rapport! Där säger man klart och tydligt att diskrimineringen har ökat väldigt mycket mot elever med funktionsnedsättning, som är ett av de största skälen till diskriminering. Det andra är utländsk bakgrund. I synnerhet drabbas elever som har afrikanskt ursprung eller är afrosvenskar.

Det här sker inte i ett vakuum, menar jag. Barn föds inte till att mobba andra eller utöva diskriminering mot andra. Barn lär sig också av vuxna. När vi har en regering och ett styrande parti vars företrädare går ut och säger saker som är helt oacceptabla, som Mathias Bengtsson aldrig skulle acceptera annars, vad sänder det för signal till eleverna?

Hur många kronor i regeringens budget, som vi pratar om just nu, lägger Mathias Bengtsson och regeringen på att motverka mobbning och diskriminering i skolan? Svaret är noll.

Anf. 158 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Svaret är 850 miljoner för trygghet och studiero. Det är speciallärare, det är mindre undervisningsgrupper och det är elevhälsa. Vi har 700 miljoner i kunskapsbidraget, också för att anställa mer personal så att vi kan minska grupperna, och inte minst höjd kvalitet i förskolan som hjälper de elever – ofta med utländsk bakgrund eller utländska föräldrar – som behöver lära sig språket att just lära sig språket.

Fru talman! Det har varit ett problem i svensk politik att vi haft en hög invandring till Sverige och till följd av det en integration som inte fungerat. Barn har växt upp i utanförskap och inte fått lära sig svenska språket. En av anledningarna till att politikerna inte tagit tag i det här problemet har varit att man varit rädd att bli utmålade som rasist. Det har funnits politiska motståndare som dragit rasistkortet på ett liknande sätt som Daniel Riazat gör i den här debatten.

Vilka drabbas allra värst av de här problemen? Vilka far illa av en sådan politisk retorik och en sådan politisk handlingsförklaring? Jo, det är barnen som växer upp i utanförskap och utsatthet och inte får den hjälp och det stöd som de behöver. Nu har vi en regering som hjälper de barnen

och ser till att de lär sig svenska, kommer in i samhället och får en chans att klara skolan. Det är att hjälpa barn. Det är inte rasism.
(Applåder)

Anf. 159 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för anförandet.

Jag blir lite nyfiken på att höra Mathias Bengtsson förklara vad regeringens ståndpunkt är på ett bredare plan när det gäller skolväsendets digitalisering.

Vi har ju haft en krokig väg här. Den tidigare digitaliseringsstrategin tog slut därför att den var tidssatt. Man skulle absolut ha en ny. Man var inte nöjd med det förslag som kom trots att en övervägande del av remissinstanserna var det – inte alla, såklart – men skulle ändå komma med en strategi för skolväsendets digitalisering därför att det var helt otänkbart att vara utan en. Nu vill man från regeringens sida inte längre ha någon övergripande plan för det här, utan man är nöjd med att ha gett Skolverket i uppdrag att titta på vägledning för att välja läromedel.

Om man oroar sig för hur digitaliseringen av samhället går till – för det handlar ju om samhället och inte bara skolan – vore det inte bra att ha en plan? Det är det jag efterlyser. Varför tar inte regeringen fram en strategi för det här?

En strategi handlar alltså inte endast om de didaktiska val som läraren ska göra i klassrummet på sina lektioner eller när läraren planerar sin undervisning tillsammans med sina kollegor. Det handlar om allt från hårdvara, informationssäkerhet och juridik till utbildning av huvudmän och lärare och beforskning av hela området. När kommer en strategi för det här?

Anf. 160 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Camilla Hansén för frågan!

Det är klart att det är bra att ha en digitaliseringsstrategi i en värld som blir alltmer digitaliserad. Problemet i skolan är att man har haft en digitaliseringstrend som varit att allt digitalt har ansetts vara bra, oavsett innehåll. Alla har velat vara moderna early adopters och tillämpa allt. Det har varit datorer, Ipadar och digitala läromedel. Konsekvensen av det har varit mer stök på lektionerna, mindre koncentration för eleverna och att det har gått att missbruka de här digitala verktygen till att göra andra saker.

Min poäng är att digitalisering måste ske med försiktighet. Man måste se till att alla lärare vet hur de digitala verktygen ska användas innan man implementerar dem och säkerställa att de inte kan missbrukas och leda till någonting annat.

Konsekvensen av den digitaliseringshysteri som jag vill påstå att vi haft i Sverige har varit att svensk skola har blivit sämre. Då måste vi vända det. Vi kan inte gasa i det här läget, utan vi måste bromsa och vända tillbaka och sedan ta det lugnt och försiktigt och bara digitalisera där det faktiskt hjälper.

Anf. 161 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Där det faktiskt hjälper skulle kunna vara när det gäller lärares administrativa arbetsbörda. Det här har regeringen inte någon plan för – man verkar inte tycka att digitaliseringen är en del av det.

Det handlar fortfarande inte om att vi någonsin har haft en strategi som haft som plan att vi ska ha någon form av hysteri, utan det handlar om att ge lärare underlag för att göra de didaktiska valen i vardagen.

Jag är ganska övertygad om att det inte finns någon lärare som valt bort böcker på grund av att man inte längre tror att böcker är en bra idé. Däremot har skolan varit underfinansierad, och man har fått söka efter billigast möjliga läromedel. Det finns såklart ingen pedagogisk poäng med att använda de senaste gratisapparna som kommit utan någon pedagogisk granskning av innehållet. Men det är där man riskerar att hamna när man inte har någon plan eller styrning i denna samhällsomvälvande period.

Det finns ändå en del som efterfrågar att man tar tag i samhällsutvecklingen. Jag tänker på AI-kommissionen, som verkligen understryker att alla behöver ha kunskap om vad det är för ett samhälle vi går in i. Det handlar nämligen inte om någon framtid som eleverna kanske ska stöta på någon gång senare, i sitt yrkesliv, utan det handlar om deras liv här och nu. Det handlar om deras förmåga att hantera digital information och om att förstå vad som är propaganda och desinformation. Det handlar om hur man betar sig i digitala sammanhang. Det är ingenting som pågår någon annanstans.

Jag blir bekymrad över att svenska elever hamnar efter när det gäller de här kompetenserna. Inom digital kompetens och informationshantering är likvärdigheten bristande. När kommer planen som Mathias Bengtsson verkar tycka är en bra idé?

Anf. 162 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Hansén, för den kompletterande frågan!

Det är klart att regeringen vill minska mängden administration för lärare och frigöra tid till det som lärarna utbildade sig till att göra, nämligen att undervisa. Att förskollärare, grundskollärare, gymnasielärare, rektorer och skolledare ska få minskad administration tycker jag är en självklarhet. Det är även något digitala verktyg kan hjälpa till med.

Jag har naturligtvis inte menat att någon haft något ont uppsåt när den som lärare rullat ut digitala läromedel eller som skolledare kastat in Ipador eller datorer i klassrummen. Jag tror inte att någon som har skrivit en digitaliseringsstrategi har velat göra skolan sämre, men det är ju det som har blivit resultatet. Min slutsats är att det inte får hända igen.

Fru talman! Om vi skulle gasa i den riktning som Camilla Hansén förespråkar ser jag en risk att det blir mer av samma. Det vill jag inte uppleva. Jag vill få bort stöket, distraktionsmomenten och missbruket. Därför tror jag att regeringens linje med fysiska läromedel, fler läseböcker och mobilförbud är en bra politik.

(Applåder)

Anf. 163 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Vid den här tiden på året tror många utskott att just de har riksdagens viktigaste budgetdebatt. Alla har vi ju viktiga debatter, men inget utskott har ett ansvarsområde som lägger grunden för vårt samhälles utveckling och framtid på samma sätt som utbildningsutskottet.

Att vara lärare är Sveriges viktigaste jobb. Det politiska ledarskapet på nationell nivå behöver riktas in på att ge förskollärare, grundskollärare, ämneslärare, högskolornas adjunkter och lektorer – faktiskt alla som job-

bar i svenskt utbildningsväsen och inom högre utbildning – riktigt bra förutsättningar. Det behöver man visa en tydlig vilja till när man har årets viktigaste debatt: budgetdebatten.

Nu har vi fastnat lite – det händer ibland – i vad olika partier tycker fungerar dåligt med svensk utbildning och forskning och hur man vill åtgärda problemen. Det finns en logik i det, men det gör också att det kan kännas rätt mörkt och som om vi inte är nöjda med någonting vi ser inom det här området. Jag törs inte göra mig till talesperson för alla i rummet, men jag är säker på att andra precis som jag ser fantastiska verksamheter när de gör besök på skolor runt om i landet.

Vi ska ha med oss att svensk skola på det stora hela är bra. Svensk forskning är bra. När jag träffar elevrörelsen och studentrörelsen får jag verkligen hopp om framtiden. Dessa personer har gått i svensk skola och fått de utbildningar som vi ju ganska ofta pratar om som någonting som inte håller måttet. När man undersöker vuxnas kunskaper – det handlar om stora undersökningar av svenskars kunskaper – står de sig väl i internationella jämförelser. Men det betyder inte på något sätt att det finns utrymme att vila eller luta sig tillbaka, för mönstret går igen när det gäller bristande likvärdighet.

Regeringen redovisar mål för skolan som vi känner igen. De handlar om att utveckla kunskaper och värden och om att förmedla och förankra respekt för mänskliga värden och de grundläggande demokratiska värderingar det svenska samhället vilar på. I den politiska inriktningen ser jag dock något annat som väcker frågor om vart regeringen är på väg.

Regeringen skriver om att återupprätta en svensk kunskapsskola och gå tillbaka till grunderna. För mig är det trots allt lite oklart vad man menar. Det gör att jag blir osäker på om jag har gått i den svenska kunskapsskolan eller i någon annan skola. Det står att man vill tillbaka till faktakunskaper och färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Jag ser dock inte det som något steg tillbaka utan som ett fokus som svenska regeringar har haft under ganska lång tid. Kunskap beskrivs sedan länge som något som kommer till uttryck på flera sätt: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Jag undrar hur långt tillbaka man vill gå och till vad.

Fru talman! Mitt bekymmer är att regeringen oroar sig för resultaten i de internationella undersökningarna som Pisa och Pirls men inte verkar reagera lika kraftfullt på det många andra ser: den bristande likvärdigheten. När det kommer undersökningar av de ungas digitala kompetens och färdigheter, alltså att hantera digital information, som ni ju vet att vi gör som samhällsmedborgare redan i unga år, är man inte lika bekymrad. Inte heller när det gäller den kompetensen är likvärdigheten tillräcklig.

Svenska ungdomar är omgivna av tekniska prylar. Det handlar inte om att ha tillgång till sådana utan om att man behöver undervisning av lärare även på det här kunskapsområdet.

Jag tycker att det är bra att regeringen lägger mer pengar på det vi kallar anslag 1:15. Det är ett anslag som den rödgröna regeringen införde för att motarbeta den bristande likvärdigheten i svensk skola och som nuvarande regering behåller och inte minst satsar på, även om det såklart är lite mindre än vad Miljöpartiet och en del andra oppositionspartier vill satsa. Förra året ändrades anslagets namn. Det hette Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, men förra året ströks ordet likvärdighet ur ansla-

gets namn. Det skulle enligt skolminister Lotta Edholm ses som något symboliskt, och inriktningen skulle inte ändras.

Som ni märkte i det tidigare replikskiftet kunde Fredrik Malm prata väldigt mycket om bristerna hos Miljöpartiet under den tid som stödet infördes. Det skulle vara ett stöd för både likvärdighet och kunskap.

Fru talman! Låt oss lämna historielectionen och fokusera på vad som händer nu. Sedan i september behöver man inte redovisa hur pengarna man använder stärker likvärdigheten. Nu när Fredrik Malm har hunnit googla kanske han kan ta replik på mig och svara på frågan vi inte fick svar på tidigare, nämligen varför Liberalerna släpper fokus på åtgärderna för att öka likvärdigheten. Vi ser ju uppenbarligen bristande likvärdighet som ett problem i svensk skola.

Miljöpartiet gör satsningar i budgetförslaget på statligt stöd för kunskap och likvärdighet. Vi vill också satsa på förskolan – bland annat minskade barngrupper och ökad likvärdighet – komvux, fritis, frukost i skolan och stärkt elevhälsa. Det är en del av allt det svensk skola behöver, men inte allt. Vad behöver då svensk skola? Det handlar inte om magi, utan det är sådant som finns inom räckhåll. Det som behövs för att kunskapsresultaten ska öka, för att arbetsmiljön för medarbetare och elever ska förbättras och för att skolan ska bli en arbetsplats som fler drömmer om att jobba på är att man gör de investeringar som krävs – och där är regeringen inte beredd att prioritera.

Fru talman! Jag behöver också i det här anförandet beröra Miljöpartiets budgetförslag vad gäller högre utbildning och forskning. Vid en snabb titt på anslagstabellerna är skillnaderna rätt tydliga. Det är huvudsakligen Miljöpartiet som ger lärosäten mer pengar för utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskarutbildning och forskning. Vi i Miljöpartiet visar att vi ser några av de hinder som lärosätena beskriver för oss och vidtar åtgärder som borde ha vidtagits långt tidigare.

Vi har inte kompenserat för långvariga neddragningar, men vi har ändå påbörjat en resa där vi tar bort det som kallas produktivitetsavdraget. Lärosätenas budgetar har under flera decennier osthylvats genom produktivitetsavdraget. En konsekvens är att svenska lärosäten ligger nära botten när man jämför undervisningstid med andra länder i Europa. Vi vill att studenterna även vid högre utbildning ska träffa skickliga lärare och forskare under sin utbildningstid. Vi tror att det gör skillnad.

Grunden för excellent forskning läggs inte i de vetenskapliga akademierna, som instiftats av gamla kungar. Den läggs i förskolan, grundskolan, gymnasiet och runt om på lärosäten i hela landet. Det är hela utbildningsvägen och hela forskarsamhället som lägger grunden för kommande Nobelpris.

Det här med att Liberalerna har styrt Utbildningsdepartementet i två år är intressant. Man skulle kunna tro att det skulle innebära stärkt akademisk frihet, fokus på bildning och forskning och att studenter får mer tid med skickliga lärare och forskare. Men det är inte det vi ser. Förra året gjordes dessutom en extra besparing på de statliga lärosätena, och produktivitetsavdraget är fortfarande kvar. Var är reformerna och pengarna som ska göra högre utbildning och forskning till en drivande kraft både i klimatomställningen, som vi som samhälle måste göra, och i ett socialt hållbart samhälle?

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Regeringen genomför nu utredningar som kommer från den tidigare regeringens tid. Det är bra. De bemannade skolbiblioteken och fokus på läromedel av hög kvalitet är sådant som jag ser fram emot att se i skolorna. Det kommer ett pärlband av utredningar till regeringen från olika utredningar under det här riksdagsåret. Vi får väl se i vilket skick förslagen kommer till riksdagen efter regeringens beredning.

Under Nobelveckan kom också regeringens forskningsproposition, som vi ska hantera här i kammaren efter jul. Precis som många andra tar jag mig an den bit för bit, men hittills förvånas jag över det ensidiga fokuset på excellens utan att bygga bredd och på ökad statlig styrning av forskning i kombination med ökad frånvaro av forskare i de beslutande rummen.

Fru talman! Miljöpartiet deltar inte i beslutet om statsbudgeten av det enkla skälet att vi i vår fullt ut finansierade budget lägger mer än 5 miljarder mer på utbildning och forskning än regeringen gör. Jag hänvisar därför till Miljöpartiets särskilda yttrande där vi prioriterar förskola, skola, högre utbildning och forskning i högre grad än regeringen gör.
(Applåder)

Anf. 164 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet UbU1.

Budgeten gällande högre utbildning har vad jag kan se inga dramatiska avvikelser jämfört med de tidigare budgetarna. Några viktiga anslagshöjningar är dock noterbara. En sådan är anslag 2:64 där forskningspropositionen nästkommande år får ett anslag på 377 miljoner kronor. Men det anslaget kommer att öka kraftigt kommande år och senare ända upp till 1 ½ miljard.

Regeringen har dragit in anslaget till så kallad utvecklingsforskning på 180 miljoner kronor. Det är för att stödja Ukraina, som vi vet befinner sig i krig. Vi stöder självfallet denna omprioritering med tanke på rådande säkerhetspolitiska läge.

Universitet och högskolor fick drygt 66 miljarder kronor 2024. Av det gick cirka 11 miljarder kronor till forskning. Noteras kan att Vetenskapsrådet får en höjning av anslaget kommande budgetår med mer än ½ miljard kronor. Det är väldigt mycket pengar.

Det ska sägas att högskolorna också har intäkter för forskning. Externa finansiärer lämnade nästan 30 miljarder kronor till lärosätena. Det är samarbetsprojekt det är fråga om.

Som vi har pratat om tidigare finns det en problematik när det gäller de gemensamma projekten. Men för till exempel försvarsforskningen är sådana samarbetsprojekt helt nödvändiga, och där bör samarbetet snarast ökas. För försvarsforskningen är det dessutom helt nödvändigt att FMV och FOI får instruktioner om att samarbeta betydligt smidigare. I dag är administrationen och regelverket alltför tungt och hämmande. Här bör regeringen agera kraftfullt framöver.

Myndighetskapitalet, som jag har pratat om tidigare, har faktiskt minskat. Jag tror att det är första gången på länge. Det är nu nere på 17,2 procent av högskolornas totala omsättning. Ett för stort myndighetskapital har beskrivits som problematiskt, bland annat av Riksrevisionen och flera andra.

Jag gissar att myndighetskapitalet fortfarande är alltför stort och bör komma ned ytterligare.

Något färre studenter har börjat på högskolan. Det är bra. Vi behöver fler som går yrkeshögskolan. Tyvärr kan vi också läsa att antalet personer som tog ut yrkesexamen 2023 minskade med cirka 1 000 personer. Det är inte alls bra. Jag antar att det är en postpandemieffekt.

Fru talman! Den 27 april 2016 tog jag i ett anförande i just denna kammarare upp att staten borde satsa på kärnkraftsforskning. Alla andra partier, alla på vänsterkanten och alla på högerkanten, sa då att det var omöjligt och att staten inte kan finansiera forskning på det sättet. Det skulle helt enkelt inte gå.

I sin regeringsförklaring detta år meddelade Ulf Kristersson att han tänker satsa på just forskning om kärnenergi. Grattis, Kristersson, du tänker göra det omöjliga! Det är en omöjlighet som jag dessutom föreslog redan 2016.

Fru talman! Sammantaget är det en bra, framåtlutande och framstegsinriktad budget gällande högskolorna och forskningen. Det är en budget som vi med glädje ställer oss bakom.

Fru talman! Som avslutning vill jag, utan glädje, tala lite om själva forskningsbegreppet. Min uppfattning är att vi alla håller på att erodera detta begrepp eftersom vi använder det i snöda partipolitiska intressen. Hur många i denna sal – ja, i dag också – har vi inte hört säga att forskningen visar något, och så lägger man fram den politik man alltid fört fram? Det är märkligt att forskningen alltid visar att det man av rent politiska skäl står för alltid backas upp av forskningen – oavsett parti och förslag, men oftast från vänster. Det är en minst sagt flexibel forskning, fru talman.

I själva verket är forskningen på många områden inte enig. Det gäller inte minst utbildningsforskning. Och även om forskningen är både verifierad och enig på ett område gäller denna forskning just de förutsättningar som forskningen gjorts på, inte alla andra förutsättningar som debattörerna vill ha det till. Tolkningen av forskningen är ett kapitel för sig. Hur lätt och frestande är det inte att ta ett forskningsresultat ur sitt sammanhang och använda det i eget syfte?

Forskningen säger dessutom helt olika saker över tid, fru talman. Låt mig ta ett litet exempel. Så sent som på 90-talet varnade forskarna för att en ny istid var i antågande och sa att vi alla måste anstränga oss för att släppa ut koldioxid, i ett tröstlöst försök att hindra den annalkande katastrofen. I dag har forskarna som bekant en lite annan ingång till den problematiken. Det kan vara nyttigt ibland att blicka tillbaka på vad forskare sagt tidigare, för att få lite perspektiv på dagsaktuella frågor. (Applåder)

Anf. 165 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Robert Stenkvist noterar inga dramatiska avvikelser i denna del av budgeten. Jag tänkte för den skull uppehålla mig vid några små detaljer och alltså inte de stora huggen. Som vi alla vet säger talesättet att djävulen sitter i detaljerna.

Robert Stenkvist! I budgetpropositionen *genomförs* inte en neddragning av bidraget till studentorganisering, utan den *aviserar*. Det handlar om ungefär en tredjedel av den totala summan. Bidraget infördes när alliansregeringen avskaffade kårobligatoriet för ett par decennier sedan.

Prot. 2024/25:51
16 december

Utbildning och
universitetsforskning

Åtgärden att minska stödet till studentorganisering faller ganska väl in i en sverigedemokratisk politik av att minska elevinflytandet, försämbra möjligheter för civilsamhällesorganisering och attackera fackförbund och folkbildning. Att kringskära möjligheterna till studentorganisering passar väl in i en politik där man ger sig på varje centrum där motstånd mot den egna politiken kan frodas.

Robert Stenkvist! Har jag rätt när jag antar att det är skälet till neddragningen? Eller varför aviserar regeringen att man ska dra ned finansieringen till studentorganisering med en tredjedel?
(Applåder)

Anf. 166 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Linus Sköld har helt fel. Denna neddragning är inget krav från Sverigedemokraterna. Därmed faller resten av resonemanget som ett korthus, det vill säga att Sverigedemokraterna skulle vara emot organisering av studenter och civilsamhälle. Men neddragningen i budgeten är inget krav från oss. Höjda ögonbryn? Så är det i alla fall.

Sverigedemokraterna har absolut ingenting emot att studenter organiserar sig. Jag har själv varit med i en kår. Inte heller är vi emot att civilsamhället har olika organisationer. Det man kan undra över är varför det alltid ska vara en massa pengar med i bilden. Det går ju att organisera sig utan statsbidrag. Man kan ha inflytande ändå. Det är ju inte proportionerligt till det statsbidrag man får. Det ska visst alltid vara pengar med i spelet! Men det behövs sannolikt pengar.

Jag känner inte till detta. Neddragningen är ingenting som vi i Sverigedemokraterna har diskuterat, och det är inget krav från oss – inte vad jag vet i alla fall.

Anf. 167 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att Robert Stenkvist alltså inte till fullo står bakom regeringens budgetförslag. Det var intressanta nyheter.

Jag vill ta upp en annan detalj som finns i budgeten. Det gäller att priset, det vill säga det ersättningsbelopp som lärosätena får per student, höjs på stora områden som humaniora och samhällsvetenskap respektive natur och teknik. Natur- och teknikhöjningen aviserades redan i förra årets budget. I denna lanseras höjningen av humaniora och samhällsvetenskap. Det blir ungefär 1 000 kronor mer per student.

Det här är inget vi har några invändningar mot. Det är i sin ordning att höja beloppen, eftersom undervisningstiden har drabbats av alldeles för långa tider av effektiviseringskrav. Jag har alltså inga invändningar mot detta i sak. Men djävulen sitter som sagt i detaljerna, och regeringen gör skillnad på hur man höjer priset.

Det finns nämligen en peng som lärosätena får för att de antar studenter och en annan peng som lärosätena får för att studenter passerar igenom utbildningen med godkända poäng. När det gäller natur- och teknikutbildningarna höjer man beloppet för att anta, det vill säga ta in, studenter. Men när det gäller humaniora och samhällsvetenskap höjer man beloppet för att examinera studenter, det vill säga att studenter passerar igenom utbildningarna.

Robert Stenkvist! Varför gör ni denna skillnad?

Anf. 168 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte varför man gör denna skillnad. Jag vet bara att beloppet för natur och teknik är något som vi från sverigedemokratiskt håll har drivit. Vi har också drivit frågan att man kanske borde se över hela finansieringssystemet på universitets- och högskoleområdet så att det blir mer kvalitetsdrivande.

Jag känner inte till exakt denna skillnad. Den är intressant. Kan det ha med genomströmningen att göra, det vill säga att det är olika genomströmning inom natur och teknik respektive humaniora och samhällsvetenskap, och att man därför har satt olika belopp? Genomströmningen är ju sådant som påverkar hur universitet och högskolor agerar för att få igenom studenter. Man har kanske inte samma problem inom natur och teknik. Det är en tanke. Om det är på detta vis är det en relevant skillnad.

Linus Sköld sa något om att vi inte står bakom budgeten. Nja, jag sa att neddragningen inte var ett krav från oss. Det är inte samma sak som att vi inte skulle stå bakom budgeten. Det är två olika saker. Vi har aldrig drivit denna fråga. Det är det jag menar med att det inte är ett krav från oss.

Det innebär att vi självklart står bakom budgeten. Jag yrkade ju precis bifall till den från talarstolen.

(Applåder)

Anf. 169 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Robert Stenkvist för anförandet.

Jag vill föra ett kort resonemang om forskningspropositionen, om hur man väljer att göra prioriteringar och lite grann om hur Sverigedemokraterna resonerar runt prioriteringarna.

Vi har sett och läst att väldigt mycket av forskningsfinansieringen framöver – de 6,5 miljarderna när det är fullt utbyggt 2028 – kommer att gå till forskningsråden och inte direkt till högskolorna. Det man då högst troligt kan anta är att de som lyckas söka dessa pengar kommer att finnas vid de etablerade större universiteten, som Uppsala och Lund, de tekniska högskolorna och så vidare. Det behöver inte vara fel, men det är inte alldeles säkert att det blir rätt.

Förutom de stora universiteten har vi ganska många högskolor runt om i Sverige. Det är troligt att de kommer illa ut av denna prioritering. Min fråga till ledamoten Stenkvist är därför: Hur ser Sverigedemokraterna på högskolornas roll i Sverige framöver?

Anf. 170 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att de kommer att ha samma roll som i dag – som utbildningscentrum – och att de även bedriver en del forskning, gärna nischad sådan.

Jag har många gånger sagt i kammaren att de mindre högskolorna bör nischa sig. Då kan de verkligen göra skillnad. Det kan de inte göra om de härmar Uppsala universitet eller Lunds universitet. Då blir det ingenting av någonting.

Jag tror att de mindre och mellanstora högskolorna har en viktig funktion framdeles, även när det gäller regional utbildningspolitik och nischad forskning.

När det gäller regeringens fördelning mellan högskolor och råden är det något jag har pratat jättemycket om med olika människor från akademien, till exempel de som bedriver forskning, studenter och forskningsstuderande.

Jag hade en uppfattning tidigare om att mer pengar absolut skulle gå till högskolorna. Sedan har jag hört att många tycker annorlunda och att man får högre kvalitet i forskningen när pengarna går till råden. Jag tycker att vi bör fortsätta denna diskussion. Vi bör utvärdera var pengarna gör mest nytta – 50 procent tycker högskolorna, och 50 procent tycker råden.

Jag är inte expert. Jag vet inte var vi får mest för pengarna. Jag vet att det finns dålig forskning. Ja, jag tycker att det är dålig forskning, kan jag säga. Det finns på högskolorna, och det finns faktiskt också när det gäller råden, speciellt inom humaniora.

Detta är en diskussion som vi nog kommer att få föra framöver.

Anf. 171 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för ett intressant och ärligt svar. Jag uppskattar verkligen det.

Mot slutet av Stenkvists anförande kom Stenkvist in på forskningsbegreppet. Det är klart att detta blir lite extra intressant för mig, som har befunnit mig i den världen, att diskutera. Jag har själv varit forskare, och jag har väldigt hög tilltro till vetenskapssamhället och forskarsamhället. Man använder vetenskapliga metoder. Man söker noggrant efter sanningen. Det är faktiskt också så att forskning går ut på att ifrågasätta dagens sanningar. Något som var sant på 50-talet behöver inte vara sant 2024. Det är forskningsdynamik, så detta tror jag att vi får vänja oss vid.

Sedan kan jag inte låta bli att häpna lite grann över exemplet kring klimatforskning 1990. Sveriges förste Nobelpristagare, Svante Arrhenius, fick Nobelpris 1903. År 1896 skrev han en artikel – ursäkta, fru talman, nu blir det tyska – med titeln: *Ueber den Einfluss des atmosphärischen Kohlensäuregehalts auf die Temperatur der Erdoberfläche*. Han var den förste forskaren som visade på att det fanns ett samband mellan koldioxidutsläpp och jordens uppvärmning. Det är klart att jag då undrar, ledamoten Stenkvist: Var detta en åsikt, eller var det vetenskapliga fakta 1896?

Det oroar mig lite när statsminister Kristersson och även näringsminister Busch blandar ihop begreppen och säger att forskarsamhället och experter ägnar sig åt åsikter när det i själva verket är vetenskapliga slutsatser de förmedlar. Vad säger Stenkvist själv om forskningsbegreppet och skillnaden mellan forskningsresultat och åsikt?

(Applåder)

Anf. 172 ANDRE VICE TALMANNEN:

Som ledamoten uppenbarligen är medveten om ska anföranden hållas på svenska, så att alla kan förstå vad som sägs. Det kanske kan bli en översättning nästa gång.

Anf. 173 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Det var en titel som Ådahl tog upp.

Nu tappade jag allt vad jag skulle säga, när Ådahl kom in på det sista. Just i det här fallet med Busch håller jag med Busch. Jag hörde vad de sa. De som det hänvisades till svamlade, tycker jag. Jag vet inte om de är

experter på detta område. De pekar på någonting som kanske kommer att komma i framtiden. Det är inte forskning. Jag vill värna forskningsbegreppet. Det är därför jag tar upp detta. Jag vill att statusen bibehålls, så att säga.

Jag har jättestor respekt för forskning inom fysik, partikelfysik – allting. Det är enorma framsteg man gör. Det är riktiga framsteg. När det gäller forskning inom samhällsvetenskap och humaniora är det vi som är här som missbrukar och eroderar forskningsbegreppet. Det är ju inte riktiga forskare.

Jag har sett statsvetare. De är naturligtvis inga riktiga forskare. De är statsvetare och kommer ut med rent politiska åsikter. Jag menar att det med tiden sänker förtroendet för detta. Det är vi som missbrukar och eroderar forskningsbegreppet. Detta är ju inte riktiga forskare som verkligen går in för sin forskning.

Svante Arrhenius hade helt rätt. Nej, jag tror att Ådahl var lite fel ute – nu är det en akademiker här. Jag undrar om Arrhenius pratade om jordens uppvärmning eller om det var koldioxidens växthuseffekt som han pratade om. Det fanns inte direkt någon koldioxid på hans tid. Jag tror att det var 0,03 procent. Nu är vi uppe i 0,04 procent. Man mäter i ppm. Nu är min talartid slut, tyvärr. Jag hade kunnat fortsätta. Vi kom verkligen in på intressanta saker.

(Applåder)

Anf. 174 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Kunskap är nyckeln till den svenska framgångssagan. Kunskap, utvecklingsoptimism och solidaritet är vad som har tagit detta land ur armod och helvete och gjort det till ett av världens bästa länder att leva i.

Kunskap är viktigt för den enskilde, för samhället och för tillväxten. Sverige ska vara en kunskapsnation i världsklass. Det är så vi konkurrerar internationellt – med kompetens och smarta innovationer, inte med låga löner och kassa arbetsvillkor.

Högre utbildning och forskning är kraftfulla verktyg för att stärka samhället, människan och regioners utvecklingskraft. Men möjligheterna när det gäller högre utbildning och forskning är ojämnt fördelade.

Tillgången till högre utbildning är olika runt om i landet och mellan människor. Precis som i skolan spelar familjens utbildningstradition stor roll. När det gäller hur stor andel som går vidare till högre utbildning skiljer det sig helt beroende på var i landet man bor. I Danderyd är det 79 procent som har påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder. Motsvarande siffror för de tio kommuner med lägst övergångsfrekvens ligger på mellan 10 och 20 procent.

Förutom den sociala sammansättningen påverkar alltså geografisk närhet till högre utbildning och situationen på den lokala arbetsmarknaden när det gäller detta.

Att kunna plugga där man bor är avgörande för att hela landet ska kunna växa och utvecklas och för att den enskilde ska kunna förverkliga sina drömmar. Därför satsar vi på lärcentrum. Därför värnar vi tillgång till högre utbildning i hela landet. Och därför ser vi, till skillnad från regeringen, att excellent forskning kan finnas i hela landet.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Fru talman! Den akademiska friheten behöver stärkas. Forskare ska fritt få välja sina forskningsfrågor och metoder och fritt få publicera sina resultat. Lärosäten och universitetslärare ska självklart på vetenskaplig och konstnärlig grund svara för val av innehåll och metod i utbildningarna. Hela akademins frihet måste värnas.

Förra sommaren kom den första och kanske hittills tydligaste attacken från SD-regeringen på akademien. Det var styrelsernas mandattider som förkortades väsentligt – med mycket kort varsel och helt utan några hållbara förklaringar.

I somras kom årets attack när den dåvarande utbildningsministern i en debattartikel i Svenska Dagbladet dömde ut vissa högskolekurser på ett mycket raljant sätt, utifrån deras innehåll.

Det är sedan gammalt att regeringsunderlagets största parti vill censurera vissa forskningsfält. Det manifesterades tydligt alldeles nyss i talarstolen då Robert Stenkvist sa att det finns dålig forskning, speciellt inom humaniora, och att statsvetare inte är några riktiga forskare.

Det regeringen hittills har gjort för att säkra akademisk frihet är att tillsätta en utredning om cancelkultur. Men när Universitetskanslersämbetet frågar personal på lärosätena bedömer de att Tidöavtalet – SD-regeringen – är ett mer än fyrdubbelt så stort hot mot den akademiska friheten som cancelkulturen.

För oss socialdemokrater är det kritiskt att forskning och utbildning står fria från omotiverade politiska angrepp.

Trygga anställningar för forskare är också en förutsättning för akademisk frihet. En god arbetsmiljö för forskare borde vara en självklarhet. Det gäller även en stabilare finansiering. Det är en av anledningarna till att vi lägger mer än 50 procent mer än regeringen på tillskott till forskning på lärosätena, de så kallade basanslagen.

Det här är en budgetdebatt. Men jag kommer ändå att ta mig friheten att göra en liten utvikning om en sak som har hänt den senaste veckan. Jag vill säga så här: Jämställdheten har inte gått för långt, och inte heller på landets lärosäten.

Det är långt kvar till en jämställd högre utbildning. Både studenter och personal fördelar sig ojämnt över utbildningarna och forskningsområdena. Ju tätare det blir mellan professorerna, desto glesare blir det mellan kvinnorna.

Vi socialdemokrater vill se ökad jämställdhet även i akademien. Det vill inte regeringen. I forskningspropositionen som den lade på riksdagens bord i förra veckan stryker den jämställdhet bland de forskningspolitiska målen. Det tycker jag är allvarligt.

Fru talman! Regeringen skär ned på antalet utbildningsplatser. Genom sänkta takbelopp på lärosätena och höjda prislappar kommer antalet utbildningsplatser i akademien att minska med flera tusen. Genom att inte räkna upp anslaget för yrkeshögskolorna minskar man i realiteten utrymmet som finns att ordna utbildningsplatser på yrkeshögskolan.

Genom stora neddragningar på anslagsnivån på vuxenutbildningen försvinner värdefulla möjligheter för människor att utbilda sig för att kunna ta de jobb som finns. Utanför vårt budgetområde finns också tuffa tider för folkbildningen och folkhögskolorna och tuffa tider för arbetsmarknadsutbildningen.

Vi avvisar såklart de sänkta takbeloppen. Vi lägger till mer pengar än regeringen på yrkeshögskolan. Vi satsar på vuxenutbildningen.

Regeringen har avvecklat stödet till branschskolorna. Vi ser fortsatta behov av att staten tar ansvar för kompetensförsörjningen i för landet viktiga branscher med smala yrkesområden. Sådana lärmiljöer kräver tillgång till utrustning som inte prislappen på utbildningen täcker. Därför föreslår vi att man på vux också inför ett särskilt investeringsstöd för investerings- tunga utbildningar. Det kan till exempel röra sig om yrkesutbildningar som elektriker som jobbar med kraft, utbildningar inom järnväg, maskiner och fordon eller vissa byggutbildningar.

Som framgick tidigare i ett replikskifte föreslår också regeringen att pengarna till studentorganisering skärs ned ordentligt 2026. För att ha det sagt vill jag säga att Socialdemokraterna å det bestämdaste avvisar denna besparing.

Vi avsätter nästan 700 miljoner mer än regeringen på forskning i årets budget. Den 1 ½ miljard som regeringens företrädare presenterade som historisk höjer vi med nästan 50 procent. Hur de närmare teknikaliteterna i fördelningen av de medlen ser ut kommer vi att debattera till våren när forskningspropositionen ska passera genom den här salen. Nu handlar det om resurserna. Regeringen räknar knappt upp de medel som går till forskning 2024 med inflationen. Vi har rejäla satsningar utöver det.

Socialdemokraterna har ingen reservation på det här området. Vi följer budgetprincipen. När vår budget har fallit i rambeslutet lämnar vi ingen reservation på utgiftsområdet, men vi står bakom vårt särskilda yttrande. (Applåder)

Anf. 175 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag är nästa talare på talarlistan, men jag vill ändå replikera på ledamoten Linus Sköld när det gäller studentinflytande.

Vid närmare en granskning ser vi att man under pandemin höjde peng- en för studentinflytande från 48 till 68 miljoner. Sedan tänker man från 2026 gå tillbaka till det normala, som är 48 miljoner som tidigare. Det är inte någon större förändring.

Jag vill egentligen fråga hur ledamoten tänkte på det här området. Le- damoten menar att det är en sänkning när det egentligen är en återgång till det normala beloppet.

Anf. 176 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Att minska ett anslag med en tredjedel är väl att minska ett anslag med en tredjedel, oavsett vad man hade i planen i förra årets budget.

Så ser det ut med er budget när det gäller vuxenutbildningen, Marie- Louise Hänel Sandström. Varje år påstår ni och regeringen att ni satsar på vuxenutbildningen. Men om man granskar det påståendet ser man att ni i verkligheten bara satsar i relation till er egen planerade neddragning.

Det här är samma sak. Att påstå att det inte skulle vara en minskning när en tredjedel av anslaget försvinner, vad är det för lek med ord? Det är klart ni skär ned med en tredjedel av anslaget.

Anf. 177 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Man kan se det på olika sätt. Givetvis var det så att man, under pandemin, när man hade svårt att nå ut till studenterna, höjde an-

slaget med 20 miljoner för att underlätta studentarbetet när folk inte var på plats. Nu när man är tillbaka går man tillbaka till den tidigare summan. Det är förändringen.

Man kan kalla det nedskärning. Men det var också en återgång till det som vi hade tidigare. Det anser jag egentligen inte är en sänkning utan att vi går tillbaka till normala nivåer. Jag tycker ändå att ledamoten ser det på ett annat sätt än vad i varje fall jag gör.

Anf. 178 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Ledamoten som står här ser det definitivt på ett annat sätt än ledamoten som står där. Jag kan inte nog understryka att en anslagsförändring på 20 miljoner minus är en anslagsförändring på 20 miljoner minus.

Studentkårena kommer att få 20 miljoner mindre att organisera sig för, att bedriva påverkansarbete för eller att engagera sig i utbildningarnas utformning för. Det är verkligen på alla sätt en försämring av studentinflytandet, oavsett vad Marie-Louise Hänel Sandström säger.

På samma sätt är en minskning av anslagsnivån på över ½ miljard på vuxenutbildningen en minskning av anslagsnivån på över ½ miljard. Marie-Louise Hänel Sandström och hennes kompisar i SD-regeringen kan kalla det för en satsning hur mycket de vill. Det är fortfarande så att pengarna kommer att räcka till färre utbildningsplatser nästa år än vad de gjorde detta år.

På samma sätt är det med anslaget för studentinflytande. Jag tror att det var 2008 som kårobligatoriet avskaffades. Då infördes statsbidraget på den nivå som Marie-Louise Hänel Sandström säger, och det har inte räknats upp sedan dess. Man fick ett tillskott under pandemin. Men studenterna är tillbaka på plats sedan länge. Varför har inte Marie-Louise Sandström skurit ned anslaget i detta års budget eller i förra årets budget? Det är en ohållbar förklaring.

I bästa fall kan man tro att det är en plan som regeringspartierna helt verkar ha missat att korrigera. I så fall har de alla möjligheter att korrigera det i nästa års budget, eftersom det inte träder i kraft förrän 2026.

I sämsta fall är det att gaslighta oss, att försöka prata om annat och hitta på ett skäl till varför det är så, och att mena att regeringen inte är ansvarig för sin egen budget. Hur som helst får studentorganisationerna en tredjedel mindre av anslaget, och jag tycker att det är kasst.

(Applåder)

Anf. 179 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I förra veckan debatterade vi studiestöd med ett anslag på 33,8 miljarder kronor. I dag har vi debatterat utbildning och forskning. Det är ett anslag på hela 104 miljarder kronor för 2025. Drygt hälften går till utbildning, och 11 miljarder går till forskning.

För att komma till nivån högre utbildning och forskning krävs det att vi har en fungerande utbildningskedja från förskolan genom hela grundskolan och gymnasiet.

Min kollega Josefin Malmqvist har tidigare på ett förtjänstfullt sätt redovisat hur Moderaterna och regeringen ser på detta. Vi ser att många stora

förändringar kommer att göras, de största under de senaste 20 åren. Många utredningar pågår, och jag ser fram emot februari då vi kommer att få fler utredningar som kan leda fram till propositioner. Detta kommer att förbättra mycket för både elever och lärare, vilket känns väldigt positivt.

Fru talman! Vi moderater och regeringen anser att högskola och utbildning är väldigt viktiga verksamheter. Man ska samarbeta med företag och samhället för att få en så hög kvalitet som möjligt och för att så många som möjligt ska kunna delta i detta.

Regeringen satsar på lärosätena med 30 olika anslag. För de statliga lärosätena är satsningen på 26,6 miljarder för 2025. På de enskilda lärosätena, där Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping ingår, satsas 4 miljarder. Vi satsar även 19 miljarder på den statliga forskningen och utbildningen.

Vi gör också särskilda förändringar när det gäller de enskilda utbildningsanordnarna, till exempel Chalmers som ansvarar för både studenthälsa och sjöbefäl och Högskolan i Jönköping som också ansvarar för studenthälsa, som innebär stora ökningar med 16 miljoner under 2025 och 19 miljoner under 2026. Fram till 2026 kommer det att bli ökningar med 40 miljoner för Handelshögskolan i Stockholm, som ska kunna arbeta med de förändringar som sker med de enskilda enheterna när man får fler statliga uppdrag. Det är alltså betydande skillnader som kommer att ske, och jag tror att det kommer att bli förbättringar och att vi utökar arbetet med både de enskilda och de statliga högskolorna och universiteten.

Vi har särskilda utbildningsanordnare, till exempel Teach for Sweden, som arbetar väldigt mycket med att få vuxna som sedan tidigare har en annan utbildning och som vill studera på en lärarutbildning eller som vill läsa pedagogik. Där satsar vi 16 miljoner 2025–2027, vilket ses som väldigt positivt. Vi behöver få fler som vill bli lärare.

När vi diskuterade detta för ett år sedan pratade vi om forskningspropositionen som skulle komma under 2024. Som ni har hört tidigare kom den för bara några dagar sedan – *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta*. Vi kommer att debattera den mer efter årsskiftet, som jag ser fram emot. Men siffrorna finns redan nu. Det är en spännande forskningsproposition där man tar upp många viktiga områden som måste belysas. Det är den största ökningen som någonsin har gjorts på forskning med 6,5 miljarder fram till 2028. För 2025 blir ökningen 1,5 miljarder, för 2026 blir den 2,5 miljarder och för 2027 blir den 4 miljarder. Fram till 2028 har vi alltså en forskningsbudget på 43 miljarder, vilket är en svindlande hög summa och givetvis väldigt viktig.

Vi har tidigare här diskuterat om detta är den största satsningen någonsin, och vi har kanske fått olika svar från Riksdagens utredningstjänst om detta. Men enligt Riksdagens utredningstjänst är det den största satsningen som har gjorts. När man tittar på tidigare år och följer konsumentprisindex kan man säga att det 2008, när det var en borgerlig regering där Moderaterna ingick, var den största satsningen enligt konsumentprisindex. Men om man tittar siffermässigt är detta den största satsningen som någonsin har gjorts på högskoleutbildning och forskning.

Den minsta satsningen som har gjorts på senare år var 2000, när det var socialdemokratiskt styre. Då var satsningen på 2 miljarder.

Detta är alltså en otroligt stor satsning som är väldigt viktig.

Fru talman! Det är också väldigt positivt att vi med denna forskningsproposition tänker om, tänker nytt och vill vara tydligare. Den föregående forskningspropositionen, som var på 3,7 miljarder, innehöll lite mer av samma sak. Nu gör vi om detta och tänker nytt.

I denna forskningsproposition satsar vi mycket på viktiga områden, och det finns väldigt många. Jag tänkte ta upp ett axplock av dessa områden. Det handlar om spetsforskning, som är mycket viktig. Det handlar om forskningsinfrastruktur. Det handlar om AI, som nyligen har diskuterats i AI-kommissionen. Det handlar också om life science, grön omställning, livsmedelsforskning, skog och lantbruk och rymdforskning samt om forskares olika möjligheter och holdingbolag som arbetar mycket med att få ut forskningen i verksamhet.

Fru talman! Inriktningen på forskningspropositionen är att svensk forskning ska hålla hög kvalitet, att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och vara bland de främsta länderna när det gäller forskning som andel av bnp och att Sverige ska vara ett av världens främsta innovationsländer.

Det finns viss oro för att Sverige och EU riskerar att tappa i konkurrenskraft då många länder satsar mer på forskning. EU:s mål är att varje land ska satsa minst 3 procent av bnp på forskning. Sverige ligger på 3,5 procent av bnp, vilket givetvis är väldigt bra. Men vi ska fortsätta att ligga högt och kanske nå ännu högre.

Fru talman! Vi behöver behålla forskare. Vi vill att de ska stanna kvar. Och vi måste locka hit internationella forskare. Då satsar vi på något som kallas karriärstödssatsning. Det innebär att forskare kan ges möjlighet till en biträdande lektorstjänst under fem år. Sedan kan forskare också efter prövning få denna tjänst på lektorsnivå förlängd ytterligare fem år. Det är väldigt viktigt att vi har en mobilitet. Vi vill få hit studenter och forskare från andra länder. Vi vill också att de ska flytta mellan lärosätena. Vi sänker också expertskatten för att kunna behålla och rekrytera utländska experter.

Fru talman! För att vi ska få ett större genomslag och behålla våra ledande positioner är det viktigt att vi vågar prioritera spjutspetsforskning. Vi måste våga satsa på prioriteringar.

Regeringen lyfter fram och satsar på excellens. Vi hörde tidigare att det var negativt att det görs. Jag tycker att det är positivt. Vi satsar på excellenscenter med ett tillskott till Vetenskapsrådet på 1,4 miljarder. Här finns det också långsiktiga program för banbrytande forskning och kluster för framtidens nya teknologier. Det är en stor och viktig satsning.

Regeringens inriktning är också att de direkta forskningsanslagen till universitet och högskolor – basanslagen – i högre grad ska fördelas via våra forskningsråd. Vi tror att detta är positivt. Vi måste prova något nytt eftersom det som gjordes tidigare inte riktigt har fungerat eftersom vi tyvärr håller på att bli förbisprungna.

Även den gröna omställningen måste vara konkurrenskraftig, och vi ställer mycket höga krav på den. Vi behöver prioritera banbrytande teknik som kvantteknik, bioteknik, AI och nya strategiska forskningsområden till exempel inom rymden, polarområdena och metaller och mineraler.

Vi ska också satsa mycket på avancerad forskningsinfrastruktur, till exempel vidareutveckling av våra anläggningar som vi är väldigt stolta över: MAX IV, ESS och Scilife Lab.

Fru talman! Det är väldigt viktigt med life science och olika forskningsinfrastrukturer. Med min tidigare bakgrund som läkare, innan jag blev politiker, anser jag att det är väldigt viktigt med life science-forskningen. Precisionsmedicin leder till fantastiska resultat och stora förändringar. Här har även läkemedelsföretagens forskning en stor och viktig del. Det är därför oerhört viktigt att vi prioriterar life science.

Fru talman! Vi behöver också locka fler studenter till lärarutbildningarna. Detta kan ske genom att man möjliggör en stark koppling mellan teori och praktik. Jag nämnde till exempel Teach for Sweden. Det gör att teori och praktik kan förenas när man samtidigt arbetar. Därför är det också viktigt att vi kan underlätta detta för lärosätena. Det har varit ett bekymmer att man inte har varit anställd. Man måste ha en anställning om man ska kunna gå en utbildning där teori och praktik integreras. Därför gör regeringen en ändring i högskoleförordningen som innebär att anställning kan bli ett särskilt behörighetskrav inom utbildningsformen, och det är väldigt efterlängt.

Fru talman! Vi har i nuläget en utmanande tid med krig i vårt närområde. Det finns mycket oroligheter i världen. Det pågår också en teknisk tävling, kan man säga, där vi håller på att bli omsprungna. Nu satsar regeringen på hög kvalitet på högre utbildning och på hög kvalitet på forskning och givetvis på akademisk frihet. Vi gör stora satsningar på dessa områden för att Sverige ska vara en ledande nation. Vi ska ha en stark konkurrenskraft. Vi satsar därför mycket på prioriterad forskning och högre utbildning.

(Applåder)

Anf. 180 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! En unik sak med det svenska utbildningssystemet är de ständigt återkommande möjligheterna att fortsätta att utbilda sig och bygga på sin kunskap. Det är helt nödvändigt för att vi i Sverige ska kunna konkurrera med kunskap och ny teknik att befolkningen är beredd att vidareutbilda sig genom livet. Det var också därför som regeringen Löfven redan 2014 satte igång med Kunskapslyftet och byggde ut antalet utbildningsplatser för vuxna med över 160 000 under våra åtta år vid regeringsmakten.

Men när SD-regeringen tog över 2022 kapade man drastiskt stödet till vuxenutbildningen. Man lade ned fungerande branschskolor. Vi protesterade. I vårt budgetförslag lade vi mer resurser till vuxenutbildning, yrkeshögskolor och branschskolor men också såklart till folkbildning och till arbetsmarknadsutbildning.

På våren 2023 erkände regeringen och SD att vi hade haft rätt. Det behövdes mer resurser till vuxenutbildningen, och därför föreslog man detta i en ändringsbudget. Samma sak hände året efter. Regeringen lade för lite pengar i budgetpropositionen för att sedan återkomma i vårandringsbudgeten med mer resurser.

Men problemet är att när regeringen har så dålig framförhållning som man har haft när det gäller vuxenutbildningen kan pengarna inte användas effektivt. De blir underutnyttjande eftersom ryckigheten här inte passar systemet.

I år avsätter Socialdemokraterna återigen över en halv miljard mer än regeringen till vuxenutbildning. Sverige har rekordhög arbetslöshet. Hade

det då inte varit bra att vuxna kunde utbilda sig under arbetslösheten för att kunna ta de jobb som finns?

Varför, Marie-Louise Hänel Sandström, har ni inte lärt er av de två tidigare åren – vore det inte bättre om vuxna kunde utbilda sig i stället för att vara arbetslösa?
(Applåder)

Anf. 181 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Linus Sköld, för frågan! Det är alltid bra att man utbildar sig. Därför har vi till exempel omställningsstudiestödet, för vi vill att vuxna ska utbilda sig. Regeringen har anslagit mer pengar för att CSN ska kunna påskynda arbetet. Alla de som söker omställningsstudiestöd snabbare ska kunna få besked. Man gör ganska mycket, tycker jag, för att få fler äldre i utbildning.

Vidare tittar vi på fler vägar till yrkesutbildning. Som nämndes tidigare i dag gör vi också om så att gymnasieutbildningar kan gå på olika sätt. De som inte är så teoretiskt lagda kan nu i stället få mer yrkesutbildning som en ny väg inom gymnasiet. Det är en utbildning som vi tänker satsa på där.

Regeringen gör mycket för att satsa så att fler ska komma i utbildning och så att det ska finnas utbildningar som passar många olika laggingar.

Anf. 182 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Regeringen satsar inte för att fler ska kunna komma i utbildning. Det är väldigt tydligt. Jag redogjorde i mitt anförande för de neddragningar som kommer att bli konsekvensen inom akademien, i yrkeshögskolan och på regionalt yrkesvux. Och detta fortsätter på andra utgiftsområden också. När det gäller folkbildningen säger Folkbildningsrådet att det kommer att bli tusentals färre platser på folkhögskolorna nästa år. Arbetsmarknadsutbildningen halveras med den här regeringen vid rodret. Mäniskors utbildningsmöjligheter förtvinar under regeringens styre.

I vårändringsbudgeten kommer Marie-Louise Hänel Sandström och hennes kompisar att ha kommit på att det visst behövdes mer pengar till vuxenutbildningen, för arbetslösheten är den högsta vi har haft på tio år, om man inte räknar pandemiåren. Att då skära ned i människors möjligheter att utbilda sig är osmart konjunkturpolitik. Det är riktigt osmart konjunkturpolitik.

Socialdemokraterna fick rätt i budgeten 2023 och i budgeten 2024, och vi kommer att få rätt i den här budgeten också. Välkommen tillbaka med ett ändringsförslag till våren, där regeringen lägger till mer pengar till vux.

Marie-Louise Hänel Sandströms enda svar här är omställningsstudiestödet. Omställningsstudiestödet är ett direkt resultat av förhandlingar mellan parterna som regeringen har misskött. Det har varit en formidabel katastrof. Regeringen har underlåtit att tillskjuta medel till CSN, så att handläggningstempot ska kunna öka. Man har dragit benen efter sig när det gäller de regelförenklingar som både parterna och CSN har efterlyst. Och när man väl får tummen ur och börjar genomföra förändringarna ligger ikraftträdandet ett helt år fram i tiden.

Omställningsstudiestödet är en jättebra reform – missförstå mig inte – och det är också bra att regeringen nu får loss pengar till CSN. Men hanteringen hittills har varit en formidabel katastrof.

(Applåder)

Anf. 183 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska tacka ledamoten för frågan, för jag vet inte om det var någon fråga. Men givetvis tycker vi att det är otroligt viktigt med utbildning.

Det är ju positivt att ledamoten vet vad regeringen kommer att göra till våren, för det vet vi inte själva. Tydligen vet ledamoten mer än vad vi gör.

Givetvis ser vi alltid över var det saknas pengar och var det är bekymmer, precis som vi gjorde med omställningsstudiestödet. Stora satsningar gjordes, och regeringen eftersökte också förslag från både CSN och parterna på hur man skulle göra för att underlätta med till exempel digitalisering. Det handlar om att underlätta hanteringen av ansökningarna, helt enkelt. Regeringen gjorde stora satsningar på att lösa detta.

Både från Socialdemokraternas och från regeringens sida kan man nog säga att det var en väldigt stor anstormning av ansökningar, vilket man inte riktigt hade räknat med. Man hade inte riktigt budgeterat för det. Planeringen var att man skulle gradera upp det efter ett år, men det var många fler som sökte, och det blev en överraskning för alla partier. Man behövde lösningar för att påskynda handläggningen. Nu är man i stort i fas, och det blir snabba svar när det gäller omställningsstudiestödet.

Givetvis kan regeringen också göra omprövningar av var det kan behövas fler studieplatser. Exakt var kan jag inte säga i nuläget. Men jag kan ändå säga att regeringen är noga med att det finns utbildningsplatser. Man är noga med att vi har läroutbildningar som fungerar och att vi har skolor och gymnasier som fungerar, så att vi ska kunna få fler utbildningar. Vi gör otroligt mycket för att förbättra detta. Givetvis vill vi minska arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 184 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag när det gäller utgiftsområde 16 och avslag på samtliga motioner.

Vi står inför stora utmaningar och möjligheter i det svenska utbildnings- och forskningslandskapet. Regeringen har lagt fram ett budgetförslag för utbildning och universitetsforskning som omfattar hela 104 miljarder kronor för 2025. Detta är inte bara siffror – det är en tydlig investering i Sveriges framtid som ledande kunskaps- och forskningsnation.

Målet är tydligt: Sverige ska vara ett land som präglas av hög utbildningskvalitet och framstående forskning. Det är för att skapa ett samhälle där kunskap inte bara är en förutsättning för ekonomisk tillväxt utan också en garant för demokrati och social sammanhållning.

En betydande del av budgeten, närmare 56 miljarder kronor, riktar sig till universitet och högskolor. Vi förstärker dessa institutioners möjligheter att erbjuda utbildning och forskning av absolut högsta klass för att Sverige ska fortsätta vara en framstående kunskaps- och forskningsnation. Det är genom utbildning och forskning som vi kan säkerställa att Sverige fortsätter att utvecklas och att våra medborgare får de kunskaper och färdigheter som krävs för att möta framtidens utmaningar.

Fru talman! Den här regeringen har nu fokus på kvalitet och tillgänglighet. De senaste åren har vissa utbildningsgrenar som är väldigt viktiga för Sverige, särskilt teknikutbildningarna, haft en alltför låg genomströmning. Det är en utveckling vi behöver bryta.

Ingenjörsutbildningarna är ofta dyra när det handlar om labb, material och lärarledd undervisning. Detta riskerar att falla ut negativt på totalen om ingenting görs. Därför höjer regeringen ersättningen till lärosätena för varje ingenjörsstuderande.

Regeringens budget prioriterar kompetensförsörjning. Detta innebär större satsningar på yrkeshögskolan, som spelar en central roll för att möta arbetsmarknadens behov. Sverige ligger efter inom STEM-området i förhållande till många jämförbara länder. Vi kommer nu att få en STEM-strategi som Kristdemokraterna liksom flera branscher, forskningscentrum med flera välkomnar.

Vi vet att när utbildning och arbetsliv samverkar skapas inte bara jobb utan också karriärvägar och innovation. Syftet med strategin är att ta fram åtgärder för att öka antalet studerande som påbörjar och fullföljer en STEM-utbildning inom den högre utbildningen, i yrkeshögskolan och på gymnasiala utbildningar i Sverige.

Regeringen föreslår också att ersättningen för utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi höjs. Det är en viktig signal som visar värdet av dessa utbildningsområden och att vi säkerställer att de håller hög kvalitet.

Campusbaserad utbildning har länge varit kärnan i vår akademiska tradition, och vi anser att det bör förbli så. Samtidigt ser vi värdet i distansutbildning, särskilt för dem som behöver kombinera studier med arbete och familjeliv. Men vi måste säkerställa att även distanskurser och distansutbildning håller hög kvalitet.

Fru talman! Vi har också en större efterfrågan på yrkesutbildning för vuxna, vilket är glädjande. Vi ser vikten av yrkesutbildning och livslångt lärande, som ger fler människor möjlighet att utbilda sig, stärka sin ställning på arbetsmarknaden och möta arbetsmarknadens föränderliga behov.

Den här regeringen har redan utökat platserna till yrkesutbildning, och för kommande år ökar anslaget med närmare 600 miljoner kronor. Medel avsätts också till komvux för ökad kvalitet, för att öka förutsättningarna för kommunernas planering av komvux samt för att öka antalet lärlingar inom komvux. Detta kommer att göra lärlingsutbildningar mer attraktiva och tillgängliga för vuxna som vill skaffa sig yrkeskompetens.

Fru talman! Regeringens forskningspolitik är ett svar på de globala utmaningarna. Vi måste satsa på banbrytande forskning inom klimat, hälsa och digitalisering. Sverige är redan ett av de mest produktiva forskningsländerna sett till vetenskapliga publikationer per capita. Med vår budget fortsätter vi att bygga på denna styrka.

Det svenska innovationssystemet stärks nu på flera områden där den globala konkurrensen är tilltagande. En viktig förutsättning för att utveckla nya innovationer är också en välutvecklad forsknings- och innovationsinfrastruktur.

Sverige har ett teknikintensivt näringsliv och är i dag en stark innovationsnation. Men vi måste försvara den positionen, och därför satsar den här regeringen ett historiskt högt anslag på forskning och innovation, hela 40 miljarder kronor.

Fru talman! För första gången inleder nu en svensk regering en process för att peka ut strategiskt viktig teknik, med öronmärkta pengar till detta, som möjliggör stärkt samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle. Med denna process fortsätter regeringen värna den akademiska friheten,

som är en viktig beståndsdel i ett demokratiskt och starkt samhälle. Den kan inte tas för given utan behöver aktivt främjas och värnas, vilket den här regeringen bevakar. Den akademiska friheten är en grundläggande princip som måste skyddas.

Det vi behöver lägga kraften på, gällande frågan om akademisk frihet, är att motverka externa påtryckningar, hat, hot och trakasserier. Då, fru talman, kan vi säkerställa att våra lärare, forskare och doktorander kan arbeta fritt och utan rädsla. Detta är avgörande för att upprätthålla en hög kvalitet på vår forskning och utbildning och för att främja en öppen och demokratisk samhällsdebatt.

Fru talman! Genom att investera i utbildning och forskning investerar vi i Sveriges framtid. Vi säkerställer att våra medborgare får den kunskap och de färdigheter som krävs för att möta framtidens utmaningar och att Sverige fortsätter att vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 185 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Utvecklingsforskningen avfinansierades abrupt förra sommaren. Redan utlysta medel drogs tillbaka, till en början helt utan förklaring. Det gjorde en hel forskarvärld milt sagt upprörd.

Utvecklingsforskning, för den som inte känner till det, är forskning i samverkan mellan discipliner och med andra länder för att bilda kunskap om livsavgörande frågor som hur man kan bygga varaktig fred i konflikt-drabbade områden, hur livsmedelstillverkning kan bli klimatrezilient, hur man bekämpar smittsamma sjukdomar, multiresistenta bakterier och virus, hur man kan hantera pandemier, hur man främjar utbildning i fattiga länder eller hur man stärker mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet.

Sverige har varit en ledande aktör när det gäller utvecklingsforskning i ett halvt sekel. I Vetenskapsrådets senaste rapport om utvecklingsforskningen skriver de att Vetenskapsrådet finansierar utvecklingsforskning av högsta vetenskapliga kvalitet.

I den forskningsproposition som presenterades förra veckan hade Kristdemokraterna möjlighet att återföra medel till forskning om hur människor ska kunna få mat i länder med svält och hur svälten inte ska förvärras av de klimatförändringar som huvudsakligen orsakas av västvärlden. Vill inte Lili André att befolkningen i världens fattigaste länder ska kunna få bättre livsbetingelser? Är världsledarskap och högsta vetenskapliga kvalitet inte excellent nog för att utvecklingsforskningen ska vara värd att satsa på?
(Applåder)

Anf. 186 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Tack för att du lyfter utvecklingsforskningen, Linus Sköld – ett mycket viktigt och angeläget område!

Den här regeringen satsar 40 miljarder på forskning och utbildning. Vi allokerar också pengar till Vetenskapsrådet, ännu mer pengar än tidigare, för att forskare där ska kunna söka medel i konkurrens. Våra duktiga forskare har nu ännu mer utrymme att söka medel från Vetenskapsrådet. Där kan de forskare som jobbar inom utvecklingsforskning också söka.

Det finns inget som säger att vi specifikt har dragit ned på just de här områdena. Det finns också basanslag tilldelade till universiteten. Där kan man dela ut forskningsmedel till de forskare som vill forska på detta område. De kan också söka av de fria forskningsmedlen.

Anf. 187 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag häpnar över detta. Ja, 40 miljarder till forskning satsar ni absolut. Det är därför de 1 ½ miljarder som ligger i budgeten för nästa år bara är uppräkningspengar av de 40 miljarderna.

Utvecklingsforskningen finansierades via utlysningar på Vetenskapsrådet motsvarande 180 miljoner. Regeringen strök dem med ett pennstreck utan förklaring. De pengarna lägger regeringen ingalunda tillbaka i forskningspropositionen. Varena tillkommande krona i forskningspropositionen är uppbunden, antingen via utlysningar som ska sökas i konkurrens eller till särskilda utpekade projekt. Någon förstärkning av basresursen som gör att forskare i större utsträckning kan välja vad de vill forska om kommer inte på fråga.

Lili André är helt enkelt dåligt påläst när hon säger att regeringen inte är emot utvecklingsforskning. Man kan bara lyssna på Robert Stenkvists anförande tidigare i dag. Vi vet ju att det är Sverigedemokraterna som styr den här regeringen. Vill de inte ha någon utvecklingsforskning blir det ingen utvecklingsforskning, och det var det som hände.

Kristdemokraterna brukar vara besjälade av att hjälpa dem som har det allra svårast. Detta handlar om hur man kan stärka livsbetingelserna för dem som lever i världens mest utsatta länder – världens mest utsatta befolkningar. Detta brukar Kristdemokraterna vara besjälade av och vilja hjälpa till med – men inte Lili André. Lili André säger att ingenting har ändrats och låtsas som ingenting.

Vi talar om 180 miljoner. Forskningspropositionen ligger på riksdagens bord. De finns inte där.

(Applåder)

Anf. 188 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om Linus Sköld har rätt i fråga om de medlen. Ni har ju tidigare i anföranden uttryckt att ni har lagt pengar på andra utgiftsområden fast det inte har stämt. Det fick vi höra häromdagen när vi debatterade studiestöd.

Vetenskapsrådet har fått medel för att forskare i konkurrens ska kunna söka forskningsmedel. Dessa medel är inte öronmärkta. De är till excellent forskning, och där kan de forskare som vill söka medel inom utvecklingsforskning också söka. Det är min bestämda uppfattning.

(Applåder)

Anf. 189 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Så kom till slut forsknings- och innovationspropositionen, drygt halvvägs in i mandatperioden, som brukligt är. Med lång tid att tänka till följer stor förväntan, och torsdagen den 12 december 2024 var det dags. Pressinbjudan kom blott två timmar före själva presskonferensen. På podiet stod utbildningsministern, energiministern och EU-ministern.

Forskningspropositionen hamnade dock i skymundan, för samma dag var det mycket höga elpriser i södra Sverige. Det var det även i Norge –

ännu högre faktiskt – och i Norge var det ännu mer elöverskott än i Sverige. Det finns de som säger att Sveriges höga elpriser enskilda dagar beror på nedlagd kärnkraft. Upplysningsvis: Norge har ingen nedlagd kärnkraft.

Energiminister Ebba Busch, som tillsammans med statsminister Kristersson allt oftare avfärdar forskningsresultat och utlåtanden från experter med att det bara är åsikter bland andra, skulle alltså prata om forskning. Men journalisterna på plats var mer intresserade av just denna dags höga elpriser än vad som stod i forsknings- och innovationspropositionen. Presskonferensen blev tyvärr lite av ett haveri.

Fru talman! Vi har byggt in mekanismer som gör forskningen ofri. Ja, så är det faktiskt, och det är illavarslande. Sverige har länge ansetts vara en akademisk toppnation, innovativ och med framstående forskning. Det har lockat hit högkompetent arbetskraft, stärkt företagandet och skapat tillväxt. Nu tappar vi alltmer mark.

Regeringens respons i forsknings- och innovationspropositionen har varit mer pengar till samma system – det system som inte levererar det som behövs. Det är tyvärr total frånvaro av reformer. Jag undrar: Vad hjälper pengar när själva strukturen är defekt?

Fru talman! Även om satsningarna på forskning fortfarande utgör en relativt stor andel av vår bruttonationalprodukt har Sverige inte hängt med i den internationella utvecklingen när det kommer till forskningsresultat. Centerpartiets utgångspunkt är att det i huvudsak inte är för lite pengar som är problemet utan hur man har riggat hela sektorn – hur finansieringssystemet ser ut, hur sektorn är organiserad och hur politiserad man har tillåtit den att bli. Centerpartiet vill se två djupa reformer: dels en ny organisering av sektorn, dels en ny och långsiktigt stabil finansiering av sektorn.

Fru talman! I Sverige är i stort sett alla lärosäten förvaltningsmyndigheter. Det leder till både en konformitet och en alltför nära relation till statsmakten, vilket håller tillbaka kreativiteten och idérikedomen. Universitetsledningarna måste ägna mer tid åt myndighetsuppgifter än åt att vara akademiska ledare. Centerpartiet vill i stället se friare lärosäten och en pluralism av associationsformer.

I forskningspropositionen ser vi att den institutionella autonomi ytterligare försvagas genom sättet som finansieringssystemet göds med pengar på. I princip alla nya tillskott av medel ska fördelas av forskningsråden. Universiteten och högskolorna reduceras till administrativa enheter i statens vård. Det blir de facto ett alltmer inlåst system för forskning. Det är inte ett system som levererar när ofrihet blir dogm. Utbildningsminister Johan Pehrson cementerar landet Lagom – och gör kanske till och med saken värre.

Satsningarna är tillfälliga och tyngda av administration. Centerpartiet vill i stället reformera forskningssystemet i grunden. Vi vill se mer samarbete med den privata sektorn runt finansiering. Man behöver dessutom lyfta hela Universitets- och högskolesverige; det kommer inte att funka med en spets om inte hela systemet lyfts.

För att Sverige ska kunna säkra sin konkurrenskraft behövs både internationell spets och regional relevans på landets lärosäten. Sverige behöver som konkurrenskraftigt land tillgängliggöra högre utbildning av hög kvalitet över hela landet och under ett långt yrkesverksamt liv. Våra högskolor

behövs, och de behöver utveckla sin spets samtidigt som de lyfter kvaliteten i sin bredd.

För våra två djupa reformer behövs en tågordning. Det börjar med en friare organisering och fortsätter med en friare finansiering.

Fru talman! Vad som också är anmärkningsvärt i propositionen är hur lite plats som ägnas åt bildning. Två gånger på 170 sidor nämns ordet ”bildning”. Det är nog ett tidens tecken, och det är djupt oroande. All energi i propositionen ägnas åt det fluffiga begreppet ”excellens”.

Samtidigt vet vi att bildning har ett mycket högt värde för ett land eftersom det bidrar till både individens och samhällets utveckling. När samhället nu slits isär i en alltmer polariserad värld där folk riktar sin uppmärksamhet närmast uteslutande mot likatänkande i sina så kallade ekokammar behövs det ett vaccin – en motkraft – och ingenting är så effektivt mot samhällets förfall som bildning.

Bildning främjar vår förmåga att tänka kritiskt, analysera information och delta aktivt i demokratiska processer. En informerad och utbildad befolkning är bättre rustad att försvara demokratiska värden och hålla makt-havare ansvariga. Ett bildat samhälle tenderar dessutom att ha mer innovation och större ekonomisk tillväxt.

Fru talman! Eftersom bildning är avgörande för att bygga ett starkt, rättvist och framgångsrikt samhälle är det djupt oroande hur regeringen har satt bildningen på undantag i sin politik. Centerpartiet förespråkar därvidlag en helt annan väg.

Anf. 190 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Det var kanske lite av ett domedagsanförande från ledamoten om den, som jag tyckte, positiva forskningsproposition som presenterades i förra veckan. Jag ser inte riktigt den anledning till oro som ledamoten ser. Regeringen och Moderaterna ser ett stort värde i att vi samarbetar med till exempel näringslivet. Det står på flera ställen att vi ska jobba tillsammans med företag, att företag föder innovation och att vi ska bli mer konkurrenskraftiga och ha mer samarbete.

Vad jag också funderar över är att den föregående propositionen inte innebar riktigt det lyft som vi hade önskat utan var lite mer av samma. Därför ville regeringen och Moderaterna nu göra en större förändring, som ska kunna leda till den där excellensen – vilket jag tycker är ett viktigt uttryck – och till att Sverige är ett land som står sig när det gäller konkurrenskraft. Jag känner nog att det var viktigt att vi från Moderaternas och regeringens sida gjorde en förändring för att se om vi kan förbättra det här. Mer av samma hjälpte i varje fall inte, så jag tycker att det var viktigt.

När det gäller det här med bildning har jag inte kontrollerat om det används så sällan som ledamoten säger, men bildningen har vi ju med oss genom hela utbildningsväsendet, som vi har talat om tidigare i dag. Vi ser att bildning är viktigt ända från förskolan, egentligen, och vi satsar nu otroligt mycket på att göra utredningar om lärarutbildningen, om läroplanen och om vad vi ska ha för material. Bildning följer alltså med genom hela utbildningsväsendet, anser jag, och det är kanske därför det inte nämns så mycket. Vi antar nämligen att bildningen har följt med till forskningsvärlden. Jag känner alltså inte den oron.

Jag är egentligen mer nyfiken på vilken lösning Centerpartiet vill se. Föregående proposition gav ju inte riktigt den lösning man önskade, och därför gör vi nu förändringar. Jag kan inte riktigt se hur Centerns förändringar ska kunna göra att det här blir bättre, så jag är nyfiken på hur Centern egentligen vill organisera det.

Prot. 2024/25:51
16 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 191 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att berätta lite mer om det.

Det är alldeles uppenbart att vi uppfattar propositionen helt olika. Jag uppfattar det som att regeringen just jobbar med mer av samma, vilket är motsatsen till vad ledamoten Hånel Sandström tänker.

Jag menar att vi i dag har en balans där basmedlen är relativt få och medlen som går till forskningsråden är relativt stora. Vi har ett system där forskarna söker i konkurrens. Man söker på en massa olika ställen, och till slut får man pengar. Detta driver till viss del en konkurrens. Samtidigt menar jag att vi låser in oss i ett system där forskningen blir mer ofri.

I regeringens förslag till forsknings- och innovationsproposition förstärker man ju den obalans som finns mellan basfinansiering och medel som ska delas ut av någon annan än forskarna själva, som kan frågorna bäst.

Jag pratar mycket om organisering av sektorn och att det ska komma före reformering och finansiering av sektorn. En sak som kommer i kölvattnet av dagens system med myndighetshögskolor är att våra rektorer tvingas vara myndighetschefer i första hand. Jag menar att det är först om man har en friare form som det är möjligt att driva en strategisk agenda.

Det är precis så man gör på de privata universiteten i USA, till exempel på Harvard och Stanford. De står helt fria från staten. Det är universiteten som själva driver en strategisk agenda, inte USA som federal stat. Sverige som stat bör inte heller säga till högskolorna vad de ska prioritera. Därför menar jag att den proposition som ligger på bordet är mer av samma, alltså mer av det som inte har levererat.

Anf. 192 MARIE-LOUISE HÅNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Anders Ådahl för Centerns beskrivning. Vi har uppenbart olika tolkningar av vad "mer av samma" är. Jag tycker inte att det här är mer av samma. Jag pratar mycket mer om att vi måste prioritera – och prioritera spjutspetsforskning – för att kunna utveckla vår konkurrenskraft i Europa och globalt. Självklart ska bredd finnas kvar, men vi ser att vi måste prioritera spetsforskning mer. Det är en förändring mot hur det har varit tidigare.

Forskningsråden får stora anslag, men det är också för att man ska kunna söka i konkurrens. Vi anser att det går att öka kvaliteten på det sättet. Vi har också pratat om att vi har excellenscenter. Där ska man kunna ha mer långsiktig forskning. Det ska vara banbrytande program, och det ska vara teknikutveckling. Excellenscenter är något som redan finns men som vi prioriterar för att vi tror att långsiktigheten är viktig. Den finns inte riktigt i dag. Vi ser en stor ökning framöver, och vi tänker givetvis fortsätta efter 2028 – vi ska bara få mandat att bilda ny regering.

Detta har alltså bara börjat, kan man säga. Sverige ska vara konkurrenskraftigt globalt och finnas kvar som den forskningsnation det redan är. Jag ser inte från regeringens och Moderaternas sida att vi gör mer av sam-

ma, utan jag ser att vi nu satsar öronmärkt och prioriterat och satsar på spjutspetsforskning. Jag tror att detta är viktigt för den svenska forsknings framtid och för att vi ska finnas internationellt och vara det lilla men smarta landet som syns.

Jag vill höra hur Centern ser på detta.

Anf. 193 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är där vi skiljer oss åt. Om man återigen jämför Sverige med USA, där det finns väldigt många framstående universitet, är ju universiteten där otroligt mycket mer fria från staten. Det är inte den federala staten USA som bestämmer att du ska forska på de här molekylerna eller de här fysiska fenomenen, utan det är forskarna själva som i samklang med strategiska beslut på lärosätena formar den politiken.

Jag menar att huvudfrågan är vem det är som prioriterar forskning. Jag får intrycket av ledamoten Hänel Sandström att idén är att det är staten och politikerna i Stockholm som ska berätta vad som är viktig forskning. Jag menar att forskning inte funkar så. De bästa idéerna kommer inifrån lärosätena och från forskarna. Det blir bakvänt att tänka sig att man ska kraftsamla politiskt runt forskningsområden.

Fru talman! Det är däremot viktigt med innovationssatsningar när forskningen väl har lagts på bordet och det är dags att ta den vidare och skala upp den till startup- och scaleup-företag. Då kan staten spela en otroligt viktig roll i en dödens dal av finansiering. Då kan vi kraftsamla mycket tydligare från staten. Jag menar att det är feltänkt att det är vi politiker som bäst kan se vilka områden som är viktiga när det kommer till just forskning.

Jag vill också göra en liten passage om bildning. Det är ett otroligt fokus på teknikforskning i den här propositionen. Jag saknar något om hur Sverige som land skulle kunna implementera teknikforskning i samhället. Jag saknar forskning om humaniora, samhällsvetenskap och ekonomi. Det hade behövts i väldigt mycket högre grad för att vi skulle kunna tillgodogöra oss forskningens resultat brett i samhället, både i näringslivet och i det offentliga.

Anf. 194 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är det sista paret ut här. Det har varit en kort men intensiv debatt – eller nej, den har inte varit kort.

Jag tänkte be Anders Ådahl att utveckla det här om fri organisering och fri finansiering av högskolorna. Jag har funderat en del på det här själv. Ådahl tog upp USA som exempel, men i USA finansieras inte högskoleväsendet på samma sätt som i Sverige. I Sverige är det ju pengar direkt från skattebetalarna – arbetare och plåtslagare – som går direkt in till vår forskning. Det är ju ett lite annat system.

USA har ju också haft problem med antisemitism och upplopp. Det är värt att nämna att de har en massa problem också. I USA finns inte heller skuggan av det jämlikhetstänk vi har i Sverige. Där är det excellens in absurdum, och det är också värt att nämna.

Jag vill be Anders Ådahl att utveckla sina tankar lite kring fri organisering och fri finansiering. Vi har ju till exempel Chalmers och Handels som är fria. De är inga statliga myndigheter.

Anf. 195 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Stenkvist, för en väldigt motiverad fråga!

Det är alldeles sant att vi inte ska kopiera USA. Det är inte poängen när jag lyfter upp USA, utan det är för att visa att det på andra ställen går att tänka annorlunda. Vissa delar kan vi nog ta med till Sverige, men många delar ska vi nog låta stanna på andra sidan Atlanten.

Det jag menar handlar om en friare organisering av sektorn. Vi har ju Chalmers, högskolan i Jönköping och, som ledamoten säger, Handelshögskolan i Stockholm som har andra former. De kan via sina former arbeta på ett annorlunda sätt. Om vi får fler universitet och högskolor som kan arbeta på ett annorlunda sätt får vi en naturlig konkurrens i den mening att olika former kan ställas mot varandra, olika styrkor kan växa på olika ställen och vi slipper den konformitet vi har i Sverige.

Det är, om ledamoten tillåter att jag säger det, en ganska socialistisk konstruktion med bara statliga förvaltningsmyndigheter. Jag som liberal, som tror på marknadslösningar, tror kanske inte att detta ger bäst effekt i långa loppet. Däremot tror jag att man måste vara ärlig och säga att det i dag är väldigt svårt för universitetsledningarna att ta det akademiska ansvaret.

Jag tror faktiskt att det är svårt att i dag komma med fria pengar i stora doser och önska att man har strategiska agendor och kan prioritera de pengarna på universiteten. Det är därför jag menar att vi först måste se över organiseringen och i ett andra steg se över om vi kan ha ökade basresurser till lärosätena. Jag tror att man får göra det i två steg och dessutom under lång tid. Det här är djupa reformer som måste utredas jättenoga.

Anf. 196 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Ja, det är jättestora och jätteomfattande reformer som Anders Ådahl kommer med. En del i de tankarna kanske också är bra. Jag kan konstatera att Handels, som inte är en statlig myndighet, har haft vissa ekonomiska problem. De har bett staten om mer pengar. Då är det ju återigen pengar från staten.

Jag vet inte vad det är som gör att universiteten i USA kan få in de pengar de har. De har fler personer som bara kan skyffla in pengar. Tyvärr har vi inte det i Sverige.

Jag tror att Anders Ådahl nämnde det här med strategiska forskningsområden. Det har vi haft under ett antal mandatperioder. Om jag minns rätt var det en alliansregering, där Centern ingick, som införde dem en gång i tiden.

Jag tror att en liten del av forskningen kan vara strategiska forskningsområden som vi från staten – alltså regeringen och riksdagen – säger att vi måste ha forskning inom. Det kan gälla områden som rör vårt samhälles välbefinnande och fortlevnad, och då måste staten gå in. Jag kan hålla med om att det ibland har blivit lite väl många forskningsområden; detta har en egen dynamik och sväller över sina bräddar.

Jag reagerade på detta med samtalet med Busch. Jag har inte en alldeles klar minnesbild av vad som hände, men experterna började prata om att det finns en framtida teknik som bygger på att man lagrar energi i batterier. Jag har hört andra – riktiga – experter säga att det helt enkelt inte går och att energiförlusterna är alldeles för stora. Jag har hört andra experter säga att det är en omöjlig teknik, så Busch kanske hade en poäng i alla fall.

Anf. 197 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Nu blir det väldigt speciellt för mig. Å ena sidan är jag disputerad forskare i energi och energisystem och kan därför bedöma Buschs uttalande ganska precist, å andra sidan har jag varit ansvarig för en av de strategiska forskningsmiljöerna i Sverige. Vi har just nu 43 sådana, och jag var ansvarig för energi på Chalmers i tre år. Jag vet därför precis hur de funkar, vad som funkar bra och vad som funkar dåligt.

Jag börjar med energifrågan. Det är absolut så att det redan nu finns alternativ som gör att vi kan klara ett system som funkar med vattenkraft och förnybara teknologier, levererar ett stabilt elnät och har leveranssäkerhet, låga kostnader och rätt miljöprestanda. Det klarar vi, så här tycker jag att Busch ska lyssna på experterna i stället för att gissa själv.

När det gäller strategiska forskningsområden har jag erfarenhet från Chalmers, som ju är en stiftelsehögskola. När regeringen och utbildningsminister Leijonborg år 2008 presenterade denna idé var det lättare för Chalmers att ta den idén från politiken och strukturera om sin verksamhet, för man var inte en tung förvaltningshögskola. För universiteten i Lund, Uppsala och Stockholm var det betydligt svårare, för de hade inte samma möjligheter internt att styra om sin verksamhet.

När de strategiska forskningsområdena utvärderades år 2014 fick energi på Chalmers, Linköping och diabetesforskning på Karolinska de allra högsta betygen. Bakläxa gick till Stockholms och, om jag minns rätt, Lunds universitet. Därifrån förde man faktiskt bort pengar, för de hade inte lyckats ta de politiska idéerna och omforma dem till universitetens verklighet.

Det är precis detta jag är orolig för även nu med regeringens idéer. Det är inte lätt att strukturera och leda när man är en förvaltningsmyndighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

Internationellt bistånd

§ 7 Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU2
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 198 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! I dag, eller rättare sagt i kväll, debatterar vi statens budget för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Riksdagen har redan beslutat att ramen för utgiftsområdet ska vara 44 ½ miljarder. Sveriges totala bistånd ska nästa år uppgå till 56 miljarder kronor. Det är ett mycket generöst bistånd.

Jag vet att miljarder är stora summor och svåra att sätta i perspektiv, men om man jämför detta med andra delar av statsbudgeten ser man att vi lägger ungefär hälften så mycket på bistånd som på rättsväsendet och fem gånger mer på bistånd än på näringslivet. Utgiftsområdet är mer än dubbelt så stort som utgiftsområdet för landsbygd. Du får själv avgöra om du anser att det är mycket eller lite, men klart är att Sverige är ett av världens mest generösa länder när det gäller internationellt bistånd.

Fru talman! Vi i Sverige har en lång tradition av att ta globalt ansvar, och vårt internationella bistånd har varit en viktig del i detta. Men världen förändras, och vårt bistånd måste förändras med den. För de flesta som är intresserade av bistånd är det ingen nyhet att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringspartierna har tagit fram en reformagenda för biståndet, *Bistånd för en ny era*. Den beskriver de förändringar våra partier ser som nödvändiga. Biståndet ska bli mer effektivt. Det ska vara relevant och mer ansvarsfullt.

Fru talman! Sveriges bistånd är som sagt mycket generöst. Det är dock vår skyldighet att se till att varje krona används så effektivt som möjligt. Jag står fast vid att ett effektivt bistånd är det bistånd som på sikt inte längre behövs.

Prioriteringar är nödvändiga när resurserna är begränsade. Därför har vi tagit fram tydliga tematiska prioriteringar i reformagendan. Dessa prioriteringar ska också ses som svenska intressen. Jag vet att detta ibland kritiserar, men faktum är att allt bistånd vi ger – oavsett form – i grunden är en del av Sveriges intresse. Att främja stabilitet i vår omvärld, att minska de faktorer som försätter människor på flykt och att bidra till fred och säkerhet globalt är inte bara moraliskt rätt utan ligger också i linje med svenska intressen.

Det vi beslutar att svenskt bistånd ska gå till är Sveriges intresse oavsett regering. De prioriteringar vi nu gör för biståndet är möjliga tack vare det mandat som regeringspartierna och Sverigedemokraterna har fått tillsammans. Vi har fått väljarnas förtroende att reformera och effektivisera biståndet, och det är precis vad vi gör.

Fru talman! Det går inte att komma ifrån att biståndet är ett av våra viktigaste utrikespolitiska verktyg för att möta de komplexa utmaningar som vi och världen står inför. Ett tydligt exempel är vårt bistånd till Ukraina. Det är av stor betydelse både för Ukrainas motståndskraft och för Europas – och Sveriges – säkerhet i stort.

Sveriges stöd till Ukraina är en investering i vår gemensamma säkerhet och stabilitet. Genom humanitärt bistånd, stöd till återuppbyggnad och direkta insatser för att stärka Ukrainas institutioner och samhällsstruktur bidrar vi till att stärka Ukraina, inte bara mot Rysslands invasionskrig utan också som ett hållbart och demokratiskt land i framtiden.

Vi ger bistånd på många områden, bland annat till utbildning, hälsa och återuppbyggnad av kritisk infrastruktur. Men vi bidrar också till att biståndet används för att stärka Ukrainas motståndskraft mot korruption och för att utveckla rättssäkra institutioner, vilket är avgörande för landets långsiktiga framgång.

Ukraina är ett tydligt exempel på att bistånd kan användas både för att möta akuta kriser och för att skapa förutsättningar för en bättre framtid. Det är ett bistånd som gagnar både det ukrainska folket och Sveriges intresse av en stabil och säker omvärld.

Fru talman! Vi lever onekligen i en tid då behoven är enorma. Människor lever i förtryck och fattigdom och får sina hem förstörda på grund av klimatförändringar. Krig härjar, och människor tvingas på flykt. Därför anser jag att vi har landat i rimliga prioriteringar för biståndet. Det ska gå till att främja frihet och bekämpa förtryck. Det ska gå till humanitära insatser, klimatrelaterade insatser, fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser

samt till att stärka kvinnor och flickor. Vi ser att biståndspolitikerna och migrationspolitikerna många gånger går hand i hand.

Alldeles för många människor lever på flykt. Det hjälper inte att bara lindra symtomen, utan vi måste också försöka hindra att de uppstår. Vi ska hjälpa människor på flykt. Vi ska också bistå för att minska själva orsakerna till att människor försätts på flykt. Vi ska, som vi ofta uttrycker det, minska grundorsakerna till migration.

Det finns ingen universallösning, utan olika behov finns på olika platser. I vissa länder krävs stärkta inhemska institutioner, i andra behövs handel och utbildning i kampen mot fattigdom. I vissa fall behövs fredslösningar eller motståndskraft mot klimatförändringar. Oavsett orsak ska vi från Sveriges sida bidra där vi kan göra som mest nytta. Vi ska bidra på ett effektivt sätt där biståndet kan levereras transparent och säkert. Det är en solidaritetsfråga gentemot mottagarna och en legitimitetsfråga gentemot svenska skattebetalare som finansierar. Båda har rätt att förvänta sig att medlen används på det sätt som är mest effektivt och på ett sätt som ger goda resultat.

(Applåder)

Anf. 199 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Yasmine Eriksson för hennes inlägg och fråga lite om den falska motsättning som Sverigedemokraterna ständigt spelar upp som ursäkt för att vara mindre generösa med biståndet och skära ned det till den undre gränsen, var den nu går för Sverigedemokraterna. Är det vid 0,7, 0,5 eller 0,001? Jag skulle vilja ha svar på vad som är den undre gränsen för när Sverigedemokraterna tycker att biståndet är för stort.

Jag skulle också vilja fråga Sverigedemokraterna om den där falska motsättningen. Vad är det som säger att något blir mer effektivt för att det blir mindre? Det blir ju inte det. Det blir bara mindre. Man kan ha ett bistånd på 1,0 procent som är supereffektivt eller bistånd på 0,7 procent som är supereffektivt. Det finns ingen åsiktsskillnad här i salen mellan partierna om hur vi ser på ett effektivt bistånd. Vi vill alla ha ett effektivt bistånd. Vi vill alla att de skattebetalare som surt har förvärvat och betalats in till staten ska gå till precis rätt saker.

Det är en falsk motsättning som ni spelar upp. Den ena frågan är: Var går den undre gränsen? I den andra frågan tänkte jag ge ledamoten en chans att klargöra vad som egentligen är Sverigedemokraternas linje när det gäller en av de humanitära kriserna i världen, nämligen i Syrien. Regeringen och UD säger att syrier i Sverige och alla andra också ska undvika alla resor till Syrien. Men ledamotens partiledare, Jimmie Åkesson, tycker att det här är ett utmärkt tillfälle för syrier att packa väskorna och åka hem.

Vad är det egentligen som gäller för Sverigedemokraterna och regeringen?

Anf. 200 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Olle Thorell ställer frågor om hur Sverigedemokraterna ser på effektivitet kopplat till att vi har frångått målet om 1 procent av bni för biståndet.

När regeringen tog över och Sverigedemokraterna ingick ett samarbete med regeringspartierna tog man över under en tid då behoven i Sverige var enorma. De är fortfarande enorma efter socialdemokratiskt styre i åtta år.

Vi behöver prioritera, och vi har enorma behov i Sverige. Det vi gör är att vi lyckas sänka biståndskostnaderna och samtidigt effektivisera biståndet, vilket gör att vi får ut mer per satsad krona och kan använda pengar i Sverige för andra insatser som hjälper den svenska befolkningen. Vi använder alltså samma summa men till olika saker. Vi kan ge bistånd mer effektivt, och det är precis det vi gör.

Hade du, Olle Thorell, velat se samma metoder som ni använde när ni ingick i regeringen, eller skulle Socialdemokraterna vid ett övertagande behålla de effektivitetslösningar som vi nu har initierat? Anser inte Socialdemokraterna och Olle Thorell att effektivitetsplanerna och omstruktureringarna av dem är effektiva, eller vill man återgå till hur det var tidigare och lägga mer pengar på biståndet och ha som mål att betala ut så mycket pengar som möjligt i stället för att ha som mål att använda pengarna så effektivt och resultatinkompatibelt som möjligt?

Anf. 201 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag är hemskt ledsen, men jag förstod faktiskt inte ledamotens resonemang. Jag ger henne därför en chans till att svara på frågan om det finns någon motsättning mellan att något är stort och att det är effektivt? Det gör ju inte det.

Vi tycker att biståndet ska vara så effektivt som möjligt, och det tycker alla här inne. Ni målar upp en falsk motsättning mellan storlek och effektivitet. Den finns inte.

Jag räknar inte med att kunna övertyga ledamoten Eriksson, men kanske någon som lyssnar också kan genomsöka den falska motsättningen.

På den andra frågan fick jag över huvud taget inget svar. Jag förstår att det är minerad mark, men jag ställer ändå frågan, för det här är viktigt. Ska syrier i Sverige packa sina väskor och åka hem, som Jimmie Åkesson säger, eller ska syrier i Sverige undvika alla resor till Syrien, som befinner sig i ett otroligt volatilt läge, som utrikesministern, UD och regeringen i övrigt säger? Vad är det som gäller? Det är min fråga.

Anf. 202 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag märker att Olle Thorell inte förstår skillnaden mellan storlek och effektivitet.

Att ha en summa och kunna göra mer av densamma är att vara mer effektiv. Att lägga en större summa gör att du får ut mindre av den om du använder en tidigare modell som inte var effektiviserad. Det är skillnaden.

Angående Syrien bestämmer inte vi över vilka som vill bo i Syrien. Det bor väldigt många människor i Syrien i dag. Vi förbjuder inte dem att vara där. De människor som har flytt från Syrien och kommit till Sverige, och som nu är väldigt glada över hur situationen är i Syrien, ser det inte längre ut att finnas några skyddsskäl för. Det är anledningen till att vi anser att de skulle kunna flytta tillbaka.

Anf. 203 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Det var flera saker som Yasmine Eriksson sa som jag faktiskt kunde hålla med om. Det handlar ju väldigt mycket om att minska orsakerna till att folk tvingas på flykt, att minska klimatutsläppen och oron i världen och att öka demokrati och mänskliga rättigheter. Där tror jag att vi är ganska mycket överens.

Jag måste ändå hålla med föregående debattör från Socialdemokraterna, för jag får inte heller riktigt ihop det här med effektiviteten.

Att man nu skär ned på biståndet vet vi alla. Ledamoten menar att man samtidigt gör det mer effektivt. Men vad exakt är det som blir mer effektivt? Vad är det som gör att vi kommer att lyfta fler personer ur fattigdom? Vad är det som gör att det kommer att förhindra fler oppositionella från att fängslas? Vad är det som gör att ni ökar andelen mänskliga rättigheter och minskar övergreppen i världen? Vad exakt är det som gör att ni kommer att få fler barn i skola? Vad exakt är det som gör att det blir fler säkra förlossningar runt om i världen? På vilket vis ökar ni med förändringen av biståndet till exempelvis sexuell och reproduktiv hälsa för kvinnor när ni samtidigt skär ned det så kraftigt?

Ni säger hela tiden att biståndet blir effektivare. Men vi har inte sett någonting som gjort att saker och ting har blivit mer effektiva och att flera personer verkligen kommer att gynnas av biståndet. Det skulle ju vara det enda sättet att kunna se om biståndet har blivit effektivare, så det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 204 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan nämna några delar där vi har gjort omprioriteringar som gör biståndet mer effektivt.

Vi minskar antalet länder som vi ger bistånd till. Det handlar om hur väl Sverige samarbetar med länderna. Behoven är, som vi alla vet, enorma. Även om vi skulle ge hela vår statsbudget i bistånd skulle det inte täcka världens behov av bistånd.

Vi prioriterar och väljer att utföra biståndet där vi ser att det ger bäst resultat. Vi tar bort strategier eller biståndsprojekt som vi ser inte ger så goda resultat för att kanalisera biståndet till andra projekt eller organisationer. Det är den ena delen.

Sedan har vi ett garantisystem där vi ger garantier för företag som vill investera i utvecklingsländer. Det är en mycket bra hävstång för att mobilisera mer kapital, och vi utökar nu hur stor summa garantiinstrumentet kan garantera till de företag och aktörer som vill göra investeringar.

Vi har också den privata sektorn. Vi vill se större inblandning av kapital mobiliserat från den privata sektorn så att det inte enbart kommer från staten. Att man har ett samarbete ökar också effektiviteten i biståndet. Från statens sida och med skattebetalarnas medel kan man gå in med en mindre summa, men totalen blir ändå större.

Anf. 205 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Yasmine!

Jag känner inte att jag blev särskilt mycket klokare, för jag förstår fortfarande inte på vilket vis saker och ting blir mer effektiva. Det enda jag

hör är att ni omlokaliserar en massa pengar. Jag hör inga direkta insatser som gör att det blir mer effektivt.

Ledamoten hävdar bland annat att genom att man tar bort en del projekt eller strategier som inte ger tillräckliga resultat blir det mer effektivt. Då skulle jag vilja veta vilka projekt eller strategier det är som man anser inte ger tillräckliga resultat och som man alltså skär bort nu.

Ledamoten lyfter också upp att man kanaliserar mer pengar genom att försöka få mer handel. Det kan finnas poänger med det, men man har justerat regleringsbrevet till Exportrådet. Man pratar väldigt mycket om att biståndet ska vara effektivt och transparent. Det var också ord som Yasmine Eriksson tog upp här. Men när det gäller effektivitet och transparens blir jag lite fundersam.

Det står i regleringsbrevet till Exportrådet att när det återskärper kan affärssekretess råda. Det vill säga att transparensen minskar vad gäller biståndet som går till Exportrådet.

Sedan ska man rapportera varje år vad man har använt pengarna till, men det står också att man inte behöver rapportera utifrån biståndets mål. Vi vet alltså inte huruvida man har levt upp till biståndets mål. Vi vet helt enkelt inte om de pengarna över huvud taget kommer att göra biståndet mer effektivt.

Det är ändå biståndspengar man tar och flyttar över till Exportrådet. Samtidigt ska man göra biståndet mer effektivt. Men hur kan vi veta ifall det blir mer effektivt om det inte ska rapporteras utifrån biståndets mål? Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Jag undrar också vilka strategier eller projekt det är som inte varit tillräckligt bra som man helt enkelt stryker.

Anf. 206 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Angående vilka strategier som inte fungerade och som fungerar: Det beslutar inte vi från riksdagens sida, utan det gör Utrikesdepartementet i samråd med till exempel Sida. De tar också in information från EBA och så vidare. Det är beslut som regeringssidan fattar och inte vi.

Jag är säker på att man tar det här på allvar och vill vara transparent. Man vill att biståndet ska vara så effektivt som möjligt, vilket är anledningen till att man gör omprioriteringar.

Jag tror att även Jacob Risberg håller med om att bistånd som inte fungerar inte är bistånd som vi ska ge. Det hjälper många fler om det faktiskt är fungerande bistånd, så jag tror att vi är överens i grunden.

Att jag inte kan säga på rak arm exakt vilka projekt som har varit mindre effektiva ber jag om ursäkt för.

Anf. 207 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Biståndspolitikerna är på väg åt fel håll. Regeringen har övergivit enprocentsmålet, och Sverige riskerar till och med att om några år hamna under FN:s rekommenderade nivå för utvecklade länder på 0,7 procent.

Sverige vänder blicken bort från de allra fattigaste och mest utsatta länderna i världen, till exempel Burkina Faso, Mali, Kambodja och Sydsudan. Man har avslutat det bilaterala biståndssamarbetet i länder där konflikter, extrem fattigdom, demokratisk tillbakagång och klimatförändringar slår allra hårdast.

Sverige vänder också blicken åt ett annat håll när humanitära kriser med oerhörd kraft slår mot länder som Sudan, Jemen, östra Kongo, Syrien och Myanmar.

Vi i den här riksdagen är eniga om stödet till Ukraina, men det får inte vara ett alibi för att bortse från andra kriser.

Stödet till civilsamhällets organisationer som förmedlar bistånd ut till världen har skurits ned och kastats in i en oreda av sällan skådat mått.

Regeringen bryter i den här budgeten också helt medvetet mot OECD-Dacs regler, som bestämmer vad som får räknas som bistånd. Det här underminerar Sveriges trovärdighet som biståndsgivare.

Sveriges engagemang i Guatemala ligger också i vågskålen. Guatemala är ett land där vi äntligen ser en ljusning efter år av auktoritärt styre och korruption. Folket där har valt en regering som vill bekämpa korruptionen och stärka demokratin. Att ens överväga att lämna Guatemala nu, precis när stödet behövs som mest, vore ett allvarligt misstag som jag hoppas att regeringen inte begår.

Ett annat felsteg är att regeringen alltmer låter biståndet styras av snäva svenska egenintressen i stället för av ett upplyst egenintresse. Ett upplyst egenintresse innebär att vi inser att vår säkerhet och vårt välstånd bygger på en rättvis och hållbar värld. Det handlar om att sätta de fattigaste och mest utsatta människornas behov och rättigheter som utgångspunkt och i centrum i stället för kortsiktiga svenska vinster.

Regeringen har också valt att inte fortsätta arbetet med en feministisk utrikes- och biståndspolitik, en politik som tar ett helhetsgrepp för att stärka kvinnors och flickors rättigheter och ge dem makt över sina liv och möjlighet att bidra till sina samhällen.

Biståndet behöver också bli bättre på att skydda barns rättigheter. Biståndet kan ju vara skillnaden mellan att ett barn går i skolan och att ett barn tvingas arbeta. Biståndet kan förebygga barnäktenskap, könsstympning och sexuellt våld.

Vi socialdemokrater menar att biståndet också behöver vara en kraftfull motor för att stärka arbetstagares rättigheter. Det handlar om sjysta löner, trygga arbetsvillkor och kamp mot trafficking och exploatering. Det är rättigheter som inte bara stärker individer utan också lägger grunden för mer stabila och rättvisa samhällen. Det är klart att handel och företagande är viktigt, men vi anser att regeringen bortser från arbetstagarnas perspektiv i att bygga välstånd och hållbar tillväxt.

Jag skulle kunna tala mycket längre om alla de här sakerna, men jag vill också hinna med att säga något om förändringen av biståndet till Palestina.

Innan jag går vidare vill jag tydliggöra att vi socialdemokrater i sedvanlig ordning avstår från att rösta gällande själva budgetyrkandet. Men vi yrkar bifall till våra reservationer 1 och 2 gällande nedläggningen av PGU och hur regeringen förhåller sig till OECD-Dacs regler.

Gällande Israel-Palestina har Sverige under lång tid varit en stark företrädare internationellt för folkrätten, för mänskliga rättigheter och för en tvåstatslösning i Israel-Palestina-konflikten. Sverige har haft en balanserad hållning.

Vi socialdemokrater har fördömt Hamas fruktansvärda terrordåd den 7 oktober och samtidigt stått upp mot de folkrättsbrott som Israel har begått.

Sverige har genom åren stöttat organisationer som al-Haq, al-Mezan Center for Human Rights och Palestinian Centre for Human Rights. Det här är organisationer som dokumenterar brott mot folkrätten, mot internationell lag och mot de mänskliga rättigheterna oavsett vem som står bakom dem, om det är Israel eller palestinier.

Nu drar regeringen tillbaka stödet till de här organisationerna. Det är organisationer som har gjort ett oerhört krävande och viktigt arbete med att föra fram bevis till den internationella rättskipningen i form av ICC och ICJ. Det är kortsiktigt och historiskt ansvarslöst att dra tillbaka det stödet. Ett annat exempel är att när Sidachefen besökte Israel och Palestina under tre dagar förra veckan träffade han inga som helst palestinska organisationer.

Man drar samtidigt tillbaka stödet till organisationen Defence for Children International i Palestina, som är en systerorganisation till Rädda Barnen. Denna organisation gör det viktiga arbetet med att dokumentera och besöka palestinska barn som fängslats på Västbanken under omänskliga förhållanden. Det handlar ibland om barn så unga som 12 år. Det ska Sverige inte längre vara med och bidra till.

Man tar även bort stödet till Ekumeniska följeslagarprogrammet. Det är ett program som sedan början av 2000-talet ser till att mer än 2 000 internationella observatörer – en del faktiskt före detta riksdagsledamöter – övervakar hur civila behandlas på Västbanken. De skyddar palestinska barn på väg till skolan så att de inte ska behöva utstå trakasserier, spottas efter, misshandlas eller tvingas stanna hemma från skolan. Att försvaga eller helt ta bort stödet till det programmet är att vända de mest utsatta ryggen.

Regeringen verkar dessutom helt ha missförstått och underskattat betydelsen av stödet till UNRWA, FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar.

Fru talman! Man kan fråga sig hur regeringen kan vara så strategiskt naiv. Hur kan man undergräva Sveriges trovärdighet som en röst för folkrätt och mänskliga rättigheter på det här sättet? Det är också ett direkt hot mot Sveriges rykte som konstruktiv, balanserad aktör i den här konflikten. Att inte stå upp för ICC och ICJ, som ju är grundpelarna i internationell rättskipning, är ett svek mot Sveriges tradition. Att regeringen dessutom inte kan göra annat än mumla när frågan kommer om Netanyahu skulle gripas om han satte sin fot i Sverige är ytterligare ett tecken på detta.

Fru talman! Vi socialdemokrater är tydliga med att Sveriges bistånd ska utgå från de mest utsattas behov och rättigheter. Det rättighetsbaserade biståndet måste återställas, och Sverige behöver en politik som bygger på att vi är solidariska, bekämpar fattigdom och orättvisa och skapar möjligheter för dem som drabbas hårdast av konflikter, klimatkriser och ojämlikhet. Socialdemokraterna vill se en biståndspolitik som står upp för barns rättigheter, stärker kvinnors och flickors inflytande och arbetar för sjysta villkor för världens arbetstagare.

Vi vill återinföra en politik för global utveckling, PGU, som var den samlande kraft som gjorde att handel, klimat och bistånd tillsammans bidrog till en hållbar global utveckling. Vi står fast vid principen om ett upplöst egenintresse där vi säger att en jämlik värld är tryggare för oss alla.

Vi socialdemokrater står fast vid enprocentsmålet. Vi är stolta över att Sverige länge varit ett föredöme i världen vad gäller generositet och soli-

daritet, och när vi återtar regeringsmakten kommer vi stegvis att återställa enprocentsnivån.

Fru talman! Den här debatten handlar egentligen inte bara om biståndspolitik. Den handlar om vilket Sverige vi vill vara. Ska vi vara ett Sverige som står upp för rättvisa, solidaritet och internationell lag, eller ska vi vara ett Sverige som sviker när det gäller? Jag vet vilket val vi socialdemokrater gör.
(Applåder)

Anf. 208 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Olle Thorell har någonting som jag faktiskt inte har, och det är en portmonnä med en aldrig sinande kassa för olika statliga utgifter.

Vi ser att behovet i världen är stort, men samtidigt är ju inte de medel svenska staten förfogar över oändliga. Jag har alltså en fråga till ledamoten Thorell: Hur och på vilket sätt garanterar en större biståndsbudget och gamla avdankade biståndsmetoder att man kan möta en snabbt föränderlig värld där man kanske måste titta på nya strategier och sätt att möta dagens utmaningar för att bekämpa fattigdom och lindra nöd? Jag skulle uppskatta väldigt mycket om ledamoten kunde ge några konkreta exempel på detta.

Anf. 209 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för möjligheten att fortsätta debattera de här viktiga frågorna!

När det gäller enprocentsmålet upprepar Katarina Tolgfors talepunkter och oneliners som vi hör Benjamin Dousa upprepa ofta – men tyvärr inte i den här kammaren då han inte kan vara med i debatten. Det sägs bland annat att behoven är oändliga men att Sveriges statsbudget är ändlig. Ja, så är det ju. Och solen är gul och varm och går upp åt ena hållet och ned åt andra hållet. Det stämmer också. Men det är ju så fiffigt med enprocentsmålet att just eftersom behoven i världen är stora har vi kommit överens om en nivå som är en andel av vårt välstånd. Det gjorde vi för över 50 år sedan för att inte hamna i populistiska debatter om att ett visst behov i Sverige är mycket viktigare än någon utlänning någon annanstans som vi inte träffar eller känner och inte har direktkontakt med.

För att slippa ha en populistisk vulgärdebatt bestämde vi för över 50 år sedan att vi ska avsätta en hundradel av vårt välstånd till fattiga och utsatta ute i världen. Jag är stolt över det. Jag tycker att det är bra. Jag har ingenting emot att Sverige är bäst i världen på att vara generöst och solidariskt med andra länder. Det är Sverigedemokraterna och Moderaterna som har problem med att vara så generösa.

Vad gäller avdankade metoder och att vi ska återgå till allt som det var tidigare hoppas jag kunna återkomma i min andra replik, för vi socialdemokrater vill verkligen också reformera biståndet. Det behöver förändras i en föränderlig värld och tid, men det står inte i motsats till hur generösa vi vill vara.

Anf. 210 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag hörde inte ett enda konkret svar på hur ett enprocentsmål garanterar att man bättre och mer effektivt möter världens utmaningar

som de ser ut i dag. Jag skulle uppskatta om jag kunde få åtminstone ett eller två konkreta besked om det.

Jag vill upplysa ledamoten Thorell om att enprocentsmålet under den socialdemokratiska regeringen ju gjorde att biståndsbudgeten låg på en lägre nivå än den gör i dag. Det är bara att titta på statistik som visar detta.

Jag skulle också vilja återkomma till att det inte alltid handlar om hur mycket pengar som avsätts. Alla här inne som någon gång varit kommunpolitiker eller regionpolitiker – jag gissar att det är några stycken – vet ju att lösningen inte alltid är mer pengar. Det handlar snarare om hur man gör, att man har tydliga mål som kan följas upp och att man vet att man träffar rätt.

Återigen, ledamoten Thorell: Vi låtsas att vi har ett enprocentsmål. Vilka strategier använder man, och på vilket sätt bidrar de till att säkerställa att man når fler, hjälper fler, bekämpar fattigdom och ser till att länder kan stå på egna ben och utvecklas?

Anf. 211 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Hela poängen är att det inte finns någon motsättning mellan effektivitet och storlek. Jag känner mig jättetjattig som säger detta, men det finns ingen sådan motsättning. Inget blir mer effektivt av att det blir mindre, eller större för den delen. Men det är klart att man kan göra mer för mer pengar. Det är ett faktum som jag tror att kommun- och regionpolitiker också känner igen.

Om det till exempel skulle finnas 180 miljoner kronor mer till utvecklingsforskning via Vetenskapsrådet, som regeringen tog bort förra året, skulle man kunna göra mer utvecklingsforskning som kan vara fattiga och utsatta människor till gagn. Då skulle man via forskning och vetenskapliga metoder kunna ta reda på vad som faktiskt är effektivt och hur man bäst bekämpar fattigdom.

Det där tog regeringen bort med ett pennstreck – 180 miljoner. 600 forskare skrev protesterande debattartiklar i Aftonbladet. Jag tror aldrig jag har sett så många skriva under en och samma debattartikel.

Det är klart att det märks om det blir mindre pengar. Men det är också klart att vi ska vara så effektiva det bara går med de pengar som finns. Det finns ingen motsättning däremellan.

Vad gäller att reformera och utveckla biståndet har vi socialdemokrater i dagarna gått ut med ett brev till biståndsorganisationer och andra intresserade om att vara med och bidra till en reformagenda 2.0, en socialdemokratisk reformagenda. Vi ser nämligen i pandemins spår och när världsordningen förändras i och med Rysslands ockupation av Ukraina att fattigdom, polarisering och klyftor skenar i världen. Då behövs det en ny politik. Det kommer vi att ta ansvar för att formulera.

Anf. 212 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag reagerade på ett stycke i Olle Thorells anförande om att Sverige och regeringen har frångått den feministiska utrikespolitiken. Gott så! Det stämmer. Men i samma stycke anförde Olle Thorell att vi inte heller står upp för kvinnors och flickors frihet och egenmakt.

Just den biten är ett prioriterat tematiskt område i reformagendan. Det står uttryckligen att det är en av regeringens och Sveriges prioriteringar. Och vi har bistånd som går till att främja just det. Vi har bistånd som går

till att hjälpa kvinnor att överleva graviditeter och förlossningar och till utbildning för flickor. Vi har bistånd som går till att öka kvinnors och flickors deltagande i den digitala miljön, bistånd som går till att motverka våld mot och förtryck av kvinnor, bistånd som går till att hjälpa kvinnor att öka deltagandet i politiken med mera.

Jag undrar om Olle Thorells mening är att vilseleda genom att påstå att regeringen och Sverigedemokraterna inte står upp för kvinnors och flickors frihet och egenmakt och inte heller har bistånd eller politik på det området. Det stämmer nämligen inte.

Anf. 213 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Det här replikskiftet känns som en déjà vu. Jag vet att vi har haft det tidigare; vi har talat om att det väl är bra att regeringen ändå ägnar sig åt en del jämställdhetsarbete. Och det är klart att det är bra. Det är väl jättebra.

Men regeringen har skrotat den feministiska utrikespolitiken, och den var mer än bara enskilda projekt. Den var mer än en påse pengar som går till bistånd någonstans. Den var en helhetssyn, ett tankesätt om att förändra vår utrikes- och biståndspolitik så att perspektivet på feminism och genderfrågor skulle genomsyra all utrikes- och biståndspolitik. Det gör det inte längre.

Regeringen har lagt ned medlingsnätverket för kvinnor, som FBA hade, utan att göra någon utvärdering av det. Regeringen ser inte längre till att ambassaderna ute i världen har i sina instruktioner att inkorporera det feministiska perspektivet i allt sitt arbete. Det finns inte längre. Då prioriterar man annorlunda. Och då blir det mindre pang för pengarna. Det blir mindre feminism.

Det förvånar väl inte mig att Sverigedemokraterna vill ha mindre feminism, men man ska inte låtsas som att det är likadant som innan man lade ned den feministiska utrikespolitiken. Det är givetvis bra att man arbetar med jämställdhet och att det fortfarande är en del av regeringens reformagenda och biståndspolitik.

Men jag säger som jag sa förra gången vi hade det här replikskiftet. Man kan ha en fin sportbil, riva ut motorn ur den, slå igen huven och säga: Titta vilken fin sportbil! Den är jättebra. Vi sysslar med sportbilsåkande här. Men det går ju inte särskilt bra utan motor.

Anf. 214 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Olle Thorell för förtydligandet. I hans anförande lät det som sagt som att regeringen inte bedriver något sådant bistånd över huvud taget.

Jag har också en fråga angående PGU. Förslaget är att vi ska frångå de målen. De ingår i dag i arbetet med Agenda 2030. Arbetet med Agenda 2030 i Sverige är ett riksdagsbundet mål som ligger fast, trots att vi nu ändrar detta med PGU.

Målet för PGU beslutades 2003 och har i dag ingen formell verkan. Jag undrar därför varför Olle Thorell anser att PGU borde kvarstå. Det har inte någon reell funktion då det bland annat finns upptaget inom arbetet för Agenda 2030 och redovisas i samband med redovisningen för Agenda 2030. Att ha en dubbelmålsättning, är det inte bara dubbelbyråkrati i traditionell svensk anda? Jag förstår inte varför man vill hindra en förenkling

Anf. 215 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Vad fint att jag får säga något om PGU i relation till Agenda 2030 också. Jag hann inte med det i mitt anförande.

Sverige lade 2003 fram den världsunika politiken för global utveckling, efter ett gediget remissarbete med dialog med civilsamhället, samtal med forskare och ett stort förankringsarbete. Vi var då en föregångare i världen för att bedriva en samstämmighetspolitik där alla politikområden ska dra åt samma håll och bidra till global utveckling. Det var i spåren av Agenda 21 och Riomötet. Det var unikt och världsledande och har fått andra att följa efter. Det var bra.

Sedan kan vi tycka att Sverige inte gjorde tillräckligt mycket av det under såväl socialdemokratiska som andra regeringar. Men det är ett bra rättesnöre.

Det vore enkelt om man bara kunde ta bort det och ersätta det med Agenda 2030. Om det ska ha minsta lilla trovärdighet behöver den här regeringen satsa något på Agenda 2030-arbetet. Men det gör man ju inte. Man har tagit bort den nationella samordnaren och lagt ned det kansliet. Man ändrar instruktionerna så att samma tvingande skrivningar ut till departement och myndigheter om att följa upp Agenda 2030-arbetet inte alls ingår. Det är gravt nedprioriterat av den här regeringen. Yasmine Erikssons poäng faller alltså ganska platt, tyvärr.

Det borde finnas en gemensam uppfattning i den här salen om att politiken ska dra åt samma håll för att vara mer effektiv och ändamålsenlig.

Anf. 216 KATARINA TOLGFORS (M):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets budgetbetänkande UU2 om utgiftsområde 7 Sveriges internationella bistånd.

Omvärlden förändras i hög takt, och vi lever i orostider med konflikter och krig i vårt absoluta närområde och på andra platser i världen. Bara under de senaste fem åren har stora geopolitiska förändringar skett som påverkar utvecklingen i världen, i Europa och i Sverige. Vi har haft en global pandemi. Rysslands illegala anfallskrig mot Ukraina har snart pågått i tre år. Vi ser en eskalerande konfliktnivå i Mellanöstern efter den 7 oktober 2023. I Syrien har en diktator fallit, men osäkerheten över vad som kommer i stället är stor.

Den höga inflationen gör att stora delar av världen upplever ekonomisk tillbakagång eller stagnation och låg tillväxt. I USA signalerar den tillträdande presidenten att höjningar av handelstullar kan bli aktuella, vilket kan få stor påverkan på världsekonomin. Dessa faktorer bidrar till osäkerhet och protektionistiska strömningar.

Som en nödvändig konsekvens av dessa geopolitiska förändringar genomför regeringen en välbehövlig reformering av Sveriges internationella bistånd. Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt är ledorden.

Fru talman! I Riksrevisionens granskningar och i analyser av Expertgruppen för biståndsanalys, EBA, har det upprepade gånger pekats på allvarliga brister i biståndshanteringen. Otillräcklig uppföljning, för många och oöverskådliga strategier samt otillräcklig redovisning av långsiktiga

effekter av biståndet har länge varit ett problem. Nyligen avslöjade Svenska Dagbladet hur bristande kontroll tidigare har lett till att miljontals kronor i biståndsmedel har kunnat användas på ett sätt som strider mot regler och intentioner. Det är oacceptabelt och undergräver förtroendet för biståndet.

Jag gläds därför åt att Riksrevisionen nu har sagt att man ska genomföra en ny granskning av Sida om hur och om Sida bedriver det humanitära biståndet på ett effektivt sätt enligt de intentioner som finns i den nya reformagendan.

Under 2024 beräknas nästan 300 miljoner människor behöva humanitärt stöd och bistånd. Det är långt över den samlade påse pengar som omvärlden kan uppbringa. Det är därför angeläget att alla resurser används på ett så effektivt sätt som möjligt, enligt Riksrevisionen.

Fru talman! Med reformagendan minskar regeringen antalet strategier för att ge tydligare styrning till myndigheter och förbättra och underlätta uppföljningen. Antalet bilaterala samarbetsländer minskas från 37 till 30 länder. Antalet mellanled och mellanhänder blir färre så att vi minskar byråkratin och kan uppnå bättre effektivitet och träffsäkerhet. Sveriges insatser ska riktas dit där stödet bäst behövs och där förutsättningarna att göra mest nytta är bäst.

Gamla biståndsstrategier ersätts med nya, skarpare landstrategier. Dessa kommer att innehålla tydligare målsättningar och ökade krav på samarbetsländerna. Vi förväntar oss av mottagarländerna att vi ska kunna se konkreta framsteg i nödvändiga reformer, att man stöder demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och att man bedriver ett aktivt arbete mot korruption.

Fru talman! Låt mig ge ett par exempel på hur det svenska biståndet används, och låt mig börja med Ukraina.

Ukraina är den största mottagaren av svenskt bistånd med anledning av det fruktansvärda krig som nu pågår där. Ryssland bedriver terror och har en medveten krigsföring för att slå ut städer, människor och infrastruktur. Regering och riksdag har hittills beslutat om 17 stödpaket till Ukraina innehållandes militärt, humanitärt och ekonomiskt stöd. Den totala summan av det svenska stödet till Ukraina uppgick vid slutet av oktober i år till runt 60 miljarder kronor. Och i dagarna har regeringen fattat beslut om ytterligare ett riktat stöd på 110 miljoner kronor till Ukrainas humanitära initiativ Grain from Ukraine. Det är ett stöd som går till FN:s livsmedelsprogram World Food Program, WFP, som är genomförandepart i initiativet.

Ryssland har under senhösten ökat och intensifierat sina attacker mot flera områden och städer i Ukraina i syfte att slå ut energiförsörjningen. En viktig del i det svenska stödet till Ukraina riktar in sig på att stärka motståndskraften i det ukrainska samhället, och Sveriges och EU:s bistånd går bland annat till investeringar i landets energisystem.

Jag vill också lyfta fram det humanitära stöd som genom UN Women bidragit till att sammanlagt 76 000 kvinnor och flickor har fått hjälp, bland annat genom safe space-center som erbjuder kvinnor psykologiska, humanitära och sociala tjänster och stöd. Dessutom har svenskt bistånd till International Planned Parenthood Federation, IPPF, bidragit till att cirka 340 hälsoarbetare erhållit utbildning av klinisk hantering av våldtäkter.

Andra exempel på hur svenskt bistånd används i Ukraina är bidrag till att landets EU-integration fortgår. En viktig del i det är att fokusera på den ukrainska decentraliseringsreformen, inte minst genom stöd till lokala självstyren. En annan viktig komponent i detta är att stärka transparens och bekämpa korruption. Stödet till Ukrainas EU-närmande avser att bidra till demokratisering, stabilitet och säkerhet i vårt närområde. Det ligger i Sveriges intresse.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om situationen i Mellanöstern och i Gaza.

Jag kanske kan lugna ledamoten Thorell lite genom att berätta att bistånds- och handelsminister Benjamin Dousa just nu befinner sig i området för att besöka både Israel och Palestina. Jag tror att det är en bra prioritering. Ledamoten får hålla till godo med oss andra i debatten.

Efter Hamas attack mot civila israeler den 7 oktober 2023 råder en mycket svår humanitär situation för människorna i Gaza. Av de 250 personer som Hamas tog som gisslan hålls enligt israeliska uppgifter cirka 100 israeler fortfarande som gisslan av Hamas.

Gaza är en geografiskt liten yta med relativt många människor. Det bidrar till den humanitära katastrofen i Gaza till följd av konflikten mellan Hamas och Israel liksom det faktum att Hamas förlagt vapendepåer och förråd vid skolor och sjukhus där civila vistas. Som i alla konflikter är kvinnor och barn särskilt utsatta.

Sveriges stöd till Gaza har ökat med anledning av den förvärrade situationen. Sedan oktober 2023 har Sverige bidragit med drygt 520 miljoner kronor i humanitär stöd som riktar sig till akut hjälp till de hårt drabbade människorna i Gaza.

Fru talman! Jag vill nämna två strategier som är prioriterade i reformagendan. Den ena är satsningen för att stärka flickors och kvinnors egenmakt och frihet. Vi ser att rättigheter för flickor och kvinnor rullas tillbaka på många olika sätt, och det sker bland annat i Afghanistan men även på flera andra håll i världen, inte minst i Mellanöstern.

I dag lever cirka 71 procent av världens befolkning i länder som inte är demokratiska. Därför är den andra strategin jag vill nämna den som riktar sig till satsningar på projekt och samarbeten med länder där Sveriges biståndsmedel kan bidra till att man stärker mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Att försvara frihet och demokrati är viktigt för stabilitet, fred och säkerhet.

Avslutningsvis, fru talman! I regeringens reformagenda framgår tydligt att vi kopplar handelsfrågor närmare utvecklingsbiståndet. Vi är övertygade om att det är det som ger de mest hållbara och långsiktiga effekterna i bekämpandet av fattigdom.

Ett positivt exempel är att EU, inklusive Sverige, i början av december skrev under ett frihandelsavtal med handelskoalitionen Mercosur, där Argentina, Brasilien, Uruguay och Paraguay ingår. Sverige riktar också fortsatt engagemang till Latinamerika för att stödja människorättsarbetare och arbetet för att stärka rättsstatens principer.

Fru talman! Behoven av stöd i världen är enorma, men det är inte det svenska biståndet. Det är därför både bra och nödvändigt att vi reformerar biståndet och att myndigheter som Sida, under ny ledning, nu gör en omfattande förändring och ser över verksamhetens struktur, metoder, redovisning och uppföljning så att vi kan säkerställa att svenskt bistånd är effektivt

och transparent och att stödet når de länder och människor som allra mest behöver det – och når dit där biståndet har bäst förutsättningar att göra nytta och vara hållbart.

(Applåder)

Anf. 217 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för anförandet!

Regeringen använder stora summor från biståndet för att bekosta sådant som inte är bistånd. Det är exempelvis 893 miljoner till inhemsk integration och 3 miljarder till återvändande i den här nya strategin.

Enligt OECD:s regelverk kan enbart frivilligt, tryggt och värdigt återvändande av flyktingar från ett utvecklingsland till ett annat vara biståndsverksamhet. Återvandring från Sverige kan aldrig någonsin finansieras med någon form av biståndsmedel.

Att så här mycket biståndspengar används till sådant som inte är bistånd, vilket strider mot OECD-Dacs regelverk, är djupt allvarligt. Det är faktiskt att lura svenska folket, tycker jag.

Hur ser ledamoten på detta? Ska Sverige inte stå upp för de regelverk som vi faktiskt har varit med och godkänt?

Anf. 218 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Regeringen har varit tydlig med att biståndspolitiken ska fokusera på att bland annat vara ett verktyg för att motverka irreguljär migration. Vi ska öka återvändandet. Vi ska bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring och en hållbar återintegrering.

Detta går att koppla till biståndet och biståndets mål. Många människor vill såklart återvända och komma åter till sitt hemland, där de har sin familj, där de är uppväxta och där de har sina rötter. Det handlar också om att man ska kunna vara med och bygga upp sitt land och leva under mycket bättre former än man gör när man är på flykt.

Utgångspunkten för regeringen och Tidöpartierna är att man ska jobba med en säker och ordnad reguljär migration som bidrar till att utveckling och välfärd i våra partnerländer kan möjliggöras. Det är också ett rimligt krav, när vi tar emot människor här och ger bistånd till andra länder, att det finns en vilja från dessa länder att faktiskt ta hand om sina egna medborgare.

Anf. 219 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Tolgfors, för svaret!

Problematiken är att de saker som jag räknade upp faktiskt inte är bistånd. Det är felaktigt att man använder biståndsmedel till sådant som inte är bistånd, menar jag. Ser inte ledamoten att det är ett problem att vi inte följer det regelverk som finns för hur biståndsmedel får användas? Detta är ju ett faktum.

Sedan har jag en annan fråga. Ledamoten talade väldigt väl om jämställdhet. Jag vet att ledamoten brinner för dessa frågor, och det tycker jag är bra. Men tyvärr såg vi hur svenskt bistånd till SRHR, som länge legat på runt 7 procent av det totala biståndet, dök till 5,6 procent 2022 och fortsatte nedåt 2023. Vi såg också hur anslagen till UN Women-systemet halverades i förra budgeten. Även stödet till UNFPA, som gör ett väldigt vik-

tigt arbete för jämställdhet, har skurits ned kraftigt. Vi ser också hur jämställdhetsfrågorna och SRHR är under attack globalt. Då behöver Sverige steppa upp och inte skära ned på biståndet.

Man säger att jämställdhet är ett kärnvärde, men det stämmer inte riktigt när man faktiskt i siffror skär ned på biståndet till jämställdhet och SRHR.

Anf. 220 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Sverige har förbundit sig till OECD-Dac, men det är inte en lag som står över hur Sveriges regering prioriterar.

Som jag nämnde tidigare kan man koppla detta till arbetet med att säkra ett bra, tryggt och lyckosamt återvändande för dem som har migrerat hit, när länderna har utvecklats på ett sådant sätt att de faktiskt har möjlighet att ta hem sina medborgare igen. Detta är fullt rimligt. På det sättet möter detta de mål som vi har för svenskt bistånd, i alla fall de mål som regeringen och Tidöpartierna har.

När det gäller SRHR vet ledamoten att jag är ordförande i nätverket i riksdagen, där ledamoten själv är verksam. Om man ska nå jämställdhet och hjälpa andra länder att nå jämställdhet måste man använda hela verktygslådan. Det blir inte nödvändigtvis bättre för att man sätter en etikett och säger: Nu har vi en feministisk utrikespolitik.

Denna regering har, med den här reformagendan, ett antal prioriterade strategier. Varje strategi kan kopplas till insatser för att stärka flickor och kvinnor. Som jag nämnde tidigare gäller det till exempel demokratiarbetet. Demokratikämpar blir i allt högre utsträckning utsatta för repressalier. Ofta är de kvinnor.

Vi hade Julia Navalnaja här i riksdagen. Vi hörde hennes berättelse om vikten av det fria ordet, av att kunna utöva demokrati, av fri journalistik och fria medier.

Detta är insatser som också stärker flickor och kvinnor.

Jag nämnde även hur vi riktar bistånd för att just stärka utbildning och för att stärka flickors och kvinnors hälsa och så vidare.

Anf. 221 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack till Katarina Tolgfors för ett väldigt engagerat och genuint anförande! Jag kan verkligen känna igen mig i väldigt mycket av det som Katarina Tolgfors tog upp.

Men jag måste helt enkelt ställa en fråga, för jag får liksom inte riktigt ihop detta. Nu har regeringen och regeringsunderlaget valt att skära ned på biståndsbudgeten. Sedan har man inom biståndsbudgeten dessutom gjort en omfördelning. Man säger att en större andel än tidigare ska gå till humanitärt bistånd och att en lite mindre än tidigare ska gå till det mer långsiktiga utvecklingsbiståndet. Detta gör att det på något sätt blir dubbla nedskärningar i utvecklingsbiståndet.

Det här sker samtidigt som alla organisationer, forskare och andra som jobbar med bistånd betonar att man nu, mer än någonsin, borde satsa mer på just det långsiktiga utvecklingsbiståndet, inte minst för att förhindra ytterligare konflikter och kriser i världen.

Det är inte bara Sverige som gör så här, vill jag säga. Men min fråga blir: Varför väljer man i detta läge att göra den här omfördelningen mellan det akuta biståndet och det mer långsiktiga?

Anf. 222 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag ska vara ärlig med att nivån på biståndet kommer att minska något. Men det är fortfarande högre nivåer än vad det var till exempel under den första S-ledda mandatperioden för åtta år sedan.

Nivån går ned något, men det finns fortfarande ett stort reformutrymme och fortfarande utrymme för att fortsätta att satsa för att träffa rätt. Men man kan inte ha 70 strategier, som det var uppe i ett tag. Vi minskar det för att kunna fokusera, och vi måste prioritera.

Hade det varit möjligt tror jag att det är många härinne som skulle vilja ge mer till ännu fler och göra ännu mer. Men det är inte bara Sverige som ska bidra till detta. Vi är fortfarande en av de största biståndsgivarna i världen, och det ska vi fortsätta att vara. Vi ska fortsätta att vara engagerade, men vi måste prioritera.

Regeringen och Tidöpartierna prioriterar närområdet Ukraina. Men det finns satsningar ute i världen som fortsätter. Jag gav just ett exempel med Sydamerika. Där har länder kunnat ta sig från fattigdom. Man jobbar fortfarande en hel del där med demokratifrågor, rättsstatens principer och människorättsförsvarare.

Många länder är så kallade medelinkomstländer. Där tror vi att handel och tillväxt i ekonomin är det som långsiktigt gör att länder och människor själva tar sig ur fattigdom och får egenmakt över sitt liv och sin ekonomi.

Anf. 223 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Absolut, handel är bra. Ledamoten vet sedan tidigare att den satsningen håller Centerpartiet med om. Allt det ledamoten säger är bra, absolut.

Men min fråga är fortfarande: Varför gör man omfördelningen från mer långsiktigt utvecklingsbistånd till det mer kortsiktiga akuta i den värld där de flesta är eniga om att man borde göra precis tvärtom? Det är min fråga.

Det handlar inte så mycket om att vi är den största biståndsgivaren eller så. Det är just fördelningen som är den stora frågan.

Anf. 224 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag ska försöka att utveckla det, ledamoten.

Ett exempel är satsningar på Swedfund. Där ser vi att vi får en hävstång och en utveckling där många projekt pekar på ett mer hållbart resultat.

Att ge mer pengar är inte alltid det som ger bäst effekt. Ett exempel är Afghanistan. Där gav Sverige och andra länder i världen under väldigt lång tid mycket bistånd. Det var det största mottagarlandet för svenskt bistånd under en lång tid.

I dag är man där beroende av bistånd. Det är 60 procent av afghanernas ekonomi som är internationellt bistånd. Det är inte en hållbar utveckling och inte en hållbar satsning.

Vi måste se till att varje svensk skattekrona får största möjliga utväxling där det finns bäst förutsättningar att utveckla ett land, utveckla männi-

skor och ge dem egenmakt och där vi ser långsiktiga resultat som Sverige är med och bidrar till.

Att det humanitära biståndet ökar beror just på ökningen av konflikter och kriser. Där ser vi att pengarna går direkt ut. De ska nå de allra mest nödställda direkt för att lindra nöd och för att se till att människor överlever dagen.

Vi har ett stort antal konflikter. Vi har människor i stort behov av att ta emot bistånd, att få hjälp och stöd med hälsa, vatten för att överleva och mat för dagen. Det är något som jag är stolt över att regeringen och Tidöpartierna prioriterar.

Anf. 225 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt, Katarina Tolgfors, att vi uppskattar varandra i debatten. Även om ministern är frånvarande för andra viktiga uppdrag är det vi som är här som debatterar, och jag tycker att vi samtalar på ett bra sätt. Jag får väl fråga biståndsministern skriftligen när han kommer tillbaka hur han upplevde det hela i Israel och Palestina.

Jag vill fråga Katarina Tolgfors om de nedskärningar som nu har skett av biståndet till palestinska organisationer. Det är en händelse som ser ut som en tanke. När Jakob Granit besöker Israel och Palestina möter han inga palestinska organisationer, och man har varit mycket skeptisk till att ge stöd till UNRWA.

Man tar bort stödet till Ekumeniska följeslagarprogrammet som till exempel skyddar skolbarn på väg till skolan. Man tar bort stödet till Defence for Children International – Palestine som besöker palestinska barn i fångelser och ser till att de inte utsätts för övergrepp och annat, och man dokumenterar det. Det är mycket allvarligt.

Men det allvarligaste är att man tar bort stöd till organisationer som till exempel al-Haq som dokumenterar och för fram bevis på övergrepp, brott mot krigets lagar, brott mot mänskligheten och det som skulle kunna betecknas som folkmord någon gång i framtiden och som är begångna av båda sidor. Man tar bort det stödet. Varför det? Hur kan man stå för en sådan politik?

Anf. 226 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Thorell!

Det är en väldigt svår situation i Gaza, vilket ledamoten som också sitter i utrikesutskottet är medveten om. Det är svårt med tillgängligheten för hjälparbetare och för bistånd att nå fram.

Det kan vara lika svårt att bedöma att pengarna kommer dit de ska och att de insatser som ledamoten nämner faktiskt går att genomföra på ett säkert sätt.

Som du vet är det inte så att enskilda riksdagsledamöter styr vart biståndspengarna går. Jag nämnde i mitt anförande att Sverige sedan oktober 2023 har ökat det humanitära biståndet till Gaza därför att läget är akut.

Det är akut för de människor och de civila som drabbas. Du har å ena sidan en terroristorganisation som inte drar sig för att använda palestinier som mänskliga sköldar. Du har å andra sidan Israel som har rätt att försvara sig men som givetvis ska hålla sig inom folkrätten och inom krigets regler och lagar.

Det är en otroligt infekterad, djup och långtgående konflikt. Jag kan inte bedöma om det är den ena eller den andra insatsen som är den bästa. Där litar jag på att Sida och andra organisationer, som jobbar med detta och har gjort det under lång tid, själva kan säga var stödet bäst behövs.

Sverige har ökat det stöd som vi tror är det allra mest akuta nu, och det är det humanitära stödet. Förutsättningarna för att jobba med bistånd för att utveckla är ganska dåliga just nu.

Om nu UNRWA är så bra som jag hör från oppositionen i många debatter, och är de enda som sägs kunna operera i Gaza, hoppas jag att UNRWA ser till att man säkerställer säkerheten för barn och ser till att biståndet når fram där det behövs.

Anf. 227 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag blir lite bedrövad när jag hör kollegan Tolgfors här berätta att det är så väldigt svårt att veta att pengarna går till rätt saker för att Gaza har bombats till grus.

Det jag nämner – al-Haq, Ekumeniska följeslagarprogrammet, Defence for Children International – Palestine – vet vi är nyttigt och bra. Det är effektivt och behjärtansvärt, och en god sak att göra. Det vet vi. Det handlar inte om att det är helt omöjligt att bedriva det arbetet under krigstillståndet.

UNRWA är kanske inte den perfekta organisationen. Men det är den organisation som finns för att distribuera humanitärt bistånd.

Det är väl klart att regeringen har ökat det humanitära biståndet till Gaza, och det vore väl tusan annars när man ser hur det ser ut i Gaza. Vi ser att tiotusentals människor har dött och att flertalet hus är grus. Så det är klart att man behöver höja det humanitära biståndet.

Det som jag tycker är fel är att man ensidigt har skurit ned på utvecklingsbistånd, bra projekt och nyttiga insatser för annat än humanitärt bistånd. Det behöver nämligen byggas ett samhälle när kriget är slut, och även när matpaketen har nått fram behövs en framtid på Västbanken och i Gaza. Då räcker det inte att säga att man skickar så mycket pengar i humanitärt bistånd. Vi behöver bygga tillit, och vi behöver långsiktigt bygga en framtid som barnen där kan tro på. Och det gör vi inte genom att skära ned.

Anf. 228 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Thorell för detta. Det är faktiskt väldigt bra att vi nu står här i kammaren på kvällen så att jag vet att det inte är en avatar eller någon AI-genererad Olle Thorell som jag pratar med. Skämt åsido, detta är ett jätteallvarligt ämne.

Jag är helt övertygad om att regeringen inte har några andra avsikter med sina prioriteringar för biståndet, hjälpen och stöden till Gaza än att de ska nå fram och att de ska nå det som är det allra mest akuta just nu.

Det kommer möjligen en tid för återuppbyggnad av samhället av människor i Gaza. Men den tiden är inte just nu, utan nu är det uppenbarligen den allra mest akuta hjälpen som behövs.

Jag tror också att vi kan vara ärliga och säga att oavsett vilket parti som vi tillhör står vi här och är engagerade i dessa frågor därför att vi ser att det är väldigt mycket som behöver göras runt om i världen. Sverige har ökat sitt stöd. Sverige står bakom en tvåstatslösning. Det finns en gisslan som

måste släppas och som antagligen lever under fruktansvärda förhållanden. Det finns förhoppningsvis möjligheter det blir fredssamtal för människor i Israel och för människorna i Gaza.

Sverige är inte ensamt land att ge stöd till Gaza. Det behövs fler länder. Vi gör det vi kan i samarbete med EU för att få mer muskler och se till att de människor som drabbas just nu överlever dagen.

Anf. 229 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Katarina Tolgfors för hennes anförande. Jag hade inte tänkt lyfta fram just Palestinabiståndet. Men med tanke på de svar som vi har fått tvingas jag ändå göra det. En hel del av de organisationer som ledamoten Thorell pratar om är organisationer som framför allt jobbar i Israel och på Västbanken och inte alls i samma utsträckning i Gaza. Framför allt gäller det Ekumeniska följeslagarprogrammet som inte har haft någon verksamhet i Gaza sedan 2006 eller 2008 eftersom det har varit för osäkert att vara där. Jag är lite osäker på året.

I den nya Palestinastrategin från regeringen nämner man inte ordet ockupation lika mycket. Man lägger inte lika mycket tyngd vid det. Däremot pratar man väldigt mycket om en tvåstatslösning, vilket är positivt. Man är också väldigt bekymrad över det ökade bosättnarvåldet. Bosättnarvåldet är framför allt det våld som sker på Västbanken och i östra Jerusalem. Då är det organisationer som Breaking the Silence, en israelisk organisation, och svenska Ekumeniska följeslagarprogrammet, som är en del av kyrkan i världen, som agerar där och som bevakar vad bosättarna gör. De rapporterar och har även en lugnande effekt på just bosättnarvåldet.

Samtidigt finns en del av de palestinska organisationerna, som al-Haq, som framför allt undersöker MR-brott som sker från israelisk sida men framför allt från den palestinska myndigheten.

Ska vi ha en tvåstatslösning? Ska det finnas en möjlighet för det? Om vi släpper biståndet till Gaza för stunden och bara funderar på hur vi skulle vilja att samhället utvecklas i resten av Palestina, då krävs det att vi har denna typ av organisationer som jobbar med mänskliga rättigheter, som jobbar med demokratisering och som jobbar mot det bosättnarvåld som även regeringen säger sig vara emot.

Jag undrar därför: Hur ska vi satsa på detta när man drar undan detta bistånd?

Anf. 230 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag ska gå tillbaka till det som jag sa tidigare. Regeringen prioriterar det stöd som man tror är allra mest akut just nu, och det är humanitärt stöd till de drabbade människorna i Gaza som behöver mat, som behöver vatten och som behöver sjukvård.

Det finns ett antal fler organisationer som verkar i området, men möjligheterna för dem att faktiskt verka på ett sätt som ger resultat just nu är osäkra. Jag tror att det som först behöver göras är att ställa krav på Hamas att släppa gisslan. Det är nummer ett för att man över huvud taget ska kunna öppna upp för att föra fredsdiskussioner och för att det ska bli säkrare i Gaza.

När det gäller bosättarna och våldet tycker jag att det är bra att regeringen ser detta. Här jobbar EU och andra länder mycket närmare området

än Sverige. Sverige stöder, och vi jobbar genom andra organisationer. Men det är inte bara Sverige som gör det. Jag tror att många är överens om att om man ska komma till en lösning i detta område måste närliggande länder i regionen bidra. Och just nu ser vi tyvärr en eskalering av våld, oroligheter och konflikter. Det sprider sig i stället.

Återigen: I detta läge är jag väldigt trygg med att regeringen gör rätt prioritering i fråga om det svenska stödet och biståndet. Sedan behöver mycket annat göras, och där kan Sverige vara delaktigt i olika internationella forum – EU och andra – för att se till att även de andra problem som finns i denna situation löses, men inte med svenskt bistånd och just nu.

Anf. 231 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Vi kommer inte att komma överens här. Jag tror att vi har lite olika syn på vilka insatser som är bäst för att minska bosättningsvåldet.

Men jag vill lyfta fram en annan fråga som har varit uppe i debatten, och den gäller effektiviteten kring biståndet. En del av oss i utrikesutskottet var i New York i början av hösten och träffade flertalet FN-organ där. Något som var väldigt talande från flera av dem var att de får fler och fler mandat och att det är fler och fler saker som de ska göra men att de har mindre och mindre pengar. Och dessa pengar är ofta öronmärkta utifrån vissa projekt.

Samtidigt vet vi att kärnstöd till en hel del av dessa organisationer ibland är det som är allra mest effektivt. Det gör att dessa stora organisationer kan vara snabbfotade, att de kan förflytta sina positioner, att de kan samordna och så vidare. Vi har sett det när den fullständiga invasionen av Ukraina skedde. Då var UNDP där väldigt snabbt och styrde upp saker och ting. Vi såg det i Afghanistan när talibanerna tog över. Då var UNDP en av få organisationer som var kvar över huvudet. Vi ser ungefär samma sak i Syrien nu. Snabba omvärldshändelser gör att det krävs att en del av dessa stora organisationer har tillräckligt mycket pengar för att kunna vara väldigt effektiva och väldigt flexibla.

Samtidigt ser vi att den svenska regeringen tar bort allt stöd från en av de största organisationerna, Unaid. Det blir ett minskat stöd till UN Women och ett minskat stöd till UN Peacebuilding Fund, UNFPA och även till UNDP, samtidigt som regeringen säger sig vilja öka effektiviteten i biståndet.

Jag undrar därför: Hur går detta egentligen ihop?

Anf. 232 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Fru talman! Jag har också haft förmånen att vara i New York på FN:s kvinnokonferens, där man är i två veckor. Första veckan var en konferens, och andra veckan ägnades åt speeddejting, där jag träffade 18 FN-organisationer på en vecka. Det var lärorikt och bra.

FN är en global plattform där Sverige fortfarande har ett stort engagemang. Vi ser att FN ger möjligheter som ingen annan organisation kan ha. Samtidigt ska jag dock säga att en reflektion jag hade efter speeddejtingen med FN-organisationerna var att de alla satt i var sin skyskrapa på Manhattan. Jag såg effektiviseringsmöjligheter redan där.

Det kommer fram uppgifter som visar att FN-organisationer går ut med fakta och rapporter som inte stämmer. Till och med forskare säger att

siffror inte har belägg. Vi ser att den högsta företrädaren för FN väljer att träffa Putin men inte Zelenskyj.

För mig är FN en viktig organisation, men det är också ett stort skepp. Det är i allra högsta grad läge att se över vad FN gör och hur FN kan arbeta bättre, mer transparent och pricksäkert. Sedan vet jag att väldigt många FN-organisationer gör ett fantastiskt jobb. De har muskler och möjligheter som många små organisationer inte kan ha.

Men tillbaka till kärnfrågan i reformagendan: Ja, vi drar ned på kärnstödet, och jag tror att FN överlever detta. Jag tror att det är en möjlighet för FN att se till att effektivisera, fokusera och bli sitt allra bästa.
(Applåder)

Anf. 233 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2, som vi har gemensamt i oppositionen. Jag hänvisar också till vårt särskilda yttrande, som innebär att vi inte står bakom utgiftsområde 7 utan kommer att avstå i den voteringen.

Den svenska regeringen har sedan den tillträdde påbörjat ett paradigmskifte när det gäller biståndet, bland annat med motiveringen att det ska bli mer effektivt. Det är dock svårt att se hur stora nedskärningar leder till effektivitet. Det svenska biståndet, som i globala jämförelser fått toppbetyg, håller nu i stället på att slås sönder, något som skapar oro inte bara i Sverige utan även internationellt.

Självklart kan biståndet utvecklas, och det bör utvecklas och förbättras. Men varför inte utgå från det som faktiskt fungerar?

Att regeringen och Sverigedemokraterna redan tidigare övergett enprocentsmålet och sänkt biståndet i en tid när den extrema fattigdomen ökar och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast. Regeringen har dessutom aviserat att man tänker sänka biståndet med ytterligare 3 miljarder från 2026. Sverige kommer då ganska snart att hamna under EU:s rekommendationer om att 0,7 procent av bni ska gå till bistånd. Det är rent ut sagt skamligt!

Vänsterpartiet står upp för världens fattiga och avsätter fortfarande 1 procent av bni till bistånd, samtidigt som vi gör stora investeringar i skola, vård och omsorg i vår budget. Det går med rätt prioriteringar.

Det är allvarligt att regeringen urholkar biståndet genom att använda biståndsmedel för sådant som inte får räknas som bistånd enligt OECD-Dacs regelverk. Det gäller exempelvis inhemska kostnader för integration och återvandring. Migrationsverket får en stor summa från biståndet och blir därmed en av de största biståndsmottagarna. Det gynnar inte målen för biståndet, och det underminerar Sveriges trovärdighet.

Riksdagens övergripande mål för biståndet är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Vi är därför djupt oroade över att regeringen i reformagendan i alltför hög utsträckning betonar vikten av att biståndet ska gynna svenska intressen som handel och näringsliv.

I höstbudgeten satsar regeringen 800 miljoner kronor på särskilda Ukrainakreditgarantier och sammanlagt 1,2 miljarder på ett ännu inte färdigt finansieringsinstrument, något som inte svarar mot målen för bistånd och därmed svårligen kan kallas bistånd. Det finns risk för att vi går mot ett mer bundet bistånd, något som för decennier sedan avskaffades som ett

både dyrt och ineffektivt bistånd. Biståndet ska inte utgå från svenska intressen utan från fattigdomsbekämpning och mottagarens behov.

Regeringen avskaffade den feministiska utrikespolitiken men säger samtidigt att jämställdhet är ett kärnvärde. Det är svårt att ta detta på allvar när regeringen minskar det ekonomiska stödet till jämställdhet och SRHR.

Risken är stor att Trump när han kommer till makten stryper all finansiering till organisationer som ens nämner familjeplanering och abort. I en tid när jämställdhet, hbtq-personers rättigheter och rätten till SRHR är under attack behöver Sverige steppa upp och agera motvikt.

Tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är också en viktig jämställdhetsfråga. Årligen dör över 1 miljon mödrar och nyfödda barn på grund av infektioner som är kopplade till brist på rent vatten, sanitet och hygien i samband med förlossning. Detta visar en rapport från Wateraid.

Vänsterpartiet anser att genusperspektivet ska genomsyra all biståndsverksamhet, något som saknas i reformagendan, och att hälften av biståndet ska gå till kvinnor och flickor samt att 10 procent ska öronmärkas för SRHR, sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter. Vi vet att satsningar på jämställdhet gynnar hela samhällsutvecklingen.

I över 60 år har svenska civilsamhällsorganisationer och folkrörelser spelat en central roll i biståndsarbetet. Regeringen har utarbetat en ny strategi för civilsamhället – en strategi som föregicks av stor oro och oreda när Sida sa upp ett stort antal avtal, vilket drabbade omkring 2 000 partner i 90 länder världen över som jobbar för demokrati, mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och så vidare.

Nu har organisationer fått besked om vilka som kan söka igen, men många frågor och mycket osäkerhet kvarstår. Omläggningen hade kunnat skötas mycket bättre om till exempel ingångna avtal fått löpa tiden ut. Det har alltså inte skötts särskilt effektivt, med andra ord.

Det är även anmärkningsvärt att regeringen överger PGU, som det finns en bred politisk överenskommelse bakom. Det görs utan någon debatt. Regeringen hänvisar till Agenda 2030. Det är ett område där regeringen har gjort alltför lite.

Det är också djupt oroande att biståndet minskar eller helt dras in till några av de fattigaste och mest utsatta människorna i världen. Det handlar om länder som Kambodja, Mali, Sydsudan och Burkina Faso. De som drabbas hårdast är kvinnor och barn, som får sämre tillgång till bland annat mödra- och hälsovård.

I Kambodja jublar regimen över det indragna biståndet. Förlorarna är de modiga kvinnor och män som trots hot om fängelsestraff vågar stå upp för demokrati och fackliga och mänskliga rättigheter. Biståndet till Afghanistan har skurits ned. I Afghanistan är två tredjedelar av alla barn beroende av nödhjälp för att överleva. Det är allvarligt. Detta gör man trots att det finns organisationer på plats som kan göra skillnad och exempelvis bidra till att ge flickor en säker skolgång – organisationer som Rädda Barnen och Unicef.

I vårt närområde rasar kriget i Ukraina, och civilbefolkningen där har drabbats hårt. Självklart ska vi fortsätta att bistå det ukrainska folket på alla sätt politiskt, humanitärt och militärt. Men vi får heller inte blunda för de konflikter som pågår i andra delar av världen.

Återuppbyggnaden av Ukraina kommer att kosta enorma summor. Här måste omvärlden hitta andra lösningar än att enbart belasta biståndet.

Krig och konflikter har kraftigt ökat behoven av humanitärt stöd. Världen står inför en hungerkatastrof på flera håll. Värst är situationen i Sudan och i Gaza. Sudan är med 11 miljoner människor på flykt undan krig, våldtäkt och svält den kanske värsta humanitära katastrofen i världen just nu, enligt FN. I den här situationen måste omvärlden göra sitt yttersta för att bistå med mat, medicin och förmödenheter, bland annat genom FN-organet World Food Programme. Omvärlden måste också agera för att få slut på kriget, bland annat genom att se till att stoppa vapenleveranser till parterna. Sverige ska inte sälja vapen till länder som bidrar till konflikten.

I Gaza är situationen bortom katastrofal. 44 000 civila har dödats, varav 70 procent kvinnor och barn. Sjukhus, skolor och bostadshus är jämnade med marken, och bristen på mat är akut. Barn dör av svält i detta nu.

Självklart fördömer vi Hamas brott den 7 oktober 2023, men det rättfärdigar inte det folkmord som nu pågår i Gaza – något som också bekräftas i en rapport från Amnesty. Kriget måste få ett slut, och jag är glad att Sverige i FN äntligen röstade för ett permanent eldupphör. Det räcker dock inte med ord. Nu måste Sverige verka för sanktioner mot Israel och börja med att stoppa associeringsavtalet mellan EU och Israel. Det måste kosta att begå krigsbrott.

I skuggan av Gaza har förtrycket och förföljelsen av palestinier kraftigt förvärrats på Västbanken. Över 50 palestinska samhällen har förstörts, och befolkningen har tvingats bort med våld av aggressiva bosättare med aktivt eller passivt stöd av israelisk polis och militär. Samtidigt har 41 illegala israeliska bosättningar tillkommit, enligt den israeliska människorättsorganisationen Kerem Navot. Det kommer att behövas ett omfattande bistånd till Palestina under lång tid.

I den här svåra situationen väljer regeringen att vidta helt felaktiga åtgärder, som att avveckla strategin för Palestina, strypa stödet till palestinska organisationer som jobbar för mänskliga rättigheter samt dra in stödet till det viktiga följeslagarprogrammet. Stödet till organisationer som jobbar för demokrati är i dag viktigare än någonsin. Biståndet till Palestina måste i stället öka, särskilt det stöd som går till organisationer som jobbar för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter. Den särskilda strategin måste återinföras.

Jordens resurser är i dag extremt ojämlikt fördelade – mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och mellan kvinnor och män. Världens rika människor har orsakat klimatkrisen och har fortfarande störst negativ påverkan på klimatet. Men det är utvecklingsländerna som kommer att få bära 75–80 procent av klimatkrisens skador och kostnader, enligt Världsbanken. De rika länderna måste därför öka stödet till de fattiga länderna för att möta klimatbehoven. I det arbetet är det viktigt att inkludera urfolk och lokalsamhällen samt att stötta miljöförsvare, som i dag är bland de mest utsatta människorättsförsvarena.

Det räcker dock inte med bistånd för att möta klimatutmaningarna, utan här måste betydligt mer resurser avsättas. Bistånd kan inte lösa alla världens utmaningar men kan bidra till en positiv utveckling om det används rätt. För en verklig och långsiktig förändring krävs att de ohållbara skuldbördorna hanteras och att åtgärder vidtas för att få till rättvisa skattesystem och stoppa den globala kapital- och skatteflykten. Varje år förlorar utveck-

Prot. 2024/25:51
16 december

Internationellt bistånd

lingsländer mer pengar på grund av företags skatteflykt än vad de får i bistånd – pengar som behövs för satsningar på exempelvis skolor och sjukvård.

Med det tackar jag för ordet och önskar talmannen, kammarkansliet, utrikesutskottets kansli och mina kära kollegor i utskottet en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 234 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag är övertygad om att vi alla, utifrån våra olika perspektiv och utgångspunkter, vill arbeta för en bättre värld. Därför har de senaste åren varit tunga.

Först kom pandemin, som drev oss alla in i isolering. I många länder stängdes hela samhället ned. Barn hölls hemma och berövades ofta ett näringsrikt mål mat om dagen. Många familjer förlorade sin inkomst och drabbades dessutom av högre levnadsomkostnader, med fler munnar att mätta.

Sedan kom Rysslands krig mot Ukraina, som ytterligare drev upp levnadsomkostnaderna. Vi känner av det här i Sverige, men det blev långt mer kännbart i länder där en stor del av befolkningen redan levde i fattigdom.

Varje år beräknas 12 miljoner flickor under 18 år giftas bort och oftast också tas ur skolan. FN beräknar att 13 miljoner fler flickor kommer att giftas bort fram till 2030 som en följd av covid-19, för att minska familjernas försörjningsbörda.

Att gå i skolan utgör generellt ett skydd mot tidiga graviditeter och barnafödande. Likaså finns ett samband mellan alltför unga mödrar, med kroppar som inte är färdigutvecklade, och komplicerade förlossningar, med ökad dödlighet för både mor och barn. Ju yngre och omognare mamman är, inte bara fysiskt utan också vad gäller den mentala mognaden, desto mindre förmåga har hon också att ta hand om sitt barn. I många länder får inte flickor komma tillbaka och gå klart skolan om de fött barn. Deras framtid blir därigenom ännu svårare.

Till denna problembild ska läggas också det faktum att våldet i hemmen ökade kraftigt under pandemin.

Samtidigt är det också väl känt att kvinnors entreprenörskap stärker familjen och förbättrar barnens möjligheter att gå i skolan och forma sin framtid. Det är inte utan anledning som ett par av regeringens tematiska prioriteringar är att stärka flickors och kvinnors frihet och egenmakt samt att bekämpa fattigdom genom åtgärder för jobbskapande, handel och utbildning. Till exempel stärker svenskt stöd till Unesco länders utbildningssystem och ökar länders möjlighet att ge undervisning även till krisdrabbade barn och barn på flykt. Detta bidrar till att bekämpa fattigdomen. Det gäller också satsningar på yrkesutbildning i länder som Liberia, Tanzania och Sydsudan, som gett närmare 600 000 unga och vuxna möjlighet till yrkesutbildning.

Ge en man en fisk, och du ger honom mat för dagen. Lär honom att fiska, och du ger honom mat för resten av livet. Men utbilda en kvinna, och du utvecklar hela samhället. Så lyder ett talesätt.

Utbildning är själva ryggraden för humankapitalet. Global Partnership for Education uppskattar att ungefär hälften av världens sammanlagda ekonomiska tillväxt kan kopplas till utbildning. Förbättrad utbildning bidrar till ungefär två tredjedelar av tillväxten bland världens fattigaste. Dessutom ligger höjd utbildningsnivå bakom mer än hälften av den minskning av ojämlikhet som skett sedan 1980.

Vidare spelar utbildning en viktig roll för att främja ekonomisk utveckling, fred och stabilitet och motståndskraft mot klimatförändringar. Tillsammans utgör dessa faktorer en kraftfull spiral som samtidigt minskar drivkrafterna bakom migration.

Varje dollar en regering lägger på utbildning höjer landets bni med 20,36 US-dollar. Ett barn som går i skolan ett år längre höjer sina kommande inkomster med 10 procent. Den ekonomiska utväxling som utbildning ger är högre för kvinnor än för män i nästan alla länder.

Fru talman! Kristdemokraterna gör skillnad i regeringsställning. Den största kategorin av partner som Sveriges utvecklingsbistånd har är civilsamhällsorganisationerna. Totalt motsvarar det stöd som förmedlas genom civilsamhället 43 procent av Sidas totala utbetalningar. 35 procent av det tematiska stödet för mänskliga fri- och rättigheter och demokrati har gått till insatser för att stärka civilsamhället i länder där demokratin kan sitta trångt. Detta är till stor del Kristdemokraternas förtjänst.

Genom de svenska partnerorganisationerna förmedlas närmare 1,8 miljarder kronor. Den värderingsgemenskap som finns mellan de svenska organisationerna och deras systerorganisationer i partnerlandet borgar för långsiktighet, transparens och effektivitet genom korta beslutsvägar och täta, nära kontakter.

En omställning av civilsamhällesstödet håller just nu på att genomföras. Jag har stor förståelse för den frustration som många har upplevt under processen. Ovisshet är bland det värsta som finns. Nu är strategin beslutad sedan mitten av september, och alla organisationer kommer att ha möjlighet att söka anslag. De kommer att ha sammanlagt ett år på sig för omställningen, fram till september nästa år. Syftet är att samordna och effektivisera biståndet så att det som avgör i första hand är kvalitet, effektivitet och transparens i kombination med i vad mån projekten följer regeringens tematiska prioriteringar.

Sverige är en av världens mest generösa biståndsgivare i förhållande till bni. Endast fem länder uppnådde förra året FN:s mål om att avsätta 0,7 procent av bni för bistånd. Sverige har därför, genom sitt stöd till och genom multilaterala organisationer, kunnat utöva ett inflytande som de facto överstiger insatsen i sig. Kristdemokraterna är garanten för ett fortsatt generöst svenskt bistånd i världsklass.

Fru talman! Av nödvändighet har Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina medfört stora förändringar av det svenska biståndet. Vi kan inte bortse från den nöd som har förorsakats av systematiska bombningar av civila samhällsstrukturer som sjukhus, köpcentrum och elproduktion eller av att 1,4 miljoner hem har förstörts. Det mänskliga lidandet hos människor som har drivits på flykt är stort.

Även Moldavien, Armenien och Georgien är länder som ligger inom det ryska intresseområdet. Sverige vill med sitt bidrag stärka ländernas motståndskraft mot ryskt inflytande, bland annat genom att stärka civilsamhället, stödja fria och oberoende medier och bekämpa korruption.

En av regeringens tematiska prioriteringar är förbättrad hälsa för de mest utsatta. Varje dag dör ungefär 13 400 barn under fem år runt om i världen, och de största barnadödarna är sjukdomar som i de flesta fall går att förebygga.

Utvecklingen går åt rätt håll; barnadödligheten har mer än halverats sedan år 2000. Vaccinationer, tillgång till rent vatten och sanitet och näringsrik mat är avgörande. Unicef har genom svenskt stöd bidragit till att 11 000 sjukvårdsinrättningar och nästan 33 000 skolor fått tillgång till rent dricksvatten, toaletter och möjlighet till handtvätt.

Genom Globala fonden bidrar Sverige till förebyggande åtgärder mot och behandling av tre av de största sjukdomsgrupperna – malaria, tuberkulos och hiv/aids – i 120 länder, bland annat genom att dela ut impregnerade myggnät i malariadrabbade områden. Ett innovativt svenskt forskningsprogram arbetar med att genmodifiera malariamyggor så att parasiten inte kan utvecklas i dem och därmed inte spridas vidare.

Sverige spelar också en viktig roll i kampen mot antimikrobiell resistens. Vårt bidrag har lett till att flera länder har tagit fram nationella handlingsplaner mot AMR.

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag kommer att överskrida den anmälda talartiden. Det har kommit upp en del saker under debatten som jag har behov av att kommentera eller göra kompletteringar kring.

FN-förbundet rapporterade för två år sedan att de senaste 32 årens demokratiska framsteg hade utraderats efter pandemin. Under 2023 inträffade ett sorgligt trenderbrott: För första gången på två decennier finns nu fler diktaturer än demokratier i världen. Hälften av de 60 länder som har hållit nationella val i år befinner sig i en demokratisk tillbakagång, och fria och rättvisa val hotas i flera av dem.

Demokrati och mänskliga rättigheter utgör det näst största tematiska området hos Sida. Svenskt stöd har bidragit till att flera länder har kunnat genomföra fria, fredliga och rättvisa val, och svenska valobservatörer har varit utsända genom flera olika organisationer för att stärka insynen och möjligheten för civilsamhället att utkräva ansvar. Ett glädjande exempel i detta fall är Guatemala, där Sverige under många år har stöttat civilsamhället. Landet har nu blivit en ny demokrati efter lång tid med auktoritärt styre.

Med anledning av tidigare inslag i debatten vill jag också uppmärksamma kammaren på att regeringen den 10 december publicerade en skrivelse angående genomförandet och Sveriges uppfyllelse av Agenda 2030. För varje mål finns en övergripande sammanfattning av måluppfyllelsen och därefter en redovisning av tematiska områden under respektive mål som av regeringen bedöms ha stor bäring på målens uppfyllelse. I flera fall omfattas även Sveriges insatser ur ett globalt perspektiv under de olika målen.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp de senaste veckornas händelseutveckling i Syrien. Vi kristdemokrater ser positivt på ett pluralistiskt samhälle där olika perspektiv finns sida vid sida och kompletterar varandra. Därför ser vi med stor oro på utvecklingen i Syrien, där en i grunden fundamentalistisk islamistisk – och terrorklassad – organisation har tagit över makten efter den tidigare diktaturen.

Kristna fanns i Damaskus när Paulus kom dit runt år 35, några år efter Jesu död. En stor kristen befolkning har funnits i området ända sedan dess. Före det förödande kriget i Syrien för tio år sedan var 10 procent av befolkningen kristen. I dag kan siffran vara så låg som 2 procent. På grund av den utbredda förföljelse som rådde under IS styre lämnade de flesta kristna landet; av 1,5 miljoner 2011 fanns bara 300 000 kristna kvar 2022. Många av dem är nu oroliga att grymheterna från IS tid ska upprepas.

Här behöver vi i Sverige använda alla tillgängliga kanaler för att försäkra oss om att så inte sker. Det är vår medmänskliga och moraliska skyldighet.

Med detta vill jag ställa mig bakom utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Anf. 235 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, Gudrun Brunegård!

Jag vill återvända till det ekumeniska följeslagarprogrammet. Under 20 års tid har följeslagare kommit till Västbanken genom det ekumeniska följeslagarprogrammet. Man har kommit för att skydda civilbefolkningen, dämpa våldet, dokumentera människorättsöverträdelser samt ge stöd till palestinska och israeliska organisationer och individer som arbetar för en fredlig lösning på konflikten. Följeslagare har vandrat med palestinska skolelever förbi militära vägsprårrar på deras väg till skolan, bidragit med internationellt skydd för boskapsskötare och familjer som skördar sina oliver samt dokumenterat när familjer har fått sina hem rivna eller sin mark konfiskerad.

Sida har varit en av de allra viktigaste bidragsgivarna till det ekumeniska följeslagarprogrammet, men nu verkar det som att pengarna kommer att frysa inne. Det verkar vara stopp med stödet till det här otroligt viktiga programmet, och 20 års erfarenhet av det här viktiga arbetet riskerar att gå förlorad. Hur ser ledamoten på detta?

Anf. 236 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Lotta Johnsson Fornarve!

Det här är en knepig fråga. Personligen har jag sett en del exempel på följeslagarprogrammet, och såvitt jag har kunnat bedöma har man bidragit med skydd och lugn i områden där den vanliga civilbefolkningen har klämts lite grann – kanske haft svårt att ta sig förbi vägsprårrar och sådana saker. Man har bidragit till att barn och unga har kunnat gå i skolan.

Jag har ingen närmare kännedom om varför man har dragit in stödet, men parallellt med detta vill jag poängtera att det våld som har tagits upp under debatten och som en del bosättare står för är någonting som vi ser väldigt allvarligt på – precis lika allvarligt som vi ser på det våld och övervåld som sker från annat håll. Bosättare har också blivit föremål för sanktioner från svensk sida.

Självklart måste civilbefolkningen i Palestina kunna leva sina liv i fred och lugn och ro, och den balansen är viktig att upprätthålla.

Anf. 237 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Är ledamoten beredd att stå upp för det ekumeniska följeslagarprogrammet och jobba för att det ska få stöd i framtiden? Det är nämligen ett

mycket viktigt bidrag till arbetet med att lugna ned situationen i området och stödja utsatta människor. Om det finns följeslagare på plats eller inte kan göra skillnaden när det gäller om barn ska våga gå till skolan eller inte. I och med att Sida har varit en av de största bidragsgivarna kan det hända att hela det ekumeniska följeslagarprogrammet nu är hotat. Jag skulle vilja veta om ledamoten är beredd att stå upp för följeslagarprogrammet och jobba för att det ska få stöd i framtiden.

Anf. 238 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för den uppföljande frågan.

Jag måste naturligtvis ta reda på vilka skäl som ligger bakom att man har dragit bort stödet. Om det är så att det finns goda skäl att upprätthålla stödet och Sida inte går in med ny finansiering hoppas jag naturligtvis att de olika organisationerna genom egen finansiering kan prioritera detta, om det är så bra som det verkar vara.

Anf. 239 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Egentligen borde det här inte vara så svårt. Världen är i kaos. Kvinnors rättigheter minskar, hbtqi-personers rättigheter minskar och barn dödas och lemlästas med hänvisning till att det finns saker som är viktigare än deras liv. Detta sker samtidigt som klimatet av någon konstig anledning följer naturens lagar och förändras på grund av människans oansvariga beteende.

Jag kommer aldrig att glömma flickan från Ukraina som mer än något annat önskade att få sova en natt i trygghet. Det låter i mina öron som en ganska rimlig önskan. Men vad gör vi som bor i de delar av världen som ännu mår jämförelsevis ganska bra och där vi har demokrati? Jo, vi ägnar oss åt att kivas om vem som har rätt och fel i stället för att tillsammans sätta ned foten och agera. Man kan tycka att det borde vara så enkelt, men så är det givetvis inte. Världen är komplex, och mitt i allt detta står vi här i dag och debatterar Sveriges budget för svenskt bistånd.

Så här står det i det betänkande som ligger till grund för den här debatten: ”Utskottet instämmer i regeringens bedömning att biståndet är ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att möta de komplexa utmaningar som vi och världen står inför samt driva och värna svenska intressen. Svenskt bistånd ska lyfta fler människor ur fattigdom och förtryck och på sikt skapa välbefinnande.”

Jag vet inte hur ni tolkar det – eller jo, det vet jag nu efter den här debatten. Jag tycker att det låter som att biståndet är otroligt viktigt för oss alla, inte bara för att det är moraliskt rätt och riktigt att Sverige som ett välmående land ska stötta dem som är utsatta utan också för att det handlar om vår egen säkerhet i den oroliga värld vi lever i. En trygg omvärld ger ett tryggt Sverige.

Jag skulle vilja backa tillbaka till den där dagen i september då regeringen presenterade sin budget för 2025. Jag ska erkänna att jag blev ganska förfärad när finansministern såg ut som att hon hade hittat en skattkista att ösa ur när hon visade upp grafen för att illustrera hur många miljarder regeringen hade hittat genom att kapa och spara på biståndet. Är det verkligen så här regeringsunderlaget ser på bistånd? Jag tror inte på att de ser det som en belastning som åtminstone vissa vill kapa helt, i ett läge

där biståndet tvärtom är viktigare än någonsin. Det är detta vi har diskuterat här i dag, och det verkar vi faktiskt vara eniga om.

Fru talman! Det finns en hel del som jag håller med regeringsunderlaget om när det gäller biståndet. Biståndet behöver reformeras, och biståndspolitiken behöver förhålla sig till hur världen ser ut i dag och möta den värld som kommer i morgon. Mycket av det som står i reformagendan är också bra, men slutsatserna om hur detta ska verkställas på bästa sätt är väldigt olika.

Just nu springer Sverige tillsammans med många andra stora biståndsgivarländer åt fel håll. När de som arbetar med bistånd och de som forskar om bistånd är eniga om att det som är viktigt i det här läget är att satsa på långsiktiga projekt, särskilt i de mest utsatta områdena, gör Sverige i sällskap av många andra precis tvärtom. Vi tar bort utvecklingsbiståndet från de mest utsatta områdena. Över huvud taget omfördelas biståndet nu så att en större andel går till akut humanitärt bistånd i stället för till långsiktigt utvecklingsbistånd.

Missförstå mig inte – det humanitära biståndet är givetvis oerhört viktigt. Men Sverige som föregångsland kanske inte ska göra precis som alla andra länder. Vi kanske borde göra tvärtom: öka utvecklingsbiståndet och fokusera på de mest utsatta områdena. På kort sikt kommer det att vara utmanande, och det kanske ger sken av ineffektivitet i nationalekonomernas grafer. På lång sikt kan det dock löna sig. Det handlar ju om hur man ser på det där med effektivitet; det kan vara lite olika saker.

För Centerpartiet är detta självklart: När demokrati, mänskliga rättigheter och klimatet hotas ska Sverige vara modigt, ta på sig ledartröjan och till exempel stötta långsiktiga projekt på de mest utsatta platserna. Vi ska inte vara defensiva, vilket regeringen just nu är i många stycken på den utrikespolitiska arenan. Man väntar och ser vad alla andra gör. Vi ska göra precis tvärtom. Vi ska vara först.

Det svenska biståndet är viktigt och fungerar väldigt väl. Vi är alla stolta över det svenska biståndet, men vi vill också fortsätta vara det. Här spelar naturligtvis det svenska civilsamhället, och civilsamhället runt om i världen, en viktig roll.

Att satsa på barns utbildning och jämställdhet är något av det mest effektiva man kan göra för att öka ett samhälles välbefinnande. Detta vet vi, och vi har pratat om det här i dag. Det finns också med i regeringens reformagenda. Som vi tidigare har konstaterat väljer regeringen dock att skära ned på stödet till exempelvis UNFPA, UN Women och Unicef.

Att inte satsa på bistånd är helt enkelt dumsnål. Centerpartiet vill därför återgå till enprocentsmålet och redovisar i sin budget en trappa som gör att vi är tillbaka på 1 procent till 2028.

Vän av ordning kan se att vi har förlängt återställningstiden med ett år. Det finns lite olika anledningar till detta. En av dem är att vi väljer att hantera stora delar av stödet till Ukraina separat. Vi ser nämligen att Ukrainas behov blir allt större, och vi tycker inte att regeringens budget för detta räcker. Därför vill vi samla huvuddelen av stödet till Ukraina i en särskild fond som ligger utanför biståndsbudgeten.

Fru talman! En av de mest obegripliga saker regeringen gör i sin framtida budget är att satsa 3 miljarder kronor på att baxa människor från Sverige till deras ursprungsländer. Det är lika mycket som man framöver

kommer att kapa biståndet med. Man gör detta trots att all erfarenhet säger att det är en både ineffektiv och väldigt dyr satsning.

Samtidigt hittar vi flera exempel i regeringens biståndsbudget som strider mot OECD-Dacs regelverk. Exempelvis har man valt att knyta migrationspolitiken till biståndet. Därför, fru talman, vill jag nämna Centerpartiets reservation 2, som handlar om att det vi kallar bistånd också ska följa regelverket för OECD-Dac.

Låt oss kalla en spade för en spade. Om det verkliga biståndet skulle falla under den magiska 0,7-procentsgränsen får nog regeringen faktiskt också stå upp för det.

Fru talman! Slutligen vill jag komma med lite beröm. Det är bra att regeringen lyfter fram företagandets och entreprenörskapets avgörande roll i att bygga ett samhälle. Det är också bra att vi satsar på samverkan mellan svenska företag och lokala företag i mottagarländerna, inte minst när det gäller teknik för klimatomställning.

Dock anser vi i Centerpartiet att detta alltid ska utgå från mottagarens villkor och behov. Vi anser därför att det är lite olämpligt med alla de skrivningar som finns om att biståndet ska gynna svenska intressen. Missförstå mig inte – självklart vinner Sverige och svenska företag även på det här samarbetet. Det är dock inte detta som ska vara utgångspunkten, utan det är mottagarens behov som ska styra.

Sammanfattningsvis förhåller sig Centerpartiet till regeringens budgetförslag för biståndet på det här sättet:

Vi anser att biståndet bör återställas till 1 procent av bni och att större delen av pengarna bör läggas i en särskild fond till Ukraina.

Vi vill ha en liberal feministisk utrikespolitik som tar jämställdhet på allvar.

Vi vill att Sverige tar ledartröjan och vågar satsa på långsiktiga insatser på de mest utsatta ställena samt på klimatomställning och småföretagande.

Vi anser att man bör ta bort kopplingen mellan migration och biståndspolitik och stå upp för OECD-Dacs regelverk.

Förutom att jag yrkar bifall till reservation 2 avstår jag och Centerpartiet traditionsenligt från ställningstagande när det gäller själva budgetramen och hänvisar till Centerpartiets särskilda yttrande.

Till sist vill jag önska talmannen, kammarkansliet och mina kära kollegor i utskottet en riktigt god och lugn jul.

Anf. 240 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Sverige ska vara en internationell röst för demokrati, fred och mänskliga rättigheter. När världen står inför flera kriser, som klimatkrisen, utarmningen av den biologiska mångfalden och pushbacken för kvinnors och flickors rättigheter, måste Sverige vara en stark röst internationellt. När rättigheter inskränks och säkerhetsläget försämras är det inte tid att backa från våra internationella åtaganden. Tvärtom är det då Sverige måste stiga fram.

Men det ser vi tyvärr inte i den här budgeten. Regeringens reformagenda är i stället ett bakslag för den svenska utrikes- och utvecklingspolitiken och ett tydligt avsteg från de värden som framhölls då Sverige drev en feministisk utrikespolitik.

De senaste årens kriser har varit allra tuffast för redan fattiga länder, och det är deras invånare som har drabbats hårdast av klimatkrisen, pandemin, kriget i Ukraina och de ökade råvarupriserna.

Mer stöd behövs på flera fronter. Det är Miljöpartiets politiska övertygelse att vi i Sverige klarar av att möta kriserna i vårt närområde, bland annat genom vårt stöd till Ukraina, samtidigt som vi fortsätter att ha en generös biståndsnivå globalt. Vi ska inte skicka notan för stödet till Ukraina till världens fattigaste, vilket regeringen nu gör.

Fru talman! Det finns mycket att ta upp i den här debatten, men jag kommer att koncentrera mig på tre punkter.

För det första vill vi återställa biståndsramen till 1 procent. Regeringens aviserade minskning av biståndsramen innebär att vi kommer att gå under FN:s mål om 0,7 procent av bni i bistånd till 2028, enligt nuvarande prognoser. Det är inget annat än en skandal. Att regeringen sänker sina ambitioner om att vara med och skapa en bättre värld är inte oväntat men djupt beklagligt. Regeringens besked är dåliga nyheter för arbetet för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter runt om i världen. Framtiden för miljontals människor ser plötsligt ännu mörkare ut.

Miljöpartiet avvisar regeringens sänkning och återställer i stället biståndet till 1 procent för kommande tre år. Vi vill använda biståndet till att påskynda utfasningen av fossil energi och möjliggöra att investeringar i förnybart också når de allra fattigaste. Vi vill också att Sverige ska vara en ledande kraft för klimaträttvisa i den globala klimatomställningen och investera i klimat- och miljöarbete i fattiga länder.

Vi vill att Sverige ska driva en feministisk utvecklings- och utrikespolitik som sätter fokus på kvinnors rättigheter, politiskt deltagande, ekonomisk egenmakt, inflytande över fredsarbete, frihet från våld och rätten till reproduktiv hälsa.

Vi vill att Sverige ska fortsätta vara en ledande givare och partner för människor på flykt och människor som riskerar svält. Vi vill även stoppa skatteparadis samt kapital- och skatteflykt undan fattiga.

Vidare vill vi stärka den svenska fredsrorelsen. Inför 2024 kapade regeringen det statliga ekonomiska stöd som i 100 år getts till svenska organisationer inom civilsamhället som arbetar för fred och nedrustning. I en tid med ett försämrat säkerhetspolitiskt läge är det fredsfrämjande arbetet än viktigare. Vi återställer och dubblerar stödet till fredsorganisationerna med en satsning på totalt 40 miljoner.

Miljöpartiet vill också öka stödet till FN. Kärnstöd till FN-organisationer behövs för att de ska kunna vara snabbfotade och sätta in åtgärder vid akuta kriser. Trots detta har regeringen i stället dragit ned stödet till flera viktiga FN-organ de senaste åren. Regeringen stryper allt stöd till Unids och har också minskat finansieringen av UN Women, UN Peacebuilding Fund, den gemensamma fonden för Agenda 2030, UNFPA och UNDP under 2023–2024.

Samarbete är avgörande i en svår tid med svåra utmaningar, som dem vi står inför just nu. Då krävs mer stöd till FN-organ – inte mindre. Vi avvisar regeringens neddragningar till internationella organisationer och satsar ytterligare 200 miljoner kronor för att öka stödet till FN-organ.

Fru talman! För det andra säger vi nej till avräkningar för asylmottagande. Miljöpartiet är emot ett urholkat bistånd där kostnader för att ta emot flyktingar i Sverige tas från biståndet. Vi vill att avräkningarna minimeras. Biståndet ska gå till att bekämpa fattigdom, inte till administrativa kostnader eller nationellt arbete. Vi avvisar därför regeringens avskrivning för asylsökande och skyddsbehövande inom utgiftsområdena 8 och 13.

Migrationsverket kommer att bli en av de största mottagarna av svenskt bistånd 2025, då 2,6 miljarder kronor ska gå till att bland annat täcka kostnader för boenden, trots att många flyktingboenden just nu står tomma. Regeringen har också lanserat sin nya strategi för migration. Strategin upp-
repar hur verksamheten ska minska migrationen till Sverige och öka återvandringen och antalet tvångsutvisningar. Det är inte biståndets roll, och detta bryter mot de biståndsregler som Sverige ska följa genom OECD-Dac. Det handlar om 350 miljoner skattekrönor som i stället borde gå till att hjälpa hungriga och bekämpa klimatförändringar.

Regeringen säger att det ska finnas stärkta synergier mellan bistånd och migration. Det betyder i klarspråk att pengar som skulle användas för att lyfta människor ur fattigdom och förtryck i stället används för att betala tomma mottagarplatser för asylsökande. Det är ineffektivt och missar målet.

Det finns synergier mellan bistånd och migration, men då bör man satsa på ett fortsatt starkt utvecklingsbistånd. När människor genom samarbete får stöd och hjälp att stanna kvar trots tuffa utmaningar, då minskar migrationen. Med det sagt är utmaningarna med de klimatförändringar som väntas enorma, så vi måste alla arbeta tillsammans på bred front.

Fru talman! Det tredje jag vill lyfta fram är att regeringen avskaffar PGU, politiken för global utveckling. Regeringen avvecklar den politik som har lagt grunden för Sveriges globala utvecklingsansvar och varit en hörnsten i Sveriges globala engagemang sedan 2003. PGU var ett banbrytande och visionärt steg för att säkerställa att Sveriges politik på alla områden, inte bara inom biståndet, bidrar till en mer hållbar och rättvis global utveckling. Beslutet motiveras med att regeringens arbete med PGU numera huvudsakligen bedrivs inom ramen för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Vad detta betyder i praktiken är högst oklart. Regeringen lade nämligen ned Agenda-2030-kansliet tidigare i år. Man har också strukit att alla myndigheter ska rapportera sitt arbete med Agenda 2030 och skurit ned budgeten för uppföljningen av målen.

Neddragningarna för arbetet med Agenda 2030 och avskaffandet av PGU är bara ytterligare tecken på att regeringen vänder de globala utmaningarna ryggen och avstår från att låta Sverige spela en ledande roll i det arbetet.

Fru talman! Slutligen vill jag bara påpeka att betydelsen av regeringens reformagenda fortsatt är höljd i dunkel. Man säger en sak med fina skrivningar men följer inte upp med satsningar. Exempelvis ser vi tydliga skrivningar och uttalanden om jämställdhet och SRHR, men verkligheten är en annan.

Nej, regeringens reformagenda går i en annan riktning. Den feministiska utrikespolitiken är avskaffad, andelen bistånd med en jämställdhetskomponent minskar och även andelen av svenskt bistånd som går till

sexuell och reproduktiv hälsa minskar. I stället är det svenska intressen, migration och exportfrämjande som står högst på agendan.

Att regeringen backar från globalt ansvar undergräver Sveriges trovärdighet och inflytande i det internationella samarbetet. Sverige behöver en feministisk utrikes- och biståndspolitik som vågar möta de globala utmaningarna med kraft.

Fru talman! Jag avslutar med ett talande citat från Sveriges radios *Ekot* i morse. Där intervjuade man en ledare från den kambodjanska MR-organisationen Licadho, som från årsskiftet blir av med sitt stöd från Sida trots att MR- och demokratiutvecklingen i Kambodja går kraftigt bakåt. Naly Pilorge, som leder Licadho, säger om beslutet att avsluta stödet, fritt översatt: Det här är väldigt osvenskt. När ska ni finna er själva igen?

Fru talman! Det undrar jag också.

Med detta vill jag passa på att önska mina utskottskollegor, utskottskansliet, kammarkansliet och talmannen en god jul och ett gott nytt år. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

§ 8 Beslut om förlängd motionstid

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2024/25:60 *Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta* skulle förlängas till och med *onsdagen den 22 januari 2025*.

§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 december

2024/25:590 Barnnäktenskap i Irak

av *Malin Larsson* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:591 Associeringsavtalet som verktyg för dialog med Israel

av *Azra Muranovic* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:592 Möjligheten att behålla fungerande system för avfallskvarnar

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:593 FN:s resolution om unga, fred och säkerhet

av *Andreas Lennkvist Manriquez* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:594 Aktivitetskrav inom försörjningsstödet

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet Anna Tenje (M)

Prot. 2024/25:51
16 december

Internationellt bistånd

§ 10 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 13 december

2024/25:530 Icke-muslimska minoriteters situation i Aleppo
av *Kadir Kasirga* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 20.51.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 38 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 83 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 125 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 163 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 207 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Integration och jämställdhet.....	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU1.....	2
Anf. 1 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)	2
Anf. 2 TONY HADDOU (V) replik.....	6
Anf. 3 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	6
Anf. 4 TONY HADDOU (V) replik.....	7
Anf. 5 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	7
Anf. 6 JONNY CATO (C) replik	8
Anf. 7 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	8
Anf. 8 JONNY CATO (C) replik	9
Anf. 9 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	9
Anf. 10 SERKAN KÖSE (S) replik	9
Anf. 11 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	10
Anf. 12 SERKAN KÖSE (S) replik	10
Anf. 13 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	11
Anf. 14 LEILA ALI ELMI (MP) replik	11
Anf. 15 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	12
Anf. 16 LEILA ALI ELMI (MP) replik	12
Anf. 17 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	12
Anf. 18 SERKAN KÖSE (S).....	13
Anf. 19 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	15
Anf. 20 SERKAN KÖSE (S) replik	16
Anf. 21 ANN-CHRISTINE FROHM (SD) replik	16
Anf. 22 SERKAN KÖSE (S) replik	17
Anf. 23 ARIN KARAPET (M).....	18
Anf. 24 TONY HADDOU (V) replik.....	20
Anf. 25 ARIN KARAPET (M) replik	21
Anf. 26 TONY HADDOU (V) replik.....	21
Anf. 27 ARIN KARAPET (M) replik	21
Anf. 28 JONNY CATO (C) replik	22
Anf. 29 ARIN KARAPET (M) replik	22
Anf. 30 JONNY CATO (C) replik	23
Anf. 31 ARIN KARAPET (M) replik	23
Anf. 32 LEILA ALI ELMI (MP) replik	24
Anf. 33 ARIN KARAPET (M) replik	24
Anf. 34 LEILA ALI ELMI (MP) replik	25
Anf. 35 ARIN KARAPET (M) replik	25
Anf. 36 TONY HADDOU (V)	26
Anf. 37 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	29
Anf. 38 CICZIE WEIDBY (V) replik	30
Anf. 39 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	31
Anf. 40 CICZIE WEIDBY (V) replik	31
Anf. 41 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	32

Anf. 42	HELENA VILHELMSSON (C) replik	32
Anf. 43	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	33
Anf. 44	HELENA VILHELMSSON (C) replik	33
Anf. 45	CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	33
Anf. 46	JONNY CATO (C)	34
Anf. 47	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	36
Anf. 48	LEILA ALI ELMI (MP) replik	39
Anf. 49	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	39
Anf. 50	LEILA ALI ELMI (MP) replik	39
Anf. 51	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	39
Anf. 52	JONNY CATO (C) replik	39
Anf. 53	TREDJE VICE TALMANNEN	40
Anf. 54	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	40
Anf. 55	TREDJE VICE TALMANNEN	41
Anf. 56	JONNY CATO (C) replik	41
Anf. 57	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	41
Anf. 58	CICZIE WEIDBY (V) replik	41
Anf. 59	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	42
Anf. 60	CICZIE WEIDBY (V) replik	42
Anf. 61	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	43
Anf. 62	LEILA ALI ELMI (MP)	43
Anf. 63	MICHAEL RUBBESTAD (SD)	44
Anf. 64	SOFIA AMLOH (S) replik	47
Anf. 65	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	47
Anf. 66	SOFIA AMLOH (S) replik	47
Anf. 67	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	48
Anf. 68	HELENA VILHELMSSON (C) replik	48
Anf. 69	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	49
Anf. 70	HELENA VILHELMSSON (C) replik	49
Anf. 71	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	50
Anf. 72	SOFIA AMLOH (S)	50
Anf. 73	MERIT FROST LINDBERG (M)	53
Anf. 74	HELENA VILHELMSSON (C) replik	54
Anf. 75	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	55
Anf. 76	HELENA VILHELMSSON (C) replik	55
Anf. 77	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	56
Anf. 78	SOFIA AMLOH (S) replik	56
Anf. 79	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	56
Anf. 80	SOFIA AMLOH (S) replik	57
Anf. 81	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	57
Anf. 82	CICZIE WEIDBY (V)	58
Anf. 83	HELENA VILHELMSSON (C)	59
Anf. 84	MÄRTA STENEVI (MP)	62
Anf. 85	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	64
Anf. 86	ANDRE VICE TALMANNEN	65
Anf. 87	MÄRTA STENEVI (MP) replik	65
Anf. 88	MERIT FROST LINDBERG (M) replik	66
Anf. 89	MÄRTA STENEVI (MP) replik	66
Anf. 90	SARA GILLE (SD)	67
	(Beslut skulle fattas den 17 december.)	69
	§ 6 Utbildning och universitetsforskning	69

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU1	69	Prot. 2024/25:51
Anf. 91 FREDRIK MALM (L)	69	16 december
Anf. 92 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	72	
Anf. 93 FREDRIK MALM (L) replik	72	
Anf. 94 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	73	
Anf. 95 FREDRIK MALM (L) replik	74	
Anf. 96 ANDERS ÅDAHL (C) replik	74	
Anf. 97 FREDRIK MALM (L) replik	75	
Anf. 98 ANDERS ÅDAHL (C) replik	75	
Anf. 99 FREDRIK MALM (L) replik	75	
Anf. 100 ÅSA WESTLUND (S) replik	76	
Anf. 101 FREDRIK MALM (L) replik	76	
Anf. 102 ÅSA WESTLUND (S) replik	77	
Anf. 103 FREDRIK MALM (L) replik	77	
Anf. 104 DANIEL RIAZAT (V) replik	78	
Anf. 105 FREDRIK MALM (L) replik	78	
Anf. 106 DANIEL RIAZAT (V) replik	79	
Anf. 107 FREDRIK MALM (L) replik	79	
Anf. 108 LINUS SKÖLD (S) replik	80	
Anf. 109 FREDRIK MALM (L) replik	80	
Anf. 110 LINUS SKÖLD (S) replik	81	
Anf. 111 FREDRIK MALM (L) replik	81	
Anf. 112 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	82	
Anf. 113 FREDRIK MALM (L) replik	82	
Anf. 114 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	83	
Anf. 115 FREDRIK MALM (L) replik	84	
Anf. 116 ÅSA WESTLUND (S)	84	
Anf. 117 PATRICK RESLOW (SD) replik	86	
Anf. 118 ÅSA WESTLUND (S) replik	87	
Anf. 119 PATRICK RESLOW (SD) replik	87	
Anf. 120 ÅSA WESTLUND (S) replik	88	
Anf. 121 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	88	
Anf. 122 ÅSA WESTLUND (S) replik	89	
Anf. 123 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	89	
Anf. 124 ÅSA WESTLUND (S) replik	90	
Anf. 125 PATRICK RESLOW (SD)	90	
Anf. 126 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	93	
Anf. 127 PATRICK RESLOW (SD) replik	94	
Anf. 128 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	94	
Anf. 129 PATRICK RESLOW (SD) replik	95	
Anf. 130 DANIEL RIAZAT (V) replik	96	
Anf. 131 PATRICK RESLOW (SD) replik	96	
Anf. 132 DANIEL RIAZAT (V) replik	97	
Anf. 133 PATRICK RESLOW (SD) replik	97	
Anf. 134 DANIEL RIAZAT (V)	98	
Anf. 135 LILI ANDRÉ (KD) replik	100	
Anf. 136 DANIEL RIAZAT (V) replik	100	
Anf. 137 TREDJE VICE TALMANNEN	101	
Anf. 138 LILI ANDRÉ (KD) replik	101	
Anf. 139 DANIEL RIAZAT (V) replik	101	
Anf. 140 JOSEFIN MALMQVIST (M)	102	

Anf. 141	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	104
Anf. 142	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	105
Anf. 143	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	105
Anf. 144	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	106
Anf. 145	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	106
Anf. 146	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	107
Anf. 147	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	107
Anf. 148	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	108
Anf. 149	NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	108
Anf. 150	MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	112
Anf. 151	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	114
Anf. 152	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	114
Anf. 153	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	115
Anf. 154	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	115
Anf. 155	DANIEL RIAZAT (V) replik	116
Anf. 156	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	116
Anf. 157	DANIEL RIAZAT (V) replik	117
Anf. 158	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	117
Anf. 159	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	118
Anf. 160	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	118
Anf. 161	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	118
Anf. 162	MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik	119
Anf. 163	CAMILLA HANSÉN (MP).....	119
Anf. 164	ROBERT STENKVIST (SD)	122
Anf. 165	LINUS SKÖLD (S) replik	123
Anf. 166	ROBERT STENKVIST (SD) replik	124
Anf. 167	LINUS SKÖLD (S) replik	124
Anf. 168	ROBERT STENKVIST (SD) replik	125
Anf. 169	ANDERS ÅDAHL (C) replik	125
Anf. 170	ROBERT STENKVIST (SD) replik	125
Anf. 171	ANDERS ÅDAHL (C) replik	126
Anf. 172	ANDRE VICE TALMANNEN	126
Anf. 173	ROBERT STENKVIST (SD) replik	126
Anf. 174	LINUS SKÖLD (S).....	127
Anf. 175	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	129
Anf. 176	LINUS SKÖLD (S) replik	129
Anf. 177	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	129
Anf. 178	LINUS SKÖLD (S) replik	130
Anf. 179	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	130
Anf. 180	LINUS SKÖLD (S) replik	133
Anf. 181	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	134
Anf. 182	LINUS SKÖLD (S) replik	134
Anf. 183	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	135
Anf. 184	LILI ANDRÉ (KD).....	135
Anf. 185	LINUS SKÖLD (S) replik	137
Anf. 186	LILI ANDRÉ (KD) replik.....	137
Anf. 187	LINUS SKÖLD (S) replik	138

Anf. 188	LILI ANDRÉ (KD) replik.....	138
Anf. 189	ANDERS ÅDAHL (C).....	138
Anf. 190	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	140
Anf. 191	ANDERS ÅDAHL (C) replik	141
Anf. 192	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	141
Anf. 193	ANDERS ÅDAHL (C) replik	142
Anf. 194	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	142
Anf. 195	ANDERS ÅDAHL (C) replik	143
Anf. 196	ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	143
Anf. 197	ANDERS ÅDAHL (C) replik	144
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	144

§ 7 Internationellt bistånd..... 144

	Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU2	144
Anf. 198	YASMINE ERIKSSON (SD).....	144
Anf. 199	OLLE THORELL (S) replik	146
Anf. 200	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	146
Anf. 201	OLLE THORELL (S) replik	147
Anf. 202	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	147
Anf. 203	JACOB RISBERG (MP) replik.....	148
Anf. 204	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	148
Anf. 205	JACOB RISBERG (MP) replik.....	148
Anf. 206	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	149
Anf. 207	OLLE THORELL (S).....	149
Anf. 208	KATARINA TOLGFORS (M) replik	152
Anf. 209	OLLE THORELL (S) replik	152
Anf. 210	KATARINA TOLGFORS (M) replik	152
Anf. 211	OLLE THORELL (S) replik	153
Anf. 212	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	153
Anf. 213	OLLE THORELL (S) replik	154
Anf. 214	YASMINE ERIKSSON (SD) replik	154
Anf. 215	OLLE THORELL (S) replik	155
Anf. 216	KATARINA TOLGFORS (M)	155
Anf. 217	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	158
Anf. 218	KATARINA TOLGFORS (M) replik	158
Anf. 219	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	158
Anf. 220	KATARINA TOLGFORS (M) replik	159
Anf. 221	ANNA LASSES (C) replik	159
Anf. 222	KATARINA TOLGFORS (M) replik	160
Anf. 223	ANNA LASSES (C) replik	160
Anf. 224	KATARINA TOLGFORS (M) replik	160
Anf. 225	OLLE THORELL (S) replik	161
Anf. 226	KATARINA TOLGFORS (M) replik	161
Anf. 227	OLLE THORELL (S) replik	162
Anf. 228	KATARINA TOLGFORS (M) replik	162
Anf. 229	JACOB RISBERG (MP) replik.....	163
Anf. 230	KATARINA TOLGFORS (M) replik	163
Anf. 231	JACOB RISBERG (MP) replik.....	164
Anf. 232	KATARINA TOLGFORS (M) replik	164
Anf. 233	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	165

Anf. 234	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	168
Anf. 235	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	171
Anf. 236	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	171
Anf. 237	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	171
Anf. 238	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	172
Anf. 239	ANNA LASSES (C)	172
Anf. 240	JACOB RISBERG (MP)	174
	(Beslut skulle fattas den 17 december.)	177
§ 8	Beslut om förlängd motionstid	177
§ 9	Anmälan om frågor för skriftliga svar	177
§ 10	Anmälan om skriftligt svar på fråga	178
§ 11	Kammaren åtskildes kl. 20.51.	178